

Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen

2017–2021

seksueel geweld tegen kinderen

Conny Rijken
Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Madeleine van der Bruggen (projectleider van deze publicatie)
Suzanne Kok
Annabelle Kuipers
Dyonne Pennings

Colofon

Referentie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2021.* Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
070-3704514

www.nationaalrapporteur.nl

Grafische en digitale realisatie: Studio Kers

©Nationaal Rapporteur 2022

Wij maken gebruik van stock-fotografie, de personen getoond op foto's komen niet voor in het rapport.

Inhoud

Samenvatting 6

Voorwoord 12

1 Inleiding 14
1.1 De slachtoffermonitor 15
1.1.1 De integrale aanpak 15
1.1.2 Onderzoeksdata 17
1.1.3 Gebruikte definities van seksueel geweld tegen kinderen 18

CASUS Het verhaal van Kirsten (8 jaar) 20

Uitgelicht Prevalentie 21
Achtergrond van de cijfers 22
De actuele prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen 23
De prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen vóór het 12e levensjaar 26
Tot slot 27

CASUS Het verhaal van Nora (7 jaar) 30

2 Preventie 31
2.1 Inleiding 32
2.2 Achtergrond van de data 34
2.3 Ontwikkelingen in preventie van seksueel geweld 34
2.3.1 Preventie op nationaal niveau 34
2.3.2 Preventie op lokaal niveau 36
2.3.3 Campagnes 38
2.3.4 Interventies 39
2.4 Conclusie 47

CASUS Het verhaal van Nadine (16 jaar) 49

3 Signalering 50
3.1 Inleiding 51
3.2 Meldingen bij het Centrum Seksueel Geweld 51
3.2.1 Achtergrond van de cijfers 52
3.2.2 Aantal meldingen bij het CSG 52
3.3 Meldingen bij Veilig Thuis 54
3.3.1 Achtergrond van de cijfers 54
3.3.2 Aantal meldingen bij Veilig Thuis 55
3.4 Onderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming 61

3.4.1 Achtergrond van de cijfers 62
3.4.2 Aantal uitgevoerde onderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming 62
3.5 Meldingen bij de Inspecties 67
3.5.1 Meldingen van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs 68
3.5.2 Meldingen van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in de kinderopvang 69
3.5.3 Meldingen bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd 70
3.6 Online signalering van seksueel geweld en seksuele intimidatie 71
3.6.1 Achtergrond van de cijfers 72
3.6.2 Signalering door Helpwanted.nl 73
3.6.3 Signalering door Chat met Fier 78
3.7 Conclusie 82

CASUS Het verhaal van Oscar (14 jaar) 85

Uitgelicht Politie 86
Achtergrond van de cijfers 87
Aantal slachtoffers geregistreerd bij de politie 87
Forensisch Medisch Onderzoek bij seksueel misbruik van kinderen 93
Tot slot 94

CASUS Het verhaal van Sophie (8 jaar) 97

4 Hulpverlening 98
4.1 Inleiding 99
4.2 Achtergrond van de cijfers 99
4.3 Jeugdhulp in het jaar na het seksueel geweld 101
4.4 Vormen van jeugdhulp 103
4.5 Verwijzers 109
4.6 Persoonskenmerken 110
4.7 Conclusie 111

CASUS Het verhaal van Amber (14 jaar) 113

5 Herhaald slachtofferschap 114
5.1 Inleiding 115
5.2 Achtergrond van de cijfers 115
5.2.1 Beperkingen aan de data 116
5.3 Algemene revictimisatie 117
5.4 Specifieke revictimisatie 119
5.5 Type delicten 121
5.6 Slachtoffer- en incidentkenmerken 122
5.7 Conclusie 125

CASUS Het verhaal van Sanna (17 jaar) 127

6 Conclusie 128
6.1 Seksueel geweld is een veelomvattend fenomeen 129
6.2 Beperkt zicht op bovengemiddeld kwetsbare tieners 130
6.3 Meer inzetten op effectieve preventie 131
6.4 Specialistische kennis van belang in de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen 132
6.4.1 Meer instanties signaleren vaker seksueel geweld tegen kinderen 132
6.4.2 Gerichte hulpverlening nodig 133
6.4.3 Belang van een gedegen Forensisch Medisch Onderzoek 135

Literatuurlijst 137

Bijlagen 142
B1 Onderzoeksverantwoording 143
B2 Bijlagetabellen 156

Samenvatting

Deze slachtoffermonitor gaat over de aard en omvang van de groep slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in Nederland in de periode 2017-2021, over hulp en bescherming die zij ontvangen, en over relevante ontwikkelingen in de aanpak.

Meer aandacht voor seksueel geweld biedt kansen voor nodige verbeteringen

Het maatschappelijk bewustzijn rondom seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag is de afgelopen jaren gegroeid. Recente onthullingen over seksueel geweld in onder andere de media- en sportwereld hebben daaraan bijgedragen. Ook krijgt het onderwerp op nationaal niveau toenemende aandacht. Zoals met de aanstelling van de regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en met de aankondiging van het Nationaal Actieplan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. De Nationaal Rapporteur ziet daarin kansen om de aanpak van seksueel geweld beter en meer gecoördineerd te organiseren. Dat die verbeteringen nog steeds nodig zijn blijkt uit deze monitor: een kwart van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie wordt binnen 5 jaar opnieuw slachtoffer van enig delict. In meer dan de helft van de gevallen worden zij opnieuw slachtoffer van een zedendelict of maken zij ernstig geweld mee. Dit laat zien dat seksueel geweld tegen kinderen een complex en ingrijpend probleem is, dat op grote schaal voorkomt en dat langdurige en ontwrichtende effecten kan hebben op de levens van slachtoffers.

Veel jongeren maken verschillende vormen van seksueel geweld mee

Het precieze aantal kinderen dat te maken krijgt met seksueel geweld zullen we nooit weten. Lang niet al het seksueel geweld komt namelijk aan het licht. De meldingen van seksueel geweld bij instanties of herkenning ervan door professionals zijn slechts het topje van de ijsberg. Zogenaamde prevalentiestudies kunnen echter wel een schatting geven van het totale aantal kinderen en jongeren dat seksueel geweld meemaakt. Hieruit blijkt dat het gaat om zeer grote aantallen.

In totaal gaat het naar schatting om ruim 95.000 meiden en ongeveer 34.500 jongens in de leeftijd van 16 of 17 jaar die in het jaar voorafgaand aan bevragen tenminste één vorm van seksueel geweld of intimidatie hebben meegemaakt. Het is vooral deze leeftijdsgroep die veel in beeld komt als slachtoffer van verschillende vormen van seksueel geweld. Dat blijkt uit nieuwe analyses gedaan op basis van prevalentieonderzoek uit 2020. Naar schatting 13,9% van de meiden en 3,1% van de jongens in de leeftijd van 16 of 17 jaar geeft daarin aan in de twaalf voorafgaande maanden een vorm van fysiek seksueel geweld te hebben meegemaakt, zoals zoenen tegen de wil, ongewenst op een seksuele manier aangeraakt worden of ernstiger fysiek seksueel geweld zoals verkrachting. Daarnaast is 21,7% van de meiden en 6,4% van de jongens in deze leeftijd slachtoffer van een vorm van niet-fysieke seksuele intimidatie, zoals seksueel getinte opmerkingen of grapjes en het op een seksuele manier staren. En heeft 28,5% van de meiden en 9,3% van de jongens een vorm van online seksuele intimidatie meegemaakt.

De vorm waarin geweld plaatsvindt, verschilt vaak per leeftijdsgroep en hangt samen met de levensfase. Zo blijkt uit analyse van de politiecijfers dat slachtoffers tot en met 3 jaar vaker slachtoffer worden van van fysiek seksueel misbruik binnen of buiten het gezin, terwijl bij kinderen in de basisschoolleeftijd seksueel misbruik, incest, openbare schennis van de eerbaarheid en aanranding veel voorkomt. Jongeren van 13 tot en met 17 jaar worden vaker slachtoffer van ongewenste sexting, verkrachting en aanranding.

Verhoogde aandacht nodig voor tieners

Uit de huidige monitor komt een zorgelijk beeld naar voren van seksueel geweld onder jongeren in de tienerleeftijd. Niet alleen worden zij vaak slachtoffer van seksueel geweld, ze worden

ook vaker dan jongere kinderen *opnieuw* slachtoffer van een delict. En dat juist in een leeftijd waarop zij volop bezig zijn met het ontdekken en ontwikkelen van relaties en hun eigen seksualiteit. Als deze jongeren al jeugdhulp ontvangen, dan is dat vaker jeugdhulp met verblijf. De vraag is of dat de meest effectieve vorm van hulp en bescherming is voor deze jongeren. Tel daarbij op dat deze slachtoffers vaak met meer problemen te maken hebben dan alleen het meemaken van seksueel geweld. Dat maakt een verhoogde aandacht voor deze doelgroep in het bijzonder, zowel in preventieve als in hulpverlenende strategieën, nodig.

Scholen gebruiken nauwelijks erkende en effectieve preventiemethoden

Preventie is de eerste stap in een integrale aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Slachtoffers hebben vaak nog jarenlang met fysieke en psychische gevolgen van het seksueel geweld te maken. Het beste is dan ook om te voorkomen dat kinderen seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie überhaupt meemaken. De Nationaal Rapporteur concludeert dat de preventie van seksueel geweld tegen kinderen kan verbeteren door meer richting te geven aan scholen over het gebruik van preventiemethoden die erkend en bewezen effectief zijn.

Want hoewel de meeste van de talloze preventieve interventies zijn gericht op het onderwijs, worden daarmee niet alle jongeren in het onderwijs bereikt. Daarnaast richten veel interventies zich op het voorkomen of het stoppen van ongewenst gedrag, maar veel minder op de positieve aspecten van en een gezonde omgang met seksualiteit. Bovendien worden de initiatieven, maatregelen en interventies vaak niet getoetst op effectiviteit. Een groot aantal interventies is weliswaar erkend, maar het is dus moeilijk te zeggen of ze daadwerkelijk bijdragen aan het voorkomen van seksueel geweld tegen kinderen en daarmee effectief zijn. Dat is zorgelijk, want de inzet van niet-effectieve interventies kan nutteloos zijn en zelfs contraproductieve effecten hebben. Daar komt bij dat erkende interventies op scholen niet breed worden gebruikt en, als ze gebruikt worden, niet op de juiste manier. Zo blijkt uit onderzoek van Rutgers dat 62% van de docenten biologie en 79% van de docenten maatschappijleer in het voorgezet onderwijs niet de erkende interventies gebruikt. Van de docenten die de erkende interventies wel gebruiken, geeft respectievelijk 2% en 0% aan de lesmethode volgens de aanwijzingen te hebben uitgevoerd.

AANBEVELING 1

Zorg voor een coherent aanbod van effectieve preventieve interventies en een brede uniforme implementatie

De Nationaal Rapporteur beveelt de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs aan om de effectiviteit van bestaande preventieve interventies op het gebied van seksueel geweld tegen kinderen te onderzoeken, te zorgen voor een coherent aanbod van interventies die bewezen effectief zijn, en om te zorgen voor een brede en uniforme implementatie hiervan. Hiervoor moet scholen meer richting worden geboden over hoe zij invulling dienen te geven aan de opdracht om voorlichting te geven over seksualiteit en seksuele diversiteit en hiermee bij te dragen aan de preventie van seksueel geweld tegen kinderen.

Toename (laagdrempelige) signalering seksueel geweld

Hoewel aandacht voor effectieve preventie van groot belang is, is het onmogelijk om seksueel geweld helemaal te voorkomen. Het blijft dus heel belangrijk om seksueel geweld tijdig te signaleren. De Nationaal Rapporteur vindt het een goede ontwikkeling dat het belang van het melden en signaleren van seksueel geweld nu de aandacht heeft. Zo is het aantal meldingen bij bijvoorbeeld het Centrum Seksueel Geweld (CSG) en Veilig Thuis in de periode 2017-2021 enorm toegenomen. Ook weten slachtoffers steeds beter hun weg te vinden naar laagdrempelige en anonieme contactmogelijkheden met gespecialiseerde hulpverleners. Organisaties als Helpwanted.nl en Chat met Fier bereiken hiermee slachtoffers die tot dan toe niet altijd zichtbaar waren voor de formele hulpverlening.

Uit de politiecijfers blijkt dat het totaal aantal slachtoffers in beeld bij de politie door de jaren heen grotendeels hetzelfde blijft. Wel zijn er verschillen te zien in de typen delicten waarvoor slachtoffers in beeld komen. Opvallend is dat het aantal slachtoffers dat melding deed van online vormen van seksueel geweld, zoals grooming en ongewenste sexting, is gedaald in 2021. Uit prevalentieonderzoek en het aantal (hulp)vragen bij instanties als Helpwanted.nl lijkt het niet waarschijnlijk dat deze incidenten daadwerkelijk zijn afgenomen. Het is zorgelijk dat deze slachtoffers minder in beeld zijn bij de politie. De politie kan namelijk een belangrijke bijdrage leveren aan het signaleren en stoppen van het seksueel geweld. Het aantal meldingen van minderjarige slachtoffers van fysiek seksueel geweld bij de politie is in 2021 juist flink gestegen ten opzichte van 2020: meldingen van verkrachting zijn met 21% gestegen en aanranding zelfs met 31%. Daarnaast is het aantal hele jonge slachtoffers in de leeftijd van 0 tot en met 3 jaar in 2021 met 7% gestegen ten opzichte van 2020. Ook hierbij lijkt de verhoogde maatschappelijke aandacht voor seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag een rol te spelen.

HET EFFECT VAN DE COVID-19-PANDEMIE IS NIET EENDUIDIG

In deze monitor wordt duidelijk dat het effect van de COVID-19-pandemie op meldingen van seksueel geweld niet eenduidig is. Zo heeft de Inspectie van het Onderwijs tijdens de coronacrisis minder meldingen van seksueel misbruik en seksuele intimidatie ontvangen, waarschijnlijk doordat scholen bepaalde perioden gesloten waren tijdens de verschillende lockdowns. Het CSG, Helpwanted.nl en Chat met Fier hebben bijvoorbeeld juist een toename gezien van kinderen die online (hulp)vragen stellen. Dit is mede te verklaren doordat jongeren veel meer thuis zaten vanwege de beperkingen, en zij dus meer tijd doorbrachten op internet. In de cijfers van bijvoorbeeld de politie en Veilig Thuis is daarentegen geen duidelijk effect van de COVID-19-pandemie zichtbaar.

Ontstaan nieuwe meldpunten kent ook nadelen

Het ontstaan van nieuwe meldpunten en hulpverlenende instanties zorgt tegelijkertijd voor een lappendeken aan ondersteuning van en hulp voor slachtoffers. Niet alleen moeten slachtoffers daardoor zelf op zoek naar de juiste locatie voor passende hulp, het is ook goed mogelijk dat één slachtoffer in beeld is bij verschillende instanties. Slachtoffers kunnen daardoor tussen wal en schip raken en instanties kunnen zo langs elkaar werken. Bovendien maakt dit gebrek aan inzicht het moeilijker om de aanpak te verbeteren. Dat kan namelijk alleen als je weet welke slachtoffers waar in beeld zijn, wat hun behoeften zijn, en wat de follow-up is van hun ondersteuning. De Nationaal Rapporteur verwacht ook op dit punt veel van het Nationaal Actieplan en de regeringscommissaris. Landelijke coördinatie kan uitvoerende instanties beter in staat stellen om hun werk uit te voeren en om efficiënt samen te werken.

Groot aantal slachtoffers opnieuw slachtoffer, maar geen jeugdhulp

Een kwart van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen dat in beeld is bij de politie wordt binnen 5 jaar opnieuw slachtoffer van enig delict. Dat is vaker dan de algemene Nederlandse bevolking. In meer dan de helft van de gevallen worden zij opnieuw slachtoffer van een zedendelict of maken ernstig geweld mee. Ruim een derde van de slachtoffers komt zelfs meerdere keren opnieuw in beeld bij de politie als slachtoffer. Opvallend is dat jongeren in de puberleeftijd vaker opnieuw slachtoffer worden dan jongere slachtoffers. Maar liefst 35% van de 13- tot en met 17-jarigen komt binnen 5 jaar opnieuw in beeld als slachtoffer ten opzichte van 14% van de 0- tot en met 12-jarigen.

Uit ander onderzoek blijkt dat zonder adequate hulp de helft van de slachtoffers opnieuw seksueel geweld meemaakt.[1] Ondanks dat niet alle slachtoffers behoefte hebben aan jeugdhulp voor bescherming of herstel na het meemaken van seksueel geweld, is het toch opvallend dat ruim 60% van de slachtoffers in beeld bij de politie geen jeugdhulp ontvangt in het jaar na het meemaken van seksueel geweld. Helemaal omdat zij vaker dan andere kinderen te maken hebben met andere uitdagingen en moeilijkheden. Uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt namelijk dat het meemaken van seksueel geweld of seksuele uitbuiting vaak niet het enige probleem is in de levens van deze slachtoffers. Het is niet inzichtelijk of kinderen die geen jeugdhulp ontvangen op een andere manier hulp krijgen om met de gevolgen van seksueel geweld om te gaan. Het roept hoe dan ook de vraag op in hoeverre hulpverlening voldoende is aangesloten bij de behoeften van slachtoffers. En in hoeverre de verschillende hulpverlenende instanties en andere instanties actief in de signalering van seksueel geweld tegen kinderen voldoende op de hoogte zijn van elkaars interventies.

Van de slachtoffers van 13 tot en met 17 jaar bekend bij de politie krijgt 38% jeugdhulp in het jaar na het meemaken van seksueel geweld. Het is niet vast te stellen of het seksueel geweld de aanleiding was voor het starten van jeugdhulp. Uit deze monitor blijkt dat deze jongeren het vaakst ambulante jeugdhulp krijgen op locatie van de organisatie die de jeugdhulp verzorgt. Vergeleken met alle jongeren in Nederland die jeugdhulp ontvangen, worden slachtoffers vaker gesloten geplaatst: 7% ontvangt gesloten jeugdhulp. Wel is daarin vanaf 2017 een duidelijke daling zichtbaar. Een positieve ontwikkeling, omdat een gesloten plaatsing vaak een negatieve impact heeft op slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Wel worden slachtoffers nog steeds vaak uit huis geplaatst en ontvangen zij vaak residentiële jeugdzorg in een open opvang.

AANBEVELING 2

Zorg voor een hulpaanbod dat aansluit bij de hulpbehoeften van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen

De Nationaal Rapporteur beveelt de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister voor Rechtsbescherming aan om een hulpaanbod te realiseren dat aansluit bij de persoonlijke behoefte van het kind, het type seksueel geweld dat een kind heeft meegemaakt, de context waarbinnen dit plaatsvond en de leeftijd van het kind. Het hulpaanbod dient daarnaast aandacht te hebben voor andere factoren en kwetsbaarheden die een risico vormen voor (herhaald) slachtofferschap. Indien behandeling niet in de thuissituatie kan plaatsvinden zorg dan voor kleinschalige opvang.

1 Walker, 2019.

Gedegen uitvoering Forensisch Medisch Onderzoek bij kinderen onder druk

Als het gaat om gespecialiseerde deskundigen maakt de Nationaal Rapporteur zich in het bijzonder zorgen om de uitvoering van het Forensisch Medisch Onderzoek (FMO) bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Door een groot tekort aan forensisch artsen kan het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) deze onderzoeken sinds maart 2022 niet meer uitvoeren. Op dit moment is er geen oplossing die kwaliteit structureel en duurzaam borgt. Het uitvoeren van een FMO bij kinderen vraagt om expertise die actief op peil gehouden moet worden en waarin niet alle reguliere forensisch artsen voldoende zijn getraind. Een goede opvang van en sensitieve omgang met kinderen na signalering is van groot belang. Het kan namelijk bijkomend trauma voorkomen. Daarnaast kan een FMO de strafrechtelijke procedure bevorderen door mogelijk bewijsmateriaal op een juiste manier veilig te stellen.

AANBEVELING 3

Realiseer een duurzame oplossing voor het uitvoeren van forensisch medisch onderzoek bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld

De Nationaal Rapporteur beveelt de minister van Justitie en Veiligheid aan om een structurele en duurzame oplossing te realiseren voor het uitvoeren van Forensisch Medisch Onderzoek bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. De juiste forensisch medische expertise moet hierin geborgd zijn, en artsen moeten in staat zijn om deze expertise ook op peil te houden.

Voorwoord

Als Nationaal Rapporteur is dit mijn eerste publicatie over het thema seksueel geweld tegen kinderen. Een groot aantal kinderen en jongeren krijgt te maken met seksueel geweld, bijvoorbeeld binnen de familie, op school of online. Plekken waar kinderen zich veilig zouden moeten voelen om zich te ontwikkelen en zichzelf te zijn, zijn voor deze kinderen een bron geworden van negatieve ervaringen en trauma. De consequenties daarvan kunnen lang doorwerken.

De vraag die voor mij centraal staat is: Hoe kunnen we kinderen beter beschermen tegen seksueel geweld? We moeten hierbij weten wat er speelt, kijken of een aanpak werkt, en zo niet, aanpassingen doen om die aanpak te verbeteren. Seksueel geweld tegen kinderen zal nooit volledig verdwijnen. Wel is het belangrijk een klimaat te scheppen waarin kinderen durven te spreken over dit seksueel geweld, zodat interventies ontwikkeld kunnen worden die aansluiten bij de hulpbehoeften en leeftijd van het kind, en die gericht zijn op het omgaan met de gevolgen van het seksueel geweld. Het belang van het kind moet daarbij het uitgangspunt zijn.

Seksueel geweld zien we in vele vormen waarbij we onderscheid maken tussen fysiek en niet fysiek seksueel geweld en online seksuele intimidatie. Er is een grote urgentie om hier iets aan te doen. Gelukkig wordt die urgentie gedeeld door vele organisaties en duizenden professionals die zich dagelijks inzetten om kinderen in Nederland te beschermen tegen seksueel geweld. In deze monitor zie ik een aantal positieve ontwikkelingen. Zo is er bijvoorbeeld een flinke daling te zien van het aantal slachtoffers dat te maken krijgt met gesloten plaatsing in jeugdzorginstellingen. Ook zien we steeds meer samenwerking tussen hulporganisaties onderling, die proberen om bestaande online en offline expertise te delen en hulp beter op elkaar te laten aansluiten.

Deze monitor maakt ook duidelijk waar verbetering nodig is. Gekeken naar bijvoorbeeld passende hulp voor kinderen die slachtoffer zijn van seksueel geweld, of naar preventieve activiteiten en voorlichting op bijvoorbeeld scholen, is er nog een wereld te winnen. Zo blijkt uit deze monitor dat slachtoffers tussen wal en schip kunnen vallen door onder meer versnipperende hulpverlening. Het oprichten van een nieuw meldpunt of het starten van een nieuwe interventie kan verdere versnippering en onduidelijkheid in de hand werken. Door voort te bouwen op bestaande interventies en initiatieven en die te verbeteren en breder te implementeren, kunnen we focussen op het organiseren van de juiste ondersteuning op de juiste plek voor slachtoffers. Het bieden van de juiste hulp is niet alleen van belang voor herstel van het slachtoffer maar ook om herhaling van slachtofferschap te voorkomen. En dat is nodig, want uit deze monitor blijkt dat een kwart van de slachtoffers binnen vijf jaar opnieuw slachtoffer wordt van een delict.

Om kinderen beter tegen seksueel geweld te beschermen hebben scholen en hulporganisaties wel heldere kaders nodig. Hier ligt een belangrijke rol voor de nationale overheid. Al eerder pleitte mijn voorganger samen met andere organisaties voor centralisatie van melding en doorverwijzing via '1 landelijke entree'. Ik sluit me hierbij aan en zie een centrale entree als een belangrijke stap in het tegengaan van versnippering en stroomlijnen van de jeugdhulpverlening.

Dit rapport is tot stand gekomen dankzij de expertise en inzet van de medewerkers van mijn bureau. Zonder jullie betrokkenheid en inzet had dit rapport niet zo snel gepubliceerd kunnen worden. Dank hiervoor.

Ook wil ik het Centraal Bureau voor de Statistiek, Centrum Seksueel Geweld, het EOKM, de politie, de Raad voor de Kinderbescherming, Rutgers, Veilig Thuis en diverse jeugdzorginstellingen bedanken voor de gegevens die ze beschikbaar hebben gesteld of de medewerking die ze op andere wijze hebben verleend.

Conny Rijken
Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

1 Inleiding

Seksueel geweld is niet altijd goed te onderscheiden van verschijnselen als seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie. Deze verschijnselen kunnen bovendien snel overgaan in seksueel geweld.
De Nationaal Rapporteur vindt het belangrijk om het brede palet van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie inzichtelijk te maken. Want kennis over al deze vormen is essentieel om goede interventies te kunnen ontwikkelen die seksueel geweld bestrijden en het voorkomen.

Seksueel geweld tegen kinderen is een grove inbreuk op het recht op veiligheid en een gezonde ontwikkeling. Kinderen lopen, ongeacht leeftijd, achtergrond of geslacht, risico om hiermee te maken te krijgen. Dit kan op school zijn, maar ook op straat, bij een sportvereniging, in hun eigen gezin, of in de digitale wereld.[1] Bovendien gaat seksueel geweld tegen kinderen regelmatig gepaard met andere problematiek, zoals andere vormen van kindermishandeling of verslaving.[2] Seksueel geweld tegen kinderen kan op korte én lange termijn ontwrichtende effecten hebben. Zo kan seksueel geweld bijvoorbeeld leiden tot fysieke, psychische, seksuele en emotionele problemen.[3]

De verplichting voor overheden om seksueel geweld tegen kinderen te bestrijden, is stevig verankerd in Europese en internationale verdragen.[4] Dit verplicht Nederland tot het voeren van effectief beleid om seksueel geweld tegen kinderen tegen te gaan. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (hierna: Nationaal Rapporteur) rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland, onderzoekt effecten van genomen beleid, en adviseert de regering over het voorkomen en bestrijden van deze problematiek. Dit is haar bij wet vastgelegde taak.[5] De Nationaal Rapporteur geeft onder andere invulling aan deze taak door jaarlijks monitors uit te brengen over mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen.

1.1 De slachtoffermonitor

Deze Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen gaat over de aard en omvang van de groep slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in Nederland in de periode 2017-2021, en over hulp en bescherming die zij krijgen. Daarnaast worden relevante ontwikkelingen in de aanpak van seksueel geweld beschreven. Om dit stap voor stap en zo volledig mogelijk in kaart te brengen wordt het schema van de integrale aanpak gebruikt (zie Figuur 1.1).

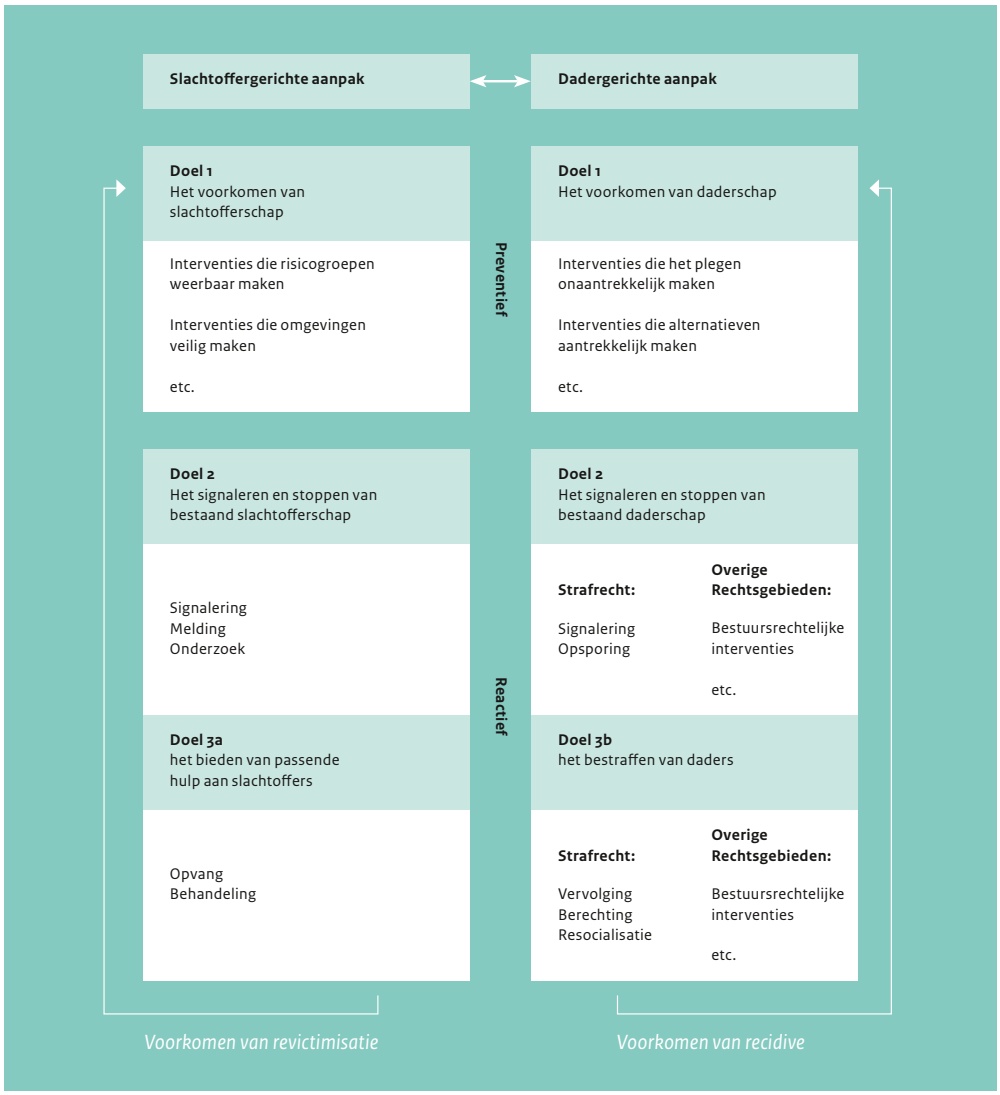
1.1.1 De integrale aanpak

De sleutel voor een effectieve aanpak van seksueel geweld ligt niet in de handen van één professional, één organisatie of één departement. De complexiteit ervan vraagt om samenwerking op verschillende domeinen in een integrale aanpak. De bescherming van slachtoffers is onlosmakelijk verbonden met de aanpak van daders. Een integrale aanpak bestaat daarnaast uit zowel een preventieve als een reactieve kant en streeft vier doelen na:

1. Het voorkomen van seksueel geweld tegen kinderen
2. Het signaleren en het stoppen van seksueel geweld tegen kinderen
3. Het bieden van passende hulp aan slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen (3A in Figuur 1.1)
4. Het bestraffen van daders van seksueel geweld tegen kinderen (3B in Figuur 1.1)

1 Nationaal Rapporteur, 2022 (Bouwen aan Bescherming).
2 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018); Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).
3 Zie bijvoorbeeld: De Jong, 2022; Hailes et al., 2019; Hébert et al., 2018; Khadr et al., 2018.
4 Verdrag inzake de Rechten van het Kind, New York, 20 november 1989, *Trb*, 1990, 170; Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 oktober 2007, *Trb*, 2008, 58; Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanboel, 11 mei 2021, *Trb*. 2012, 233.
5 Wet Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, art. 5.

Doel 4 ziet op het vervolgen, berechten en bestraffen, en resocialiseren van daders, en blijft daarom in deze slachtoffermonitor buiten beschouwing.

Figuur 1.1 De integrale aanpak

Doel 1: voorkomen

Het eerste doel in een integrale aanpak zijn interventies om slachtoffer- en daderschap van seksueel geweld tegen kinderen te voorkomen. Dit zijn preventieve interventies en deze komen aan bod in Hoofdstuk 2.

Doel 2: signaleren en stoppen

Het signaleren en stoppen van bestaand slachtoffer- en daderschap is het tweede doel van de integrale aanpak. Dat wordt vormgegeven door interventies die kunnen worden ingezet op het moment dat (er vermoedens zijn dat) seksueel geweld tegen kinderen plaatsvindt. Dit zijn reactieve interventies. Het signaleren van slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen door professionele instanties komt aan bod in Hoofdstuk 3 en in de Uitgelicht Politie.

Doel 3: bieden van passende hulp

Het derde doel gaat over het bieden van passende hulp aan slachtoffers. Seksueel geweld kan diepe sporen achterlaten. Het staat buiten kijf dat slachtoffers goed moeten worden opgevangen en de juiste hulp moeten ontvangen om te verwerken wat zij hebben meegemaakt. De hulp aan minderjarige slachtoffers van seksueel geweld komt aan bod in Hoofdstuk 4. Het bieden van passende opvang en hulp is bovendien belangrijk om ervoor te zorgen dat slachtoffers niet opnieuw slachtoffer worden (revictimisatie). Dit herhaald slachtofferschap komt aan bod in Hoofdstuk 5.

Zo beschrijft deze slachtoffermonitor waar een slachtoffer in beeld kan komen in de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Dit leidt in Hoofdstuk 6 tot een conclusie en aanbevelingen over de slachtoffergerichte aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Om het slachtofferschap van seksueel geweld nader te illustreren, zijn in dit rapport casussen opgenomen.[6] Zij laten zien hoe complex en veelzijdig het probleem van seksueel geweld is.

1.1.2 Onderzoeksdata

Het doel van deze slachtoffermonitor is om de aard en omvang van de groep slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld te brengen, en om suggesties te doen voor verbetering van de aanpak. Voor deze monitor zijn voor het eerst data beschikbaar over een vijfjarige periode (2017-2021). Hiermee is de onderzochte periode nu consistent met de andere monitors van de Nationaal Rapporteur.[7] Dit maakt het ook voor het eerst mogelijk om meer langetermijnontwikkelingen te beschrijven in de aard en omvang van seksueel geweld tegen kinderen.

Waar voorheen alleen data uit de hulpverleningsketen werden gebruikt voor de Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen, heeft de Nationaal Rapporteur nu ook gebruikgemaakt van politiedata over slachtofferschap. Dit is gedaan in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze data dragen bij aan een beter beeld van de kwetsbaarheid van slachtoffers en de complicaties die zij door het seksueel geweld ervaren. Meer informatie over de gebruikte onderzoeksmethoden is te vinden in de individuele hoofdstukken en in de onderzoeksverantwoording (zie hiervoor: Bijlage 1).

Invloed van COVID-19

De COVID-19-pandemie heeft in 2020 en 2021 grote invloed gehad op de wereld. Zo ook op de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Kinderen die zich al in een kwetsbare situatie bevonden kwamen door de beperkende maatregelen vaak in nog benardere situaties terecht. Kinderen die binnen de gezinssituatie misbruikt werden, werden tijdens de lockdowns vaker geconfronteerd met dit misbruik. En door het toenemende gebruik van internet, waren kinderen ook online kwetsbaarder voor mensen met verkeerde bedoelingen. Zeker de eerste lockdown in maart 2020 had veel invloed op zowel hulpverlening als opsporing, waardoor signalering van en hulp aan slachtoffers is bemoeilijkt. De huidige monitor laat de invloed zien van de pandemie op het aantal gemelde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen.

6 De namen van de kinderen en andere betrokkenen in deze casussen zijn gefingeerd om hun anonimiteit te waarborgen. De waargebeurde casussen zijn aangeleverd door: Sterk Huis, het NFI, Chat met Fier, Veilig Thuis, Helpwanted.nl, de politie en het CSG.

7 Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2015-2019); Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).

1.1.3 Gebruikte definities van seksueel geweld tegen kinderen

Van het begrip 'seksueel geweld tegen kinderen' bestaat geen universele definitie. Landen, instellingen en onderzoekers geven daar ieder een eigen invulling aan.

EEN GEZONDE SEKSUELE ONTWIKKELING

Leren over relaties en seksualiteit en een vrije seksuele vorming en ontwikkeling is belangrijk voor kinderen. Dit gaat bijvoorbeeld over ontdekken wie je bent, kunnen zijn wie je wilt zijn, leren hoe het lichaam werkt, op een prettige manier omgaan met anderen en gelijkwaardige relaties ontwikkelen.[8] Helaas krijgen sommige kinderen tijdens hun seksuele ontwikkeling te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Meer informatie over hoe vaak dit voorkomt volgt in de Uitgelicht Prevalentie.

Een deel van de seksuele ontwikkeling speelt zich online af. Bijvoorbeeld in de vorm van online daten, of het chatten met vriendjes en vriendinnetjes. Of in de vorm van vrijwillige *sexting*. Dit is het sturen en ontvangen van sexy foto's, filmpjes en/of berichten met de mobiele telefoon, tablet of computer.[9] Sexting kan echter ook onvrijwillig plaatsvinden, zonder toestemming van degene die is afgebeeld. In dat geval is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Brede interpretatie slachtofferschap

In een strikte juridische definitie gaat seksueel geweld tegen kinderen over alle strafwaardige gedragingen met een seksuele component, gepleegd tegen een minderjarige. Seksueel geweld is echter niet altijd goed te onderscheiden van verschijnselen als seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie. Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie kan het bijvoorbeeld gaan om het maken van seksueel getinte opmerkingen tegen een minderjarige, of het sturen van ongepaste of ongewenste seksuele berichten via sociale media. Dit soort gedragingen kunnen snel overgaan in seksueel geweld.[10] De Nationaal Rapporteur vindt het van belang om het brede palet van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie inzichtelijk te maken. Kennis over *al deze* vormen is essentieel om goede interventies te kunnen ontwikkelen. Zowel om seksueel geweld te bestrijden als om het te voorkomen. Dit betekent dat het begrip slachtofferschap in deze slachtoffermonitor breder geïnterpreteerd wordt dan de strikte juridische definitie.

Verschillende slachtoffergroepen onderzocht

In Nederland zijn verschillende organisaties betrokken bij de signalering en aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Vaak richten zij zich vanwege hun taakstelling op een specifiek onderdeel of specifieke vorm van seksueel geweld en zij hanteren daarmee verschillende definities van seksueel geweld. Deze organisaties zien dus ook verschillende groepen kinderen die onderworpen zijn aan seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksuele intimidatie. Soms gaat dit om ernstige, fysieke vormen van seksueel geweld. Soms is de doelgroep ook breder, namelijk als het gaat om jongeren die vragen hebben over hun seksuele ontwikkeling

8 Website Rutgers, www.rutgers.nl/themas/seksuele-vorming/ (geraadpleegd 11 augustus 2022).
9 Website Rutgers Seksualiteit, www.seksualiteit.nl/onderwerpen/seksueel-plezier/sexting/ (geraadpleegd 11 augustus 2022).
10 Gartner & Sterzing, 2016.

en zich bijvoorbeeld zorgen maken over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vanwege de brede interpretatie van slachtofferschap, en omdat organisaties in Nederland verschillende definities van slachtofferschap hanteren, zijn de slachtoffergroepen die worden besproken in deze monitor niet met elkaar te vergelijken. In elk hoofdstuk en voor elke organisatie zal de gehanteerde definitie van seksueel geweld tegen kinderen nader toegelicht worden.

CASUS

Het verhaal van Kirsten (8 jaar)

Kirsten is 8 jaar oud. Haar ouders zijn vorig jaar gescheiden en haar moeder Brenda heeft sinds een paar maanden een nieuwe relatie met Joost. Joost is erg aardig voor Kirsten en zij mag hem ook graag.

Op een avond is Brenda niet thuis en past Joost op Kirsten. Kirsten ligt al op bed maar slaapt nog niet. Dan kruipt Joost bij haar in bed, begint haar te strelen en trekt al snel haar onderbroek uit. Kirsten blijft hevig geschrokken en verward op haar buik liggen en besluit te doen alsof ze slaapt. Dan komt Brenda thuis. Ze ziet dat Joost bij haar dochter in bed ligt en vraagt wat er aan de hand is. Joost zegt dat hij even in Kirstens bed was gekropen, omdat ze niet kon slapen. Er zou niets anders gebeurd zijn.

De volgende ochtend praat Brenda met Kirsten. Kirsten vertelt aan haar moeder wat er echt gebeurd is toen Joost bij haar in bed kroop. Ze geeft aan dat ze 'iets tussen haar benen' heeft gevoeld. Brenda schrikt en belt direct de huisarts, die Kirsten en haar moeder doorstuurt naar het Centrum Seksueel Geweld. Met goedkeuring van Brenda wordt de zedenpolitie ingeschakeld. Omdat het gaat om misbruik dat de avond ervoor heeft plaatsgevonden, overlegt de zedenpolitie met het NFI. Er wordt besloten om een Forensisch Medisch Onderzoek uit te voeren, zodat Kirsten kan worden onderzocht en er bewijsmateriaal kan worden veiliggesteld.

De forensisch arts onderzoekt Kirsten op eventuele verwondingen, neemt bewijsmateriaal af en bespreekt met de kinderarts welke SOA's onderzocht moeten worden. Hierbij wordt het belang van Kirsten vooropgesteld. Zij mag altijd aangeven als ze wil stoppen met het onderzoek. Het FMO verloopt goed en de afgenomen sporen worden ingestuurd om onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van biologische sporen en DNA-materiaal. Ook wordt er een referentiemonster van Joost afgenomen. Uit de vergelijking van de afgenomen forensische sporen blijkt dat er sperma van Joost is aangetroffen tussen de schaamlippen en in de anus van Kirsten. Dit komt niet helemaal overeen met wat Kirsten aan Brenda heeft verteld. Achteraf blijkt namelijk dat Kirsten het misbruik heeft willen relativeren bij haar moeder, omdat ze zag hoe Brenda schrok toen ze begon te vertellen.

Uitgelicht Prevalentie:

Het aantal slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen

Hoe groot is het totaal aantal kinderen dat te maken krijgt met een vorm van seksueel geweld? Niet al het seksueel geweld komt aan het licht. Wanneer we enkel kijken naar hoe vaak seksueel geweld gemeld wordt bij instanties of herkend wordt door professionals, zien we slechts het topje van de ijsberg. De totale ijsberg noemen we ook wel de *prevalentie*.

Door de prevalentie te schatten wordt het duidelijk welk deel van de slachtoffers in beeld komt bij instanties die veiligheid kunnen creëren en kunnen zorgen voor de juiste hulp. Ook brengt het in kaart welke groepen minder makkelijk hun weg naar de hulpverlening vinden. Een regelmatige prevalentiestudie is dan ook noodzakelijk om te achterhalen of de aanpak die het aantal slachtoffers van seksueel geweld moet terugdringen effectief is.[1]

In deze Uitgelicht wordt globaal beschreven wat bekend is over de prevalentie van slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen in Nederland. Daarmee worden de cijfers in Hoofdstuk 3, Hoofdstuk 4 en Hoofdstuk 5 in perspectief geplaatst.

Achtergrond van de cijfers

Het precieze aantal kinderen dat te maken krijgt met seksueel geweld zullen we nooit weten. Toch kunnen zogenaamde prevalentiestudies globaal inzicht geven in de omvang van seksueel geweld tegen kinderen. In deze onderzoeken wordt een deel van de Nederlandse jongeren gevraagd naar ervaringen met seksueel geweld. Op basis hiervan kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van het percentage van *alle* Nederlandse jongeren dat slachtoffer is geworden van een vorm van seksueel geweld.

Het meest recente en belangrijkste onderzoek dat de prevalentie van seksueel geweld onder jongeren inzichtelijk heeft gemaakt is de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020 (hierna: Prevalentiemonitor), uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).[2] Omdat de Prevalentiemonitor rapporteert over de hele Nederlandse bevolking vanaf 16 jaar, heeft het CBS voor deze Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen een selectie aangeleverd van de informatie over 16- en 17-jarigen in de dataset.[3] De Prevalentiemonitor rapporteert slechts beknopt over de doelgroep van 16- en 17-jarigen. Door middel van deze dataset was het mogelijk om in meer detail inzicht te bieden in slachtofferschap van seksueel geweld onder minderjarigen.

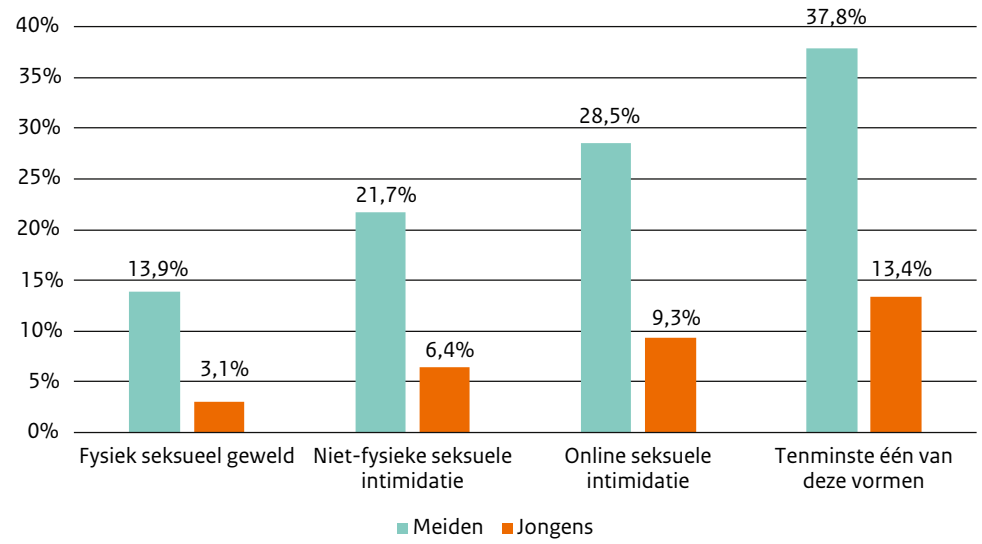
Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

De Prevalentiemonitor meet het slachtoffer worden van één of meer vormen van fysiek seksueel geweld, niet-fysieke seksuele intimidatie, of online seksuele intimidatie. Hiermee wordt een brede definitie gehanteerd (zie hiervoor ook §1.1.3). Met andere woorden, ook sommige vormen van niet-strafbaar seksueel grensoverschrijdend gedrag worden meegenomen, zoals het op een seksuele manier staren of het online maken van seksueel kwetsende opmerkingen.

1 Nationaal Rapporteur, 2022 (Bouwen aan Bescherming).
2 CBS, 2020.
3 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.1 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

De actuele prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen

De 'actuele prevalentie' van seksueel geweld tegen kinderen meet het totale aantal kinderen dat in de 12 maanden ervoor slachtoffer is geworden van seksueel geweld. Kinderen en jongeren beneden de 16 jaar zijn in de Prevalentiemonitor niet bevraagd. Figuur 1 toont daarom het percentage 16- en 17-jarigen uit 2020 dat in de 12 maanden daarvoor slachtoffer is geworden van bepaalde vormen van seksueel geweld.[4] Deze cijfers geven daarmee ook voor een deel inzicht in incidenten die plaatsvonden toen de jongeren die deelnamen aan het onderzoek 15 jaar oud waren.

Figuur 1 Actuele prevalentie van seksueel geweld onder 16- en 17-jarigen in 2020, uitgesplitst naar de vorm van het seksuele geweld en geslacht (N=846)

Bron: Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld 2020, ongepubliceerde data geleverd door het CBS

De figuur laat zien dat de prevalentie van slachtofferschap onder 16- en 17-jarige Nederlandse jongeren in het jaar voorafgaand aan bevragen erg hoog is, vooral onder meiden. Daarnaast blijkt uit de onderliggende data dat er ook met grote regelmaat sprake is van slachtofferschap van meerdere vormen van seksueel geweld en seksuele intimidatie.

De vormen van fysiek seksueel geweld die het meest voorkomen zijn het op een seksuele manier aanraken (11,1% meiden, 2,3% jongens), het zoenen tegen de wil (4,7% meiden, 1,3% jongens) en het aftrekken of vingeren tegen de wil (1,3% meiden, 0,7% jongens).

Op het gebied van niet-fysieke seksuele intimidatie maken jongeren geregeld mee dat er seksueel kwetsende opmerkingen en/of grapjes worden gemaakt (11,8% meiden, 3,8% jongens). En dat er seksueel gestaard wordt tegen de wil in (12,4% meiden, 1,5% jongens). Andere vormen van niet-fysieke seksuele intimidatie zijn het laten zien van billen, geslachtsdelen of borsten (2,6% meiden, 0,9% jongens) en het maken van een naaktfoto of -filmpje tegen de wil (0,5% meiden, 0,3% jongens).

4 Het onderzoek is gehouden in maart en april 2020. De onderzoeksperiode heeft dus betrekking op de periode maart/april 2019 – maart/april 2020.

Bij online seksuele intimidatie krijgen jongeren geregeld te maken met het online vragen om seksuele foto's of filmpjes tegen de wil (15,3% meiden, 1,2% jongens), het toegestuurd krijgen van naaktfoto's of seksfilmpjes (17,8% meiden, 3,7% jongens) en met online seksueel kwetsende opmerkingen (8,8% meiden, 4,1% jongens).

Veel jongeren slachtoffer van seksueel geweld in 2020

Naar schatting 35.000 meiden en 8.000 jongens in de leeftijd van 16 of 17 jaar zijn in de 12 maanden ervoor onderworpen aan een vorm van fysiek seksueel geweld. Daarnaast zijn bijna 55.000 meiden en ongeveer 16.500 jongens onderworpen aan een vorm van niet-fysieke seksuele intimidatie en zo'n 72.000 meiden en 24.000 jongens aan een vorm van online seksuele intimidatie. Zoals blijkt uit Figuur 1, vertonen deze groepen overlap. In totaal ruim 95.000 meiden en zo'n 34.500 jongens zijn slachtoffer geworden van tenminste één van deze vormen van seksueel geweld of seksuele intimidatie. Dat blijkt uit toepassing van de prevalentie uit Figuur 1 op álle 16- en 17-jarige Nederlandse jongeren in 2020.

MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN RONDOM SEKSUEEL GEWELD

De actuele prevalentie van fysiek seksueel geweld, niet-fysieke seksuele intimidatie en online seksuele intimidatie onder Nederlandse jongeren is hoog. Hoewel het niet altijd gaat over strafbare misdrijven met een seksuele component – ook andere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie komen met grote regelmaat voor – kunnen dergelijke ervaringen een voedingsbodem vormen voor ernstiger seksueel geweld. Seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie lopen vaak in elkaar over.

Dat seksueel geweld veel voorkomt blijkt ook uit onthullingen van seksueel geweld en seksuele intimidatie bij bijvoorbeeld The Voice of Holland en in de turnwereld. Seksueel geweld dat plaatsvond binnen de Rooms-Katholieke Kerk, de sportwereld en de jeugdzorg zijn uitgebreid besproken in het rapport Bouwen aan Bescherming van de Nationaal Rapporteur.[5] Het debat over seksueel geweld en seksuele intimidatie is aan de orde van de dag. Maar dit debat heeft tot op heden nog niet geleid tot fundamentele verbeteringen in de aanpak van seksueel geweld. De commissierapporten die in het rapport Bouwen aan Bescherming centraal staan, en ook andere onthullingen van seksueel geweld, leiden vaak tot veel commotie. Na het uitkomen van elk van de commissierapporten komt er dan ook vaak beweging op gang, bijvoorbeeld in de media, politiek, en in de sectoren zelf. Het valt op dat deze beweging weliswaar snel op gang komt, maar ook snel weer stokt. Niet in de laatste plaats omdat de aandacht zich weer verplaatst naar signalen van seksueel geweld in een nieuwe omgeving, die op hun beurt weer leiden tot nieuw commissieonderzoek in een specifieke sector in Nederland. Dit terwijl uit de aanpak en aanbevelingen van de verschillende commissies, zoals die op het gebied van compensatie en erkenning, genoegdoening en hulp voor slachtoffers bij Commissie Deetman, lessen te trekken zijn voor een meer structurele aanpak.

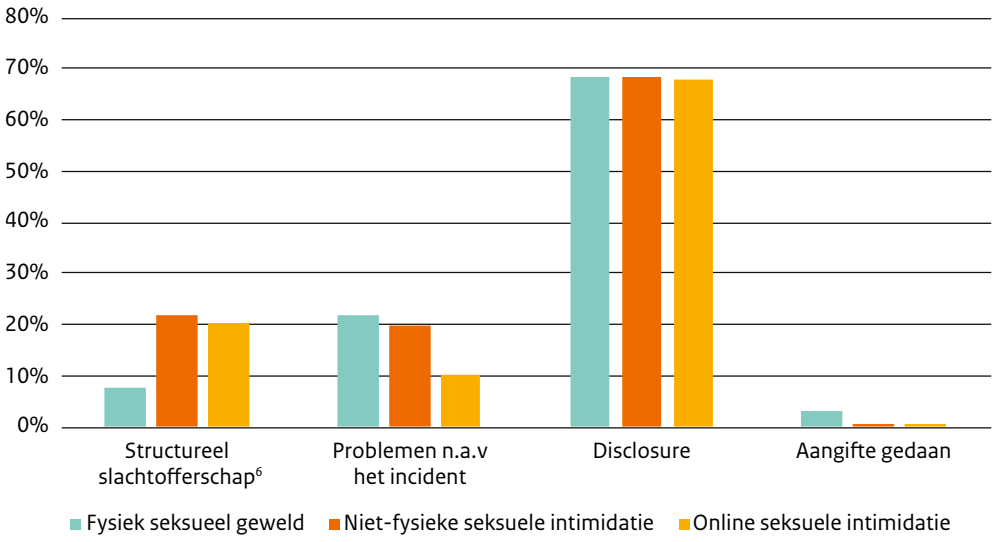
Dit onderstreept het belang van een duurzame, meerjarige en integrale aanpak, die inzet op zowel de schadelijke cultuur van seksuele intimidatie en seksueel grensover-

5 Nationaal Rapporteur, 2022 (Bouwen aan Bescherming).

schrijdend gedrag, als op de meer ernstige vormen van seksueel geweld. Met aandacht voor preventie, signaleren en melden, hulp, opsporing, vervolging en berechting, en op het voorkomen van herhaald slachtoffer- en daderschap. Alleen zo kunnen we bouwen aan een daadwerkelijk betere bescherming van kinderen en jongeren tegen seksueel geweld. De aanstelling van de regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en de aankondiging van een Nationaal Actieplan zijn in dit kader hoopvolle ontwikkelingen. Hierover meer in Hoofdstuk 2.

Slachtoffers vertellen erover, maar nauwelijks aan politie

In de Prevalentiemonitor is ook gekeken naar de kenmerken van de incidenten, de slachtoffers en de plegers. Figuur 2 en Figuur 3 tonen de resultaten hiervan voor 16- en 17-jarigen in 2020 die in de 12 maanden daarvoor slachtoffer zijn geworden van een vorm van seksueel geweld.

Figuur 2 Kenmerken van het seksuele geweld onder 16- en 17-jarigen in 2020, uitgesplitst naar de vorm van het seksuele geweld (N=846)

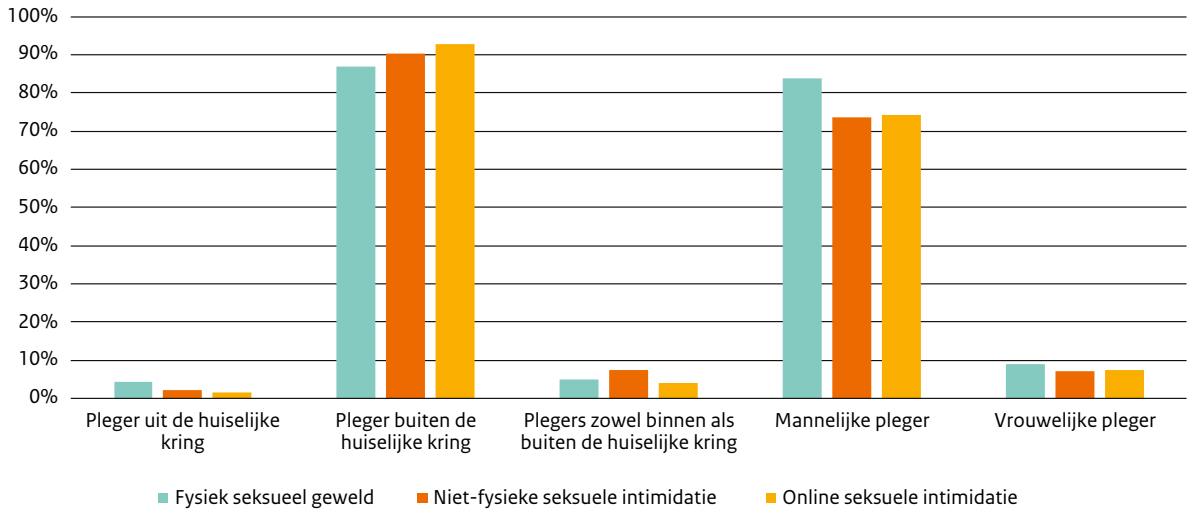
Bron: Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld 2020, ongepubliceerde data geleverd door het CBS

In Figuur 2 valt een aantal zaken op. Hoewel het in de meeste gevallen gaat om een enkel incident, is er toch met enige regelmaat sprake van structureel plegen. Daarnaast ervaart het slachtoffer in veel gevallen problemen naar aanleiding van het incident. Hierbij kan het gaan om seksuele, lichamelijke of psychische problemen. Maar ook om relatieproblemen of problemen met werk of opleiding. Verder valt op dat de slachtoffers in veel gevallen aan iemand vertellen wat hen overkomen is (disclosure), meestal aan vrienden of familie. Daar staat tegenover dat er

6 Structureel slachtofferschap wil zeggen dat het seksuele geweld dagelijks, wekelijks of maandelijks voorkomt (CBS, 2020). Een betere term hiervoor zou zijn 'structureel plegen', omdat het gaat om de pleegperiode waarbinnen incidenten plaatsvinden. In Figuur 2 wordt echter de terminologie uit de Prevalentiemonitor aangehouden.

zeer weinig aangifte wordt gedaan; een bevinding die de Nationaal Rapporteur al eerder in slachtoffermonitors heeft beschreven.[7]

Pleger is vaak een bekende van het slachtoffer

Figuur 3 Plegerkenmerken van het seksuele geweld onder 16- en 17-jarigen in 2020, uitgesplitst naar de vorm van het seksuele geweld (N=846)

Bron: Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld 2020, ongepubliceerde data geleverd door het CBS

In de meeste gevallen is de pleger een man, en meestal is de pleger van buiten de huiselijke kring afkomstig. Wel is deze pleger dan vaak een bekende van het slachtoffer, bijvoorbeeld een goede vriend(in) (24,5% niet-fysieke seksuele intimidatie, 21,3% fysiek seksueel geweld, 15,2% online seksuele intimidatie) een collega/leidinggevende (7,2% niet-fysieke seksuele intimidatie, 5,4% fysiek seksueel geweld, 5,1% online seksuele intimidatie), een medeleerling/medestudent (25% niet-fysieke seksuele intimidatie, 10,2% fysiek seksueel geweld, 15,4% online seksuele intimidatie), of een bekende van het uitgaan of een feestje (11,3% niet-fysieke seksuele intimidatie, 37% fysiek seksueel geweld, 15,6% online seksuele intimidatie). Hierin wijkt de groep 16- en 17-jarigen af van de jongere kinderen, waarbij seksueel misbruik vaker binnen het gezin plaatsvindt.[8]

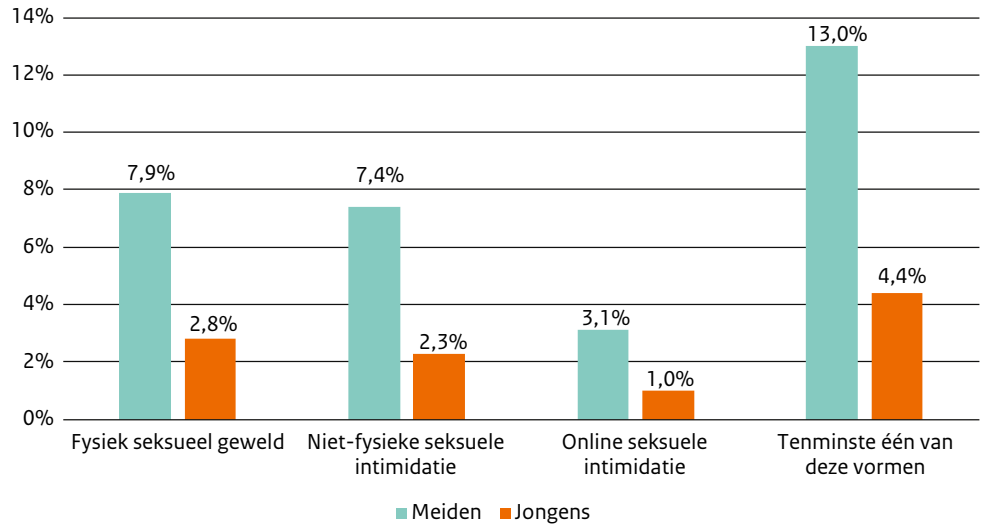
De prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen vóór het 12e levensjaar

Naast de 'actuele prevalentie' kan gekeken worden naar de prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen op jongere leeftijd. Deze prevalentie is in de Prevalentiemonitor bepaald door aan de volledige bevolking van 16 jaar en ouder te vragen naar slachtofferschap van vóór het 12e

7 Nationaal Rapporteur, 2018 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016); Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).

8 Website Augeo, www.augeo.nl/nl-nl/kindermishandeling/seksueel-misbruik (geraadpleegd 29 juli 2022).

levensjaar. Figuur 4 toont de resultaten van dit slachtofferschap van seksueel geweld in de kinderjaren, onder de bevolking die in 2020 16 jaar of ouder is.

Figuur 4 Prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen vóór het 12e levensjaar, uitgesplitst naar de vorm van het seksuele geweld en geslacht (N=30.459)

Bron: Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld 2020, ongepubliceerde data geleverd door het CBS

Prevalentie vóór het 12e levensjaar lager dan onder 16- en 17-jarigen

De figuur laat zien dat seksueel geweld voor het 12e levensjaar geregeld plaatsvindt, met name onder meiden. Maar in mindere mate dan onder 16- en 17-jarigen in de 12 maanden voorafgaand aan het bevragen (zie Figuur 1). Hieruit blijkt dat jongeren in de late puberleeftijd extra kwetsbaar zijn, en geregeld te maken krijgen met verschillende vormen van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie. Dat de prevalentie van slachtofferschap significant hoger is naarmate de kinderen ouder zijn, wordt ook gevonden in de prevalentiestudies Seks onder je 25e[9] en het Scholierenonderzoek Kindermishandeling 2016,[10] uitgebreid besproken in een eerdere slachtoffermonitor van de Nationaal Rapporteur.[11] Dit blijkt ook uit de politiecijfers in de Uitgelicht Politie: jongeren in de puberleeftijd komen veel voor in de registraties.

Tot slot

Vanwege de beperkte beschikbaarheid van onderzoek, kon met gebruik van de Prevalentiemonitor met name inzicht geboden worden in de prevalentie van seksueel geweld onder 16- en 17-jarige jongeren in het jaar voorafgaand aan bevragen.[12] Uit deze cijfers blijkt dat 13,9% van

9 De Graaf et al., 2017.
10 Schellingerhout & Ramakers, 2017.
11 Nationaal Rapporteur, 2018 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016). In deze monitor wordt bovendien ook gerapporteerd over de prevalentie van slachtofferschap onder jongeren van 12 tot en met 15 jaar; een doelgroep die in de Prevalentiemonitor ontbreekt.
12 Deze cijfers geven daarmee ook voor een deel inzicht in incidenten die plaatsvonden toen de jongeren die deelnamen aan het onderzoek 15 jaar oud waren.

deze meiden en 3,1% van deze jongens onderworpen werd aan een vorm van fysiek seksueel geweld. Daarnaast is 21,7% van de meiden en 6,4% van de jongens onderworpen aan een vorm van niet-fysieke seksuele intimidatie en 28,5% van de meiden en 9,3% van de jongens aan een vorm van online seksuele intimidatie. Bij 37,8% van de meiden en 13,4% van de jongens betreft het tenminste een van deze vormen. Dit gaat dus om een zeer groot aandeel van de Nederlandse jongeren.

Gerichte (preventieve) interventies noodzakelijk

Twee belangrijke bevindingen verdienen aandacht. Allereerst dat jongeren in de late puberleeftijd in grote mate kwetsbaar zijn om seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie (zowel fysiek als online) mee te maken. In de leeftijd waarop zij volop bezig zijn met het verkennen van relaties en hun eigen seksualiteit, stuiten zij geregeld op grensoverschrijdend gedrag. Dit is verontrustend, zeker omdat een aanzienlijk aantal van deze jongeren lichamelijke, psychische en seksuele problemen ondervindt naar aanleiding van het slachtofferschap. En ten tweede dat 'seksueel geweld tegen kinderen' een brede term is voor een veelvoud aan verschijnselen. Jongeren worden niet alleen op grote schaal onderworpen aan fysiek seksueel geweld, maar juist ook aan andere vormen van niet-strafbaar seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals het op een seksuele manier staren of het online maken van seksueel kwetsende opmerkingen.

Het is dan ook essentieel om preventieve interventies te richten op groepen die het meest kwetsbaar zijn binnen de context waar de nood het hoogst is. Uit dit hoofdstuk blijkt dat dit bijvoorbeeld de jongeren zijn die seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken gepleegd door vrienden of vriendinnen, een medestudent of tijdens het uitgaan. Over preventie meer in Hoofdstuk 2.

CASUS

Het verhaal van Nora (7 jaar)

De kinderarts van het ziekenhuis doet een melding bij Veilig Thuis over de 7-jarige Nora. Ze heeft bloed tussen de benen. Tegen haar ouders heeft ze verteld dat ze zelf een speelgoedgarde uit het keukentje daar heeft gestopt. Maar in het ziekenhuis vertelt ze dat haar oom Martin iets heeft gedaan. Ze vertelt de kinderarts dat ze die nacht bij hem moest komen liggen. 'Ik wilde niet, maar ik was moe'. Als de arts doorvraagt wat er precies gebeurd is, vindt Nora dat heel lastig. Uiteindelijk wijst Nora met een pen naar de binnenkant van haar benen en zegt dat oom Martin 'haar daar iets heeft gedaan'.

De ouders van Nora kunnen in eerste instantie niet geloven dat oom Martin dit gedaan zou hebben. Zij ontkennen aanvankelijk de verdenkingen. Maar als ze zich realiseren dat er echt iets gebeurd is, is de schok groot en besluiten ze mee te werken aan het onderzoek. Ook de zedenpolitie wordt erbij betrokken. Omdat Veilig Thuis zich ook zorgen maakt om de andere kinderen in het gezin worden die ook betrokken bij het onderzoek van de zedenpolitie.

Veilig Thuis gaat aan de slag om uit te vinden wat er precies is gebeurd. Ze gaan in gesprek met alle betrokkenen, en de zedenpolitie spreekt met de kinderen. Er vinden ook gesprekken plaats met de huisarts, het ziekenhuis en alle betrokken hulpverleners. Oom Martin blijkt regelmatig bij hen thuis te logeren en slaapt dan op het luchtbed op de slaapkamer van Nora en haar jongere zusje. Uit het onderzoek van Veilig Thuis en de politie blijkt dat Nora inderdaad seksueel misbruikt is door haar oom. En dat ook twee van haar zusjes seksueel zijn misbruikt.

Uiteindelijk is de dader veroordeeld tot een gevangenisstraf van 8 jaar voor seksueel misbruik van de kinderen. De ouders krijgen traumatherapie.

2 Preventie

Er bestaan veel verschillende initiatieven voor de preventie van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het bereik van die initiatieven lijkt echter beperkt. Ook is er een breed scala aan interventies beschikbaar. Deze interventies zijn meestal niet erkend, laat staan dat ze bewezen effectief zijn. De start van het Nationaal Actieplan en de verwachte komst van de bouwstenen regionale aanpak seksueel geweld zijn kansen om de preventie van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag beter en meer gecoördineerd te organiseren.

2.1 Inleiding

Grote aantallen kinderen worden jaarlijks slachtoffer van seksueel geweld (zie hiervoor de Uitgelicht Prevalentie). Dit kan ingrijpende gevolgen hebben. In de aanpak van seksueel geweld is het daarom essentieel om zoveel mogelijk te *voorkomen* dat het überhaupt gebeurt. In dit hoofdstuk draait het dan ook om de preventie van seksueel geweld, het eerste doel uit de integrale aanpak (zie Figuur 1.1 in Hoofdstuk 1).

Preventie van seksueel geweld: wat betekent dat?

Overal waar met kinderen wordt gewerkt of waar kinderen zijn, moet aandacht zijn voor het voorkomen van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie. Zowel gepleegd binnen afhankelijkheidsrelaties, als tussen kinderen en jongeren onderling. Daarbij gaat het om zowel fysiek seksueel geweld, als om online seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag. Preventie gebeurt niet alleen door in te zetten op het voorkomen van negatieve ervaringen, maar juist ook door aandacht te besteden aan een gezonde seksualiteit en positieve seksuele ervaringen, bijvoorbeeld door wensen en grenzen te leren aangeven en te herkennen bij de ander.

Er zijn verschillende soorten maatregelen die een bijdrage beogen te leveren aan het voorkomen van seksueel geweld. Deze zijn onder te verdelen in *primaire* preventie, *secundaire* preventie en *tertiaire* preventie.[1] Primaire preventie is gericht op de gehele Nederlandse samenleving. Via algemene voorlichting en bewustwording hebben primaire preventiemaatregelen als doel dader- en slachtofferschap onder de gehele bevolking te voorkomen. In de paragrafen §2.3.1, §2.3.2 en §2.3.3 worden dit soort algemene initiatieven op het gebied van preventie van seksueel geweld beschreven. Dat gebeurt achtereenvolgens op nationaal en lokaal niveau. Daarna worden enkele losse campagnes toegelicht. Secundaire preventie is gericht op specifieke groepen die meer risico lopen om slachtoffer of dader te worden van seksueel geweld. Dit zijn bijvoorbeeld kinderen met een licht verstandelijke beperking, meiden in de tienerleeftijd en lhbti+ personen.[2] Tertiaire preventie gaat om maatregelen die bedoeld zijn om herhaald slachtoffer- of daderschap te voorkomen, en zijn dus gericht op slachtoffers en plegers van seksueel geweld.[3]

Voorbeelden van primaire, secundaire en tertiaire preventie zijn publiekscampagnes, opvoedondersteuning voor gezinnen, het kwaliteitskader voorkomen seksueel misbruik in de jeugdzorg, de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) en de behandeling van zedendelinquenten. Publiekscampagnes kunnen zorgen voor bewustwording, maar dragen niet altijd bij aan effectieve preventie. Deze campagnes kunnen helpen om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen mits ze een positieve boodschap hebben en het gewenste gedrag laten zien met handelingsperspectieven.[4] De meest toegepaste maatregel ter voorkoming van seksueel geweld tegen kinderen is complete, structurele relationele en seksuele vorming op scholen waarbij aandacht wordt besteed aan wensen, grenzen en consent.[5] Echter, voor effectieve preventie is

1 Dit rapport gaat over de slachtoffergerichte aanpak van seksueel geweld. In de hoofdstukken wordt daarom aandacht besteed aan initiatieven ten aanzien van slachtoffers. Dit hoofdstuk vormt daar een uitzondering op en bevat ook enkele algemene en dadergerichte initiatieven.
2 Voor meer hierover, zie ook: Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap); Schriftelijke informatie Rutgers, d.d. 7 september 2022.
3 Website NL-ATSA, www.nl-atsa.org/voorlichting-en-preventie/ (geraadpleegd 31 mei 2022).
4 Schriftelijke informatie Rutgers, d.d. 12 september 2022.
5 Nationaal Rapporteur, 2017 (Effectief Preventief); Rutgers, 2022.

brede implementatie van preventiemaatregelen, -initiatieven en -interventies noodzakelijk zowel op primair, secundair als tertiair niveau.

Effectief preventief

Bij veel preventieve maatregelen is het lastig vast te stellen of het doel – het voorkomen van seksueel geweld tegen kinderen en de fysieke en psychische gevolgen die hieraan verbonden zijn – ook daadwerkelijk wordt bereikt. Onderzoek naar de effectiviteit van interventies is ingewikkeld en wordt lang niet altijd gedaan. Toch is dit van groot belang: het is bekend dat interventies ook contraproductieve effecten kunnen hebben en zelfs schadelijk kunnen zijn. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het onderzoek Effectief Preventief van de Nationaal Rapporteur naar effectieve preventie van seksueel geweld tegen kinderen in het onderwijs.[6] In §2.3.4 wordt dan ook in het bijzonder stil gestaan bij *erkende* interventies ter voorkoming van seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag (zie voor een uitleg over het begrip erkende interventies, de kadertekst op bladzijde 39).

ONLINE ERVARINGEN VAN KINDEREN

Online interactie is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven en heeft ook invloed op de seksuele ontwikkeling van jongeren. Al op jonge leeftijd komen kinderen in aanraking met het internet. Uit cijfers van internetprovider KPN blijkt bijvoorbeeld dat kinderen op steeds jongere leeftijd een mobiele telefoon krijgen. De leeftijd waarop kinderen gemiddeld hun eerste mobiel krijgen, varieert tussen de 8 en 12 jaar.[7] De Iene Miene Media monitor meet jaarlijks hoe kinderen van 0 tot en met 6 jaar omgaan met verschillende media.[8] Kinderen van deze leeftijd kijken het meest televisie (68%), maar maken ook al gebruik van een (kinder)tablet (57%) en een mobiele telefoon (40%). De basisvaardigheden op mediagebied ontwikkelen zich op deze jonge leeftijden in een hoog tempo. Kinderen van 0 tot en met 4 jaar gebruiken vaak nog samen met hun ouders media, maar vanaf 5 jaar doen kinderen dat steeds vaker alleen. Volgens de Monitor Mediagebruik beschikken kinderen tussen de 7 en 12 jaar over veel verschillende media-apparaten.[9] Iets minder dan een kwart van de kinderen van deze leeftijd heeft online negatieve ervaringen gehad, zoals het ongewenst zien van naaktfoto's of online pestgedrag. De oudere kinderen binnen deze groep (11-12 jaar) hebben vaker negatieve ervaringen gehad. Al op jonge leeftijd komen kinderen dus in aanraking met de positieve kanten van het internet en met de risico's daarvan. Tegelijkertijd gaan jongeren op die leeftijd experimenteren, ook online. Juist daarom is het van belang om met jonge kinderen in gesprek te gaan over (online) relaties, seksualiteit en normstelling met aandacht voor gezonde en positieve ervaringen rond seksualiteit. Hoe weet je waar jouw eigen grens ligt, en die van de ander? Hoe herken je die? Hoe ga je er mee om als je een ongewenste naaktfoto doorgestuurd krijgt? Wat doe je als iemand online seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont?

6 Brinkman et al., 2016; Nationaal Rapporteur, 2017 (Effectief Preventief).
7 KPN, 2017.
8 Netwerk Mediawijsheid, 2022.
9 Netwerk Mediawijsheid, 2021.

2.2 Achtergrond van de data

Voor dit hoofdstuk is *desk research* uitgevoerd. Dat is een onderzoeksstrategie waarbij bestaande gegevensbronnen, zoals jaarverslagen en beleidsnota's worden gebruikt.[10] Bij *desk research* worden dus secundaire gegevens verzameld; in dit geval over de maatregelen die in de periode 2017 tot en met juli 2022 zijn genomen rondom de preventie van seksueel geweld tegen kinderen.[11]

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

In dit rapport wordt een brede definitie van seksueel geweld tegen kinderen gehanteerd (zie Hoofdstuk 1). Dat wil zeggen dat op diverse vormen van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie wordt ingegaan. In dit hoofdstuk worden bijvoorbeeld preventiemaatregelen ter voorkoming van straatintimidatie omschreven, maar ook maatregelen om herhaald slachtofferschap van seksueel geweld te voorkomen.

Beperkingen aan de data

Desk research gebruikt bestaande gegevensbronnen en zoekmachines. Een nadeel van deze manier van onderzoek is dat er nooit een uitputtend overzicht kan worden weergegeven van alle interventies en preventiemaatregelen in de periode van 2017 tot halverwege 2022. Het kan zijn dat er meer interventies zijn geweest die hier niet zijn genoemd. Van sommige interventies is door de onderzoekers online niets gevonden.

2.3 Ontwikkelingen in preventie van seksueel geweld

Deze paragraaf beschrijft de diverse ontwikkelingen en initiatieven in de preventie van seksueel geweld in de jaren 2017 tot halverwege 2022.[12] Eerst wordt in §2.3.1 aandacht besteed aan ontwikkelingen op nationaal niveau. Vervolgens wordt in §2.3.2 ingegaan op initiatieven op of voor het lokaal niveau. Daarna worden in §2.3.3 diverse campagnes beschreven. Ten slotte volgen in §2.3.4 specifieke erkende of effectieve interventies, die worden onderverdeeld naar primaire, secundaire en tertiaire preventie.

2.3.1 Preventie op nationaal niveau

Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

In april 2022 is Mariëtte Hamer gestart als regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. De regeringscommissaris is onafhankelijk en geeft het kabinet gevraagd en ongevraagd advies over de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.[13] Verder is het de bedoeling dat zij aanjager zal zijn van het maatschappelijke gesprek over de doorbreking van de cultuur die leidt tot seksueel grensoverschrijdend gedrag en geweld. Mariëtte Hamer is benoemd voor een periode van 3 jaar en zal regelmatig rapporte-

10 Van Thiel, 2014.

11 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.2 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

12 Sommige initiatieven uit de jaren 2017, 2018 en 2019 zijn reeds in de vorige slachtoffermonitor beschreven: Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018), pp. 30-35.

13 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/04/05/mariette-hamer-start-vandaag-als-regeringscommissaris-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-en-seksueel-geweld (geraadpleegd 31 mei 2022).

ren aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

Nationaal Actieplan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Het kabinet gaat, onder centrale regie van de minister van OCW en de minister van SZW, samen met de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), aan de slag met de opstelling van een Nationaal Actieplan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.[14] Het bewerkstelligen van een fundamentele cultuurverandering die nodig is om een einde te maken aan seksueel grensoverschrijdend gedrag en geweld is het voornaamste doel van het actieplan. Het kabinet wil bewustwording creëren, faciliteren, normeren, handvatten bieden en waar nodig sanctioneren. Met het plan wil het kabinet werken aan een samenleving waar geen plek is voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en geweld en waarin iedereen zich veilig voelt. Het plan zet dan ook voor een groot deel in op de preventie van seksueel geweld. De eerste contouren voor het actieplan zijn in juni 2022 aan de Tweede Kamer gepresenteerd.[15] Meer concreet staan in het actieplan de volgende doelen centraal:

- Tot maatschappelijke normen komen en een gedeeld beeld krijgen over hoe men met elkaar om wil gaan in de samenleving en wat daarvoor nodig is. Hierbij is specifieke aandacht voor genderstereotypering en machtsongelijkheid.
- Het stellen van scherpe formele normen in wet- en regelgeving, om duidelijk te markeren wat wel en niet toelaatbaar is en om effectieve aanpakken verplicht te stellen.
- Het ondersteunen van organisaties, gemeenten en clubs om hun processen op orde te brengen, zodat er overal helder en effectief beleid is om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te voorkomen.
- Het activeren van omstanders door handelingsverlegenheid weg te nemen.
- De toegankelijkheid en vindbaarheid van meldpunten en hulpdiensten voor slachtoffers en plegers verbeteren.
- Het verbeteren van de inzet van en doorgeleiding naar adequate en effectieve hulp waardoor verdere schade zoveel mogelijk voorkomen wordt.

Het kabinet wil deze doelen bereiken door in het Nationaal Actieplan in te zetten op een pakket aan maatregelen en acties ontwikkeld en uitgevoerd samen met de betrokken departementen, overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en de samenleving. Daarnaast probeert het kabinet het maatschappelijke gesprek te stimuleren. De regeringscommissaris fungeert als aanjager van dit gesprek. Het is de bedoeling het plan in de loop van 2022 verder te concretiseren en vervolgens officieel te lanceren, samen met de diverse partners uit het veld.

Kerndoelen voor het onderwijs

Het ministerie van OCW stelt zogeheten kerndoelen voor het onderwijs vast, die gelden voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dit is een referentiekader voor scholen, zodat docenten weten waar zij zich op kunnen richten bij hun lesaanbod en de ontwikkeling van leerlingen. In 2012 is een kerndoel voor seksualiteit en seksuele diversiteit toegevoegd. Scholen zijn daarmee verplicht deze onderwerpen op te nemen in hun onderwijsaanbod. Het kerndoel gaat om respectvolle omgang met seksualiteit en seksuele diversiteit. In

14 *Kamerstukken II* 2021/22, 34843, 53.
15 *Kamerstukken II* 2021/22, 34843, 58.

de vorige slachtoffermonitor is hier uitgebreid op ingegaan, en op het traject ter herziening van deze kerndoelen.[16] Dit traject heeft enige tijd stilgelegen. Inmiddels heeft de organisatie SLO van het ministerie van OCW de opdracht gekregen om het traject voort te zetten.[17]

In 2019 heeft de Inspectie van het Onderwijs onderzoek gedaan naar de manier waarop scholen invulling geven aan de kerndoelen.[18] Uit dit onderzoek blijkt dat de invulling van het kerndoel seksualiteit en seksuele diversiteit uiteenloopt van zeer beperkt tot een uitgebreid aanbod met onderbouwde doelen en interventies om die te bereiken. Dit is conform de vrijheid die scholen hebben in het realiseren van de kerndoelen. Het is echter de vraag of dergelijke vrijblijvendheid past bij de urgentie van het thema seksueel geweld en de noodzaak tot het voorkomen daarvan. De vorige minister van OCW heeft de Inspectie naar aanleiding van het onderzoek gevraagd verder onderzoek te doen naar de invulling die scholen geven aan seksualiteit en seksuele diversiteit en aanvullende aanbevelingen te doen om de realisering van dit kerndoel door scholen te versterken en na te leven.[19] Het is van groot belang dat er vanuit de landelijke overheid meer richting komt voor scholen om beter invulling te geven aan hun rol in het voorkomen van seksueel geweld. Dit kan bijvoorbeeld door het aanscherpen van de kerndoelen en de eindtermen, zodat scholen en docenten beter weten wat er van hen verwacht wordt en het belang hiervan duidelijker wordt. Dit is ook wat Rutgers adviseert in hun Manifest voor betere seksuele vorming dat op 3 oktober 2020 aangeboden werd aan de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs.[20] Scholen moeten een norm stellen ten aanzien van seksualiteit, mede door hier vanuit het lesaanbod over te doceren: alle leerlingen moeten in hun waarde worden gelaten en hebben recht op een veilige omgeving. Dit moet verankerd zijn in de visie en het beleid van scholen en er moet vervolgens op gemonitord worden.

2.3.2 Preventie op lokaal niveau

Naast de landelijke overheid hebben ook lokale overheden een belangrijke rol in het voorkomen van seksueel geweld. In deze paragraaf wordt stil gestaan bij drie landelijke initiatieven ter ondersteuning van gemeenten en er wordt een voorbeeld uit de gemeente Amsterdam gegeven.

8-puntenplan voor betere preventie van seksueel geweld in gemeenten

Omdat lokale overheden veel invloed kunnen hebben op het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, publiceerde Rutgers samen met Regioplan een 8-puntenplan voor betere preventie van seksueel geweld in gemeenten.[21] Het plan biedt concrete aanbevelingen om structurele preventie van seksueel geweld te agenderen en te realiseren. Het plan biedt inzicht in de feiten en cijfers over seksueel geweld, geeft een overzicht van erkende interventies voor jongeren en biedt handvatten voor gemeenten om te inventariseren wat er al in hun gemeente gebeurt op het gebied van preventie van seksueel geweld. Daarnaast

16 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018), pp. 30-31.
17 Website SLO, www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/ (geraadpleegd 11 augustus 2022).
18 Website Inspectie van het Onderwijs, www.onderwijsinspectie.nl/documenten/themarapporten/2020/03/13/burgerschapsonderwijs-en-het-omgaan-met-verschil-in-morele-opvattingen (geraadpleegd 26 mei 2022).
19 *Aanhangsel Handelingen II* 2020/21, 615.
20 Rutgers, 2022 (Manifest voor betere seksuele vorming).
21 Website Rutgers, www.rutgers.nl/nieuws/rutgers-8-puntenplan-voor-betere-preventie-van-seksueel-geweld-in-de-gemeente/ (geraadpleegd 2 juni 2022).

benadrukt het plan het belang van aandacht voor jongeren die specifiek risico lopen, geeft het een overzicht van effectieve campagnes en geeft het aanbevelingen om de preventie van seksueel geweld in beleid te verankeren.

Landelijke bouwstenen voor een regionale aanpak seksueel geweld

Het programma Geweld Hoort Nergens Thuis is een interdepartementaal programma om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren.[22] Dit programma liep van 2018 tot 2022. Naast landelijke initiatieven was het programma vooral bedoeld om gemeenten en regio's te ondersteunen bij het verbeteren van hun aanpak. Eind 2021 zijn in opdracht van Geweld Hoort Nergens Thuis vijf regio's ondersteund in het aanbrengen van focus en het ontwikkelen en vormgeven van hun regionale aanpak van seksueel geweld.[23] Daarvoor is tijdelijk een landelijk projectleider aangesteld als ondersteuning voor de gemeenten, en zijn de regio's periodiek samen gekomen om vorderingen te bespreken en kennis en ervaringen uit te wisselen. Relevante regionale partners zoals het Centrum Seksueel Geweld (CSG), Veilig Thuis en de politie zijn hierbij betrokken. Op basis van de ervaringen in de regio's is gewerkt aan een set van landelijke bouwstenen voor de inrichting van de aanpak van seksueel geweld op regionaal niveau. Deze bouwstenen moeten ook andere gemeenten helpen om aan de slag te gaan met een aanpak van seksueel geweld. De publicatie van de bouwstenen regionale aanpak seksueel geweld wordt eind 2022 verwacht.

Veilige Steden

Het programma Veilige Steden is een programma dat beoogt bij te dragen aan de veiligheid van vrouwen en meiden in de openbare ruimte.[24] In opdracht van het ministerie van OCW biedt Regioplan kennis en advies aan gemeenten die zich aansluiten bij het programma. Onderdeel hiervan is de handreiking preventieve aanpak.[25] Regioplan biedt een overzicht van kaders en handvatten voor gemeenten om preventief beleid effectief in te richten, bijvoorbeeld als het gaat om aanpassingen in de fysieke ruimte of de inzet van toezicht. Ook is er aandacht voor normstelling en het vergroten van kennis en bewustwording: hier worden enkele maatregelen genoemd die ook terugkomen in het eerder beschreven 8-puntenplan van Rutgers. Het programma loopt tot en met 2022 en er zijn op het moment van schrijven zestien grote gemeenten aangesloten.

AMSTERDAM: PROGRAMMA TEGEN SEKSUELE INTIMIDATIE EN SEKSUEEL GEWELD

De gemeente Amsterdam is in 2020 het programma tegen Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld (SISG) gestart. Het College van Burgemeester & Wethouders vroeg aandacht voor het onderwerp na zorgelijke signalen over meiden en jonge vrouwen in de stad die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag, seksuele intimidatie en seksueel geweld. Het programma SISG is een aanpak om zowel online als

22 Voor meer hierover, zie ook: Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018), pp. 25-28.
23 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/05/31/geweld-hoort-nergens-thuis (geraadpleegd 2 juni 2022).
24 Website Veilige Steden, www.programmaveiligesteden.nl/over-ons/ (geraadpleegd 31 mei 2022).
25 Website Veilige Steden, www.programmaveiligesteden.nl/kennisbank/kennisproduct-een-preventieve-aanpak-van-onveiligheid-van-meisjes-en-vrouwen/ (geraadpleegd 14 juli 2022).

offline seksuele intimidatie en seksueel geweld tegen te gaan.[26] Er worden meerdere preventieve interventies uitgevoerd, zoals de campagne #jijstaatnietalleen gericht op bewustwording, slachtoffers informeren over het hulpaanbod en extra voorlichtingsaanbod voor scholen om deze thema's bespreekbaar te maken. In 2021 is bovendien extra ingezet op (preventie van) online seksualiteit en seksueel geweld, bijvoorbeeld door ouders handvatten te geven hoe ze hierover met hun kinderen in gesprek kunnen gaan.[27] De gemeente werkt nauw samen met zorg- en strafpartners om het programma uit te voeren. Daarnaast doet de gemeente onderzoek om de problemen meer zichtbaar te maken. Eén van de onderzoeken binnen het programma is in 2020 uitgevoerd door de Nationaal Rapporteur: een casuïstiekonderzoek naar slachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting.[28] Het inzicht en de aanbevelingen uit dit onderzoek hebben de gemeente aanknopingspunten gegeven voor het aanscherpen van maatregelen en het belang van meer structurele aandacht voor preventie en voor een goed hulpaanbod; hierover meer in Hoofdstuk 4.

2.3.3 Campagnes

In de afgelopen 5 jaar zijn er verschillende campagnes geweest rondom seksueel geweld gericht op verschillende doelgroepen. Sommige campagnes waren gericht op gedragsverandering in de samenleving. Zo is Rutgers in 2018 bijvoorbeeld gestart met de 'Ben je oké?'-campagne. Het doel van deze campagne is om ongewenst seksueel gedrag in het uitgaansleven bespreekbaar te maken.[29] Als aanvulling lanceert Rutgers in 2021 een vernieuwde campagne. De toolkit 'Hier is het oké' helpt kroegen, poppodia, festivals en studentenverenigingen om maatregelen te nemen en beleid op te stellen waarmee zij ongewenst seksueel gedrag zoveel mogelijk kunnen voorkomen.[30]

Ook de campagne 'Generatie Ja…en?' die Stichting Rutgers en Atria in 2022 zijn gestart is gericht op gedragsverandering in de samenleving als geheel. Met de hashtag #IkZegErWatVan wordt opgeroepen om je uit te spreken op het moment dat ergens seksueel grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt of wanneer dit gedrag wordt goedgepraat. De campagne is gericht op het tegengaan van schadelijke opvattingen om zo seksueel geweld en partnergeweld tegen te gaan.[31] Deze campagne is onderdeel van Act4Respect.[32] Dit programma zet zich samen met jongeren en professionals in voor gelijkwaardige relaties onder jongeren en jongvolwassenen, waarin geen ruimte is voor fysiek, seksueel of cybergeweld. In de vorige slachtoffermonitor is hier uitgebreid op in gegaan.[33] Voor leerkrachten in het mbo is de lesbrief van 'Generatie Ja…en?' nu opgenomen in het lespakket 'Lang Leve de Liefde' van Rutgers en Soa Aids Nederland (hierover meer in de volgende paragraaf).

26 Website Gemeente Amsterdam, www.amsterdam.nl/jijstaatnietalleen/maatregelen/ (geraadpleegd 2 juni 2022).
27 Gemeente Amsterdam, 2021 (Voortgangsrapportage).
28 Nationaal Rapporteur, 2020 (Vertrouwen in Veerkracht).
29 Website Ben je Oké, www.benjeoke.nl/ (geraadpleegd 2 juni 2022).
30 Website Rutgers, www.rutgers.nl/stories/ben-je-oke/ (geraadpleegd 2 juni 2022).
31 Website Rutgers, https://generatiejaen.rutgers.nl/ (geraadpleegd 2 juni 2022).
32 Website Act4Respect, www.act4respect.nl/over-act4respect/ (geraadpleegd 7 juni 2022).
33 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018), p. 34.

Ook jongeren zelf zetten in op gedragsverandering om seksueel grensoverschrijdend gedrag aan de kaak te stellen. De beweging 'Catcallsof' begint in 2016 met een Instagramaccount. Via het profiel van Catcalls of New York worden intimiderende uitspraken die vrouwen op straat hebben gekregen, met krijt op de grond geschreven, gefotografeerd en op Instagram gezet. Veel steden over de hele wereld volgen, waaronder meerdere grote steden in Nederland, zoals Amsterdam, Den Haag, Maastricht, Nijmegen, Groningen en Rotterdam. Door mensen te confronteren met het gedrag en te laten zien dat het intimiderend kan zijn, wordt aandacht gevraagd voor het naar elkaar omkijken en het veranderen van het idee dat naroepen normaal is.

Andere campagnes van Rutgers en Amnesty zijn gericht op de regering en roepen op tot specifieke maatregelen om seksueel geweld aan te pakken en te voorkomen. Zo riep Rutgers de regering op om meer aandacht te besteden aan de preventie van seksueel geweld, door onder andere betere seksuele vorming op scholen en meer publiekscampagnes om de cultuur rond seks in Nederland te verbeteren. Dit deed Rutgers met de preventiecampagne #TotHier in 2020.[34] In het pleidooi voor effectieve preventie van seksueel geweld geeft Rutgers cijfers en feiten over seksueel geweld. Het pleidooi biedt daarnaast concrete aanbevelingen voor een effectieve preventieve aanpak voor politici en beleidsmakers. In april 2021 heeft Rutgers de petitie van #TotHier aangeboden aan de Tweede Kamer. Op de website van #TotHier zijn onder andere het 8-puntenplan voor gemeenten (zie ook §2.3.2) en concrete aanbevelingen voor de preventie van seksueel geweld te vinden.

Met de campagne 'Let's Talk About YES' richt Amnesty zich sinds 2020 op het verbeteren en moderniseren van de zedenwetgeving.[35] De campagne richt zich ook op de preventie van seksueel geweld, met name binnen het onderwijs. Met de publiekscampagne 'Let's Talk About YES' wil Amnesty, met name onder jongeren, de dialoog over seks en instemming op gang brengen.[36] Sinds juni 2021 richt de campagne zich ook op universiteiten, hogescholen en studentenverenigingen. Deze instellingen kunnen een manifest ondertekenen waarin ze beloven hun studenten beter te beschermen en het gesprek over seks op basis van gelijkwaardigheid, vrijwilligheid en instemming aan te wakkeren.

2.3.4 Interventies

In deze paragraaf worden diverse interventies ter voorkoming van seksueel geweld beschreven. Alle interventies zijn erkend.

EFFECTIEF, ERKEND OF NIET-ERKEND

Preventiemaatregelen hebben als doel het voorkomen van seksueel geweld. Of de maatregelen daadwerkelijk hun doel bereiken, is vaak onduidelijk. Om uitspraken over

34 Website Rutgers, https://tothier.rutgers.nl/over-de-campagne (geraadpleegd 2 juni 2022).

35 Amnesty heeft er voor gelobbyd om onvrijwillige seks strafbaar te stellen als verkrachting. Op 3 december 2021 heeft de Ministerraad ingestemd met het wetsvoorstel seksuele misdrijven, waarmee de zedenwetgeving wordt gemoderniseerd. In dit voorstel wordt seks tegen de wil als nieuwe strafbaarstelling opgenomen. Daarnaast wordt onder andere sekschatting als nieuwe strafbaarstelling opgenomen in dit voorstel. Het voorstel is onlangs ingediend bij de Tweede Kamer. Het streven is om de nieuwe wetgeving in 2024 in werking te laten treden.

36 Website Amnesty, www.amnesty.nl/wat-we-doen/campagnes/letstalkaboutyes/overzicht (geraadpleegd 31 mei 2022).

het effect van een maatregel te kunnen doen is onderzoek nodig. Wanneer uit onderzoek blijkt dat de maatregel het gewenste effect heeft, is deze *effectief*. Het is belangrijk om te onderzoeken of maatregelen effectief zijn, omdat een niet-effectieve maatregel nutteloos kan zijn en zelfs contraproductieve effecten kan hebben. Een overzicht van interventies is te vinden op de website Loket Gezond Leven van het RIVM.[37] Ook in de Databank effectieve sociale interventies van Movisie staan diverse interventies opgenomen.[38]

In het erkenningstraject zijn vijf niveaus van beoordeling mogelijk. Van laag naar hoog zijn dit de erkenningsniveaus: goed beschreven, goed onderbouwd, eerste aanwijzingen voor effectiviteit, goede aanwijzingen voor effectiviteit en sterke aanwijzingen voor effectiviteit. Goed beschreven houdt in dat de interventie duidelijk beschreven is in aanpak, doelgroep, overdraagbaarheid en uitvoeringsaspecten. Wanneer een interventie erkend is als goed onderbouwd, is naast de basiscriteria zoals bij goed beschreven, de interventie goed onderbouwd middels theoretische specificatie van de werkzame elementen en mechanismen. Er is nog geen onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de interventie; dit is vanaf het derde niveau van erkenning wel het geval. Wanneer er eerste aanwijzingen voor effectiviteit worden toegekend, moet de effectiviteit zijn aangetoond met een voor- en nameting. Voor goede aanwijzingen voor effectiviteit moet de effectiviteit worden aangetoond met twee studies met redelijke bewijskracht, bijvoorbeeld quasi-experimenteel onderzoek zonder follow-up. Bij sterke aanwijzingen voor effectiviteit moet de effectiviteit zijn aangetoond met twee studies met sterke bewijskracht, bijvoorbeeld gerandomiseerd onderzoek met een controlegroep en zes maanden follow-up. Minstens een van die studies is uitgevoerd in Nederland.[39]

Onderzoek naar effectiviteit kost veel tijd en bovendien veel geld. De Nationaal Rapporteur heeft in 2017 al geconcludeerd dat daarom veel interventies helemaal niet onderzocht worden op effectiviteit.[40] Van de 45 interventies waar naar werd gekeken, bleken er 25 niet beoordeeld te zijn. Daarnaast was slechts één interventie effectief volgens goede aanwijzingen en bleven de meeste interventies nog in de eerste twee niveaus van erkenning steken.

In 2020 heeft het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) onderzoek gedaan naar online seksueel geweld en keek daarbij ook naar interventies rondom online seksueel geweld. Uit dit onderzoek blijkt dat ondanks het brede scala aan interventies rondom online seksueel geweld, er (nog) geen enkele interventie bewezen effectief is.[41] Dit punt werd ook door de Nationaal Rapporteur aan de orde gesteld in het eerder genoemde onderzoek Effectief Preventief. Dat geen enkele interventie bewezen effectief is, wil echter niet zeggen dat de interventies niet erkend zijn. Zo zijn er wel interventies die goed beschreven en goed onderbouwd zijn. Het is daar-

37 Website Loket Gezond Leven RIVM, www.loketgezondleven.nl/interventies-zoeken#/Overview (geraadpleegd 19 juni 2022).
38 Website Movisie, www.movisie.nl/databank-effectieve-sociale-interventies (geraadpleegd 17 mei 2022).
39 Website NJI, www.nji.nl/interventies/erkenningsprocedure (geraadpleegd 19 september 2022).
40 Nationaal Rapporteur, 2017 (Effectief Preventief).
41 Gorissen et al., 2020.

om belangrijk om het onderscheid tussen goed beschreven of goed onderbouwd en bewezen effectief helder voor ogen te houden.

Primaire en secundaire preventieve interventies

Er zijn zestien erkende interventies – positief beoordeeld op één van de erkenningsniveaus – geïdentificeerd gericht op primaire en secundaire preventie (zie Tabel 2.1). De meeste interventies zijn gericht om op scholen te worden ingezet door docenten maar kunnen bijvoorbeeld ook worden gebruikt in buurthuizen, bij jongerenorganisaties en in groepssessies in de hulpverlening. Twee van de interventies zijn specifiek gericht op kinderen op de basisschool met een focus op gezonde seksuele vorming en het aangeven van grenzen. Twee interventies van Rutgers zijn specifiek gericht op jongeren met een licht verstandelijke beperking.

Tabel 2.1 Overzicht van erkende interventies gericht op primaire en secundaire preventie

	Interventie en Ontwikkelaar	Doelgroep	Omschrijving	Beoordeling
1	'Lang Leve de Liefde' van Soa Aids Nederland en Rutgers[42]	Kinderen op de onderbouw van het voortgezet onderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs en het mbo	'Lang Leve de Liefde' is een lesmethode die zich richt op een veilige en gewenste seksuele ontwikkeling van leerlingen. De methode werkt zowel aan de kennis als aan de houding en vaardigheden van de leerlingen ten aanzien van relaties en seksualiteit. Aanvullingen: - 'Jij en de Media': een aanvullende lesmodule over online seksuele gedragingen. - 'L.O.V.E. (Leuke Of Vervelende Ervaringen) Online': deze interventie gaat over veilige, gewenste en respectvolle online contacten. De module heeft een positieve insteek en is gericht op veilig online communiceren en het voorkomen van het doorsturen van seksuele foto's en filmpjes van anderen. Een bijzonder aspect aan deze interventie is dat het een ouderfolder over sexting en grooming bevat, waarin aandacht wordt besteed aan hoe ouders met hun kinderen het gesprek hierover kunnen aangaan.	Lesmethoden onderbouw erkend als effectief volgens goede aanwijzingen; de rest van de methoden zijn erkend als goed onderbouwd
2	'Kriebels in je buik' van Rutgers[43]	Kinderen op de basisschool groep 1 tot en met groep 8	Online lespakket gegeven door leerkrachten tijdens de 'Week van de Lentekriebels'. In het lespakket worden zaken als sociale normen, respectvolle omgang, en het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag behandeld en wordt veilig seksueel gedrag van jonge kinderen bevorderd.	Goed onderbouwd

42 Website NJi, www.nji.nl/interventies/lang-leve-de-liefde-onderbouw (geraadpleegd 2 juni 2022).
43 Website NJi, www.nji.nl/interventies/kriebels-in-je-buik (geraadpleegd 2 juni 2022).

	Interventie en Ontwikkelaar	Doelgroep	Omschrijving	Beoordeling
3	'Ik ben van mij!' van Movisie[44]	Jongeren van 14 tot en met 18 jaar	Het doel van de interventie is jongeren bewust maken van seksuele wensen en grenzen, ervoor zorgen dat zij seksueel weerbaarder worden en andere jongeren stimuleren hetzelfde te doen. De interventie kan op scholen worden uitgevoerd, maar ook bij jongerenorganisaties, buurthuizen of bijvoorbeeld de GGD.	Goed beschreven
4	'Liefde is…' van Levvel[45]	Meiden tussen de 13 en 16 jaar	Dit is een voorlichtingsprogramma ter ondersteuning van de seksuele ontwikkeling en seksuele weerbaarheid van meiden. De thema's seksualiteit, seksueel plezier, seksuele identiteit, wensen en grenzen, en sociale media komen hierbij aan bod.	Goed onderbouwd
5	'Girls' Talk' van Rutgers[46]	Meiden tussen de 14 en 18 jaar	Dit is een interventie waarmee seksuele gezondheid en gezond seksueel gedrag van adolescente meiden met diverse culturele achtergronden bevorderd kunnen worden.	Goed onderbouwd
6	'Girls' Talk+' van Rutgers[47]	Meiden van 14 tot en met 21 jaar met een licht verstandelijke beperking	Een groepsprogramma over seksualiteit en relaties: in acht bijeenkomsten leren meiden om zich weerbaarder te gedragen. Zo wordt getracht om seksueel grensoverschrijdend gedrag (zowel fysiek als online) te voorkomen.	Goed onderbouwd
7	'Make a Move' van Rutgers[48]	Laagopgeleide jongens van 12 tot en met 17 jaar	Groepsprogramma over seksualiteit en relaties: in acht bijeenkomsten verkennen de jongens thema's als mannelijkheid, meiden, daten en seksualiteit, omgaan met groepsdruk en sociale media. Het programma heeft als doel het bevorderen van (aspecten van) seksuele gezondheid en het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij jongens.	Goed onderbouwd
8	'Make a Move+' van Rutgers[49]	Jongens van 14 tot en met 21 jaar met een licht verstandelijke beperking	Een preventieprogramma over seksualiteit en relaties: in acht groepsbijeenkomsten leren jongens met een licht verstandelijke beperking zich seksueel weerbaar te gedragen. Dit voorkomt seksueel grensoverschrijdend gedrag (als slachtoffer en als pleger, en zowel online als offline) en bevordert seksuele gezondheid.	Goed onderbouwd

44 Website Loket Gezond Leven, https://interventies.loketgezondleven.nl/leefstijlinterventies/interventies-zoeken/1900150 (geraadpleegd 14 juli 2022)
45 Website NJi, www.nji.nl/interventies/liefde-is-voor-meisjes (geraadpleegd 23 juni 2022).
46 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/girls-talk (geraadpleegd 28 juni 2022).
47 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/girls-talk-o (geraadpleegd 28 juni 2022).
48 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/make-move-o (geraadpleegd 28 juni 2022).
49 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/make-move (geraadpleegd 28 juni 2022).

	Interventie en Ontwikkelaar	Doelgroep	Omschrijving	Beoordeling
9	'Boys R Us' van Rutgers[50]	Jongens van 10 tot en met 15 jaar	Een bordspel over relaties en seksualiteit: het spel stimuleert jongens om te praten over relaties en seksualiteit en over het belang van veilige, gewenste en gelijkwaardige seksuele en relationele contacten.	Goed onderbouwd
10	'Girls' Choice' van Rutgers[51]	Meiden	Een bordspel met vragen en opdrachten die zijn gericht op kennis, houding, inzicht in risico's en vaardigheden die te maken hebben met wensen en grenzen, anticonceptiegebruik, genderopvattingen, seksualiteit en relaties. Het doel is dat meiden hier op een ongedwongen manier over praten. De interventie kan worden ingezet op scholen, maar ook in het jongeren- en welzijnswerk.	Goed onderbouwd
11	'Can you fix it?' van Rutgers / Soa Aids Nederland[52]	Jongeren tussen de 12 en 18 jaar	Een *serious game* met als doel het verminderen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. In korte filmpjes komen leeftijdsgenoten terecht in situaties met een seksueel karakter, om op die manier te leren hoe ze daarin goed kunnen handelen.	Goed onderbouwd
12	'Benzies & Batchies +' van Stichting Kikid[53]	Leerlingen in het praktijkonderwijs en het vmbo	De interventie bestaat uit een lesbrief, een educatieve theatervoorstelling en de weerbaarheidstraining Seksualiteit & Relaties. Het is een interventie gericht op de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag.	Goed onderbouwd
13	'Het stopt bij jou' van WiSEducatie[54]	Leerlingen in de leeftijd van 11 tot en met 17 jaar binnen het primair onderwijs, voortgezet (speciaal) onderwijs en het mbo	Educatieve escaperoom: jongeren leren interactief hoe zij moeten handelen als ze te maken krijgen met *shame-sexting*.[55] De escaperoom is opgebouwd rondom vier aspecten van *shame-sexting:* gevolgen, strafbaarheid, *victim blaming*[56] en handelen. Het doel is leerlingen te leren hoe ze *shame-sexting* en *victim blaming* van slachtoffers kunnen voorkomen door op een juiste manier met doorgestuurde foto's en berichten om te gaan.	Goed onderbouwd

50 Website NJi, www.nji.nl/interventies/boys-r-us (geraadpleegd 23 juni 2022).
51 Website NJi, www.nji.nl/interventies/girls-choice-wensen-en-grenzen-in-intimiteit (geraadpleegd 23 juni 2022).
52 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/can-you-fix-it (geraadpleegd 28 juni 2022).
53 Website NJi, www.nji.nl/interventies/benzies-batchies (geraadpleegd 23 juni 2022).
54 Website NJi, www.nji.nl/interventies/educatieve-escaperoom-shame-sexting-het-stopt-bij-jou (geraadpleegd 9 juni 2022).
55 De Nationaal Rapporteur noemt dit 'onvrijwillige sexting'. Zie hiervoor meer in de kadertekst in §1.1.3.
56 Victim blaming betekent dat iemand – bewust of onbewust – een slachtoffer de schuld geeft van wat diegene is overkomen. Dat uit zich bijvoorbeeld in opmerkingen met een beschuldigende toon. Website Slachtofferhulp Nederland, www.slachtofferhulp.nl/professionals/praktische-ondersteuning/victim-blaming/ (geraadpleegd 11 augustus 2022).

	Interventie en Ontwikkelaar	Doelgroep	Omschrijving	Beoordeling
14	'Veiligwijs' van Care For Sexuality Foundation[57]	Kinderen op basisscholen	Dit is een lesmethode die kan worden gebruikt voor relationele en seksuele vorming op basisscholen. Kinderen krijgen informatie over hun lichaam en seksuele ontwikkeling en leren meer over de veiligheid in relaties en de online aspecten daarvan.	Goed onderbouwd
15	'UP2U' van Centrum Media & Gezondheid[58]	Jongeren van 15 tot 19 jaar op het mbo en in het jongerenwerk	Aan de hand van verschillende scenario's wordt seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar gemaakt. Zes interactieve video's, waarbij jongeren verschillende keuzes kunnen maken die het vervolg van het verhaal beïnvloeden, laten zien wat de consequenties van verschillende soorten gedrag zijn.	Goed onderbouwd
16	Het 'Merel van Groningen-project' van Merel van Groningen[59]	Jongeren van 12 tot en met 16 jaar	Een themapakket over seksuele uitbuiting ('loverboyproblematiek')[60] gericht op preventie en voorlichting. Jongeren leren over seksuele uitbuiting en de impact op slachtoffers. Daarnaast krijgen jongeren inzicht in de risico's van hun eigen relationeel en seksueel gedrag, de risico's van sociale media en leren zij hierin hun grenzen kennen en aangeven.	Goed beschreven

In de tabel is te zien dat de lesmethode 'Lang Leve de Liefde' voor de onderbouw de enige bestaande interventie is die is beoordeeld als effectief volgens goede aanwijzingen. Uit onderzoek in opdracht van Rutgers blijkt dat deze lesmethode ook de meest gebruikte interventie is op het voortgezet onderwijs door docenten biologie en maatschappijleer.[61] De meerderheid van de docenten geeft aan tevreden te zijn over de aanvullende interventies en de manier waarop er aandacht wordt gegeven aan relationele en seksuele vorming. Van de ondervraagde docenten geeft 60% aan ontevreden te zijn over de manier waarop aandacht wordt gegeven aan deze thema's in de reguliere lesmethoden.

Tot nu toe is gesproken over het erkenningsniveau van de interventies op basis van (onderzoek naar) het ontwerp van de interventie. Hoe effectief deze interventies uiteindelijk zijn in het voorkomen van seksueel geweld tegen kinderen wordt echter ook bepaald door hoe en in hoeverre deze interventies worden ingezet. Van de ondervraagde docenten biologie en maatschappijleer in het voorgezet onderwijs in het onderzoek van Rutgers, gaf respectievelijk 62% en 79% aan helemaal geen gebruik te maken van de erkende interventies. Van de docenten die wel gebruik maken van de erkende interventies, geeft respectievelijk 2% en 0% van de docenten aan de lesmethode geheel volgens de aanwijzingen te hebben uitgevoerd.[62] Vaak gebruiken docenten de interventies aanvullend op hun eigen lesmethoden en halen hier uit wat ze relevant

57 Website NJi, www.nji.nl/interventies/veiligwijs (geraadpleegd 23 juni 2022).
58 Website NJi, www.nji.nl/interventies/up2u (geraadpleegd 23 juni 2022).
59 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/merel-groningen-project (geraadpleegd 28 juni 2022).
60 Loverboys zijn mensenhandelaren. De Nationaal Rapporteur gebruikt zelf de term 'binnenlandse seksuele uitbuiting' in plaats van de term 'loverboyproblematiek'.
61 DUO Onderwijsonderzoek & Advies, 2022.
62 DUO Onderwijsonderzoek & Advies, 2022.

vinden.[63] Op 38% van de basisscholen wordt jaarlijks aandacht besteed aan relationele en seksuele vorming met gebruik van een erkende methode. 'Kriebels in je buik' is op basisscholen de meest gebruikte methodiek en wordt gebruikt op 27% van de ondervraagde basisscholen.[64] Het is niet bekend hoe vaak en waar deze interventies worden gebruikt door andere professionals en of deze volgens de aanwijzingen worden uitgevoerd.

VERANTWOORD OMGAAN MET SEXTING

Interventies en preventiemaatregelen op het gebied van online seksueel geweld, zijn – net zoals het internet zelf – vol in ontwikkeling. In 2017 hebben onderzoekers een overzicht gemaakt van dertien interventies gericht op sexting.[65] Twaalf van de dertien interventies hebben het doel om sexting te stoppen, slechts één interventie is gericht op het verantwoord omgaan met sexting. Online interactie is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven van jongeren. Sexting kan dan ook worden gezien als normaal onderdeel van de seksuele ontwikkeling van jongeren. Het ontmoedigen van jongeren om aan sexting te doen is niet de oplossing. Bovendien werkt het mogelijk *victim blaming* in de hand. In plaats van dat jongeren geen beeldmateriaal moeten maken en delen, zou de focus moeten liggen op het verantwoord omgaan met sexting (zie hiervoor ook de kadertekst in Hoofdstuk 1).

Tertiaire preventieve interventies

Tertiaire preventie gaat om maatregelen die bedoeld zijn om herhaald slachtoffer- of daderschap te voorkomen, en zijn dus gericht op slachtoffers en plegers van seksueel geweld. Er zijn zeven interventies geïdentificeerd (zie Tabel 2.2) waarvan er vijf zijn gericht op jongeren die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond of seksuele delicten hebben gepleegd. Drie hiervan zijn exclusief gericht op jongens. Twee van de interventies zijn gericht op herhaald slachtofferschap van meiden. Het valt op dat er geen interventies zijn gericht op het voorkomen van herhaald slachtofferschap van jongens.

63 DUO Onderwijsonderzoek & Advies, 2022.
64 Rutgers, 2022.
65 Oosterwijk & Fischer, 2017.

Tabel 2.2 Overzicht van erkende interventies gericht op tertiaire preventie

	Interventie en Ontwikkelaar	Doelgroep	Omschrijving	Beoordeling
1	'Ken je grens' van Rutgers[66]	Jongens van 12 tot en met 18 jaar die (online) seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond	Een individuele training met als doel de herhaling van seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen, door het beïnvloeden van de houding en het gedrag van de jongens, het aanleren van vaardigheden en het versterken van de steun van ouders. Op deze manier wordt de kans op herhaling van seksueel grensoverschrijdend gedrag door de jongens verminderd. 'Ken je grens' is een voortzetting van de door Rutgers ontwikkelde interventie 'Respect Limits' die van 2012 tot 2016 liep.	Goed onderbouwd
2	'Pas op de grens Jeugd' van De Waag en Accare[67]	Jongens van 12 tot 21 jaar die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en bij wie risico bestaat op recidive	De doelgroep voor de interventie wordt onderverdeeld in plegers van seksueel kindermisbruik (seksueel grensoverschrijdend gedrag met een kind jonger dan 10 jaar of minimaal 4 jaar jonger, of met een persoon die fysiek en/of sociaal-emotioneel een stuk zwakker is) en misbruikers (seksueel grensoverschrijdend gedrag met een leeftijdgenoot of een persoon die ouder is). De interventie is gericht op het behandelen van risicofactoren, zoals verhoogde kwetsbaarheid voor groepsdruk, sociaal isolement, impulsiviteit en een gebrek aan probleemoplossingsvaardigheden. De behandeling is individueel en varieert van een periode van 4 maanden tot een jaar, afhankelijk van de ernst van de problematiek en het leervermogen van de jongen.	Goed onderbouwd
3	'Respect Online' van Stichting Halt[68]	Jongeren tussen de 12 en 20 jaar die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond	Het doel van deze interventie is het bevorderen van veilig en respectvol online seksueel gedrag en het voorkomen van herhaald online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is een individuele Halt-interventie waarbij de jongeren gesprekken voeren, hun ouders betrokken worden en een excuusgesprek plaatsvindt. De interventie gebeurt in buitenstrafrechtelijk kader. Dit houdt in dat wanneer de jongere de interventie succesvol afrondt, hij of zij een strafblad voorkomt.	Goed onderbouwd
4	'Out of the Circle' van Horizon en RJJI[69]	Jeugdige plegers van seksuele delicten van 12 tot 24 jaar	Het doel van de interventie is de kans op herhaald daderschap te verminderen. De interventie is ontwikkeld voor groepen, maar kan ook individueel worden ingezet. Het is een intensieve cognitief gedragstherapeutische interventie en kan tot anderhalf jaar duren.	Goed onderbouwd

66 Website NJi, www.nji.nl/interventies/ken-je-grens (geraadpleegd 16 juni 2022).
67 Website NJi, www.nji.nl/interventies/pas-op-de-grens-jeugd (geraadpleegd 14 juni 2022).
68 Website NJi, www.nji.nl/interventies/respect-online (geraadpleegd 23 juni 2022).
69 Website NJi, www.nji.nl/interventies/out-of-the-circle (geraadpleegd 23 juni 2022).

	Interventie en Ontwikkelaar	Doelgroep	Omschrijving	Beoordeling
5	'Romeo' van Qpido[70]	Jongens van 12 tot 18 jaar die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen	Een ambulant individueel programma van twaalf bijeenkomsten. Het doel is het versterken van de competenties binnen relaties en seksualiteit om herhaling van seksueel geweld te voorkomen.	Goed onderbouwd
6	'Julia' door Qpido[71]	Meiden tussen de 12 en 18 jaar die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben meegemaakt	Een interventie die gericht is op de bevordering van een gezonde seksuele ontwikkeling. Het is een individueel ambulant programma waarbij de meiden hulp krijgen van een vrouwelijke hulpverlener. Het doel van de interventie is het verminderen van het risico dat de meiden opnieuw slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksuele uitbuiting.	Goed onderbouwd
7	'Asja' van Fier[72]	Meiden van 11 tot en met 23 jaar die seksueel zijn uitgebuit of die het risico lopen	Een 7x24-uursprogramma. Doel van de methode is om de meiden veiligheid en bescherming te bieden. Het programma is erop gericht de meiden afstand te laten nemen van het verleden en een nieuw begin te maken. Afhankelijk van de ernst van de problemen duurt het programma 6 tot 12 maanden.	Goed onderbouwd

Alle tertiaire preventieve interventies zijn beoordeeld als goed onderbouwd. In tegenstelling tot de primaire en secundaire interventies zijn de tertiaire interventies vooral ontworpen om gebruikt te worden door bijvoorbeeld de reclassering en hulpverlening. Dit is gezien de doelgroep ook logisch; het gaat immers om jongeren die al slachtoffer of dader zijn geweest en hiervoor specialistische hulp ontvangen. Er zijn geen studies bekend naar hoe vaak, door wie en hoe de tertiaire interventies worden gebruikt.

2.4 Conclusie

Een goed preventieaanbod bestaat uit een samenhangend geheel aan initiatieven, maatregelen en interventies op diverse niveaus (zie ook §2.3). Uit de *desk research* naar preventie van seksueel geweld blijkt dat er veel ontwikkelingen zijn op het gebied van beleid, aanpak en interventies. Het is op dit moment echter moeilijk te zeggen in hoeverre de ontwikkelde initiatieven, maatregelen en interventies effectief zijn in het voorkomen van seksueel geweld tegen kinderen. Ook is niet altijd duidelijk in hoeverre ze breed geïmplementeerd zijn, en of professionals ze op de juiste wijze gebruiken.

Structurele aanpak van preventie seksueel geweld kan worden versterkt

Op nationaal niveau is het onderwerp duidelijk op de agenda gekomen met de aanstelling van de regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en de aankondiging van het Nationaal Actieplan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Het is essentieel dat in dit plan duidelijk meetbare doelen worden opgenomen om het plan peri-

70 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/romeo (geraadpleegd 28 juni 2022).
71 Website NJi, www.nji.nl/interventies/julia (geraadpleegd 23 juni 2022).
72 Website Movisie, www.movisie.nl/interventie/asja (geraadpleegd 28 juni 2022).

odiek te kunnen evalueren op effectiviteit en bij te kunnen sturen. Op lokaal en regionaal niveau valt op dat er veel verschillende losse initiatieven bestaan voor de preventie van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het bereik van deze initiatieven gericht op de hele bevolking (primaire preventie) en op risicogroepen (secundaire preventie) is beperkt.

De kerndoelen en eindtermen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs laten veel ruimte voor het invullen van lesmateriaal rondom seksualiteit en seksuele diversiteit. Onderzoek in opdracht van Rutgers toont aan dat veel docenten op basisscholen en in het voortgezet onderwijs geen van de erkende interventies om relationele en seksuele vorming te doceren gebruiken. Als er wel erkende interventies worden gebruikt, worden deze meestal niet geheel volgens de instructies gegeven. Docenten gebruiken delen van de interventies aanvullend op hun regulier lesmateriaal. Rutgers benadrukt in hun manifest het belang van het concretiseren van de kerndoelen. Aanscherping en concretisering van de kerndoelen en de eindtermen is noodzakelijk om scholen en docenten handvatten te bieden om op goede wijze over seksualiteit en seksuele diversiteit te doceren.

De vele verschillende initiatieven en interventies maken het onoverzichtelijk of en hoe er coherent wordt gewerkt aan het voorkomen van seksueel geweld. Er worden bovendien vaak interventies gebruikt die niet erkend zijn, laat staan waarvan is bewezen dat zij effectief zijn. De preventie van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag lijkt dus in grote mate gefragmenteerd.

De start van het Nationaal Actieplan op korte termijn is een kans om de preventie van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag beter en meer gecoördineerd te organiseren. Deze coördinatie is nodig, gezien het belang om in te zetten op effectieve preventie aan de hand van erkende interventies.

Bijna geen effectieve preventieve interventies

Ondanks het brede scala aan interventies rondom online seksueel geweld is er geen enkele interventie bewezen effectief. Deze conclusie van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) uit 2020 lijkt nog steeds van toepassing.[73] Dat geldt bovendien niet alleen voor de preventie van online seksueel geweld. De preventieve interventie op scholen, 'Lang Leve de Liefde', die in 2017 in het rapport Effectief Preventief van de Nationaal Rapporteur goede aanwijzingen voor effectiviteit had, heeft dit nog steeds. Er is echter geen enkele interventie bijgekomen die als effectief is beoordeeld. Wel zijn er nieuwe goed onderbouwde interventies bijgekomen, vooral op het gebied van online seksueel geweld. Om vast te stellen of interventies daadwerkelijk seksueel geweld weten te voorkomen, moet er ook meer onderzoek worden gedaan naar hoe vaak en waar deze interventies worden gebruikt en naar de effectiviteit in de implementatie van de interventies. In de effectiviteit van de implementatie is ook de deskundigheid van de professional die de interventie uitvoert essentieel. Ook voor de overige initiatieven – zoals publiekscampagnes – is het van belang om te kijken naar de impact die ermee wordt behaald. Op die manier kunnen lessen worden getrokken voor toekomstige interventies en kunnen bewezen effectieve interventies breder geïmplementeerd worden en op meerdere scholen volgens instructies uitgevoerd. Inzicht in het gebruik van effectieve preventieve interventies is essentieel om te kunnen beoordelen in hoeverre het geheel van initiatieven effectief is in het voorkomen van seksueel geweld tegen kinderen.

73 Gorissen et al., 2020.

CASUS

Het verhaal van Nadine (16 jaar)

Nadine zit in de vierde klas van de middelbare school. Twee jaar geleden heeft ze haar vriend leren kennen via Instagram en sinds een paar maanden woont ze bij hem. Hij bood haar onderdak toen ze ruzie kreeg met haar ouders. De ouders van Nadine hebben haar mishandeld en verwaarloosd. Ze heeft geen contact meer met hen sinds ze bij haar vriend woont.

Nadine doet haar best op school, omdat ze graag volgend jaar haar havodiploma wil halen. Soms komt ze alleen de hele dag haar bed niet uit. Door de lockdown als gevolg van de COVID-19-pandemie heeft Nadine weinig contact met klasgenoten en docenten. Het onderwijs wordt online gegeven. Daardoor is het makkelijker om een les te missen op dagen dat ze het niet kan opbrengen uit bed te komen.

De vriend heeft Nadine namelijk overgehaald om seks tegen betaling te hebben met andere mannen. Hij regelt de klanten, brengt haar naar de afspraken en ze moet al het geld aan hem afstaan. Wanneer Nadine niet naar een afspraak wil, wordt hij agressief. Hij heeft haar al meerdere keren geslagen. Ook dreigt hij naaktfoto's en video's van Nadine te verspreiden wanneer ze weigert om naar een afspraak te gaan.

Niemand heeft doorgehad dat Nadine inmiddels niet meer bij haar ouders woont en dat het niet goed met haar gaat. Via Google heeft ze informatie gevonden over seksuele uitbuiting en is ze bij ChatmetFier.nl terechtgekomen. Ze herkent haar vriend in de omschrijvingen van seksuele uitbuiting die ze heeft gelezen op de website. Nadine wil in eerste instantie met de chat in gesprek. Ze weet ergens wel dat ze het niet prettig vindt. Ze wil weten of het 'normaal' is wat er allemaal gebeurt en of dit nu eenmaal bij een relatie hoort.

3 Signalering

Het gesignaleerde slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen is laag vergeleken met de volledige prevalentie van slachtofferschap. Er zijn tientallen meldpunten, hulporganisaties en hulpverleners betrokken bij de signalering van slachtoffers van seksueel geweld. Deze fragmentatie maakt het voor slachtoffers ingewikkeld om op de juiste plek terecht te komen voor ondersteuning van gespecialiseerd personeel.

3.1 Inleiding

De Uitgelicht Prevalentie geeft cijfers over het aantal kinderen en jongeren in Nederland dat ooit seksueel geweld heeft meegemaakt ('prevalentie'). Niet al het seksueel geweld komt echter aan het licht: het wordt vaak niet als zodanig herkend of slachtoffers vertellen er niet over. Uit recent onderzoek blijkt dat slachtoffers van (online) seksueel geweld lang niet altijd praten over wat ze hebben meegemaakt. Ze voelen zich angstig of schamen zich en soms verwachten ze geen steun te krijgen.[1] Als ze er over praten, is het meestal met vrienden of familie. Om slachtoffers passende hulp te kunnen bieden, is het echter noodzakelijk dat het slachtofferschap op de een of andere manier in beeld komt bij een professionele instantie en dat het incident wordt gesignaleerd. Dit kan worden gedaan door een professional van een instantie die (signalen van) het slachtofferschap herkent. Maar ook door een slachtoffer zelf, of een naaste, die het misbruik meldt bij een instantie. Dit signaleren van seksueel geweld tegen kinderen is het tweede doel uit de integrale aanpak (zie Figuur 1.1).

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving en duiding van het aantal gevallen van seksueel geweld dat wordt gemeld bij of gesignaleerd door verschillende instanties in Nederland. Deze instanties hanteren verschillende definities van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie (zie §1.1.3). Zij zien dus ook verschillende groepen van (mogelijke) slachtoffers. Om deze reden zijn de slachtoffergroepen die worden besproken in dit hoofdstuk niet met elkaar te vergelijken. Daarnaast kan een slachtoffer ook bij meerdere instanties in beeld zijn. Een slachtoffer kan zich bijvoorbeeld direct na het seksueel geweld gemeld hebben bij een Centrum Seksueel Geweld (CSG), terwijl er ook een melding over het geweld binnenkomt bij Veilig Thuis. Of Veilig Thuis kan bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) een verzoek indienen tot onderzoek naar een bepaald slachtoffer. De getallen in dit hoofdstuk kunnen dus niet worden opgeteld om tot een aantal unieke meldingen te komen.

Omdat de gehanteerde definities van seksueel geweld tegen kinderen en de beperkingen aan de data per organisatie verschillen, worden deze voor elke organisatie apart toegelicht. Hierbij wordt expliciet aangegeven wanneer de data en dus de resultaten breder reiken dan seksueel geweld volgens de juridische definitie. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een formele melding van seksueel geweld (bijvoorbeeld bij het CSG) en een (hulp)vraag over mogelijk seksueel geweld (bijvoorbeeld bij Helpwanted.nl).

3.2 Meldingen bij het Centrum Seksueel Geweld

Het CSG is een gespecialiseerd en multidisciplinair centrum waar slachtoffers van seksueel geweld forensische, medische en psychische hulp krijgen. Het CSG is daarmee gericht op het bieden van hulp aan slachtoffers van recent seksueel geweld én van langer geleden. Het CSG is laagdrempelig en voor iedereen toegankelijk en kent een landelijk dekkend netwerk. Het CSG is in de afgelopen jaren flink gegroeid en zet momenteel in op de borging en verdere ontwikkeling van de werkzaamheden.[2] Zo heeft het CSG sinds 2020 een Stichting Landelijk Centrum Seksueel Geweld, die afspraken maakt met landelijke overheden en netwerkpartners, en die zorgt voor landelijke communicatie, wetenschappelijk onderzoek, belangenbehartiging en

1 Covers et al., 2022; Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).
2 CSG, 2020 (Strategisch meerjarenplan 2020-2022).

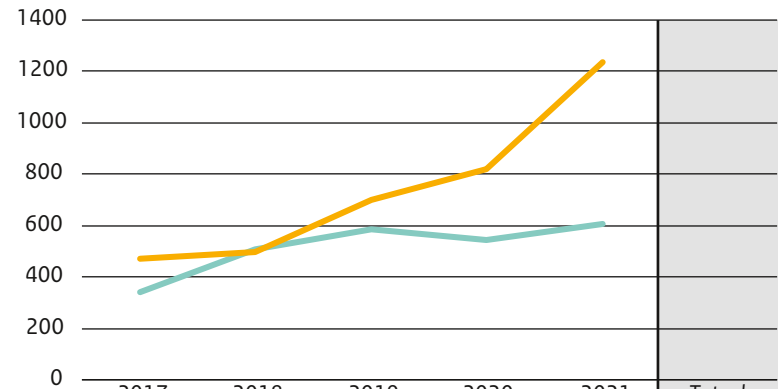
doorontwikkeling. Daarnaast is het CSG sinds 2019 structureel onderdeel van het zorgaanbod van de gemeente.[3]

3.2.1 Achtergrond van de cijfers

Om de cijfers van het CSG te presenteren is gebruikgemaakt van de jaarverslagen van 2017 tot en met 2021. Onder seksueel geweld verstaat het CSG: alle seksuele handelingen die iemand gedwongen moet uitvoeren, ondergaan of zien. Het kan gaan om aanranding, verkrachting, seksueel misbruik of online seksueel geweld.[4] Hierbij maakt het CSG onderscheid in acuut slachtofferschap (wanneer het slachtoffer zich binnen een week na het incident meldt bij een CSG) en niet-acuut slachtofferschap (wanneer het slachtoffer contact opneemt met het CSG langer dan een week na het incident).[5] De meerderheid van de mensen die in de acute fase hulp zoekt is slachtoffer van een verkrachting, terwijl mensen die in de niet-acute fase aankloppen voor hulp meestal langdurig misbruik hebben meegemaakt.

3.2.2 Aantal meldingen bij het CSG

Figuur 3.1 toont het aantal acute meldingen en niet-acute meldingen (bij benadering) van minderjarige slachtoffers bij het CSG in de periode 2017-2021.[6]

	2017	2018	2019	2020	2021	*Totaal*
Acute meldingen	342	505	585	542	604	*2.578*
Niet-acute meldingen	472	496	701	819	1235	*3.723*
Totaal	*814*	*1.001*	*1.286*	*1.361*	*1.839*	*6.301*

Figuur 3.1 Aantal acute en niet-acute meldingen (bij benadering)[7] over seksueel misbruik van minderjarigen bij het CSG 2017-2021 (N=6.301)

Bron: CSG-jaarverslagen

3 CSG, 2020 (Jaarverslag); Mondelinge informatie CSG, d.d. 30 maart 2021.

4 Website CSG, www.centrumseksueelgeweld.nl/hulp-binnen-7-dagen/ (geraadpleegd 22 juni 2022).

5 CSG, 2020 (Jaarverslag).

6 Sinds 2020 rapporteert het CSG ook 'acute consulten'. Dit betekent dat het slachtoffer wel is gemeld bij een CSG voor zorg en/of onderzoek binnen een week na het meemaken van seksueel geweld, maar dat het niet is gekomen tot een fysieke afspraak vanwege verschillende redenen. Deze cijfers zijn in deze slachtoffermonitor niet meegenomen.

7 Het aantal niet-acute meldingen is bij benadering. Van het totaal aantal niet-acute meldingen is namelijk niet precies bekend hoeveel van deze slachtoffers minderjarig en meerderjarig zijn. Om een schatting te geven van het aantal niet-acute meldingen van minderjarige slachtoffers, is het percentage minderjarige slachtoffers onder de acute meldingen per jaar gebruikt.

Grote stijging van het aantal slachtoffers dat contact opneemt met het CSG

Figuur 3.1 laat een flinke toename zien van zowel het aantal acute als het aantal niet-acute meldingen van minderjarige slachtoffers bij het CSG. De toenemende trend, die al geconstateerd werd in de vorige slachtoffermonitor,[8] zet zich daarmee voort. Dit is waarschijnlijk voor een belangrijk deel te verklaren door de grotere bekendheid van het CSG onder burgers en professionals. Onder andere de campagne 'Wat kan mij helpen?', de aandacht die televisieprogramma's zoals Zapp Tv, Klokhuis en diverse talkshows aan het CSG hebben besteed en de aandacht die vloggers aan het CSG geven, dragen hieraan bij.[9] Het is een goede ontwikkeling dat steeds meer mensen de weg naar het CSG weten te vinden.

Invloed COVID-19-pandemie

Alleen in 2020 neemt het aantal acute meldingen niet toe. Dit is naar alle waarschijnlijkheid te verklaren door de COVID-19-pandemie, waardoor in 2020 het uitgaansleven, de sport en de scholen voor een deel stillagen. Daarnaast is het mogelijk dat slachtoffers vanwege de pandemie niet naar een ziekenhuis of GGD durfden te komen.[10] Mogelijk ook omdat het misbruik plaatsvond op een tijdstip en plek waar je niet had mogen zijn volgens de toen geldende maatregelen.[11] De stijging van het aantal niet-acute meldingen in hetzelfde jaar laat echter zien dat de hulpvragen, ondanks de COVID-19-pandemie, niet afnemen. Zo hebben slachtoffers alsnog veelvuldig contact opgenomen voor bijvoorbeeld advies over psychologische hulpverlening, medische vragen, of voor vragen over het doen van aangifte. Het CSG geeft aan dat het thuiszitten tijdens de lockdown mogelijk onzekerheid en angst oproept, en daarmee mogelijk onverwerkte trauma's activeert. Dit kan mensen ertoe aanzetten om contact op te nemen.[12]

Daarnaast rapporteert het CSG een stijging van online seksueel misbruik als gevolg van de COVID-19-pandemie. Doordat jongeren veel meer thuis zaten vanwege de beperkingen, brachten zij meer tijd door op internet. Om deze reden heeft het CSG de invloed van sociale media op slachtofferschap zien toenemen: plegers nemen vaak contact op met slachtoffers via sociale media, met name via Snapchat.[13] Het CSG is niet de enige organisatie die de invloed van de COVID-19-pandemie op online seksueel misbruik heeft opgemerkt. Hetzelfde constateren bijvoorbeeld het Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM) en het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) (zie hiervoor ook §3.6). Recent onderzoek op basis van politiedata heeft deze invloed bovendien bevestigd.[14]

Ook het contact via de telefoon en chat neemt toe

Slachtoffers kunnen ook telefonisch contact opnemen met het CSG. Daarnaast kunnen ze, sinds 2019, op laagdrempelige wijze anoniem via een online chatfunctie contact opnemen (waarover meer in §3.6). Voor deze nieuwe chatfunctie werkt het CSG samen met Chat met Fier en het EOKM. Ook het aantal telefonische en chatcontacten neemt in grote mate toe in de periode 2017-2021. Dit geldt voor slachtoffers in alle leeftijdscategorieën. Onder invloed van de COVID-19-pandemie kent het jaar 2020 een verdubbeling van het aantal chatgesprekken.[15] Ook

8 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
9 Schriftelijke informatie CSG, d.d. 3 september 2022.
10 CSG, 2020 (Jaarverslag).
11 Schriftelijke informatie CSG, d.d. 3 september 2022.
12 Schriftelijke informatie CSG, d.d. 3 september 2022.
13 CSG, 2020 (Jaarverslag).
14 Zie bijvoorbeeld: EMM, 2021; Europol, 2020.
15 CSG, 2020 (Jaarverslag); CSG, 2020 (Strategisch meerjarenplan 2020-2022).

in 2021 neemt het aantal chatgesprekken wederom toe met 37% en het aantal telefoongesprekken met 21%.[16] Naar alle waarschijnlijkheid is dit voor een groot deel te verklaren door de media-aandacht die het CSG in de afgelopen jaren heeft gehad.[17]

Aantal meldingen bij het CSG wisselt op regionaal niveau

Niet bij alle 16 CSG-locaties komen evenveel minderjarige slachtoffers in beeld. Het aantal slachtoffers dat zich meldt of door een andere instantie wordt gemeld bij een CSG op regionaal niveau, is sterk afhankelijk van de ruimte die een coördinator krijgt om te werken aan regionale bekendheid en samenwerking. Daarnaast is de multidisciplinaire samenwerking nog niet in alle regio's even goed ontwikkeld. Los hiervan, is het aantal meldingen van minderjarige slachtoffers ook sterk afhankelijk van de grootte, het inwoneraantal en de populatie van de regio. Zo is het goed mogelijk dat seksueel geweld vaker voorkomt in regio's waar veel jongeren en studenten wonen.[18] Tabel B2.1 in Bijlage 2 geeft een overzicht van het aantal acute meldingen van seksueel misbruik van minderjarigen per CSG-locatie over de periode 2017-2021.

3.3 Meldingen bij Veilig Thuis

Veilig Thuis is het wettelijk ingestelde advies- en meldpunt voor vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling, waaronder seksueel geweld tegen kinderen.[19] Veilig Thuis geeft advies, onderzoekt binnengekomen meldingen, draagt deze waar nodig over aan bijvoorbeeld een wijkteam, een gecertificeerde instelling, jeugdhulpaanbieder, een GGZ-instelling of de RvdK. Er zijn verspreid over het land 26 Veilig Thuis-organisaties. Deze organisaties vallen onder verantwoordelijkheid van de gemeenten.

3.3.1 Achtergrond van de cijfers

Om data over Veilig Thuis te presenteren is gebruikgemaakt van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Elk half jaar publiceert het CBS gegevens over adviezen, meldingen en onderzoeken over kindermishandeling en huiselijk geweld bij de Veilig Thuis-organisaties. Wat betreft de meldingen gaat het bijvoorbeeld over het aantal meldingen, de aard ervan, de melders en over het vervolg van de melding. Voor deze monitor zijn de meldingen die Veilig Thuis heeft geregistreerd als 'kindermishandeling, seksueel misbruik' door het CBS gefilterd uit de data.[20]

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

Veilig Thuis richt zich op kindermishandeling en huiselijk geweld. Hieronder valt ook seksueel geweld tegen kinderen, maar dit is een klein aandeel van de totale doelgroep waar Veilig Thuis mee te maken krijgt. Op het gebied van seksueel geweld ziet Veilig Thuis vooral seksueel geweld binnen het gezin. Hierin verschilt Veilig Thuis van het CSG.

16 Schriftelijke informatie CSG, d.d. 3 september 2022.
17 Schriftelijke informatie CSG, d.d. 3 september 2022.
18 Schriftelijke informatie CSG, d.d. 3 september 2022.
19 Art. 4.1.1 WMO 2015; Website Veilig Thuis, www.veiligthuis.nl/hoe-werkt-veilig-thuis/ (geraadpleegd 22 juni 2022).
20 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.3 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

Beperkingen aan de data

In de vorige slachtoffermonitor constateerde de Nationaal Rapporteur dat cijfers van Veilig Thuis een aantal belangrijke tekortkomingen kenden.[21] Deze hingen samen met de verschillen in de werkwijze en registratie tussen de Veilig Thuis-organisaties. Hierdoor kon geen betrouwbaar en vergelijkbaar landelijk beeld worden geschetst. Met een nieuw handelings- en informatieprotocol zijn stappen gezet om dit te verbeteren.[22] Hiermee zijn de cijfers van alle Veilig Thuis-organisaties vanaf 2019 consistent (meer informatie over dit traject staat beschreven in §B1.3 van de onderzoeksverantwoording). Dit betekent echter dat in deze monitor alleen de cijfers over de periode 2019-2021 gepresenteerd kunnen worden. Basale informatie over de cijfers uit 2017-2018 is te vinden in de vorige Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen.[23]

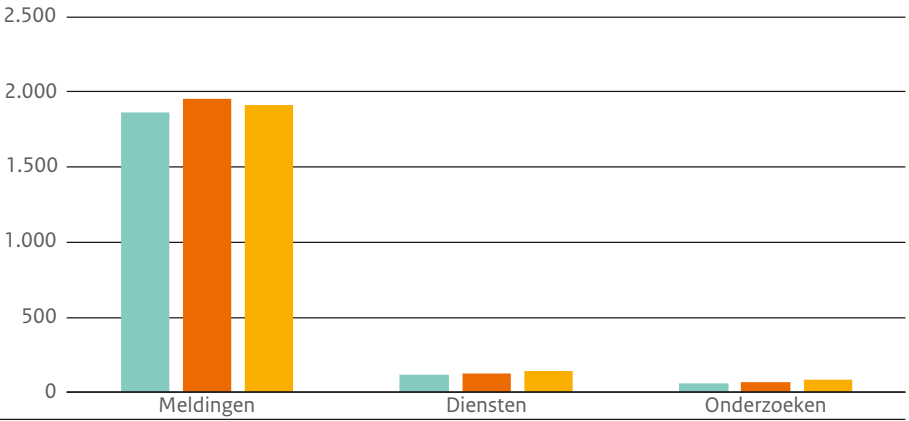
Daarnaast is het momenteel niet mogelijk om cijfers te presenteren over achtergrondkenmerken van kinderen over wie bij Veilig Thuis een melding is gedaan, omdat Veilig Thuis wettelijk gezien geen persoonsgegevens aan het CBS mag verstrekken. Dit betekent ook dat de Veilig Thuis-data van het CBS niet gekoppeld kunnen worden aan andere datasets, om bijvoorbeeld te zien of slachtoffers in beeld bij Veilig Thuis ook in beeld zijn bij de politie of bij jeugdhulpinstanties.

3.3.2 Aantal meldingen bij Veilig Thuis

Figuur 3.2 toont het aantal 'meldingen', 'dienst voorwaarden en vervolg' en 'onderzoeken' bij Veilig Thuis in de periode 2019-2021. De 'dienst voorwaarden en vervolg' (hierna: diensten) bestaat sinds 2019 en wordt ingezet wanneer al snel na een melding blijkt dat Veilig Thuis en betrokkenen uit het gezin of het huishouden het eens zijn over de gemelde zorgen en wat er moet gebeuren om die zorgen weg te nemen. Veilig Thuis werkt dan met het gezin of huishouden en met ketenpartners samen aan verdere hulp en behandeling. Veilig Thuis spreekt met de gezinsleden af wat ten minste moet gebeuren om er voor te zorgen dat het direct veilig wordt (veiligheidsvoorwaarden). De veiligheidsvoorwaarden worden door Veilig Thuis overgedragen aan de ketenpartners die op basis hiervan veiligheids- en herstelplannen maken die moeten leiden tot stabiele veiligheid. Het onderzoek wordt ingezet als er nog geen antwoord is op de vraag of er sprake is van seksueel misbruik, of als de leden van het gemelde gezin of huishouden niet willen samenwerken met Veilig Thuis. Als uit het onderzoek blijkt dat er sprake is van seksueel misbruik spreekt Veilig Thuis, vergelijkbaar met de 'dienst voorwaarden en vervolg', met de gezinsleden af wat ten minste moet gebeuren om er voor te zorgen dat het direct veilig wordt (veiligheidsvoorwaarden). De veiligheidsvoorwaarden worden door Veilig Thuis overgedragen aan de ketenpartners die op basis hiervan veiligheids- en herstelplannen maken die moeten leiden tot stabiele veiligheid.

Naast het behandelen van meldingen en doen van onderzoeken geeft Veilig Thuis ook advies en informatie over seksueel geweld tegen kinderen aan professionals en burgers (bijvoorbeeld voorafgaand aan het doen van een melding). Dit gebeurde 2.952 keer in 2019, 3.317 keer in 2020 en 3.427 keer in 2021.[24]

21 CBS, 2019; Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
22 Baeten, 2018; Website Eerste Kamer, www.eerstekamer.nl/overig/20190702/beleidsinformatie_veilig_thuis/document (geraadpleegd 22 juni 2022).
23 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
24 Omdat adviezen lang niet altijd betrekking hebben op een concreet incident van seksueel geweld, zijn deze niet in Figuur 3.2 opgenomen.

	Meldingen	Diensten	Onderzoeken
2019	1.863	117	56
2020	1.954	125	65
2021	1.912	144	83

Figuur 3.2 Aantal meldingen, diensten en onderzoeken over seksueel misbruik bij Veilig Thuis 2019-2021 (N=6.319)

Bron: CBS-databestanden

Figuur 3.2 laat allereerst zien dat het verschil tussen het aantal meldingen enerzijds en het aantal diensten en onderzoeken anderzijds groot is. Dit komt doordat veel meldingen na een veiligheidstaxatie (zie hiervoor ook bladzijde 58) al snel worden overgedragen aan bestaande of nieuwe hulpverlening, en onderzoek dus niet nodig is. Ook komt het voor dat meerdere meldingen gedaan zijn over een casus waar het onderzoek op gericht is.[25] Daarnaast laat de figuur zien dat het aantal meldingen van seksueel misbruik in de periode 2019-2021 ongeveer gelijk blijft. Hoewel Veilig Thuis in 2021 meer adviezen heeft gegeven, daalt het totaal aantal meldingen kindermishandeling en huiselijk geweld bij Veilig Thuis in de periode 2019-2021.[26] Hierdoor stijgt het *aandeel* meldingen van seksueel geweld tegen kinderen in deze periode van 1,4% naar 1,6%. Ook valt op dat een duidelijk effect van de COVID-19-pandemie afwezig lijkt.

In de vorige slachtoffermonitor werd geconstateerd dat het aantal meldingen bij Veilig Thuis afnam (1.093 meldingen in 2017 en 836 meldingen in 2018).[27] Het aantal meldingen in de periode 2019-2021 is dus aanzienlijk hoger. Hoewel de cijfers niet goed vergelijkbaar zijn, is dit verschil in ieder geval deels te verklaren door de vergrote bekendheid van Veilig Thuis.[28] De cijfers laten dus een duidelijke toename zien van gesignaleerd slachtofferschap, bij zowel Veilig Thuis als het CSG. Het is een goede ontwikkeling dat slachtofferschap vaker gesignaleerd wordt, en dat professionals slachtoffers melden bij de daarvoor aangewezen instanties.

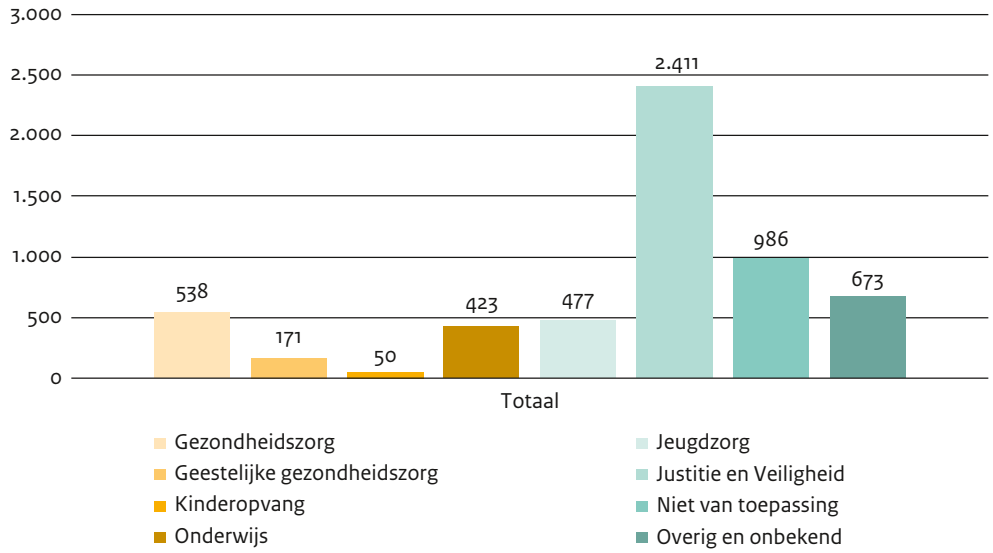
Daarnaast blijkt dat het aantal door Veilig Thuis uitgevoerde diensten en onderzoeken is gestegen in de periode 2019-2021. Bij een onderzoek naar een melding van seksueel misbruik zijn de

25 Schriftelijke informatie Veilig Thuis, d.d. 25 augustus 2022.
26 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/43/6-procent-minder-meldingen-huiselijk-geweld-in-1e-halfjaar-2021 (geraadpleegd 12 augustus 2022); Website Statline, https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84847NED/table?ts=1666862100366 (geraadpleegd 12 augustus 2022).
27 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
28 Schriftelijke informatie Veilig Thuis, d.d. 25 augustus 2022.

volgende uitkomsten mogelijk: 'vermoeden weerlegd', 'vermoeden niet bevestigd', 'vermoeden bevestigd', 'type mishandeling niet onderzocht', 'uitkomsten onderzoek niet bekend'. In de periode 2019-2021 is in bijna alle onderzoeken (97%) het vermoeden bevestigd.

Grootste deel van de meldingen afkomstig van Justitie en Veiligheid

Vanaf hier richt de tekst zich op de meldingen gedaan bij Veilig Thuis. Figuur 3.3 geeft een overzicht van de organisatie die de melding bij Veilig Thuis heeft gedaan over de periode 2019-2021.

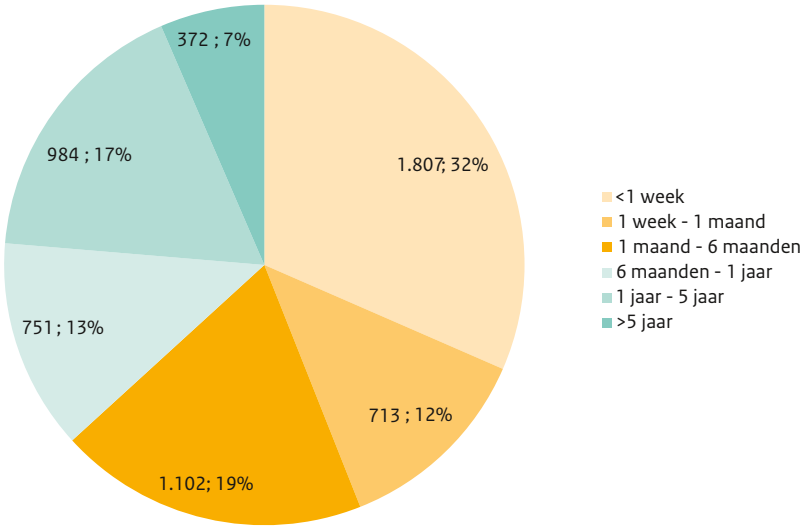

Figuur 3.3 Aantal meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis, uitgesplitst naar meldende organisatie 2019-2021 (N=5.729)

Bron: CBS-databestanden

Uit Figuur 3.3 blijkt dat het grootste deel van de meldingen afkomstig is van Justitie en Veiligheid. Dit gaat vooral om meldingen van de politie en daarnaast ook van bijvoorbeeld de RvdK en de reclassering. Verder vallen veel meldingen binnen de categorie 'niet van toepassing'. Dit betreft meldingen van niet-beroepsmatige melders (dus burgers). Voor deze melding is de organisatie van de melder niet van toepassing, want de melder meldt als 'privépersoon' en niet vanuit zijn beroepsmatige functie. Ten derde komen veel meldingen vanuit de gezondheidszorg. Dit zijn bijvoorbeeld meldingen afkomstig van de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD), zie hiervoor ook de kadertekst op bladzijde 60.

De duur van het misbruik gemeld bij Veilig Thuis verschilt van eenmalige incidenten tot structureel, langdurig misbruik. Figuur 3.4 toont de duur van het geweld in de meldingen van seksueel misbruik gedaan bij Veilig Thuis over de periode 2019-2021.

Figuur 3.4 Meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis, uitgesplitst naar duur van het geweld 2019-2021 (N=5.729)

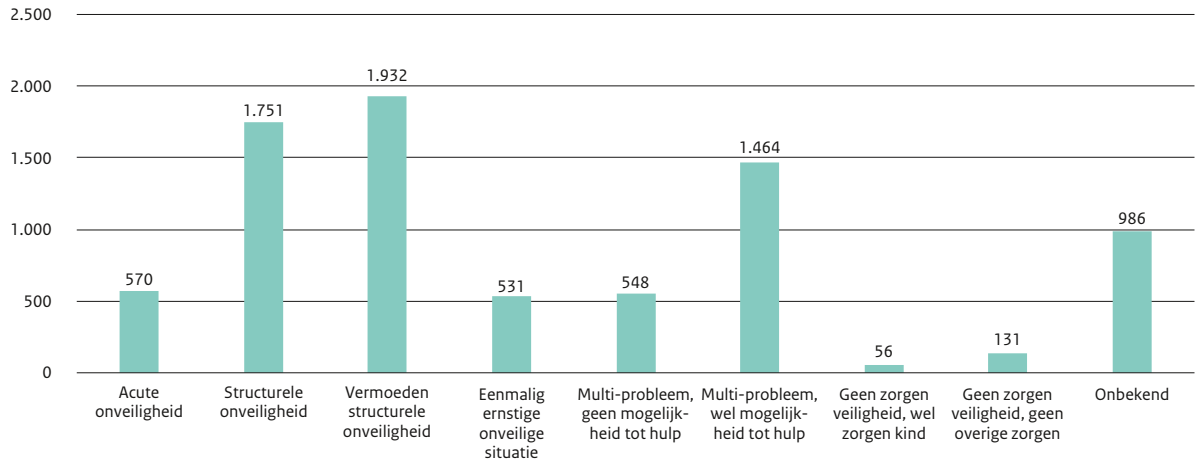
Bron: CBS-databestanden

De figuur laat zien dat meldingen over seksueel misbruik dat korter dan een week heeft geduurd het meest voorkomen. Maar alsnog gaat het in 56% van de meldingen om misbruik dat langer heeft geduurd dan een maand en in 37% van de meldingen om misbruik dat langer heeft geduurd dan 6 maanden. Dit is zorgelijk, want het betekent dat in veel gevallen het seksueel misbruik pas aan het licht komt wanneer het al geruime tijd aan de gang is.

Veel meldingen met structurele onveiligheid en multiproblematiek

Bij het beoordelen van de meldingen voert Veilig Thuis een veiligheidstaxatie uit. Veilig Thuis onderzoekt en beoordeelt de veiligheid in het gezin door te kijken naar gebeurtenissen die in het verleden zorgden voor onveiligheid en de feiten die hier aan bijdroegen. De conclusie van deze veiligheidstaxatie dient als basis voor het besluit van een passend vervolg.[29] Figuur 3.5 toont de geregistreerde conclusies van de veiligheidstaxaties in de meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis.

29 Website Veilig Thuis, www.veiligthuis.nl/wp-content/uploads/2019/01/VWS-QA-beroepsgroepen-nieuwe-werkwijze-VT-Landelijk-Netwerk-Veilig-Thui....pdf (geraadpleegd 28 juni 2022).

Figuur 3.5 Aantal geregistreerde veiligheidstaxaties in meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis, uitgesplitst naar conclusie 2019-2021 (N=7.969)[30]

Bron: CBS-databestanden

Figuur 3.5 laat zien dat in veel gevallen (46%) sprake is van (een vermoeden van) structurele onveiligheid. Dit betekent dat er sprake is van herhaling of voortduren van geweld in de relatie, bijvoorbeeld bij een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast is vaak sprake van multiproblematiek. Zorgelijk is dat in 548 gevallen (7%) sprake is van multiproblematiek, waarbij geen mogelijkheid is tot hulp. In deze gevallen is het niet mogelijk om hulp te organiseren, heeft de hulp onvoldoende effect, of heeft het gezin geen hulpvraag. Slechts in een klein aantal gevallen is de uitkomst van de veiligheidstaxatie dat er geen zorgen zijn over de veiligheid van het kind.

Dat er vaak sprake is van multiproblematiek, blijkt ook uit de specifieke vormen van veiligheidsproblematiek, die Veilig Thuis bij het beoordelen van meldingen signaleert en registreert. Zo wordt bijvoorbeeld in de periode 2019-2021 naast het seksueel geweld in 602 gevallen een conflictscheiding geregistreerd, in 72 gevallen een situatie van eergerelateerd geweld, in 87 gevallen seksuele uitbuiting van een minderjarige[31] en in 629 gevallen een politiecontact (al dan niet vanwege een door de jeugdige gepleegd strafbaar feit). Andere vormen van problematiek die gesignaleerd worden zijn achterlating en huwelijksdwang. Dat bij slachtoffers van seksueel geweld vaak sprake is van multiproblematiek blijkt ook uit eerdere rapportages van de Nationaal Rapporteur.[32]

Op basis van bovengenoemde veiligheidstaxatie worden vervolgstappen bepaald. In de meeste gevallen worden de vervolgstappen belegd bij Veilig Thuis zelf. Dit gebeurt in 2019 1.149 keer

30 Omdat een melding gescoord kan worden bij meerdere veiligheidstaxaties, wijkt het totale aantal in deze figuur af van het eerder gerapporteerde totale aantal meldingen bij Veilig Thuis.

31 Veilig Thuis gebruikt hier de term 'jeugdprostitutie'. Deze term is echter niet gewenst, omdat het de verantwoordelijkheid van het incident legt bij het slachtoffer en het geen recht doet aan de ernst van het incident en de noodzaak tot uitbanning ervan (Defence for Children, ECPAT & Terres des Hommes, 2022). Een betere term is 'seksuele uitbuiting van een minderjarige'.

32 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018); Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

(62%), in 2020 1.106 keer (57%) en in 2021 1.142 keer (60%). Ook worden meldingen met enige regelmaat overgedragen, bijvoorbeeld aan een hulpverleningsinstantie of aan de RvdK. Dit gebeurt in 2019 518 keer (28%), in 2020 734 keer (38%) en in 2021 669 keer (35%). In de andere gevallen waren meestal geen vervolgstappen nodig.

Aantal meldingen bij Veilig Thuis op regionaal en gemeentelijk niveau

Net als bij het CSG komen niet bij alle 26 Veilig Thuis-organisaties evenveel minderjarige slachtoffers in beeld. Deze verschillen tussen de Veilig Thuis-organisaties kunnen waarschijnlijk voor een deel verklaard worden door de grootte en het inwoneraantal van de regio en door de positie van de Veilig Thuis-organisatie en de bekendheid bij andere professionele instanties en burgers in die regio.[33] Tabel B2.2 in de Bijlage 2 geeft een overzicht van het aantal meldingen per Veilig Thuis-organisatie over de periode 2019-2021.

Tot slot kan nog een nadere onderverdeling gemaakt worden van de specifieke gemeenten.[34] De geregistreerde meldingen bij Veilig Thuis vormen uiteraard maar een deel van alle gevallen van seksueel geweld tegen kinderen in een gemeente. Veel misbruik komt niet aan het licht, en wanneer dat wel gebeurt, wordt dat niet altijd gemeld. Wanneer er in een gemeente meer incidenten zijn dan in een andere gemeente, hoeft dat niet per se te betekenen dat seksueel geweld tegen kinderen in die gemeente daadwerkelijk vaker voorkomt. Het kan ook betekenen dat burgers in die gemeente sneller melden, bijvoorbeeld omdat Veilig Thuis daar bekender is. In de meeste gemeenten (180 van de 350 gemeenten) zijn minder dan tien incidenten van seksueel geweld tegen kinderen gemeld bij Veilig Thuis in 2019-2021. In vijf gemeenten (Almere, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Tilburg) zijn dit er meer dan 100. Een volledig overzicht van meldingen in Nederlandse gemeenten is te vinden in Tabel B2.3 in Bijlage 2.

SIGNALERING VAN SEKSUEEL GEWELD DOOR GGD GHOR

GGD GHOR Nederland is de overkoepelende brancheorganisatie van de 25 GGD'en en de Geneeskundige Hulpverleningsorganisaties in de Regio (GHOR), en de belangenbehartiger voor de publieke gezondheid en veiligheid in Nederland.[35] De jeugdgezondheidszorg (JGZ) is het onderdeel dat een belangrijke rol speelt in het gezond en veilig opgroeien van kinderen. Professionals werkzaam in de JGZ komen met enige regelmaat seksueel geweld tegen bij kinderen, jongeren of hun ouders. Daarom is in 2020 landelijk via een vragenlijst bij circa 1.100 JGZ-professionals eenmalig geïnventariseerd welke ervaringen ze hiermee hebben in de dagelijkse praktijk en welke belemmeringen zij ervaren. De JGZ-professionals zijn werkzaam bij een GGD-organisatie (70%), thuiszorginstelling (10%), Centrum voor Jeugd en Gezin (10%) of elders (10%).[36]

Uit deze inventarisatie blijkt dat meer dan de helft van de JGZ-professionals de afgelopen 2 jaar seksueel geweld heeft opgemerkt bij kinderen, jongeren of hun ouders. Signalering vond in 80% van de gevallen plaats tijdens een persoonlijk contactmoment; meestal door een gerichte vraag van de professional of een spontane onthulling van de cliënt. Een bevinding die leidt tot enige zorgen omdat er sinds de COVID-19-pan-

33 Schriftelijke informatie Veilig Thuis, d.d. 25 augustus 2022.
34 Dit betreft de gemeente waar de directbetrokkenen (dus de personen over wie de melding gaat) wonen.
35 Website GGD GHOR, www.ggdghor.nl/home/over-ggd-ghor-nederland/ (geraadpleegd 22 juni 2022).
36 Jeugdgezondheidszorg, 2021.

demie steeds meer virtueel of hybride gewerkt wordt.[37] Nadat het seksueel geweld bekend werd, zijn verschillende activiteiten verricht. Zo volgt vaak een gesprek met alle betrokkenen en afstemming met ketenpartners, zoals Veilig Thuis. Verwijzingen worden voornamelijk uitgevoerd naar gespecialiseerde artsen, psychologen en traumatherapeuten. Het CSG wordt ingezet voor de acute route. Ook wordt vaak het stappenplan in de meldcode gevolgd.[38]

In de praktijk worden verschillende belemmeringen ervaren. Zo dient de jeugdarts volgens de meldcode bij (vermoedens van) seksueel geweld te overleggen met de vertrouwensarts van Veilig Thuis. Vanwege een landelijk tekort aan vertrouwensartsen, zijn deze artsen echter niet altijd beschikbaar en bereikbaar (zie hiervoor ook de Uitgelicht Politie).[39] Een hoge werkdruk en wachtlijsten bij ketenpartners zijn aangegeven als belemmering om adequaat te handelen. Soms blijkt het (tijdig) overdragen van de zorg lastig. En soms is het niet duidelijk welke zorgpartner de regie voert. Daarnaast blijkt kennis over interventies een belemmering in de praktijk. Zo vinden JGZ-professionals het bij de niet-acute route onduidelijk óf en welk zorgaanbod moet worden ingericht. En omdat het bij jonge kinderen vaak aan concrete feiten en bevindingen ontbreekt, vindt men het lastig de juiste wijze van handelen te vinden. Tot slot blijkt er sprake van handelingsverlegenheid vanwege een gebrek aan vaardigheden om seksueel geweld bespreekbaar te maken en kennis over privacykaders, en heeft men een scholingsbehoefte op het gebied van gespreksvaardigheden en casusoverleg.[40]

3.4 Onderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming

In deze paragraaf wordt ingegaan op onderzoeken die de RvdK doet waarbij een vermoeden van seksueel geweld tegen kinderen speelt. De RvdK vervult een belangrijke rol in de bescherming van kinderen en wordt meestal ingeschakeld wanneer (er vermoedens zijn dat) kinderen ernstig in hun ontwikkeling worden bedreigd. Daarvan is sprake wanneer een kind zich in een onveilige thuissituatie bevindt, of wanneer hulp in een vrijwillig kader of bestaande hulp niet meer toereikend is. Hierdoor ziet de RvdK vooral de slachtoffers die in een problematische (gezins)situatie zitten en waarbij sprake is van ernstigere vormen van seksueel geweld. Op grond van de Jeugdwet onderzoekt de RvdK de noodzaak tot het treffen van een kinderbeschermingsmaatregel. Dit doet de RvdK op verzoek van de gemeente, een gecertificeerde instelling of Veilig Thuis. Daarnaast mag de RvdK op eigen initiatief onderzoek doen, bijvoorbeeld wanneer de RvdK op vermoedens van seksueel geweld stuit tijdens een al lopend onderzoek. Het onderzoeken van de melding door de RvdK kan een stap naar hulpverlening zijn, maar dit is niet noodzakelijk. Hulp kan ook door het slachtoffer rechtstreeks of via Veilig Thuis worden ingeschakeld, bijvoorbeeld als Veilig Thuis een verzoek tot onderzoek van een bepaald slachtoffer indient bij de RvdK.

37 Schriftelijke informatie GGD GHOR, d.d. 19 mei 2021.
38 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode (geraadpleegd 22 juni 2022). Voor meer informatie over de meldcode, zie: Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
39 Schriftelijke informatie GGD GHOR, d.d. 16 september 2022.
40 Zie ook: Website Comensha, www.comensha.nl/projecten/jeugdzorg/ (geraadpleegd 23 september 2022).

3.4.1 Achtergrond van de cijfers

De RvdK heeft op verzoek van de Nationaal Rapporteur landelijke data geleverd over de onderzoeken naar kinderbeschermingsmaatregelen uit de periode 2017-2021 waarbij (mogelijk) sprake is van seksueel geweld tegen kinderen.[41]

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

De RvdK kan te maken krijgen met onderzoeken naar verschillende soorten van seksueel geweld tegen kinderen. In de zaken die zijn opgevraagd heeft de raadsonderzoeker onder meer geregistreerd dat er sprake is (geweest) van (vermoedens van) seksueel misbruik of van seksuele uitbuiting. Beide type zaken vallen onder seksueel geweld tegen kinderen.

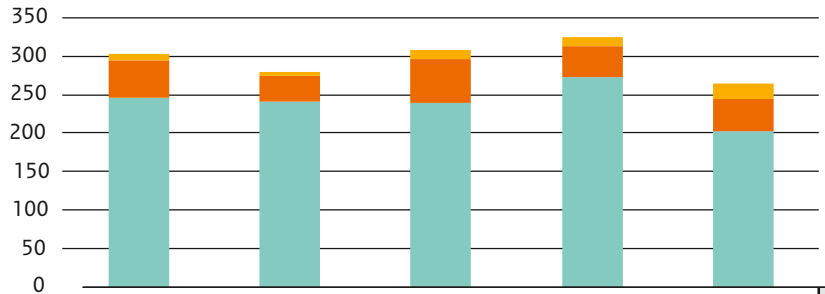
Beperkingen aan de data

Raadsonderzoekers kunnen de zaakkenmerken voor 'seksueel misbruik' en 'seksuele uitbuiting' die in het registratiesysteem van de RvdK zijn opgenomen verschillend interpreteren. Hierdoor is enige subjectiviteit in de classificatie onvermijdelijk.

3.4.2 Aantal uitgevoerde onderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming

De RvdK heeft in de periode 2017-2021 in totaal 69.875 unieke onderzoeken naar kinderbeschermingsmaatregelen uitgevoerd.[42] In 1.478 van deze zaken is er, onder andere, sprake van (vermoedens van) seksueel geweld tegen kinderen. Dit komt neer op 2% van het totale aantal onderzoeken. Het kan hierbij gaan om zaken waarbij slachtofferschap van seksueel geweld is gemeld bij de RvdK, waarbij vermoedens zijn van slachtofferschap van seksueel geweld of waarbij dit is aangetoond tijdens het raadsonderzoek. Figuur 3.6 toont het aantal onderzoeken dat de RvdK heeft uitgevoerd, waarbij het zaakkenmerk 'seksueel misbruik' of 'seksuele uitbuiting' is geregistreerd in de periode 2017-2021.

41 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.4 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.
42 Schriftelijke informatie RvdK, d.d. 26 juli 2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021
Seksueel misbruik	246	241	240	273	202	1.202
Seksuele uitbuiting	48	34	56	40	43	221
Zowel seksueel misbruik als seksuele uitbuiting	8	5	11	12	19	55
Totaal	*302*	*280*	*307*	*325*	*264*	*1.478*

Figuur 3.6 Aantal onderzoeken RvdK waarin sprake is van (vermoedens van) seksueel geweld tegen kinderen, uitgesplitst naar zaakkenmerk 2017-2021 (N=1.478)[43]

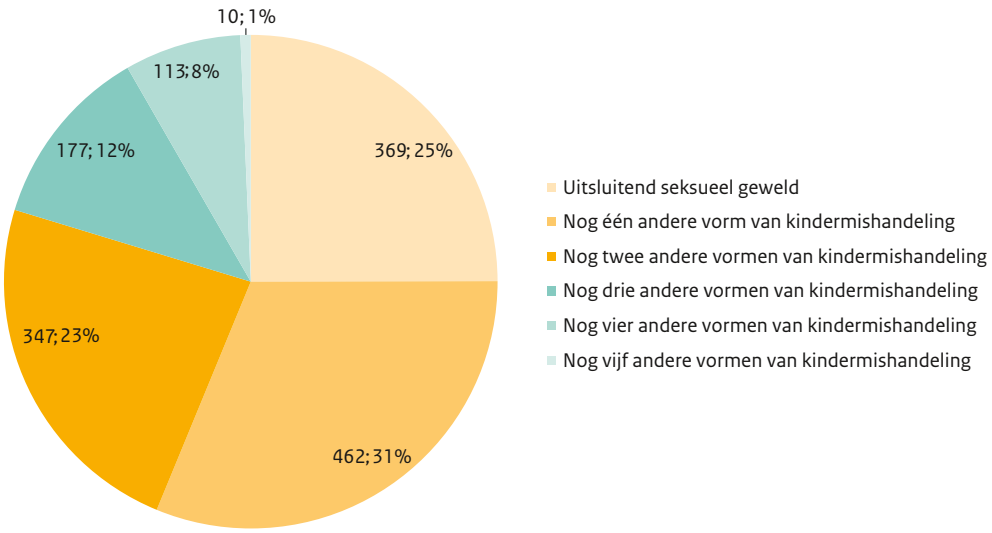
Bron: registratiedata Raad voor de Kinderbescherming (peildatum mei 2022)

De figuur toont allereerst aan dat een combinatie van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting steeds vaker voorkomt. Daarnaast laat de figuur zien dat de RvdK in 2021 aanzienlijk minder onderzoeken naar seksueel geweld tegen kinderen lijkt uit te voeren dan in voorgaande jaren. Dit is echter in ieder geval deels te verklaren door het feit dat op de peildatum nog niet alle onderzoeken waren afgerond, waardoor de classificatie voor 'seksueel misbruik of 'seksuele uitbuiting' nog niet gedaan was. Of hier dus daadwerkelijk sprake is van een afname, is nog onbekend.[44]

De RvdK kan naast het seksueel geweld, ook (vermoedens van) andere vormen van kindermishandeling signaleren. Dit is het geval in 1.109 (van de 1.478) zaken. In 369 zaken (25%) is uitsluitend sprake van seksueel geweld. Figuur 3.7 geeft de verdeling weer tussen onderzoeken waarin sprake is geweest van uitsluitend seksueel geweld tegen kinderen en zaken waarin meerdere vormen van kindermishandeling zijn geregistreerd.

43 De cijfers uit 2017 en 2018 wijken in kleine mate af van de cijfers gerapporteerd in de vorige Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen. Dit komt doordat sommige zaken ten tijde van de vorige monitor nog lopend waren. Incidenteel kunnen aanpassingen in de registratie bij deze zaken uiteindelijk leiden tot registratie in een ander jaartal bij het afsluiten van de zaak (Schriftelijke informatie RvdK, d.d. 26 juli 2022).

44 Mondeling informatie RvdK, d.d. 25 augustus 2022.

Figuur 3.7 Verdeling van het aantal onderzoeken waarin (vermoedens van) seksueel geweld tegen kinderen is onderzocht, uitgesplitst naar aantal vormen van kindermishandeling 2017-2021 (N=1.478)
Bron: registratiedata Raad voor de Kinderbescherming (peildatum mei 2022)

In de 1.109 zaken waarin naast seksueel geweld tegen kinderen ook minimaal één andere vorm van kindermishandeling is onderzocht, gaat dit over de volgende vormen van kindermishandeling:

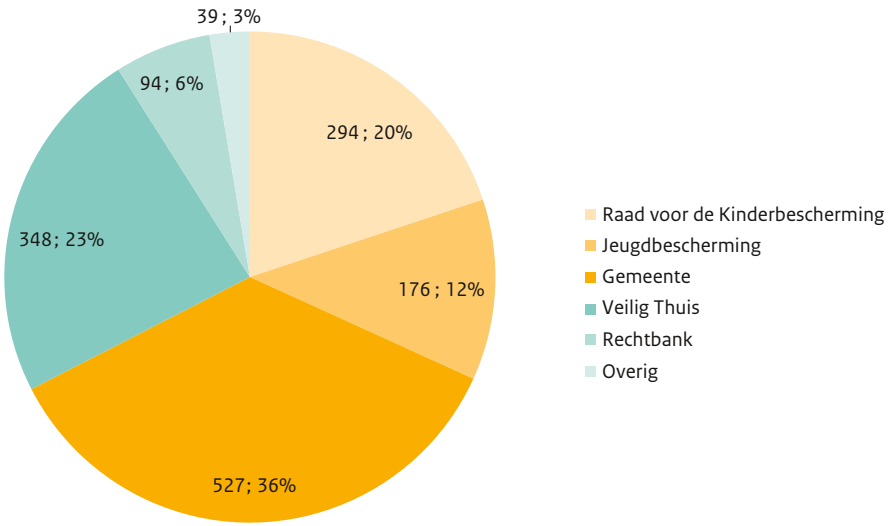
- Huiselijk geweld (567; 51%)
- Fysieke kindermishandeling (486; 44%)
- Fysieke of pedagogische verwaarlozing (557; 50%)
- Scheidingsproblematiek (522; 47%)
- Eergerelateerd geweld (57; 5%)

Deze bevindingen tonen aan dat ook bij de onderzoeken die de RvdK uitvoert en waarbij sprake is van seksueel geweld, er ook regelmatig sprake is van multiproblematiek. Oftewel, seksueel geweld gaat met enige regelmaat gepaard met ander huiselijk geweld of verwaarlozing of met scheidingsproblematiek. Uit nadere analyse van de RvdK blijkt dat bij andere kinderbeschermingsonderzoeken het aantal verschillende vormen van problematiek relatief kleiner is. Zo is bij alle kinderbeschermingsonderzoeken over 2017-2021 in 56% van de gevallen sprake van één vorm van problematiek, in 30% van de gevallen van twee vormen en in 11% van de gevallen van drie vormen van problematiek.[45] Dit laat zien dat het bij de 2% van de onderzoeken waarin sprake is van seksueel geweld gaat om relatief zware zaken, met een veelheid aan problematiek. Deze complexiteit bij situaties van seksueel geweld en seksuele uitbuiting blijkt ook uit recent onderzoek van de Nationaal Rapporteur.[46]

45 Schriftelijke informatie RvdK, d.d. 14 september 2022.
46 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

Meldende instanties

Er zijn verschillende instanties die een onderzoek kunnen verzoeken aan de RvdK wanneer zij zich zorgen maken over de opgroei- en opvoedsituatie van kinderen. Daarnaast mag de RvdK op eigen initiatief onderzoek doen naar een kinderbeschermingsmaatregel. Figuur 3.8 toont een overzicht van de melders in onderzoeken waarin sprake is van seksueel geweld tegen kinderen.

Figuur 3.8 Aantal onderzoeken RvdK waarin sprake is van (vermoedens van) seksueel geweld tegen kinderen, uitgesplitst naar meldende organisatie 2019-2021 (N=1.478)

Bron: registratiedata Raad voor de Kinderbescherming (peildatum mei 2022)

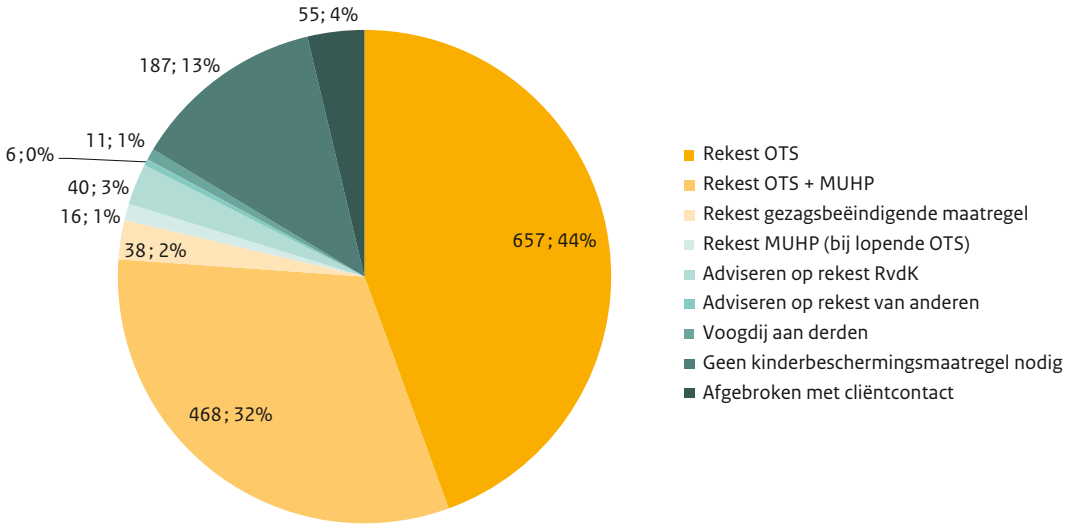
Figuur 3.8 laat zien dat in 20% van de onderzoeken de RvdK zelf de melder is. Dit betekent dat de RvdK het onderzoek ambtshalve is gestart. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de RvdK op vermoedens van seksueel geweld stuit tijdens een ander onderzoek dat ze binnen het gezin uitvoert. Zo'n eerder onderzoek kan een onderzoek zijn naar een mogelijke kinderbeschermingsmaatregel bij een broer of zus, naar gezag en omgang tijdens een conflictscheiding, naar schoolverzuim of naar aanleiding van een strafbaar feit dat het kind heeft gepleegd.

Gemeenten zijn de grootste externe melder van zaken van seksueel geweld tegen kinderen: in 36% van de gevallen. Er is sprake van de gemeente als melder wanneer bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin of een wijkteam de melding doet. Ook doen Veilig Thuis en jeugdbescherming een aanzienlijk aantal meldingen.[47] Veilig Thuis brengt onderzoeken vaak aan nadat zij hun eigen onderzoek hebben afgerond. In bepaalde gevallen leidt Veilig Thuis de melding echter meteen door naar de RvdK, bijvoorbeeld als al duidelijk is dat het onmogelijk is de veiligheid voor het kind te herstellen met vrijwillige hulpverlening.

47 Vanuit de regio Utrecht zijn 49 meldingen afkomstig van Samen Veilig: de moederorganisatie van Veilig Thuis en Jeugdbescherming van deze regio. Omdat niet bekend is van welke organisatie de melding oorspronkelijk afkomstig is, is de helft van de meldingen weggezet onder Veilig Thuis en de helft onder Jeugdbescherming.

De door de RvdK genomen besluiten

Aan het eind van een onderzoek kan de RvdK verschillende besluiten nemen. Wanneer de RvdK na onderzoek vindt dat de ontwikkeling van het kind dermate in gevaar is dat een kinderbeschermingsmaatregel nodig is, dan wordt een verzoek bij de kinderrechter ingediend. Figuur 3.9 toont de genomen besluiten van de RvdK in de periode 2017-2021.

Figuur 3.9 Besluit van de RvdK na onderzoek in zaken waarin sprake is van seksueel geweld 2017-2021 (N=1.478)[48]

Bron: registratiedata Raad voor de Kinderbescherming (peildatum mei 2022)

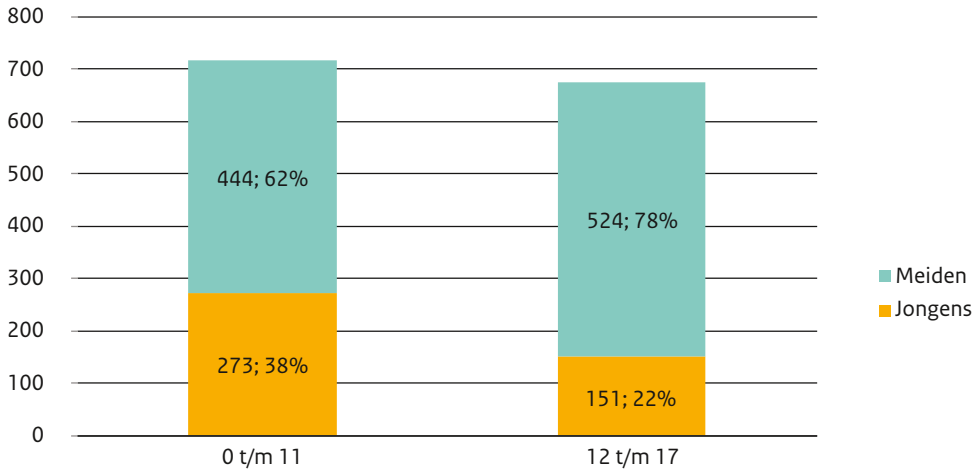
De figuur laat zien dat in verreweg de meeste van de onderzochte zaken van seksueel geweld tegen kinderen (80%) de RvdK een kinderbeschermingsmaatregel nodig acht. Dit kan bijvoorbeeld een ondertoezichtstelling (OTS) zijn, al dan niet met een machtiging tot uithuisplaatsing (MUHP), of een gezagsbeëindigende maatregel.[49] Nadat de RvdK op basis van het onderzoek een rekest tot een kinderbeschermingsmaatregel heeft ingediend, beslist de kinderrechter hierover. Daarnaast is in 4% van de zaken het contact met de cliënt verbroken voordat de RvdK tot een afronding van het onderzoek komt. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat het gezin zich heeft uitgeschreven uit de Basisregistratie Personen, zoals vanwege emigratie.

Kenmerken van de kinderen betrokken bij de onderzoeken

De gegevens hiervoor gaan over het aantal onderzoeken. Kinderen kunnen echter betrokken zijn bij meerdere onderzoeken. In de periode 2017-2021 zijn 1.399 unieke kinderen betrokken bij de onderzoeken waarbij vermoedens van seksueel geweld spelen. Figuur 3.10 toont de verdeling jongens en meiden over leeftijdscategorieën.

48 OTS: ondertoezichtstelling. MUHP: machtiging tot uithuisplaatsing. Adviseren op rekest RvdK: de RvdK verricht op verzoek van de kinderrechter aanvullend onderzoek om een eerder gedaan verzoek te ondersteunen.

49 Voor een korte uitleg over deze kinderbeschermingsmaatregelen, zie Nationaal Rapporteur, 2018 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016).

Figuur 3.10 Leeftijd en geslacht van kinderen die betrokken zijn bij onderzoeken door de RvdK waarin sprake is van (vermoedens van) seksueel geweld tegen kinderen 2017-2021 (n=1.392)[50]
Bron: registratiedata Raad voor de Kinderbescherming (peildatum mei 2022)

De figuur toont aan dat meer meiden dan jongens in de onderzochte periode betrokken zijn bij een onderzoek. Uit nadere informatie van de RvdK blijkt dat het aandeel meiden dat betrokken is bij onderzoeken naar seksueel misbruik of seksuele uitbuiting een stuk groter is dan het aandeel meiden betrokken bij het totaal van onderzoeken door de RvdK. Er is met andere woorden een oververtegenwoordiging van meiden in deze specifieke populatie.[51] De gemiddelde leeftijd van het kind bij aanvang van het onderzoek is 10 jaar.[52] Bij 10% van de onderzoeken is het kind zelfs jonger dan 4 jaar oud. Wat verder opvalt is dat in de leeftijdscategorie 0 tot en met 11 het aandeel jongens aanzienlijk groter is dan in de categorie 12 tot en met 17. Een verklaring hiervoor is onbekend.[53]

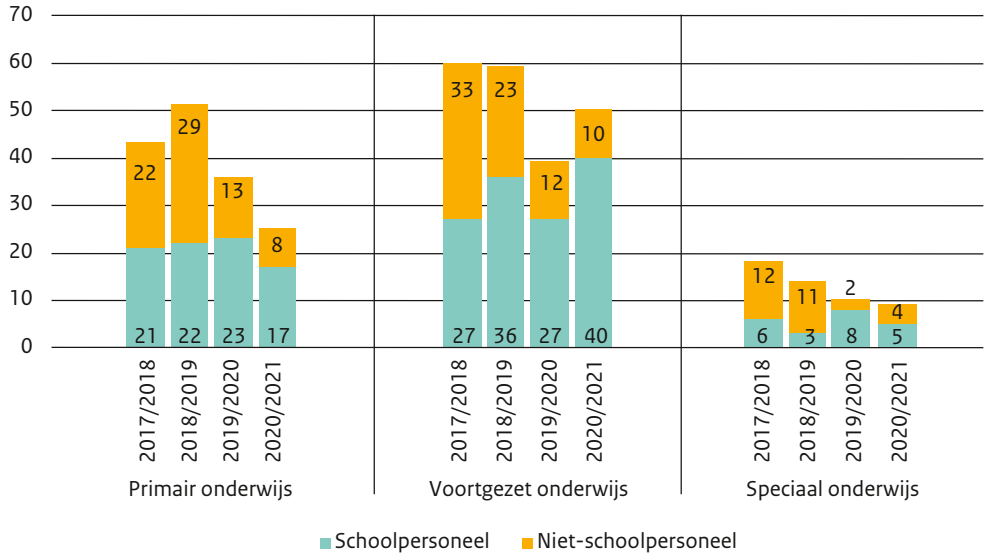
3.5 Meldingen bij de Inspecties

Seksueel geweld tegen kinderen kan ook op andere plekken gemeld worden dan bij de tot nu toe behandelde instanties die gespecialiseerd zijn in het onderzoek naar of de aanpak van (seksueel) geweld. Zo moeten mogelijke vermoedens van seksueel misbruik op school (§3.5.1) of kinderopvang (§3.5.2) door collega's, het bestuur of de houder van de kinderopvang gemeld worden bij de vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs. Jeugdhulporganisaties, gecertificeerde instellingen, de Veilig Thuis-organisaties en de RvdK zijn volgens de Jeugdwet verplicht om seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de Inspectie Gezondheidzorg en Jeugd (IGJ) te melden (§3.5.3).[54]

50 NB: van zeven kinderen is geslacht en/of leeftijd niet geregistreerd.
51 Schriftelijke informatie RvdK, d.d. 15 september 2022.
52 SD=5; mediaan=11; min=0; max=17.
53 Mondelinge informatie RvdK, d.d. 25 augustus 2022.
54 Website IGJ, www.igj.nl/zorgsectoren/jeugd/melden-jeugdhulpverleners/jeugdhulpaanbieders-melden-geweld (geraadpleegd 23 juni 2021). Deze verplichting is geregeld in Jeugdwet, artikel 1.1.

3.5.1 Meldingen van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs

Alle schoolmedewerkers moeten een mogelijk vermoeden van een zedendelict gepleegd door een collega melden aan het schoolbestuur. Het schoolbestuur is bij een redelijk vermoeden verplicht om dit vervolgens door te geven aan de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.[55] De vertrouwensinspecteur kan het schoolbestuur verplichten om aangifte te doen bij de politie. Ouders en leerlingen kunnen ook rechtstreeks de vertrouwensinspecteur benaderen.[56] In deze paragraaf worden alleen meldingen van seksueel geweld in het primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs behandeld, aangezien deze leerlingen meestal minderjarig zijn.[57] De Inspectie van het Onderwijs rapporteert per schooljaar en onderscheidt seksueel misbruik en seksuele intimidatie. Bij seksueel misbruik gaat het over (een redelijk vermoeden van) een zedendelict zoals omschreven in het Wetboek van Strafrecht. Vaak is er dan sprake van een ongewenste relatie tussen leraar en leerling, aanranding of beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik. Deze meldingen zijn per schooljaar en onderwijssoort weergeven in Figuur 3.11.

Figuur 3.11 Meldingen van seksueel misbruik bij de vertrouwensinspecteurs, uitgesplitst naar onderwijssoort, schoolpersoneel en schooljaar (N=414)[58]

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2019, 2020 en 2021)

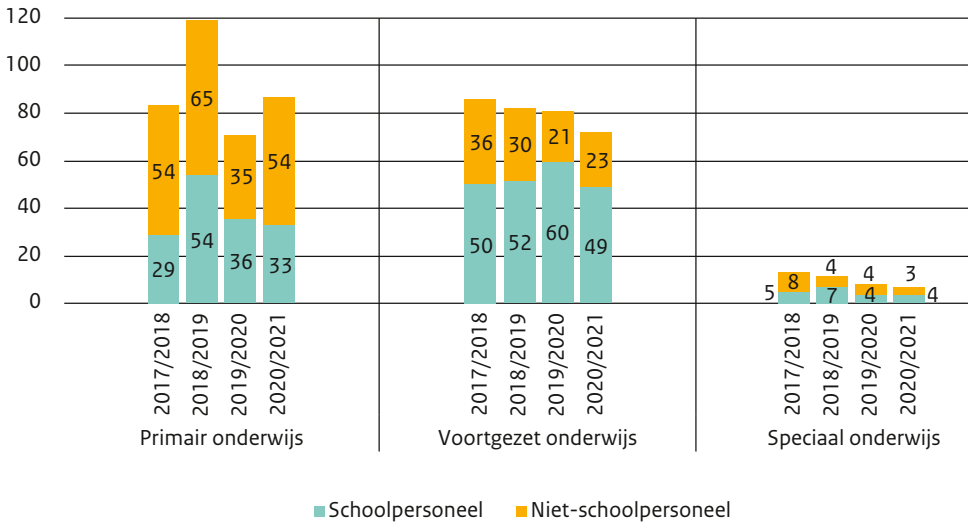
55 Schriftelijke informatie Inspectie van het Onderwijs, d.d. 6 september 2022; Website Inspectie van het Onderwijs, www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vertrouwensinspecteurs/zedenmisdrijven (geraadpleegd 23 juni 2022).

56 Inspectie van het Onderwijs, 2021.

57 Niet mbo, hbo en wo, omdat niet met zekerheid kan worden gezegd dat deze jongeren minderjarig zijn.

58 In de rapportages van de Inspectie van het Onderwijs wordt gesproken over 'met taken belaste personen'. Dit zijn werknemers van de school, zoals een leraar of ondersteunend personeel. Deze term is in deze monitor vertaald als 'schoolpersoneel'.

Bij seksuele intimidatie gaat het om ongewenste, seksueel getinte aandacht die tot uiting komt in verbaal, non-verbaal, digitaal (ook via sociale media) en fysiek gedrag. Vaak gaat het dan om ongewenste aanrakingen, grensoverschrijdend gedrag tussen leerlingen onderling, of om ongewenst gedrag via sociale media. Figuur 3.12 toont het aantal meldingen van seksuele intimidatie bij de Inspectie van het Onderwijs per schooljaar en onderwijssoort.

Figuur 3.12 Meldingen van seksuele intimidatie bij de vertrouwensinspecteurs, uitgesplitst naar onderwijssoort, schoolpersoneel en schooljaar (N=720)

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2019, 2020 en 2021)

In beide figuren is de invloed van de COVID-19-pandemie zichtbaar. De lagere cijfers voor het schooljaar 2019-2020 zijn naar alle waarschijnlijkheid te verklaren doordat tijdens de verschillende lockdowns de scholen periodiek gesloten waren.

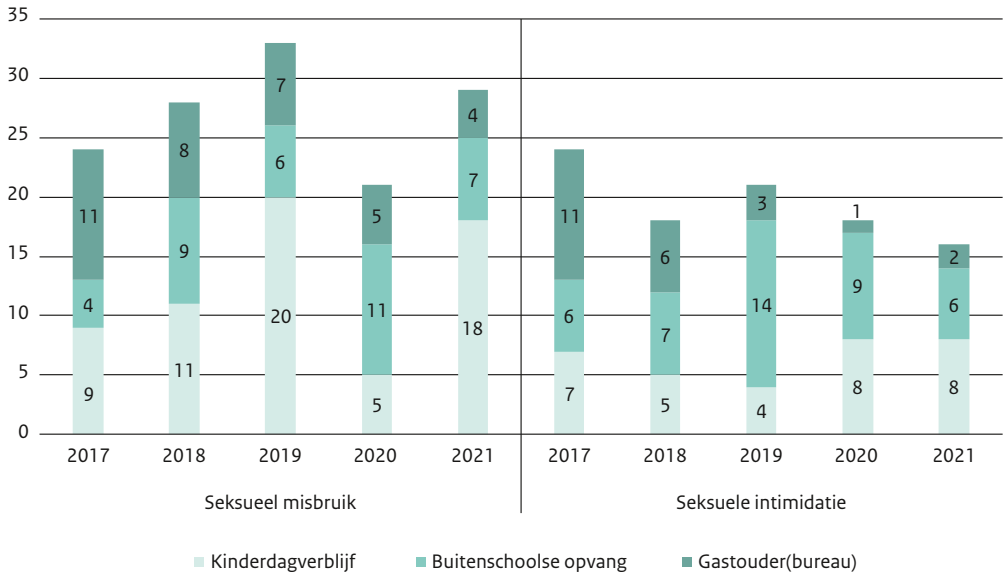
Daarnaast blijkt dat meldingen, met name die van seksueel misbruik, steeds vaker gaan over schoolpersoneel richting minderjarige leerlingen of studenten. Hierbij is dus in grote mate sprake van machtsongelijkheid. In het schooljaar 2020-2021 is in 74% van de meldingen van seksueel misbruik en in 52% van de meldingen van seksuele intimidatie de (vermoedelijke) pleger een lid van het schoolpersoneel. In 2017-2018 is dit nog respectievelijk 45% en 46%. Daarbij gaat het vooral om meldingen die betrekking hebben op aanranding, ongewenste hinderlijke aanrakingen, ontucht met misbruik gezag en ongewenste relatie tussen leraar-leerling.[59]

3.5.2 Meldingen van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in de kinderopvang

Ook medewerkers in de kinderopvang zijn meldingsplichtig. Wanneer sprake is van (een vermoeden van) een zedenmisdrijf, gepleegd door een personeelslid tegen een kind in de kinderopvang, dan geldt de wettelijke meld-, overleg- en aangifteplicht.[60] Ook hier wordt onderscheid

59 Inspectie van het Onderwijs, 2021.
60 Inspectie van het Onderwijs, 2021.

gemaakt in seksueel misbruik en seksuele intimidatie. De vertrouwensinspecteurs registreren een melding onder seksueel misbruik als er sprake is van een zedendelict zoals vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht. Van seksuele intimidatie is sprake wanneer het gaat om ongewenste, seksueel getinte aandacht die niet valt onder het Wetboek van Strafrecht. De meldingen vanuit de kinderopvang komen binnen bij de vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs. De Inspectie van het Onderwijs rapporteert het aantal meldingen waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen het kinderdagverblijf, de buitenschoolse opvang en gastouders en gastouderbureaus (zie Figuur 3.13).

Figuur 3.13 Meldingen van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in de kinderopvang bij de vertrouwensinspecteurs, uitgesplitst naar soort opvang 2017-2021 (N=232)

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2019, 2020 en 2021)

Omdat de aantallen laag zijn, is het lastig om trends te identificeren. Wat wel opvalt is dat de cijfers schommelen. Naast deze cijfers is in de documenten van de Inspectie van het Onderwijs te lezen dat de meeste meldingen gaan over personen werkzaam in de kinderopvang of inwonend bij de gastouder.

3.5.3 Meldingen bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

De IGJ en de Inspectie Justitie en Veiligheid zijn in de Jeugdwet aangewezen om de verplichte meldingen van seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het jeugddomein te behandelen.[61] Dit gebeurt middels de Commissie Meldingen Jeugd, die de meldingen onderzoekt en beoordeelt en besluit of er reden is om deze uitgebreider te onderzoeken.[62]

61 Schriftelijke informatie IGJ, d.d. 14 september 2022.

62 Website IGJ, www.igj.nl/zorgsectoren/jeugd/melden-jeugdhulpverleners/jeugdhulpaanbieders-melden-geweld (geraadpleegd 23 juni 2021).

Meldingen worden onderscheiden in twee categorieën: verplichte meldingen en niet-verplichte meldingen. Verplichte meldingen zijn ernstige gebeurtenissen die een zorgaanbieder die bij de gebeurtenis betrokken was, verplicht is te melden. Deze gebeurtenissen zijn specifiek in de wet omschreven en worden calamiteit en geweld genoemd. Alle meldingen over gebeurtenissen die niet vallen onder de wettelijke omschrijving of die worden gedaan door anderen dan de zorgaanbieder die bij de melding betrokken was, zijn niet-verplichte meldingen. Denk hierbij aan meldingen van bijvoorbeeld ouders, gemeenten of het Openbaar Ministerie of aan meldingen die niet onder de omschrijving van de wet vallen, maar die een zorgaanbieder zo ernstig vindt dat deze het wel bij de inspectie wil melden.[63] Tabel 3.3 toont het aantal verplichte en niet-verplichte meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag voor de periode 2017-2021.

Tabel 3.3 Aantal meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de IGJ (N=1.182)

	Verplichte meldingen	Niet-verplichte meldingen	Totaal aantal meldingen
2017	100	31	131
2018	104	35	139
2019	58	33	91
2020	66	28	94
2021	87	49	136

Bron: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

Uit de tabel blijkt dat het aantal meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, na een daling in 2019 en 2020, in 2021 weer toeneemt. Een mogelijke verklaring hiervoor kan liggen in de COVID-19-pandemie, maar de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd geeft zelf aan deze schommeling niet te kunnen verklaren. Voorbeelden van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het jeugddomein die vaak voorkomen zijn aanranding van een jeugdige cliënt door een andere jeugdige cliënt, liefdesrelaties tussen een jeugdige cliënt en een (jonge) zorgverlener en ongewenste aanrakingen tussen jeugdige cliënten en zorgverleners.[64]

3.6 Online signalering van seksueel geweld en seksuele intimidatie

Voor veel slachtoffers is de stap om te melden bij een hulpverlenende instantie, zoals Veilig Thuis of het CSG, erg groot. Dit komt bijvoorbeeld omdat ze het gevoel hebben niet begrepen te worden, door schuld- of schaamtegevoelens, doordat ze worden bedreigd of omdat ze bang zijn voor de gevolgen.[65] De mogelijkheid om (anoniem) te chatten of bellen met een hulpverlenende instantie lijkt de drempel te verlagen voor slachtoffers om hun verhaal te vertellen en om hulp te vragen.[66] Het belang van laagdrempelige hulpverlening is tijdens de COVID-19-pan-

63 Schriftelijke informatie IGJ, d.d. 16 augustus 2022; Schriftelijke informatie IGJ, d.d. 14 september 2022.
64 Schriftelijke informatie IGJ, d.d. 16 augustus 2022.
65 CKM, 2019; Covers et al., 2022; Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).
66 CKM, 2021.

demie extra zichtbaar geworden. Er zijn in Nederland een aantal instanties die aansluiten bij de digitale leefwereld van kinderen en jongeren, en online met hen in contact treden om advies en een eerste vorm van hulp te bieden. Zij bereiken hiermee slachtoffers die tot dan toe niet altijd zichtbaar waren voor de hulpverlening.[67]

HULP NA SEKSUEEL GEWELD: '1 LANDELIJKE ENTREE'

Het is goed dat er meer aandacht is voor laagdrempelige hulpverlening. Toch heeft het ontstaan van nieuwe meldpunten en hulpverlenende instanties ook nadelen. Er zijn nu tientallen meldpunten, hulporganisaties en hulpverleners betrokken bij de hulp voor slachtoffers van seksueel geweld. De hulp is gefragmenteerd. Daardoor moeten slachtoffers zelf op zoek naar de juiste hulp. In 2021 pleitte de Nationaal Rapporteur, samen met het CSG, Rutgers en Amnesty International, daarom voor een landelijke en makkelijk te benaderen entree voor slachtoffers.[68] Deze ontwikkeling is al eerder in gang gezet door betrokken organisaties in de uitvoering, zoals het CSG, Fier en Helpwanted.nl.[69] Door een samenwerking aan te gaan, wordt geprobeerd om bestaande online en offline expertise en hulp beter op elkaar te laten aansluiten. Dat moet uiteindelijk resulteren in betere en snellere hulp.

3.6.1 Achtergrond van de cijfers

Helpwanted.nl is een onafhankelijke stichting die hulp biedt aan slachtoffers van online seksueel misbruik tot 26 jaar,[70] aan hun opvoeders en aan professionals. Daarnaast geeft Helpwanted.nl voorlichting over veilige online seks. Dit adviespunt is onderdeel van het EOKM, een stichting die zich inzet om online seksueel kindermisbruik te bestrijden en te voorkomen. Mensen kunnen contact opnemen met Helpwanted.nl via e-mail, telefoon, chat of sinds november 2019 via een geautomatiseerde adviesmodule op de website.[71] Medewerkers van Helpwanted.nl geven vervolgens advies over bijvoorbeeld het doen van aangifte of over het verwijderd krijgen van beelden van het internet.[72] Voor deze slachtoffermonitor heeft de Nationaal Rapporteur voor het eerst een dataset ontvangen van Helpwanted.nl met alle anonieme (hulp) vragen die zij hebben gekregen in de periode 2017-2021.[73]

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

De website Helpwanted.nl richt zich op kinderen en jongeren die te maken hebben met online seksueel misbruik of ander online grensoverschrijdend gedrag. Voorbeelden hiervan zijn het ongewenst online verspreiden van naaktbeelden, online seksueel benaderd worden, en het afgeperst worden met naaktbeelden. Maar ook kunnen kinderen en jongeren contact opnemen

67 Website CKM, www.hetckm.nl/nieuws-en-publicaties/onzichtbare-slachtoffers-van-mensenhandel-in-2020/1 (geraadpleegd 7 juli 2022).
68 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/brieven/2021/09/16/brief-algemeen-overleg-kindermisbruik-en-seksueel-geweld (geraadpleegd 18 juli 2022).
69 Website CSG, www.centrumseksueelgeweld.nl/organisaties-bundelen-krachten-in-strijd-tegen-online-misbruik/ (geraadpleegd 18 juli 2022).
70 Momenteel wordt de doelgroep uitgebreid, en kunnen ook oudere hulpvragers terecht bij Helpwanted.nl.
71 Hulpvragers doorlopen dan een automatische module op de website, en krijgen dan te lezen wat ze in hun situatie kunnen doen. Het doorlopen van deze module leidt niet altijd tot 1-op-1 contact met een Helpwanted.nl medewerker.
72 Website Helpwanted.nl, www.helpwanted.nl/over-ons (geraadpleegd 23 juni 2022).
73 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.5 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

wanneer zij een naaktfoto van zichzelf gestuurd hebben en zich zorgen maken over verspreiding, of wanneer een nepprofiel van ze is aangemaakt op sociale media. De gehanteerde definitie van Helpwanted.nl omvat daarmee niet alleen seksueel geweld tegen kinderen maar ook andere vormen van online (seksueel) grensoverschrijdend gedrag (zie ook §1.1.3). Voor deze monitor zijn de online seksueel grensoverschrijdende gedragingen onderzocht.

Beperkingen aan de data

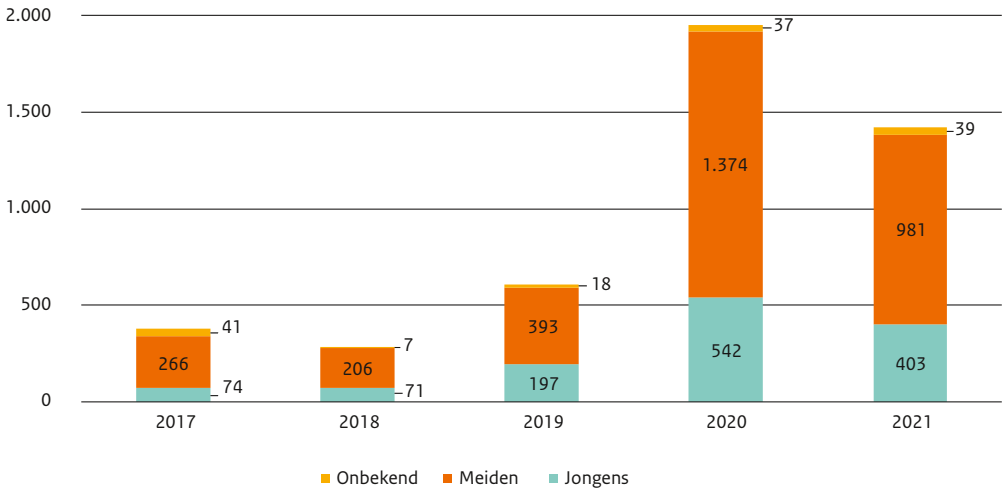
Alle (hulp)vragen, waaronder ook bijvoorbeeld enkele vragen die leiden tot een kort chat-gesprek worden door Helpwanted.nl geregistreerd. In deze registratie wordt bijvoorbeeld niet bijgehouden hoe lang een adviessessie geduurd heeft. Dat zorgt ervoor dat lang niet altijd duidelijk is of de melder daadwerkelijk slachtoffer is, en dat (hulp)vragen moeilijk geduid kunnen worden. Een andere beperking heeft te maken met het feit dat alle chats en gesprekken los van elkaar plaatsvinden en vaak anoniem zijn, waardoor ze niet aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Dit betekent dat het goed mogelijk is dat melders meerdere malen contact leggen met Helpwanted.nl en daardoor dubbel in de dataset voorkomen. Het aantal hieronder geregistreerde (hulp)vragen betreft dus geen unieke melders.[74]

3.6.2 Signalering door Helpwanted.nl

In de periode 2017-2021 is in totaal 17.917 keer contact opgenomen met Helpwanted.nl. Aangezien deze slachtoffermonitor slechts ziet op minderjarige slachtoffers van seksueel geweld, zijn deze data gefilterd op alle (hulp)vragen van minderjarigen. In totaal is in de periode 2017-2021 minimaal 4.649 keer door een minderjarige contact opgenomen met Helpwanted.nl.[75] Figuur 3.14 toont het aantal (hulp)vragen bij Helpwanted.nl per jaar, uitgesplitst naar geslacht van de minderjarige.

74 Chat met Fier en het CSG passen een strengere filtering toe op de data. Zo worden dubbelingen, bezoekers die meerdere malen van de chat gebruikmaken, voor zover mogelijk uit de data gehaald. Daarnaast houden zij chatgesprekken die korter dan vijf minuten duurden of die door de hulplener zijn bestempeld als niet-serieus buiten de analyse.

75 Dit aantal betreft een ondergrens. Van niet alle melders is namelijk de leeftijd bekend, dus het is goed mogelijk dat de categorie onbekend ook nog minderjarigen bevat. Daarnaast zijn in dit aantal de 'niet serieuze' (hulp)vragen en de (hulp)vragen waarbij bij voorbaat duidelijk is dat de vraag niet past binnen online seksueel misbruik weggelaten. Ook wordt er nog een kleine 3.000 keer contact opgenomen door anderen die zich zorgen maken om een minderjarige; in de meeste gevallen ouders. Ook deze (hulp)vragen zijn in de analyses niet meegenomen.

Figuur 3.14 Aantal (hulp)vragen door minderjarigen bij Helpwanted.nl, uitgesplitst naar geslacht 2017-2021 (N=4.649)

Bron: Helpwanted.nl

De figuur laat duidelijk zien dat meiden vaker contact opnemen met Helpwanted.nl dan jongens. Daarnaast maakt de figuur een opvallende stijging van het aantal (hulp)vragen vanaf 2020 zichtbaar. Deze stijging is voor een belangrijk deel te verklaren doordat Helpwanted.nl in november 2019 een nieuwe manier van contact leggen, via de geautomatiseerde adviesmodule op de website, mogelijk heeft gemaakt. Deze adviesmodule heeft geleid tot een grote stijging van het websitebezoek en daarmee ook van het aantal (hulp)vragen sinds november 2019.[76] Daarnaast is het mogelijk dat een ander deel van de stijging in 2020-2021 te verklaren is door de COVID-19-pandemie. Uit het jaarverslag van het EOKM blijkt namelijk dat het aantal (hulp) vragen tijdens de eerste lockdown in april 2020 verdubbelde. De lockdowns kunnen hebben geleid tot een toename in het gebruik van sociale media. Dat jongeren minder contacten om zich heen hadden om over problemen te praten, zoals vrienden of schooldocenten, kan ook hebben gezorgd voor het zoeken van hulp online.[77] Het feit dat deze lockdowns niet meer aan de orde waren in 2021, is volgens het EOKM de belangrijkste verklaring voor het lagere aantal (hulp)vragen in 2021.[78]

De invloed van de COVID-19-pandemie op kinderen en jongeren blijkt ook uit recent onderzoek door de Kindertelefoon.

HULP DOOR DE KINDERTELEFOON

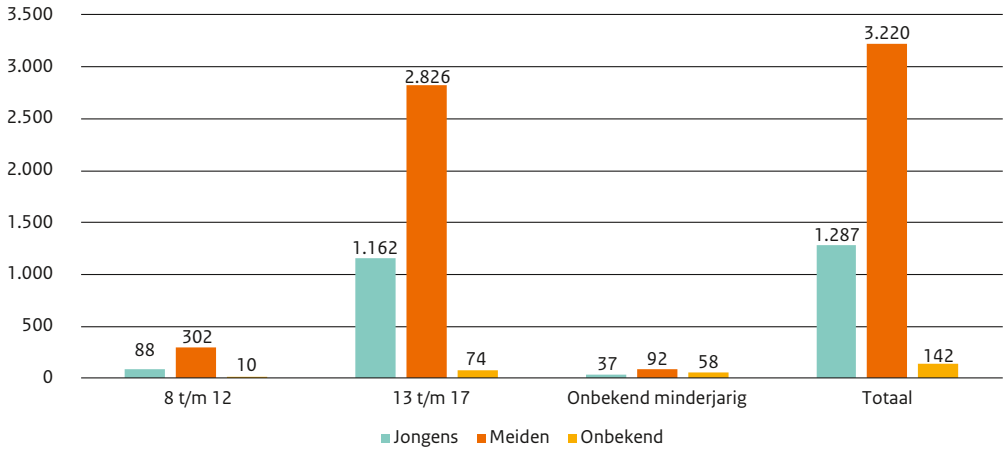
De Kindertelefoon heeft recentelijk onderzoek gedaan naar telefoontjes en chats die medewerkers in de periode 2019-2021 hebben gekregen over sexting (vrijwillig en ongewenst), bedreiging met (naakt)foto's of video's en vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag.[79] Dit ging dus zowel om negatieve ervaringen en strafba-

76 Schriftelijke informatie Helpwanted.nl, d.d. 25 mei 2021.
77 EOKM, 2020.
78 Website EOKM, https://jaarverslag2021.eokm.nl/ (geraadpleegd 23 september 2022).
79 Kindertelefoon, 2022.

re gedragingen, als om vragen over het al dan niet beginnen aan sexting en hoe dit op een veilige manier te doen. In totaal ontvangt de Kindertelefoon hierover gemiddeld zes gesprekken per dag.[80]

Net als bij Helpwanted.nl en bij Chat met Fier (zie §3.6.3), is ook in dit onderzoek een grote toename zichtbaar. Tijdens de lockdowns in de COVID-19-pandemie is het aantal gesprekken over sexting zelfs verdubbeld. De Kindertelefoon constateert dat kinderen tijdens deze lockdowns extra bezig leken te zijn met het sturen en ontvangen van seksueel getinte berichten, foto's en video's. Platformen die in deze gesprekken veelvuldig genoemd worden zijn Snapchat en Omegle. Het onderzoek toont daarnaast een geleidelijke toename (van 13% naar 17%) van het aandeel 10- tot 12-jarigen dat contact opneemt over deze onderwerpen. Ook het aandeel jongens groeit van 28% naar 36%. Kinderen nemen vaak contact op omdat er sprake is van dwang, omdat ze achteraf spijt hebben, of omdat ze bang zijn dat ouders erachter komen.

Figuur 3.15 toont de verdeling in leeftijdscategorieën van jongeren die contact opnemen met Helpwanted.nl in de periode 2017-2021.

Figuur 3.15 Aantal (hulp)vragen door minderjarigen bij Helpwanted.nl, uitgesplitst naar geslacht en leeftijd 2017-2021 (N=4.649)[81]

Bron: Helpwanted.nl

Figuur 3.15 laat zien dat vooral jongeren van 13 tot en met 17 jaar contact opnemen met Helpwanted.nl. Dit is niet verwonderlijk, omdat dit de primaire doelgroep van Helpwanted.nl is,[82] en omdat het waarschijnlijk is dat de wat oudere kinderen de route naar online hulpverleningstools eerder vinden dan jongere kinderen. Het medium dat verreweg het meest gebruikt wordt om contact te leggen met Helpwanted.nl is de geautomatiseerde adviesmodule op de

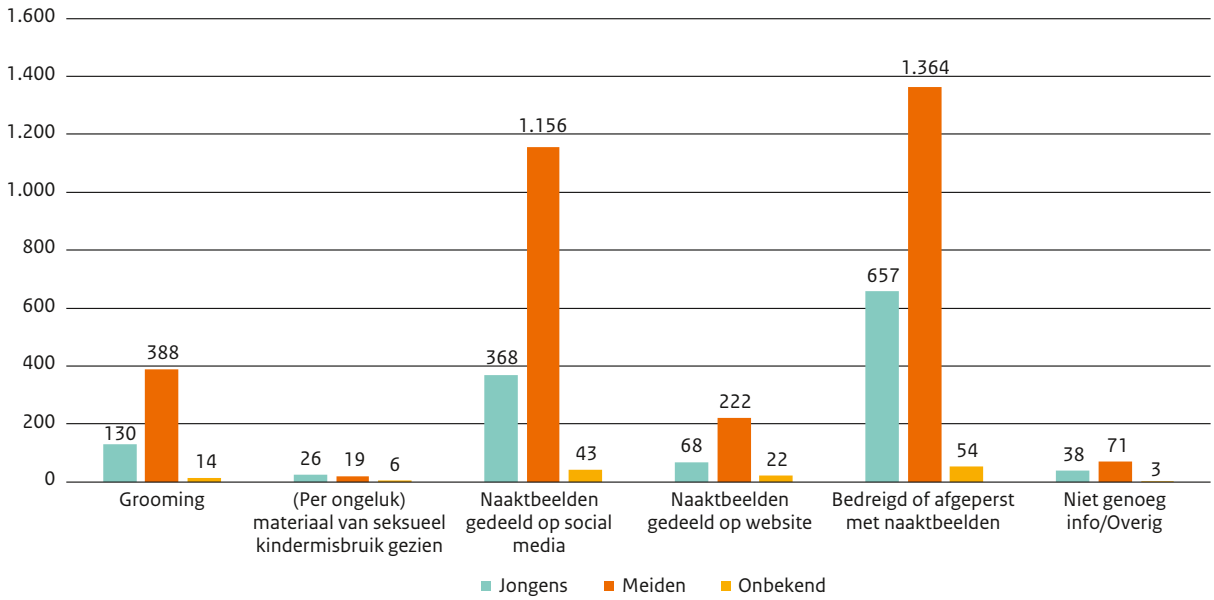
80 Schriftelijke informatie Kindertelefoon, d.d. 18 juli 2022.

81 Omdat Helpwanted.nl niet voor alle jaren de exacte leeftijd van jongeren geregistreerd heeft, kan leeftijd alleen in deze brede categorieën worden weergegeven. Onbekend minderjarig betreft jongeren van wie wel bekend is dat ze minderjarig zijn, maar waarvan de exacte leeftijd niet bekend is.

82 Schriftelijke informatie Helpwanted.nl, d.d. 9 augustus 2022.

website. Daarnaast legt ruim 10% van de jongeren (n=643) contact via de chat. Een enkeling legt contact via e-mail of telefoon.

Helpwanted.nl registreert ook de (hulp)vraag. Figuur 3.16 laat zien met welke reden jongens en meiden contact hebben gelegd.

Figuur 3.16 Reden van contact met Helpwanted.nl, uitgesplitst naar geslacht 2017-2021 (N=4.649)

Bron: Helpwanted.nl

De figuur toont aan dat het ongewenst online delen van naaktbeelden, zowel met als zonder afpersing, de belangrijkste reden is voor jongeren om contact te leggen met Helpwanted.nl. In de gevallen waar sprake is van bedreiging of afpersing met naaktbeelden, is er in 484 gevallen sprake van financiële afpersing en in 1.076 gevallen is sprake van andere vormen van afpersing, zoals het moeten sturen van meer beelden, het moeten verrichten van seksuele handelingen, of in een relatie met iemand moeten blijven. In de andere gevallen is de vorm van afpersing niet bekend. Wat opvalt is het aanzienlijke aantal jongens dat bedreigd of afgeperst wordt met naaktbeelden. Dat deze vorm van seksueel geweld juist ook vaak bij jongens voorkomt, blijkt ook uit recent onderzoek van het EOKM.[83]

Vanaf 2020 is Helpwanted.nl ook gaan bijhouden op welk platform het misbruik plaatsvindt en of de melders contact hebben opgenomen met de politie. Daarom geldt de volgende informatie alleen voor de periode 2020-2021. Allereerst toont Tabel 3.4 een overzicht van de platformen waarop het misbruik plaatsvindt.

83 Van Mansom & Schwegler, 2021.

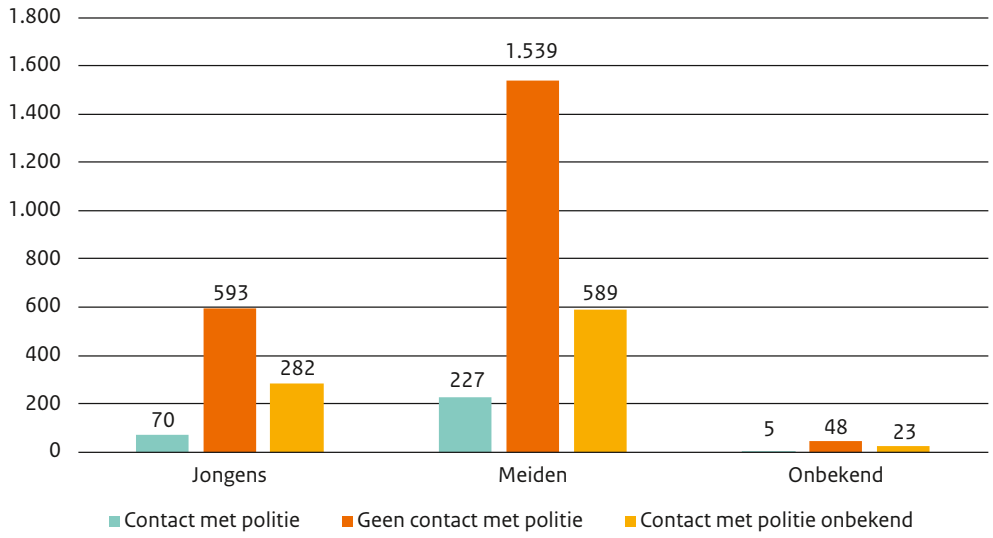
Tabel 3.4 Platformen waarop het misbruik plaatsvindt, uitgesplitst naar geslacht 2020-2021 (n=3.376)

Platform	Jongens	Meiden	Geslacht onbekend
Snapchat	184	704	13
Instagram	120	221	6
WhatsApp	113	225	3
Kik	6	19	1
Pornosite	8	17	3
TikTok	6	22	2
Tinder	4	3	0
Telegram	10	60	2
Facebook	7	35	0
Grindr	3	1	0
Exposuresite	8	3	0
Overig	66	94	8
Onbekend	407	949	38

In veel gevallen is het platform onbekend, bijvoorbeeld omdat het platform niet ter sprake komt, of omdat hulpvragers die contact opnemen via de adviesmodule het betreffende veld leeg laten.[84] Daarnaast laat de tabel zien dat de meeste jongeren Snapchat, Instagram en WhatsApp rapporteren als platform waarop het misbruik heeft plaatsgevonden. Bij 161 minderjarigen is er naast dit hoofdplatform, ook een tweede platform waarop misbruik plaatsvindt. Meestal is dat ook Snapchat, Instagram of WhatsApp. Het Expertisecentrum Mensenhandel & Mensensmokkel (EMM) bevestigt deze bevindingen en wijst exact dezelfde online platformen aan die het meest voorkomen in de politieregistraties van minderjarigen die seksueel uitgebuit zijn. Het EMM baseert dit op recent onderzoek naar de rol van online platformen bij binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen.[85] Daarnaast wijst ook het CSG Snapchat aan als een platform waarop veel misbruik plaatsvindt (zie §3.2). Deze resultaten laten zien dat het risico op seksueel geweld niet voorbehouden is aan enkele online platformen, maar dat jongeren op meerdere online locaties kwetsbaar zijn.

Figuur 3.17 laat voor jongens en meiden die in 2020-2021 contact hebben opgenomen met Helpwanted.nl zien of zij ook contact hebben opgenomen met de politie.

84 Schriftelijke informatie Helpwanted.nl, d.d. 9 augustus 2022.
85 EMM, 2021.

Figuur 3.17 Contact opnemen met de politie, uitgesplitst naar geslacht 2020-2021 (n=3.376)
Bron: Helpwanted.nl

De figuur laat zien dat het grootste deel van zowel de jongens als de meiden geen contact opneemt met de politie. Dit is niet verwonderlijk, omdat Helpwanted.nl een brede doelgroep bereikt. Een deel daarvan is geen slachtoffer van een strafbaar feit of neemt slechts contact op met Helpwanted.nl met een vraag en is niet voornemens de politie in te schakelen. Toch wordt nog door in ieder geval 7% van de jongens en 10% van de meiden ook contact opgenomen met de politie.

3.6.3 Signalering door Chat met Fier

De hulpverleningssite Chat met Fier is onderdeel van Fier, het landelijk expertise- en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De landelijke chat geeft (mogelijke) slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties (waar gewenst anoniem) professionele online hulpverlening. Meer specifiek krijgen slachtoffers of betrokkenen de mogelijkheid om (anoniem) hun verhaal te delen met een hulpverlener.[86] Op deze wijze biedt de chat een eerste respons op eventueel trauma en directe ondersteuning in de vorm van online interventies, bijvoorbeeld psycho-educatie, anonieme e-mental health of doorverwijzing.[87] Om te kunnen rapporteren over Chat met Fier, is gebruikgemaakt van jaarverslagen en van verschillende onderzoeksrapporten van het CKM, specifiek over Chat met Fier. Daarnaast is aanvullende informatie opgevraagd bij de organisaties zelf.

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

Chat met Fier richt zich op (mogelijke) slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie. Dit is een brede definitie, en bevat naast seksueel misbruik en seksuele uitbuiting, ook andere vormen van uitbuiting (bijvoorbeeld criminele uitbuiting), kindermishandeling en andere vormen van geweld. Hulpverleners op de chat komen jaarlijks in contact met 15.000 unieke slachtoffers van verschillende soorten geweld en uitbuiting.[88] Op het gebied van seksueel geweld te-

86 Website Fier, www.fier.nl/chat/over-chat-met-fier (geraadpleegd 23 juni 2022).
87 CKM, 2019.
88 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).

gen kinderen is Chat met Fier gespecialiseerd in seksuele uitbuiting. Dit kan gaan om jongeren die gedwongen seks moeten hebben in ruil voor geld of die gedwongen worden tot het leveren van webcamseks. Hulpverleners spreken via de chat met name met jongeren die fysiek seksueel zijn uitgebuit en een laagdrempelige vorm van hulpverlening zoeken, maar ook spreken zij jongeren die online seksueel uitgebuit zijn.

Chat met Fier biedt hulp aan jongeren in een vroeg stadium

Het CKM heeft verschillende keren onderzoek gedaan naar de slachtoffers van seksuele uitbuiting die in beeld zijn bij Chat met Fier.[89] In 2018 komen in totaal 408 (mogelijke) slachtoffers van seksuele uitbuiting in contact met Chat met Fier.[90] Van deze slachtoffers is 62% minderjarig; dit gaat om 253 slachtoffers. In 2019 komen 168 minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in beeld via de chat. En in 2020 treden 135 minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in contact met Chat met Fier. Ongeveer een vijfde deel van de slachtoffers is zelfs 15 jaar of jonger, en 24 slachtoffers hebben de leeftijd van 13 of 14 jaar.[91] Tot slot komen in 2021 111 minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in beeld via de chat.[92] Deze afname is deels te verklaren door verschillen in de wijze van registreren maar ook doordat slachtoffers op steeds meer plekken online contact kunnen opnemen met hulpverleners. Naar alle waarschijnlijkheid neemt een deel van de slachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting sinds 2019 contact op met de chat van het CSG (zie hiervoor ook §3.2), die ook beheerd wordt door werknemers van Chat met Fier. Uit de cijfers van het CSG blijkt dat het aantal contacten in de afgelopen jaren juist is toegenomen.

Ook heeft het CKM de gevoerde chatgesprekken geanalyseerd. Hieruit blijkt dat slachtoffers die contact opnemen veelal voor het eerst vertellen over wat hen is aangedaan en op zoek zijn naar een luisterend oor, hulp en/of advies.[93] Slachtoffers zijn voornamelijk Nederlandse meiden, en in veel gevallen is de pleger een (ex-)partner, familielid of iemand uit de sociale omgeving van het slachtoffer. Daarnaast komt het regelmatig voor dat het minderjarige slachtoffer en de pleger elkaar online hebben ontmoet.

Het CKM concludeert uit deze bevindingen dat een grote groep slachtoffers die in contact treedt met Chat met Fier nog niet bij een andere instantie bekend is. Dat biedt de mogelijkheid om deze groep slachtoffers in een vroeg stadium eerste hulp te bieden.[94] Waar deze jongeren een hoge drempel ervaren bij het zoeken van toegang tot de reguliere hulpverlening, durven zij hun verhaal wel anoniem en digitaal te delen. Dit is belangrijk, want bij Nederlandse instanties zijn in 2018 slechts 54 en in 2020 slechts 29 minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in beeld. Dit terwijl in Nederland naar schatting veel meer jongeren slachtoffer worden van seksuele uitbuiting.[95] Chat met Fier bereikt in ieder geval een deel van deze onbekende slachtoffers.

89 CKM, 2019; CKM, 2021.
90 Omdat het CKM zich in het onderzoek richt op slachtoffers van mensenhandel, zijn chatgesprekken die gaan over andere vormen van seksueel geweld dan seksuele uitbuiting (bijvoorbeeld bedreiging met naaktbeelden) uit de data gehaald.
91 Schriftelijke informatie CKM, d.d. 22 augustus 2022.
92 Schriftelijke informatie CKM, d.d. 14 september 2022.
93 CKM, 2019.
94 Website CKM, www.hetckm.nl/nieuws-en-publicaties/chat-met-fier-bereikt-onzichtbare-slachtoffers-van-seksuele-uitbuiting/1 (geraadpleegd 30 juni 2022).
95 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).

Onderzoek door het CKM naar de effecten van de COVID-19-pandemie

Ook heeft het CKM onderzoek gedaan naar de effecten van de COVID-19-pandemie op Chat met Fier. Uit de steekproef van dit onderzoek blijkt dat het aantal slachtoffers van seksueel geweld dat contact opnam met de chat gedurende de lockdown tussen 1 maart 2020 en 30 april 2020 naar schatting is gestegen van 557 naar 728.[96] Vooral het aantal slachtoffers van online seksueel geweld en seksuele uitbuiting dat in deze periode contact opnam steeg aanzienlijk.[97] Net als Helpwanted.nl geeft het CKM als mogelijke verklaring dat de reguliere hulpverlening in deze periode op afstand kwam te staan, waardoor slachtoffers eerder online melding maakten. Andere mogelijke verklaringen zijn dat slachtoffers meer tijd hadden om te piekeren over datgene wat ze hebben meegemaakt, of dat het (online) seksueel geweld in Nederland in deze periode daadwerkelijk is toegenomen. In ieder geval lijkt de COVID-19-pandemie niet te hebben gezorgd voor een daling in het aantal personen dat onderworpen wordt aan seksueel geweld of seksuele uitbuiting.[98]

Uit deze paragraaf blijkt dat het in toenemende mate van belang is dat slachtofferschap ook online gesignaleerd wordt. Een andere dan de traditionele wijze om slachtofferschap te signaleren is via technologische instrumenten.

TECHNOLOGISCHE INSTRUMENTEN EN ONTWIKKELINGEN

In de afgelopen jaren zijn in Nederland diverse instrumenten ontwikkeld om slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen online te signaleren. Deze instrumenten dragen op andere wijze bij aan de strijd tegen online seksueel kindermisbruik. Een aantal voorbeelden van belangrijke instrumenten en ontwikkelingen volgt hieronder:

DE INSTANT IMAGE IDENTIFIER[99]

In 2019 kwam Nederland internationaal negatief in het nieuws omdat hier een zeer groot deel van de afbeeldingen van seksueel kindermisbruik online gehost wordt, onder andere vanwege de sterke digitale infrastructuur.[100] Het bedrijf Web-IQ[101] heeft in opdracht van het EOKM een tool ontwikkeld: de Instant Image Identifier.[102] Deze tool helpt hostingbedrijven bij het voorkomen dat afbeeldingen van seksueel kindermisbruik op hun netwerken worden geüpload. En om afbeeldingen die al op hun netwerken staan te identificeren en te verwijderen. Uit jaarverslagen van het EOKM blijkt dat veel internetbedrijven zijn aangesloten: in het eerste jaar heeft de tool 18,2 miljard

96 CKM, 2020.
97 Website CKM, www.hetckm.nl/nieuws-en-publicaties/verdubbeling-aantal-slachtoffers-seksuele-uitbuiting-op-chat-tijdens-corona/1 (geraadpleegd 7 juli 2022).
98 Website CKM, www.hetckm.nl/nieuws-en-publicaties/onzichtbare-slachtoffers-van-mensenhandel-in-2020/1 (geraadpleegd 30 juni 2022).
99 Deze tool heeft onlangs deze naam gekregen. Voorheen stond de tool bekend als de Hash Check Server.
100 Website NOS, www.nos.nl/artikel/2281845-veel-beelden-van-kindermisbruik-op-nederlandse-servers (geraadpleegd 30 juni 2022).
101 Web-IQ is een Nederlandse organisatie uit de private sector die OSINT-technieken, tools en oplossingen aanbiedt aan o.a. de politie om online seksueel kindermisbruik, uitbuiting en andere high-impact criminaliteit tegen te gaan.
OSINT staat voor Open Source Intelligence: een methode waarmee op basis van gegevens uit openbare bronnen informatie en inlichtingen vervaardigd kunnen worden.
102 Website Web-IQ, www.web-iq.com/solutions (geraadpleegd 30 juni 2022).

afbeeldingen gecheckt en dat leverde bijna 7,4 miljoen hits op.[103] Dit heeft geleid tot een afname van het aantal meldingen van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik bij het EOKM, waaruit geconcludeerd kan worden dat dit beeldmateriaal minder vaak vanuit Nederland via het internet worden verspreid.[104] Nederland is daarmee erg actief met het opschonen van het internet. Dit is belangrijk, want uit onderzoek blijkt dat sommige slachtoffers van kindermisbruik hun leven lang last blijven houden van het feit dat hun afbeeldingen nog steeds online beschikbaar zijn en gedeeld worden.[105]

DE AUTORITEIT ONLINE TERRORISTISCH EN KINDERPORNOGRAFISCH MATERIAAL
Om ervoor te zorgen dat internetbedrijven zich inzetten en blijven inzetten om hun platformen schoon te houden van afbeeldingen van seksueel kindermisbruik, is de Autoriteit Online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM) in het leven geroepen.[106] De ATKM is een onafhankelijk orgaan dat online seksueel kindermisbruik bestuursrechtelijk gaat aanpakken. Als een bedrijf niet adequaat reageert op de bindende instructie om materiaal te verwijderen, kan de ATKM een last onder dwangsom of bestuurlijke boete opleggen.[107] De ATKM wordt naar verwachting operationeel in 2022.

LIBRA
Dit instrument, geïnitieerd en ontwikkeld door Web-IQ in nauwe samenwerking met het EOKM en het Zweedse Childhood,[108] is in 2021 ontwikkeld en getest en heeft als doel om realtime inzicht te bieden in de locaties waar afbeeldingen van seksueel kindermisbruik online verspreid worden. Het instrument scant hiervoor het internet zonder de foto's te downloaden, op te slaan of te hoeven bekijken. Dit doet LIBRA met behulp van een 'hash', een digitale vingerafdruk, die voorzien wordt van een risicoscore (de kans dat het gescande materiaal inderdaad seksueel kindermisbruik betreft). De hashes met een hoge score worden door het Meldpunt van het EOKM gecontroleerd. Bekend materiaal wordt met behulp van de Instant Image Identifier vergeleken met bekend strafbaar materiaal. Maar ook wordt met LIBRA mogelijk nieuw materiaal gedetecteerd. LIBRA geeft de politie nieuwe kennis waarmee hotspots voor slachtofferschap en daderschap in beeld kunnen worden gebracht.

Zo zijn er tijdens de ontwikkelperiode in totaal honderdduizenden URL's en een kleine honderd miljoen afbeeldingen gescand. Hierbij werden meer dan 500.000 verdachte afbeeldingen gedetecteerd, waarvan ongeveer 8.000 bekende afbeeldingen van seksueel kindermisbruik die gevonden werden op honderden geïnfecteerde domeinen.[109] Met LIBRA kan gezien worden via welke locatie in Nederland deze afbeeldingen op het

103 EOKM, 2020; EOKM, 2021.
104 Schriftelijke informatie Web-IQ, d.d. 23 augustus 2022.
105 Canadian Centre for Child Protection, 2017.
106 Dit is ook een reactie op het feit dat in Nederland veel afbeeldingen van seksueel kindermisbruik worden gehost. De oprichting van de ATKM is een initiatief vanuit de Hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik (van het ministerie van Justitie en Veiligheid).
107 Website Tweede Kamer, www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=-2022Z12441&did=2022D25692 (geraadpleegd 30 juni 2022).
108 Website Childhood, www.childhood.org/ (geraadpleegd 30 augustus 2022).
109 Schriftelijke informatie Web-IQ, d.d. 23 augustus 2022.

internet gehost worden. Ook is zichtbaar waar het hosten van beeldmateriaal zich naar verplaatst in Europa.

AVIATOR
De Nederlandse politie ontvangt een groot en toenemend aantal meldingen van afbeeldingen van online seksueel kindermisbruik.[110] De meeste meldingen komen uit het buitenland via de Amerikaanse organisatie National Center for Missing en Exploited Children (NCMEC). Omdat de politie lang niet al deze meldingen volledig kan onderzoeken, is het van belang om efficiënt en betrouwbaar te prioriteren. AviaTor is een instrument dat helpt in dit prioriteringsproces. Dat gebeurt onder andere door het internet te crawlen[111] naar aanvullende informatie om een melding 'op te plussen' en door te kijken naar variabelen zoals het aantal geüploade bestanden en het aantal eerdere meldingen van een IP-adres of gebruiker. In 2019 ging de Nederlandse politie als eerste AviaTor gebruiken. Het gebruik van het instrument is een belangrijke ontwikkeling in de bescherming van kinderen, omdat hiermee nieuwe afbeeldingen van nog niet-geïdentificeerde slachtoffers sneller kunnen worden gedetecteerd en de politie zich daarmee kan richten op de meest urgente meldingen.

3.7 Conclusie

Het gesignaleerde slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen is laag vergeleken met de volledige prevalentie van slachtofferschap (zie ook de Uitgelicht Prevalentie). Niet al het slachtofferschap komt aan het licht bij professionele instanties, bijvoorbeeld omdat het niet als zodanig wordt herkend of omdat slachtoffers er niet over (kunnen) vertellen aan professionals.[112] Dit is echter een voorwaarde om slachtoffers de gewenste hulp te kunnen bieden of hierover te adviseren. Signaleren van seksueel geweld tegen kinderen is het tweede doel uit de integrale aanpak (zie ook Figuur 1.1 in de Inleiding). In dit hoofdstuk is gekeken hoe en hoe vaak seksueel geweld tegen kinderen in beeld komt bij verschillende instanties.

Veel instanties signaleren seksueel geweld tegen kinderen

Dit hoofdstuk heeft inzichtelijk gemaakt dat seksueel geweld tegen kinderen bij veel verschillende instanties in beeld komt. Achtereenvolgens zijn cijfers gepresenteerd van het gespecialiseerde Centrum Seksueel Geweld (CSG), en van Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Uit deze informatie blijkt dat seksueel geweld vaak niet op zichzelf staat: in veel gevallen is sprake van bijkomende problematiek. Dat bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen niet zelden sprake is van multiproblematiek blijkt ook uit eerdere rapportages van de Nationaal Rapporteur.[113]

Naast deze gespecialiseerde instanties die actief zijn in de bescherming van kinderen, kan seksueel geweld ook gemeld worden bij verschillende inspecties. Behalve signalering van slacht-

110 Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2015-2019).
111 Crawlen is het automatisch doorzoeken van het internet met software.
112 Nationaal Rapporteur, 2014 (Op goede grond).
113 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018); Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

offerschap binnen de hulpverleningsketen, kunnen slachtoffers zich ook melden bij de politie, dus via de strafrechtketen. Hierover meer in de Uitgelicht Politie.

Belang van laagdrempelige hulp voor slachtoffers

Hoewel een flinke toename zichtbaar is van het aantal minderjarige slachtoffers dat in de periode 2017-2021 in beeld gekomen is bij het CSG en Veilig Thuis, is voor veel slachtoffers de stap om zich te melden bij een hulpverlenende instantie alsnog groot. Daarom is de mogelijkheid ontstaan om (anoniem) te chatten of bellen met een hulpverlenende instantie. Online melden slachtoffers zich met (hulp)vragen gerelateerd aan seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag. Maar ook nemen jongeren contact op voor kortere adviesvragen, bijvoorbeeld als zij ooit een naaktfoto doorgestuurd hebben of als ze zich zorgen maken over een foto van zichzelf. Deze vorm van hulp verlaagt de drempel voor slachtoffers om hun verhaal te vertellen en om hulp te zoeken.[114] Dit is belangrijk, omdat jongeren op deze manier toch ondersteund worden, en omdat het mogelijk voorkomt dat het probleem escaleert. Het belang van laagdrempelige hulpverlening aansluitend bij de leefwereld van het kind is tijdens de COVID-19-pandemie extra zichtbaar geworden. Instanties zoals Helpwanted.nl en Chat met Fier bereiken hiermee slachtoffers die tot dan toe niet altijd zichtbaar waren voor de traditionele hulpverlenende instanties.

Signalering van seksueel geweld tegen kinderen: een 'lappendeken'

Uit dit hoofdstuk blijkt dat er veel organisaties zijn die slachtofferschap van seksueel geweld signaleren. Het is een goede ontwikkeling dat het belang van het melden en signaleren van seksueel geweld door professionele instanties nu aandacht heeft. En dat slachtoffers hun weg naar deze professionele instanties steeds beter weten te vinden. Dit komt naar alle waarschijnlijkheid mede door onthullingen over seksueel misbruik in onder andere de sportwereld en The Voice en door verschillende initiatieven op landelijk niveau (zie hiervoor Hoofdstuk 2). Ook laagdrempelige vormen van ondersteuning zijn een goede ontwikkeling evenals initiatieven van professionele instanties, zoals de GGD GHOR en de Kindertelefoon, om zelf te onderzoeken in welke mate hun personeel seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag herkent in gesprekken die zij voeren met kinderen.

Toch heeft het ontstaan van nieuwe meldpunten en hulpverlenende instanties ook nadelen. De ondersteuning van en hulp voor slachtoffers van seksueel geweld is daardoor gefragmenteerd. In veel gevallen moeten slachtoffers zelf op zoek naar de juiste hulp. Maar hoe weet een slachtoffer welke organisatie voor hem of haar het meest passend is? Uit dit hoofdstuk wordt duidelijk dat cijfers over slachtoffers niet met elkaar vergeleken of bij elkaar opgeteld kunnen worden. Hoewel elke organisatie een andere focus heeft en verschillende definities van seksueel geweld tegen kinderen hanteert, is het goed mogelijk dat één slachtoffer in beeld is bij verschillende instanties. Zo kan een slachtoffer van recent seksueel misbruik voor eerste zorg bij het CSG terechtkomen, en vervolgens worden doorverwezen naar de RvdK, terwijl ditzelfde slachtoffer eerder al eens via de chat contact heeft gehad met Helpwanted.nl. Ook blijkt er soms minder onderscheid tussen doelgroepen van verschillende organisaties dan verwacht. Zo ligt de focus van het CSG oorspronkelijk op acuut slachtofferschap. Uit de cijfers blijkt dat het CSG juist een toenemend aantal niet-acute meldingen krijgt. Hiermee is het veld van professionele signalerende instanties een 'lappendeken'.

114 CKM, 2021; Website Helpwanted.nl, www.helpwanted.nl/over-ons (geraadpleegd 23 juni 2022).

Recentelijk pleitte de Nationaal Rapporteur, samen met het CSG, Rutgers en Amnesty International, daarom al voor een landelijke en makkelijk te benaderen entree voor slachtoffers.[115] Achter de schermen kan er dan geregeld worden dat slachtoffers op de juiste plek terechtkomen en waar nodig ondersteuning krijgen van gespecialiseerd personeel. Dit is extra belangrijk, omdat op regionaal of gemeentelijk niveau soms slechts kleine aantallen slachtoffers zich melden bij bijvoorbeeld het CSG of Veilig Thuis. Belangrijke samenwerkingsinitiatieven zijn onlangs ondernomen. Bijvoorbeeld door het CSG, Fier en het EOKM/Helpwanted.nl, die proberen om bestaande online en offline expertise en hulp beter op elkaar te laten aansluiten.[116] Voor een sterke en blijvende aanpak van seksueel geweld tegen kinderen, is het belangrijk dat dit soort initiatieven blijven bestaan en verder worden ontwikkeld.

De fragmentatie, en het gebrek aan inzicht in welke slachtoffers waar in beeld komen en wat de overlap is, maakt het verbeteren van de aanpak moeilijker. Verbeteren kan namelijk alleen als je weet welke slachtoffers waar in beeld zijn, wat hun behoeften zijn, en wat de follow-up is van hun ondersteuning. Een eerste, zeer basaal, inzicht in deze follow-up – de hulpverlening die sommige slachtoffers ontvangen na het meemaken van seksueel geweld – volgt in Hoofdstuk 4.

Belang van coördinatie op de signalering van seksueel geweld tegen kinderen

Hoe zorg je ervoor dat het werk van al deze professionele instanties ook op praktisch niveau goed op elkaar aansluit? En dat, waar nodig, instanties effectief samenwerken? In de vorige slachtoffermonitor is in dit kader al opgeroepen tot een gecoördineerde aanpak van seksueel geweld op landelijk niveau.[117] Hierin is de afgelopen jaren veel gebeurd. Zo wordt er interdepartementaal samengewerkt op dit thema, en meer recentelijk is er een regeringscommissaris gestart en wordt een Nationaal Actieplan ontwikkeld (zie hiervoor meer in Hoofdstuk 2). De volgende stap is dat dergelijke landelijke initiatieven ertoe leiden dat de uitvoerende instanties sterk en structureel gefaciliteerd worden, zodat zij hun werk kunnen blijven uitvoeren en efficiënt kunnen (blijven) samenwerken. Met andere woorden, dat de coördinatie 'doorwerkt'[118] tot op het uitvoeringsniveau, daar waar slachtoffers in contact treden met professionals.

115 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/brieven/2021/09/16/brief-algemeen-overleg-kindermisbruik-en-seksueel-geweld (geraadpleegd 18 juli 2022).

116 Website CSG, www.centrumseksueelgeweld.nl/organisaties-bundelen-krachten-in-strijd-tegen-online-misbruik/ (geraadpleegd 18 juli 2022).

117 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).

118 Zie voor het concept van doorwerking: Nationaal Rapporteur, 2022 (Bouwen aan Bescherming).

CASUS

Het verhaal van Oscar (14 jaar)

Oscar heeft sinds vier weken dagelijks intensief contact via Snapchat met Samantha. Het contact is flirterig en wordt steeds meer seksueel getint. Samantha is Oscars eerste vriendinnetje. Ze hebben elkaar nog niet in het echt gezien, omdat Samantha dit nog afhoudt. Dan stuurt Samantha opeens een naaktfoto. Oscar vindt het heel spannend en opwindend. Toch voelt hij zich nogal overrompeld wanneer zij van hem ook meteen een naaktfoto vraagt. Hij heeft dit nooit eerder gedaan en hij probeert het een beetje voor zich uit te schuiven. Samantha gaat hier echter niet in mee. Hij heeft toch ook een naaktfoto van haar gehad? Waar blijft zijn naaktfoto dan? Oscar, bang om kinderachtig over te komen, stuurt haar uiteindelijk ook zijn naaktfoto.

Meteen na het versturen van zijn foto slaat de flirterige sfeer tussen hem en Samantha om. Samantha appt dat haar moeder ernstig ziek is. Ze heeft vandaag nog € 600 nodig voor haar behandeling. Oscar reageert geschrokken op het bericht en laat weten zo'n bedrag helemaal niet te kunnen betalen. Meteen krijgt hij bericht terug. Samantha zegt dat als hij de € 600 niet overmaakt, zij zijn naaktfoto doorstuurt naar al zijn volgers op Instagram. Als bewijs stuurt ze een screenshot mee van zijn vriendenlijst op Instagram. Dit zijn onder andere Oscars broer, zus en klasgenoten. De paniek slaat onmiddellijk toe bij Oscar. Hij probeert op Samantha in te praten en te onderhandelen. Maar Samantha negeert zijn berichten. Indien zij het geld niet voor 22:00 uur vanavond heeft, gaat de foto diezelfde avond nog naar zijn volgers.

Bij het idee dat zijn broer, zus en zijn klasgenoten vanavond zijn naaktfoto ontvangen, waarop ook nog eens zijn gezicht zichtbaar is, neemt de paniek de overhand bij Oscar. Hij begint te zoeken op internet en komt al snel uit bij de chat van Helpwanted.nl. Hij is opgelucht dat hij niet hoeft te bellen. Hij meldt zich anoniem op de chat en doet meteen zijn verhaal. Een chatmedewerker van Helpwanted.nl stelt hem gerust dat hij met zijn verhaal op de juiste plek is. En dat hij heel goed gereageerd heeft door meteen hulp te zoeken. Ze legt uit dat het bij dit soort afpersing belangrijk is nooit te betalen en de persoon erachter direct te blokkeren op social media. Zo kan de persoon niet opnieuw contact opnemen en doorgaan met chanteren en dreigen. Niet betalen, blokkeren en de afperser negeren helpt bijna altijd goed, omdat de afperser dan meestal de interesse verliest. Het uiteindelijke doel van de afpersing, zo snel mogelijk geld binnenhalen, wordt dan niet gehaald.

Oscar, inmiddels wat gerustgesteld, laat weten dat hij Samantha al geblokkeerd heeft op zijn Snapchat en Instagram. Ook gaat hij haar rapporteren. De chatmedewerker raadt Oscar ook aan om aangifte te doen bij de politie. Oscar vindt aangifte doen best wel een grote stap, dit wil hij eigenlijk niet. De Helpwanted-medewerker adviseert hem om een volwassene, met wie hij goed contact heeft, in vertrouwen te nemen. Het liefst een van zijn ouders. Oscar durft het echter niet aan om zijn ouders hierover te vertellen. In overleg met de Helpwanted-medewerker besluit hij het aan zijn oudere zus te vertellen.

Uitgelicht Politie:

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie

Uit Hoofdstuk 3 blijkt dat slachtoffers bij veel verschillende instanties in de hulpverleningsketen in beeld komen. Daarnaast kunnen slachtoffers in beeld komen in de strafrechtketen, bijvoorbeeld wanneer zij melding maken of aangifte doen bij de politie. Een melding bij de politie kan ook het startpunt vormen voor de inzet van passende hulpverlening. In deze slachtoffermonitor is ook gebruikgemaakt van politiedata, omdat deze de mogelijkheid bieden om te analyseren welke slachtoffers in beeld bij de politie, daarnaast ook jeugdhulp ontvangen (zie Hoofdstuk 4). Daarnaast biedt de politieregistratie zicht op eventueel door de politie geregistreerd herhaald slachtofferschap (zie Hoofdstuk 5). Deze Uitgelicht geeft eerst een globaal overzicht van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die tussen 2017 en 2021 in beeld zijn gekomen bij de politie.

Achtergrond van de cijfers

Om te kunnen rapporteren over de politiedata heeft de Nationaal Rapporteur een pilot uitgevoerd in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).[1] Hiervoor zijn onherleidbare, niet-openbare data op microniveau van het CBS gebruikt, gebaseerd op gegevens uit het registratiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie. Daarin worden onder andere incidenten en daarbij betrokken slachtoffers vastgelegd. Een BVH-registratie van een incident kan een actieve melding zijn van een slachtoffer over een strafbaar feit, maar ook een observatie van een politiemedewerker of een telefoontje van een hulpverleningsorganisatie.[2]

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

De populatie is samengesteld op basis van personen die in de periode 2017-2021 door de politie zijn geregistreerd als slachtoffer bij een incident met een seksueel geweld-feitcode en die op dat moment minderjarig waren. Deze slachtoffers zijn dus in beeld bij de politie in het kader van een strafbare vorm van seksueel geweld tegen kinderen volgens de juridische definitie, zoals bijvoorbeeld grooming, aanranding of verkrachting (zie hiervoor meer in Figuur 3 en Figuur 4). Omdat hun zaak echter nog niet is beoordeeld door een rechter, zijn de slachtoffers in beeld bij de politie in juridische zin *vermoedelijke* slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Het gaat in deze Uitgelicht over aantallen slachtoffermeldingen. Dit betekent dat slachtoffers meerdere keren kunnen voorkomen in de dataset.

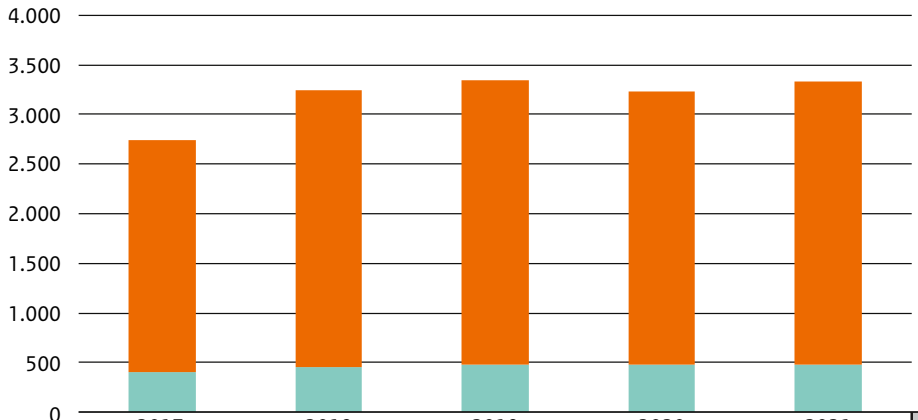
Aantal slachtoffers geregistreerd bij de politie

Figuur 1 toont het totaal aantal meldingen van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie in de periode 2017-2021.[3]

1 Hoewel de Nationaal Rapporteur ook direct data bij de politie kan opvragen, is in deze slachtoffermonitor de politiedata van het CBS gebruikt. Dit is gedaan om deze data binnen de CBS-systemen te kunnen koppelen aan de jeugdhulp data, en op die manier inzichtelijk te kunnen maken wat voor hulpverlening slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen ontvangen (zie hiervoor Hoofdstuk 4).

2 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.6 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

3 Slachtoffers zijn in het betreffende jaar aangemeld bij de politie. In sommige gevallen heeft het seksueel geweld in de jaren voor 2017 plaatsgevonden. Dit is het geval bij 6% van het totaal aantal slachtoffers.

	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021
Meiden	2.343	2.791	2.876	2.746	2.852	13.608
Jongens	397	456	473	482	480	2.288
Totaal	*2.740*	*3.247*	*3.349*	*3.228*	*3.332*	15.896

Figuur 1 Aantal meldingen van seksueel geweld tegen kinderen geregistreerd bij de politie, uitgesplitst naar jaar van aanmelding en geslacht 2017-2021 (N=15.896)

Bron: CBS-databestanden

Lichte stijging in het aantal geregistreerde slachtoffermeldingen

In Figuur 1 is te zien dat de politie in 2021 in totaal 3.332 meldingen van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen heeft geregistreerd. Ook is te zien dat het overgrote deel van deze gemelde slachtoffers vrouwelijk is. De verdeling tussen jongens en meiden blijft over de jaren gelijk met een verhouding van ongeveer 15% versus 85%. Het totaal aantal meldingen is in 2021 licht gestegen ten opzichte van 2020, toen er 3.228 slachtoffers in beeld waren. De politie heeft hiermee meer slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld dan het Centrum Seksueel Geweld (CSG) en Veilig Thuis, die in 2021 respectievelijk 1.839 en 1.912 slachtoffers hebben geregistreerd (zie ook §3.2 en §3.3).

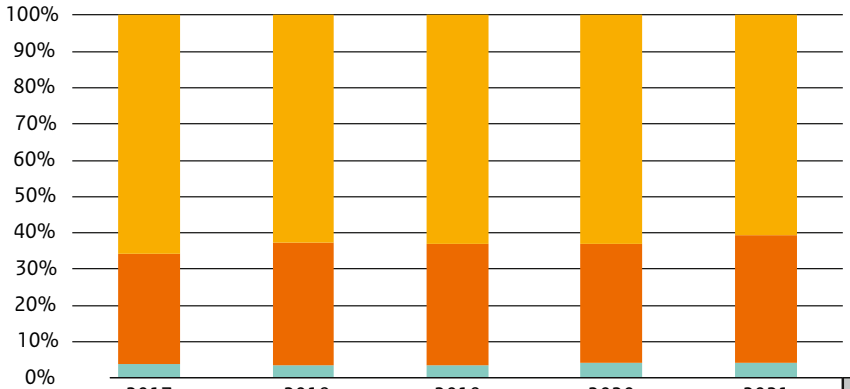
SLACHTOFFERS IN BEELD BIJ DE POLITIE PER GEMEENTE

Het aantal slachtoffers dat in beeld is bij de politie verschilt per gemeente. In 76 van de 350 Nederlandse gemeenten is minder dan tien keer een politiemelding gedaan. In zeven gemeenten (Apeldoorn, Arnhem, Dordrecht, Eindhoven, Groningen, Tilburg en Utrecht) zijn bij de politie meer dan 100 meldingen gedaan van seksueel geweld tegen kinderen. In drie gemeenten (Amsterdam, Den Haag en Rotterdam) zijn dit er zelfs meer dan 200. Een overzicht van alle politiemeldingen van seksueel geweld tegen kinderen op gemeentelijk niveau is te vinden in de bijlagetabel in §B2.3.

De bijlagetabel geeft daarnaast een overzicht van alle geregistreerde slachtoffers bij Veilig Thuis (zie ook §3.3). Hieruit blijkt dat het aantal Veilig Thuis-meldingen per gemeente meestal lager ligt dan het aantal meldingen van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie in dezelfde periode. Dit is niet verwonderlijk want niet bij alle vormen van seksueel geweld tegen kinderen die bij de politie worden gemeld, is immers sprake van veiligheidsproblematiek en is melding bij Veilig Thuis nodig. De politie en Veilig

Thuis hebben in alle regio's werkafspraken gemaakt over het type incident waarbij door de politie melding wordt gemaakt bij Veilig Thuis.[4]

Figuur 2 geeft het aantal meldingen van slachtoffers weer per leeftijdscategorie. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen slachtoffers in de middelbare schoolleeftijd (13-17 jaar), basisschoolleeftijd (4-12 jaar) en de leeftijd van baby tot peuter (0-3 jaar).

	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021
13 t/m 17 jaar	1.799	2.034	2.113	2.039	2.015	*10.000*
4 t/m 12 jaar	835	1.095	1.116	1.053	1.171	*5.720*
0 t/m 3 jaar	106	118	120	136	146	*626*
Totaal	*2.740*	*3.247*	*3.349*	*3.228*	*3.332*	*15.896*

Figuur 2 Aantal meldingen van seksueel geweld tegen kinderen geregistreerd bij de politie, uitgesplitst naar leeftijdscategorie 2017-2021 (N=15.896)

Bron: CBS-databestanden

Oudere slachtoffers het vaakst in beeld

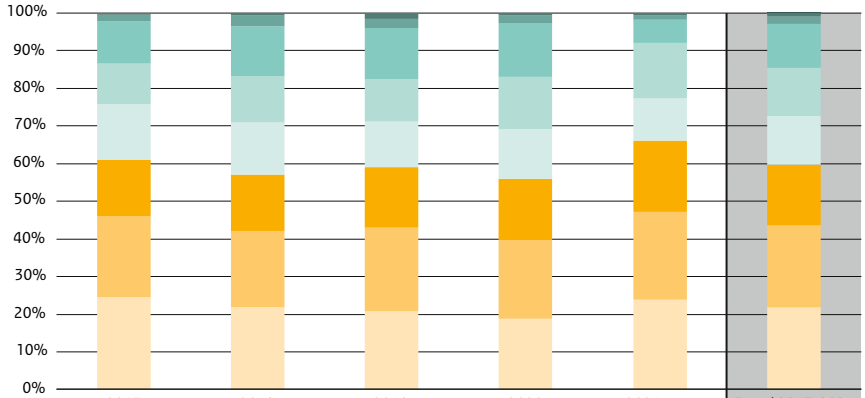
Uit Figuur 2 blijkt dat het grootste aandeel van de meldingen van seksueel geweld tegen kinderen de leeftijdscategorie van 13 tot en met 17 jaar betreft, met gemiddeld zo'n 63%. Dit komt overeen met de bevindingen uit de Uitgelicht Prevalentie, waaruit blijkt dat 16- en 17-jarigen vaak slachtoffer worden van seksueel geweld. In 2021 is het absolute aantal meldingen van slachtoffers in de middelbareschoolleeftijd licht gedaald. Zowel het absolute als relatieve aantal meldingen van kinderen in de basisschoolleeftijd is juist wat gestegen, van 1.053 (33%) meldingen in 2020 naar 1.172 (35%) meldingen in 2021. Ook het aantal meldingen van slachtoffers in de leeftijd van 0 tot en met 3 jaar is gestegen met ongeveer 7% in 2021 ten opzichte van 2020.

Deze allerjongste groep slachtoffers is zeer kwetsbaar. Ze zijn fysiek en emotioneel afhankelijk van anderen en vaak nog niet bij machte om het seksueel geweld te herkennen, laat staan om hierover te vertellen. Het herkennen van seksueel geweld in deze leeftijdscategorie is dan ook vaak ingewikkeld. Dit terwijl seksueel geweld bij deze groep regelmatig voorkomt. Op beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik wordt deze groep bijvoorbeeld vaak aangetroffen. In een studie onder inmiddels volwassen slachtoffers van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik werd gevonden dat het misbruik in meer dan de helft van de gevallen begon voordat het

4 Schriftelijke informatie politie, d.d. 9 september 2022.

slachtoffer 5 jaar oud was.[5] De lichte stijging die blijkt uit Figuur 2 lijkt dus een verbetering van het zicht op de allerjongste slachtoffers.

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie kunnen slachtoffer zijn van uiteenlopende delicten. Figuur 3 en Figuur 4 laten zien van welke delicten kinderen slachtoffer worden, per jaar en per leeftijdscategorie.

	2017	2018	2019	2020	2021	*Totaal 2017-2021*
Seksuele uitbuiting van kinderen in de prostitutie[6]	<10	<10	<10	<10	<10	*11*
Beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik	16	20	56	23	23	*138*
Grooming	44	94	75	66	34	*313*
Ongewenste sexting	309	428	458	461	212	*1.868*
Incest	293	404	379	442	485	*2.003*
Openbare schennis van de eerbaarheid	405	448	399	429	376	*2.057*
Verkrachting	413	485	538	518	627	*2.581*
Seksueel kindermisbruik anders dan incest	587	654	742	675	780	*3.438*
Aanranding	673	713	697	609	795	*3.487*
Totaal	*2.740*	*3.246*	*3.344*	*3.223*	*3.332*	*15.896*

Figuur 3 Aantal meldingen van seksueel geweld tegen kinderen geregistreerd bij de politie, uitgesplitst naar feitcode 2017-2021 (N=15.896)

Bron: CBS-databestanden

Aantal meldingen van fysiek seksueel kindermisbruik gestegen

Uit Figuur 3 blijkt dat het aantal meldingen van slachtoffers van alle vormen van fysiek seksueel kindermisbruik bij de politie is gestegen in 2021 ten opzichte van de jaren ervoor. Het gaat dan om verkrachting, aanranding, incest en seksueel misbruik anders dan incest.[7] Verkrachting steeg in 2021 bijvoorbeeld met 21% en aanranding zelfs met 31% ten opzichte van 2020. De verhoogde maatschappelijke aandacht voor en discussie over het onderwerp seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag van de afgelopen jaren (zie hiervoor ook de kadertekst in de Uitgelicht Prevalentie)

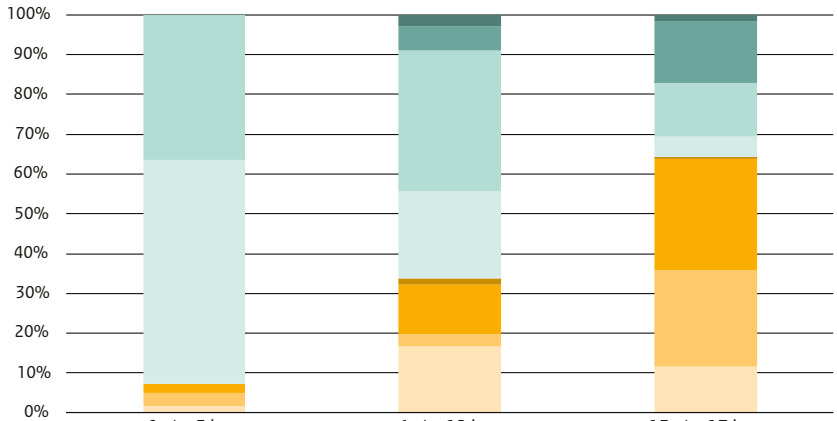
5 Wolak et al., 2011; Canadian Centre for Child Protection, 2017.

6 De categorie 'seksuele uitbuiting van kinderen in de prostitutie' wordt door de politie geregistreerd als 'kinderprostitutie'. Deze term is echter niet gewenst, omdat het de verantwoordelijkheid van het incident legt bij het slachtoffer en het geen recht doet aan de ernst van het incident en de noodzaak tot uitbanning ervan (Defence for Children, ECPAT & Terres des Hommes, 2022). Daarom wordt in deze monitor de betere term 'seksuele uitbuiting van kinderen in de prostitutie' gebruikt.

7 Veel incidenten zijn geregistreerd als 'seksueel kindermisbruik anders dan incest'. Hoewel de naam anders doet vermoeden, blijkt uit een kleine steekproef die gedaan is voor de Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2015-2019 dat zaken van incest ook onder deze categorie zijn geregistreerd.

kan hierin een rol spelen. De politie geeft daarover aan dat deze toenemende trend zich in 2022 voortzet.[8]

Het aantal meldingen van slachtoffers van online delicten bekend bij de politie is juist gelijk gebleven of gedaald in 2021 ten opzichte van 2020. Hierbij gaat het om delicten zoals ongewenste sexting, beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik en grooming. Het aantal meldingen van grooming daalde bijvoorbeeld met 48% en het aantal meldingen van ongewenste sexting zelfs met 54%. Het aantal meldingen van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik bleef hetzelfde. Een verklaring voor deze verandering is onbekend, maar gezien de hoge prevalentiecijfers voor deze delicten (zie hiervoor de Uitgelicht Prevalentie) en het aantal (hulp)vragen bij instanties als Helpwanted.nl (zie hiervoor Hoofdstuk 3) is het niet waarschijnlijk dat het aantal incidenten daadwerkelijk is afgenomen.[9] Het is daarom zorgelijk dat deze slachtoffers in het meest recente jaar zo beperkt in beeld zijn bij de politie.

	0 t/m 3 jaar	4 t/m 12 jaar	13 t/m 17 jaar
Grooming	<10	144	169
Ongewenste sexting	<10	326	1.542
Seksuele uitbuiting van kinderen in de prostitutie	<10	<10	10
Seksueel kindermisbruik anders dan incest	228	1.860	1.350
Incest	353	1.162	488
Beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik	<10	74	64
Aanranding	13	666	2.808
Verkrachting	22	151	2.408
Openbare schennis van de eerbaarheid	10	886	1.161

Figuur 4 Aantal meldingen van seksueel geweld tegen kinderen geregistreerd bij de politie, uitgesplitst naar feitcode en leeftijdscategorie ten tijde van het delict 2017-2021 (N=15.896)

Bron: CBS-databestanden

Verschillende delicten per leeftijdscategorie

De verdeling van delicten verschilt sterk per leeftijdscategorie. Dit is niet verrassend, omdat kinderen van 0 tot en met 3 jaar in een heel andere levensfase en omgeving zitten dan kinderen die naar de middelbare school gaan. Kinderen van 0 tot en met 3 jaar worden veelal slachtoffer van incest en seksueel misbruik anders dan incest. Voor kinderen in de basisschoolleeftijd komt

8 Schriftelijke informatie politie, d.d. 15 augustus 2022.
9 Schriftelijke informatie politie, d.d. 15 augustus 2022.

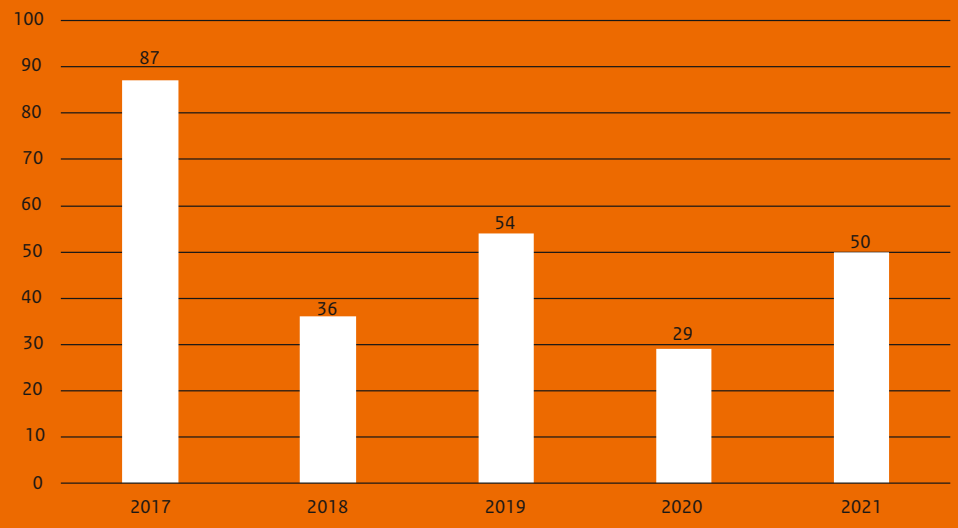
seksueel misbruik anders dan incest het meest voor, gevolgd door incest, openbare schennis van de eerbaarheid en aanranding. Aanranding en verkrachting vinden veruit het meest plaats bij kinderen in de puberleeftijd. Ook ongewenste sexting komt in deze groep het meeste voor.

SLACHTOFFERSCHAP VAN SEKSUELE UITBUITING VAN KINDEREN BEKEND BIJ COMENSHA

CoMensha richt zich op de registratie en coördinatie van zorg aan slachtoffers van mensenhandel. Deze registratie is gebaseerd op meldingen van slachtoffers afkomstig van de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee, de Nederlandse Arbeidsinspectie en andere organisaties zoals non-gouvernementele organisaties en particulieren.

De Nationaal Rapporteur heeft vorig jaar gerapporteerd over de slachtoffers van mensenhandel in de Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020.[10] Daarnaast heeft de Nationaal Rapporteur in 2022 opnieuw de mensenhandeldata van 2017-2021 geanalyseerd; de resultaten hiervan zijn op 18 oktober in een aparte publicatie bekend gemaakt.[11] In de Slachtoffermonitor mensenhandel worden vier vormen van mensenhandel onderscheiden, waarvan er één interessant is om zicht te krijgen op seksueel geweld tegen kinderen in Nederland, te weten: binnenlandse seksuele uitbuiting. Dit is een vorm van seksueel geweld tegen kinderen als het slachtoffer op het moment van plegen minderjarig is.

Figuur 5 toont het aantal minderjarige slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting in beeld bij CoMensha in de periode 2017-2021.

Figuur 5 Aantal bij CoMensha gemelde minderjarige slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting 2017-2021 (N=256)

Bron: CoMensha

10 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).

11 Nationaal Rapporteur, 2022.

Het daadwerkelijke aantal minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting is naar schatting een stuk hoger dan het aantal gemelde minderjarige slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting dat in beeld is bij CoMensha.[12] Er is dus slechts een klein percentage van alle slachtoffers in beeld. Dit is in het verleden reden geweest voor de Nationaal Rapporteur om aan te bevelen dat er prioriteit moet worden gegeven aan de aanpak van binnenlandse seksuele uitbuiting met daarbij een focus op de jonge slachtoffergroep.[13] Uit deze cijfers blijkt dat deze aanbeveling nog steeds relevant is.

Forensisch Medisch Onderzoek bij seksueel misbruik van kinderen

Voor minderjarige slachtoffers van een fysieke vorm van seksueel misbruik die binnen zeven dagen na het misbruik in beeld komen bij de politie bestaat de mogelijkheid tot het verzamelen van fysiek bewijs voor een eventuele strafrechtelijke procedure. Bij een Forensisch Medisch Onderzoek (FMO) onderzoekt een forensisch arts het slachtoffer. Het doel van dit onderzoek is het verzamelen van bewijsmateriaal, zoals biologische sporen en letsel. Daarnaast wordt gekeken naar eventuele andere lichamelijke gevolgen van het misbruik. De juiste forensisch medische expertise is hierbij essentieel. Niet alleen om de kans op het verzamelen van bewijsmateriaal zo groot mogelijk te maken, maar ook om letsel te herkennen, en onderzoek te doen naar mogelijke seksueel overdraagbare aandoeningen.[14] Bovendien is het uitvoeren van een FMO bij kinderen een aparte expertise, waarvoor up-to-date kennis nodig is, en waarvoor specifieke sociale vaardigheden essentieel zijn voor een kindvriendelijk onderzoek.[15]

Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) voerde deze taak jarenlang landelijk uit. Voor alle slachtoffers onder de 16 jaar overlegde de politie met het NFI over het uitvoeren van een FMO. Indien een FMO geïndiceerd was, vond deze plaats op de locatie van een Centrum Seksueel Geweld (CSG). Een doel van deze werkwijze is dat een kind maar één keer forensisch onderzocht hoeft te worden. Voor kinderen onder de 13 jaar werden onderzoeken standaard uitgevoerd door een forensisch arts van het NFI op de locatie van een CSG. Voor slachtoffers van 13 tot en met 15 jaar bestond ook de mogelijkheid om het onderzoek, in overleg met het NFI, te laten uitvoeren door een forensisch arts van de plaatselijke GGD. Van de zaken die in de periode augustus 2016 tot en met juli 2021 zijn onderzocht door het NFI, werd in 39% van de zaken de afgenomen sporen ingestuurd om geanalyseerd te worden. In 30% van deze ingestuurde zaken werd DNA van een verdachte in of op het lichaam of de kleding van het slachtoffer aangetroffen. In 8% van de ingestuurde zaken werden zelfs sporen aangetroffen op een plek waar voorafgaand aan het onderzoek nog niet over was verklaard.[16] Deze percentages onderstrepen het belang van een gedegen FMO in zaken van acuut misbruik.

12 Nationaal Rapporteur, 2020 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2015-2019); Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).
13 Nationaal Rapporteur, 2020 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2015-2019).
14 Website Forensisch Medisch Genootschap, www.forgen.nl/file/62fc1a42d9b7924b84e5bea95f2d1a29 (geraadpleegd 3 augustus 2022).
15 Mondelinge informatie NFI, d.d. 2 mei 2022.
16 Schriftelijke informatie NFI, d.d. 31 augustus 2022.

Het op een juiste en kindvriendelijke manier uitvoeren van het onderzoek in deze fase, zo kort na het incident, kan er daarnaast voor zorgen dat kinderen in een latere fase minder schade ervaren en minder hulpverlening nodig hebben. Bovendien is het belangrijk dat de organisatie die deze onderzoeken uitvoert goed verbonden is met andere partijen in de keten, zoals de politie en het CSG. Iets wat de afgelopen jaren goed verliep.[17] Niet alle reguliere forensisch artsen zijn voldoende getraind voor het uitvoeren van een FMO bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld en zijn bovendien in staat hun expertise op te bouwen en op peil te houden. Slechts een deel van de slachtoffers van fysiek seksueel geweld in beeld bij de politie komt namelijk in aanmerking voor een FMO, omdat veel slachtoffers zich later dan zeven dagen na het incident melden.

In 2021 heeft het NFI zo'n 200 onderzoeken uitgevoerd en zag daarbij ook veel hele jonge slachtoffers van 0 tot en met 3 jaar oud, die in andere registraties slecht in beeld zijn. Het NFI treft deze slachtoffers dus vaker dan veel andere professionals en heeft daarom veel waardevolle expertise op dit gebied. Door een groot tekort aan forensisch artsen, kan het NFI deze onderzoeken sinds maart 2022 niet meer uitvoeren en ook bij de GGD bestaat een groot tekort aan forensisch artsen.[18] Om de stop in FMO's door het NFI op te vangen, is als tijdelijke oplossing Stichting Landelijk Onderzoeks- en Expertisebureau FMO (LOEF) in het leven geroepen. Stichting LOEF bestaat uit een kleine groep artsen, waaronder een NFI-arts, die de FMO's voor slachtoffers onder de 13 jaar uitvoeren. Zij zijn getraind door onder andere het NFI. Het contract voor het LOEF loopt op 31 december 2022 af. Het is niet duidelijk wie daarna de FMO's zullen uitvoeren want het ontbreekt vooralsnog aan een structurele oplossing. Dit is zorgelijk, omdat het juist uitvoeren van een FMO essentieel is voor een jong slachtoffer en het bovendien alleen tijdens dit contact mogelijk is om op een juiste manier mogelijk bewijsmateriaal veilig te stellen.

Uit achtergrondgesprekken met verschillende ketenpartners blijkt dat op het moment van schrijven van deze monitor nog altijd niet duidelijk is hoe het uitvoeren van FMO's bij kinderen op de lange termijn geborgd wordt. De Nationaal Rapporteur vindt een structurele en duurzame oplossing waarin kwaliteit en expertise gewaarborgd zijn van groot belang voor deze kwetsbare groep jonge slachtoffers. De stijging in het aantal slachtoffers van fysiek seksueel kindermisbruik (zie Figuur 3) onderstreept dit belang des te meer.

Tot slot

Uit deze Uitgelicht blijkt dat het aantal meldingen van slachtoffers bij de politie vele malen lager ligt dan de prevalentie van het totale aantal slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen (zie hiervoor de Uitgelicht Prevalentie). Ditzelfde geldt voor het aantal slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen dat in beeld is bij de vele signalerende instanties (Hoofdstuk 3). Het is echter van belang dat slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, als zij dat willen, in beeld komen bij de politie, zodat er een melding of aangifte kan worden gedaan. De politie kan namelijk een belangrijke bijdrage leveren aan verschillende doelen van de integrale aanpak (zie ook Figuur 1.1 in de Inleiding), namelijk het signaleren en stoppen van het seksueel geweld en het opsporen en vervolgen van de daders.

17 Mondelinge informatie NFI, d.d. 2 mei 2022.
18 Mondelinge informatie NFI, d.d. 2 mei 2022; Website Skipr, www.skipr.nl/nieuws/tekort-aan-forensisch-kinderartsen-leidt-tot-problemen-bij-kinderzedenzaken/ (geraadpleegd 3 augustus 2022).

Aantal meldingen van fysiek seksueel kindermisbruik gestegen

Het aantal meldingen van vormen van seksueel geweld met een online component, zoals grooming en ongewenste sexting, daalde in 2021. Het aantal meldingen van fysiek seksueel kindermisbruik steeg in 2021 juist flink ten opzichte van 2020; verkrachting steeg met 21% en aanranding zelfs met 31%. De slachtoffers van deze vormen van seksueel geweld waren veelal in de puberleeftijd. Ook is het aantal meldingen van hele jonge slachtoffers in de leeftijd van 0 tot en met 3 jaar in 2021 met 7% gestegen ten opzichte van 2020. Alhoewel zorgelijk is dit toch een positieve ontwikkeling, omdat deze hele jonge kwetsbare groep in registraties bij andere instanties weinig naar voren komt.

Gebrek aan een duurzame borging van het Forensisch Medisch Onderzoek zorgwekkend

Bij vormen van fysiek seksueel misbruik bestaat de mogelijkheid om binnen zeven dagen na het delict bewijsmateriaal te verzamelen via een Forensisch Medisch Onderzoek (FMO). Ten tijde van schrijven van deze monitor bestaat echter onduidelijkheid over de landelijke organisatie van FMO's bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. De stijging in het aantal slachtoffers van fysiek seksueel kindermisbruik en de waarde van FMO's voor de opsporing en vervolging van daders, onderstrepen het belang van een duurzame aanpak van de werkwijze rond de FMO's waarbij expertise gewaarborgd wordt.

Wat gebeurt er met slachtoffers nadat zij in beeld zijn gekomen bij de politie? Het globale overzicht in deze Uitgelicht biedt de mogelijkheid om te analyseren welke van de slachtoffers in beeld bij de politie vervolgens doorstromen richting de hulpverlening (zie Hoofdstuk 4) en welke van deze slachtoffers opnieuw slachtoffer worden (zie Hoofdstuk 5).

CASUS

Het verhaal van Sophie (8 jaar)

Hij zou gezegd hebben dat ze niets mocht vertellen, omdat iedereen dan boos zou worden. De 8-jarige Sophie gedraagt zich de laatste dagen anders. Op de vraag van haar moeder wat er aan de hand is, vertelt Sophie op maandagochtend over haar 19-jarige neef. Hij heeft haar tijdens de verjaardag van hun oma afgelopen zaterdag naar de zolder meegenomen. Sophie vertelt dat de neef haar broek en onderbroek zou hebben uitgetrokken, waarna hij haar plasser kuste en met zijn vingers naar binnen ging. Ze zou daarna aan zijn piemel hebben moeten zitten waarna er slijm uit kwam. Sophie en haar moeder vertellen het verhaal aan de huisarts die daarna telefonisch contact opneemt met het Centrum Seksueel Geweld. Die vraagt eerst of er al contact met de politie is geweest en of dat gewenst is. Als Sophies moeder aangeeft dat te willen, zoekt de zedenpolitie contact met haar. In dit informatieve gesprek wordt het verhaal kort nagevraagd en wordt ingeschat dat een Forensisch Medisch Onderzoek nodig is.

Bij het CSG brengt een vriendelijke verpleegkundige hen naar een rustige ruimte. De zedenrechercheur, FO-rechercheur en forensisch arts bespreken ondertussen welke monsters nodig zijn om te nemen en welke noodzakelijke vragen gesteld moeten worden. Medische zorg en forensisch sporenonderzoek worden afgestemd, zodat deze elkaar niet verstoren, maar ook zo min mogelijk belastend zijn voor Sophie. Er wordt besloten nu geen inhoudelijke vragen te stellen in verband met mogelijk studioverhoor na het onderzoek. Ook wordt besloten dat Sophies moeder aanwezig mag zijn bij het onderzoek om haar te ondersteunen. Tijdens het onderzoek houdt de verpleegkundige de belangen van Sophie in de gaten. De forensisch arts maakt kennis met Sophie en geeft uitleg om haar gerust te stellen. Ze mag op elk moment zeggen dat ze wil pauzeren of stoppen. De FO-rechercheur legt het onderzoek in foto's vast. Sophie mag zich in fasen uitkleden en helpt goed mee door bijvoorbeeld zelf haar kleren uit te doen.

Na het onderzoek gaan Sophie en haar ouders naar huis. Een casemanager van het CSG geeft nazorg aan hen. Ook houdt de casemanager contact met de andere betrokken professionals en doet een melding bij Veilig Thuis. Er wordt een medische vervolgafspraak geregeld bij de kinderarts en er volgt een studioverhoor bij de politie. Daarnaast richt de casemanager zich op de ouders van Sophie. Zij hebben niet alleen veel zorgen over hun dochter, maar voelen ook spanning in de familie en weten niet hoe ze hun andere kinderen kunnen vertellen wat er gaande is. Aanvankelijk houden ze Sophie thuis van school en laten ze haar in het ouderlijk bed slapen. De casemanager legt uit dat de normale gang van zaken en kalmte haar verwerking ten goede zullen komen. Ouders volgen het advies en na enige weken komt er meer rust in huis. Toch blijft Sophie dromen dat haar neef haar komt halen. Om de nare ervaringen te verwerken, wordt via het CSG EMDR-therapie ingezet met positief resultaat. Ouders hebben er vertrouwen in dat het goed komt met Sophie, maar hebben het contact met de familie verbroken.

4 Hulpverlening

Van alle kinderen die bij de politie bekend zijn als slachtoffer van seksueel geweld ontvangt 38% jeugdhulp. In de meeste gevallen gaat dit om ambulante hulp. Hoewel het positief is dat het aantal gesloten plaatsingen afneemt, krijgt een aanzienlijk aantal slachtoffers alsnog jeugdhulp met verblijf. Seksueel geweld tegen kinderen heeft vaak langdurige en ingrijpende gevolgen waarvoor verschillende organisaties hulp kunnen verlenen bij het herstel. De vraag is of er altijd een hulpaanbod wordt geboden dat aansluit bij de hulpbehoeften van slachtoffers.

4.1 Inleiding

Wanneer slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld komen van professionele instanties (zie Hoofdstuk 3 en de Uitgelicht Politie) is het essentieel dat goede hulp en opvang georganiseerd wordt. Zo kunnen zij herstellen van wat zij hebben meegemaakt en kan herhaald slachtofferschap zoveel mogelijk worden voorkomen (hierover meer in Hoofdstuk 5). Dit hoofdstuk geeft inzicht in het derde doel van de integrale aanpak (zie Figuur 1.1 in de Inleiding): de hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen.

4.2 Achtergrond van de cijfers

De resultaten in dit hoofdstuk over hulpverlening zijn gebaseerd op onherleidbare, niet-openbare data op microniveau van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hiervoor is de door het CBS verzamelde registratie van jeugdhulptrajecten die bedoeld is voor monitoring en beleidsinformatie, de Beleidsinformatie Jeugd, gebruikt.[1] Doordat de aanleiding voor de inzet van jeugdhulp hierin echter niet is geregistreerd, is het moeilijk om te achterhalen welke slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen jeugdhulp ontvangen. Uit een eerdere verkenning bleek dat het niet wenselijk is om die aanleiding in de Beleidsinformatie Jeugd op te nemen, en dat informatie over jeugdhulp aan slachtoffers van seksueel geweld op andere manieren moet worden vergaard.[2] Om toch zicht te krijgen op hulp voor minderjarige slachtoffers van seksueel geweld, heeft de Nationaal Rapporteur in samenwerking met het CBS een pilot uitgevoerd.[3] Daarin zijn de data van jeugdhulp gekoppeld aan data over slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen geregistreerd door de politie middels toekenning van uniek niet tot persoon herleidbaar nummer. Dit biedt inzicht in de slachtoffers bekend bij de politie die daarnaast jeugdhulp ontvangen. Om de resultaten nader te kunnen duiden, zijn er gesprekken gevoerd met relevante organisaties in het jeugdhulpdomein.[4]

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

Voor dit hoofdstuk zijn de registratiedata van de politie als uitgangspunt gebruikt. De politie hanteert de juridische definities van de verschillende vormen van seksueel geweld tegen kinderen. Hierbij gaat het dus om (vermoedelijke) slachtoffers die in beeld zijn bij de politie in het kader van een strafbare vorm van seksueel geweld tegen kinderen, zoals bijvoorbeeld ongewenste sexting, beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik of verkrachting. In tegenstelling tot sommige andere onderdelen van deze monitor (zie hiervoor ook Hoofdstuk 1) wordt in dit hoofdstuk een strikt juridische definitie gehanteerd, en vallen andere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie erbuiten. Zie Bijlage 1 (§1.6 en §1.7) voor meer informatie over deze definities en de achterliggende feitcodes.

1 Door het verzamelen van gegevens in de Beleidsinformatie Jeugd kunnen gemeenten en het Rijk monitoren hoe de jeugdhulp zich ontwikkelt in het nieuwe gedecentraliseerde bestel. Voor verdere informatie zie: Website CBS, www.cbs.nl/jeugdzorg (geraadpleegd 4 augustus 2022).

2 Hospers et al., 2020.

3 In de Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016 en de Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018 is een andere onderzoeksopzet gebruikt, namelijk respectievelijk een gewogen steekproef en een pilot onder slachtoffers gemeld bij de Raad voor de Kinderbescherming. De resultaten in deze voorgaande monitors en de huidige monitor zijn niet vergelijkbaar, omdat ze rapporteren over een andere groep slachtoffers.

4 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.7 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

Populatie

De populatie bestaat uit personen die de politie in de periode 2016-2020 heeft geregistreerd als minderjarig slachtoffer bij een incident met een seksueel geweld-feitcode. De gegevens komen uit het registratiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie. In totaal gaat het om 13.817 slachtoffers die zijn aangemeld tussen 2016 en 2020, waarvan onderzocht is of zij jeugdhulp kregen in de periode 2016-2021.[5] Van de 13.817 slachtoffers is 4% 0 tot en met 3 jaar (n=562), 33% 4 tot en met 12 jaar (n=4.572) en 63% 13 tot en met 17 jaar (n=8.683). Van de slachtoffers is 86% vrouwelijk (n=11.813) en 14% mannelijk (n=2.004).

Methode

Om inzicht te krijgen in hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die in beeld zijn bij de politie heeft het CBS de bovengenoemde populatie van slachtoffers gekoppeld aan gegevens over jeugdhulp. Er is gekeken in hoeverre slachtoffers die in de periode 2016-2020 bij de politie zijn geregistreerd binnen een jaar na het einde van de pleegperiode geregistreerd door de politie (dus een jaar na het meemaken van het seksueel geweld)[6] jeugdhulp hebben ontvangen.[7] Hiermee kan een beeld worden geschetst van de meest voorkomende vormen van hulp die slachtoffers ontvangen. De data zijn door het CBS onherleidbaar beschikbaar gesteld aan medewerkers van de Nationaal Rapporteur. Zij hebben de gegevens vervolgens verder geanalyseerd en geïnterpreteerd. Volgens de publicatierichtlijnen van het CBS zijn alle aantallen in dit hoofdstuk afgerond op tientallen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

Beperkingen aan de data

Een eerste belangrijke beperking is dat niet met zekerheid te zeggen is of jeugdhulp direct gerelateerd is aan slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen. Met andere woorden, kinderen die bij de politie in beeld zijn als slachtoffer van seksueel geweld kunnen jeugdhulp ontvangen vanwege een andere aanleiding. Om een verband aannemelijker te maken is daarom alleen hulpverlening in kaart gebracht die binnen een jaar na het seksueel geweld is gestart.

Een andere beperking is dat de gegevens geen volledig overzicht bieden van hulpverlening aan alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Dit hoofdstuk beperkt zich tot slachtoffers die in beeld zijn bij de politie. Het is echter bekend dat lang niet alle slachtoffers aangifte doen of op andere wijze in beeld zijn bij de politie, terwijl zij desondanks wel jeugdhulp kunnen krijgen.[8] Hierdoor zitten niet alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in de dataset en zijn de bevindingen ook niet representatief voor alle slachtoffers. Het kan immers bijvoorbeeld zo zijn dat bepaalde groepen slachtoffers minder vaak aangifte doen dan anderen en daardoor in deze dataset ontbreken.

---

5 De onderzoeksperiode van de politiepopulatie (2016-2020) wijkt af van de periode gerapporteerd in de Uitgelicht Politie (2017-2021). Dit is gedaan omdat in dit hoofdstuk de jeugdhulpdata als uitgangspunt is genomen, en dit hoofdstuk dus gaat over de ontvangen jeugdhulp in de periode waarover deze slachtoffermonitor rapporteert (2017-2021). Om voor alle slachtoffers een volledig jaar vooruit te kunnen kijken is gekozen om de jeugdhulp die is gestart in 2016 binnen een jaar na het gemelde incident bij de politie ook mee te nemen in de cijfers.

6 Voor een klein aandeel van de slachtoffers ligt het seksueel geweld verder in het verleden, maar is er pas in de jaren 2016-2020 melding van gemaakt bij de politie. Gezien het zeer geringe aantal in verhouding tot de totale populatie slachtoffers is hier niet voor gecorrigeerd.

7 Dat melding gedaan is bij de politie, en de politie een 'einde van de pleegperiode' registreert, wil niet altijd zeggen dat het seksueel geweld daadwerkelijk afgelopen is.

8 CSG, 2022.

HET BELANG VAN HULPVERLENING

Seksueel geweld kan ingrijpende gevolgen hebben voor een slachtoffer. Veel slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen hebben op lange termijn moeite met functioneren. Onderzoek laat zien dat onder andere het leggen van de schuld buiten zichzelf, sociale hechting en steun vanuit familie en omgeving een positieve invloed hebben op het functioneren van slachtoffers.[9] Een passende vorm van jeugdhulp kan helpen om te zorgen dat deze zaken aanwezig zijn voor een slachtoffer. Hoe die passende hulp eruit moet zien, verschilt per slachtoffer.

De Amsterdamse zedenzaak

De GGD Amsterdam voert onderzoek uit naar de gevolgen van seksueel misbruik onder slachtoffers van de Amsterdamse zedenzaak (die eind 2010 aan het licht kwam) en hun ouders.[10] Slachtoffers waren ten tijde van het misbruik baby of peuter en het misbruik op deze zeer jonge leeftijd resulteerde veelal in atypische klachten zoals internaliserende en externaliserende problemen, onveilig gehechtheidsgedrag en seksueel afwijkend gedrag. De meeste kinderen ontvingen één of meerdere vormen van hulp, net als hun ouders. Ruim een kwart van de ouders had op één of meerdere momenten een posttraumatische stressreactie. Het is dus van groot belang dat zowel slachtoffers als hun ouders tijdig passende zorg aangeboden krijgen. Uit het onderzoek blijkt ook dat klachten bij de slachtoffers over de jaren kunnen fluctueren, en dat daarom monitoring van het welzijn van de slachtoffers erg belangrijk is.

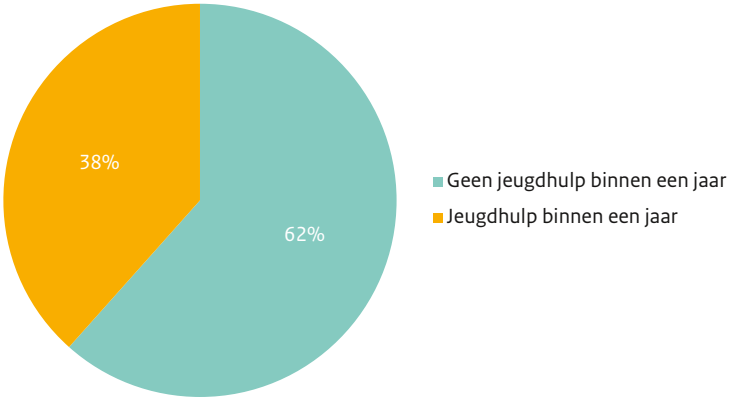
Hulpverlening na online seksueel geweld

Rutgers deed onderzoek naar de impact van online seksueel geweld.[11] Hiervoor interviewden zij vier hulpverleners en acht slachtoffers, waarvan er zes minderjarig waren toen het online seksueel geweld plaatsvond. Uit het onderzoek blijkt dat online seksueel geweld net zulke ingrijpende gevolgen kan hebben als fysiek seksueel geweld. Vaak reageert de omgeving, die directe getuige is, negatief. Dit leidt tot pesten, *victim blaming* en reputatieschade. Op lange termijn kunnen slachtoffers last krijgen van mentale klachten, posttraumatische stressstoornis, depressies en suïcidaliteit. Slachtoffers geven aan gebaat te zijn bij ontschuldigd worden, steun en begrip, regie terugkrijgen, erkenning en gerechtigheid, veiligheid en zelfacceptatie en ruimte voor emoties. De slachtoffers benoemen dat zorg en informatie na het meemaken van online seksueel geweld toegankelijk moet zijn. Hulp moet laagdrempelig zijn en er moet goed naar het slachtoffer geluisterd worden. Alhoewel de omvang van dit onderzoek beperkt is geeft het een goede eerste indicatie van de problematiek die kan optreden als geval van online seksueel geweld.

4.3 Jeugdhulp in het jaar na het seksueel geweld

In onderstaande figuur is te zien of kinderen die in de periode 2016-2020 als slachtoffer van seksueel geweld werden gemeld bij de politie in het jaar na het meemaken van het seksueel geweld jeugdhulp hebben ontvangen.

9 Domhardt et al., 2014.
10 GGD Amsterdam & Amsterdam UMC, 2021.
11 Rutgers, 2022.

Figuur 4.1 Jeugdhulp binnen een jaar (na het meemaken van seksueel geweld) 2016-2021 (N=13.817)
Bron: CBS-databestanden

Bijna 40% van de slachtoffers ontvangt jeugdhulp

Bijna 40% van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie ontvangt jeugdhulp in het jaar na het meemaken van seksueel geweld. Ter vergelijking: in 2020 krijgt ongeveer 12% van het totaal aantal minderjarigen in Nederland een vorm van jeugdhulp.[12] Het aandeel slachtoffers van seksueel geweld dat jeugdhulp ontvangt in het jaar nadat ze seksueel geweld meemaken ligt dus ruim drie keer zo hoog in vergelijking met de algemene populatie minderjarigen in Nederland. Dat een groot aandeel slachtoffers geen jeugdhulp ontvangt, is gezien de ernst van het meemaken van seksueel geweld tegen kinderen, opvallend.[13]

ONDERZOEK NAAR HULP ONTVANGEN DOOR KINDEREN

In 2020 heeft het Verwey Jonker Instituut een onderzoek gedaan naar de hulp die kinderen en ouders hebben ontvangen anderhalf jaar nadat zij gemeld zijn bij Veilig Thuis vanwege signalen over huiselijk geweld.[14] Het onderzoek geeft inzicht in de soort hulp die kinderen ontvangen en wat het effect hiervan is. Het instituut heeft daarbij zowel de formele hulp, zoals jeugdhulp, als informele hulp door vrienden en familie onderzocht. Van de ondervraagde kinderen geeft 56,4% aan dat zij een vorm van formele hulp hebben ontvangen zoals psychiatrie, jeugdhulp, jeugdbescherming of bijvoorbeeld ondersteuning vanuit het wijkteam. Verder geeft 42,6% van de kinderen aan dat zij informele hulp hebben ontvangen van familie en vrienden. Een groep van 30,6% van de kinderen geeft aan noch formele noch informele hulp te hebben ontvangen. Er is ook gekeken naar de hulp die kinderen met complexe persoonlijke problematiek en problemen in de thuissituatie hebben ontvangen. Eén op de vijf kinderen met traumaklachten heeft geen hulp ontvangen, evenals één op de vier kinderen met hechtingsproblematiek en één op de vijf kinderen waarbij sprake is van emotionele onveiligheid.

12 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/jeugdhulp-2020/1-jongeren-met-jeugdhulp (geraadpleegd 29 juli 2022). Op het moment van schrijven zijn de cijfers voor 2021 nog niet definitief, daarom is ervoor gekozen om de cijfers over jeugdhulp in 2020 te gebruiken.

13 Dat 62% van de slachtoffers geen jeugdhulp ontvangt in het jaar na het incident, betekent echter niet dat zij helemaal geen hulp ontvangen. Slachtoffers kunnen meer dan een jaar na het incident bijvoorbeeld ook nog hulp ontvangen.

14 Steketee et al., 2020.

Bij de kinderen die hulp hebben ontvangen vanuit psychiatrie, maatschappelijk werk of jeugdbescherming nemen traumaklachten en emotionele onveiligheid sterk af. Hulp heeft echter geen effect op de hechting tussen een kind en de ouders. Van de jongeren die formele hulp hebben ontvangen, is de helft heel tevreden. 7% van de ondervraagde kinderen geeft aan ontevreden te zijn over de ontvangen hulp. Alhoewel dit onderzoek zich beperkt tot hulp na signalen van huiselijk geweld in het algemeen, geeft het een eerste indicatie van de hulp aan kinderen die slachtoffer worden van seksueel geweld.

4.4 Vormen van jeugdhulp

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen kunnen verschillende soorten jeugdhulp ontvangen. Hierbij is een indeling te maken in jeugdhulp waarbij kinderen thuis blijven wonen (jeugdhulp zonder verblijf) en jeugdhulp waarbij kinderen niet thuis wonen (jeugdhulp met verblijf).

JEUGDHULP IN NEDERLAND

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen krijgen opvang en hulpverlening via de gemeente. Een jeugdhulptraject is een periode waarin de jongere een bepaalde vorm van hulp of zorg krijgt. Dit kan bijvoorbeeld een traject zijn waarbij een diagnose wordt gesteld, maar ook een traject waarin een wijkteam of een jeugdhulpinstelling behandeling biedt. Er zijn grofweg twee categorieën jeugdhulptrajecten: jeugdhulp zonder verblijf en jeugdhulp met verblijf.

Jeugdhulp zonder verblijf

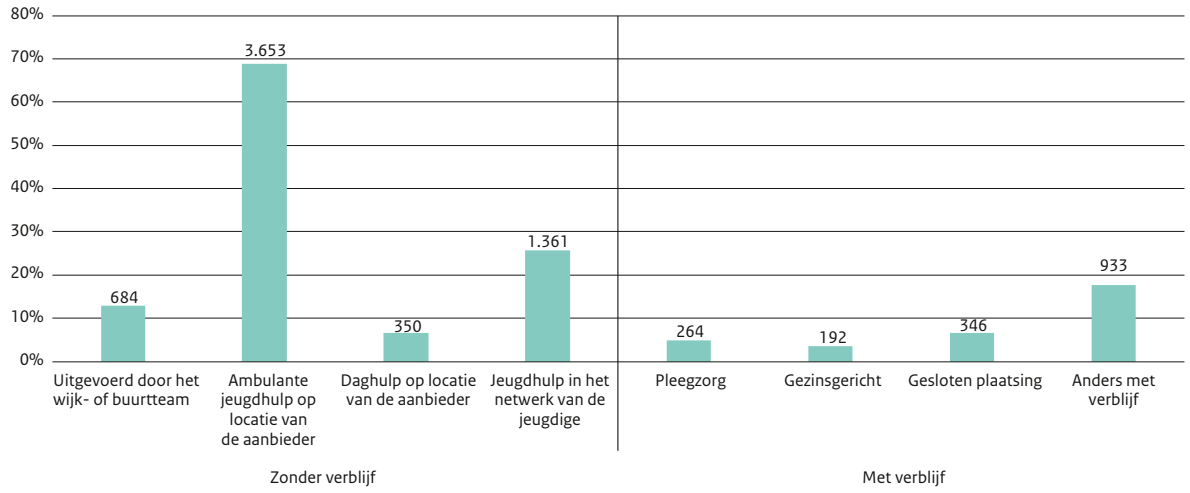
De meeste minderjarigen krijgen jeugdhulp zonder verblijf. Het kind woont in dat geval thuis. Het wijk- of buurtteam of een andere jeugdhulpaanbieder kan jeugdhulp zonder verblijf uitvoeren. Wanneer een andere aanbieder jeugdhulp aanbiedt zijn er drie mogelijkheden. Allereerst kan er ambulante jeugdhulp worden geboden op locatie van de aanbieder. Het gaat dan om hulp- of groepsgesprekken, bijvoorbeeld gericht op het aangeven van grenzen, gezonde seksualiteit en zelfredzaamheid of traumabehandeling. Daarnaast is daghulp van minimaal een dagdeel op die locatie mogelijk. Ten slotte kan jeugdhulp zonder verblijf plaatsvinden in het netwerk van de jeugdige. Dat is bijvoorbeeld bij het kind thuis of op school.

Jeugdhulp met verblijf

Bij jeugdhulp met verblijf woont het kind niet thuis. Daarin worden vier verschillende vormen onderscheiden. Allereerst pleegzorg, waarbij de jeugdige verblijft in een pleeggezin. Daarnaast gaat het bij gezinsgerichte jeugdhulp om het creëren van een gezinssituatie, bijvoorbeeld in geval van een gezinshuis. Ten derde zijn er overige vormen van open residentiële opvang onder de categorie 'met verblijf, anders'. Meestal verblijft de jeugdige dan in een groep met andere jeugdigen op locatie van de jeugdhulpaanbieder. Als laatste en zwaarste hulpvorm is er de gesloten plaatsing. Ook dan verblijft een

kind bij een jeugdhulpaanbieder.[15] Deze vorm van hulp krijgen kinderen voor wie volgens de betrokken professionals een lichtere vorm van hulpverlening niet geschikt is vanwege een te groot risico voor het kind zelf of voor de omgeving. Hierbij kan worden gedacht aan een situatie waarin het slachtoffer het gevaar loopt te worden uitgebuit.[16]

In Figuur 4.2 wordt gekeken naar de 5.306 minderjarige slachtoffers die in ieder geval een vorm van jeugdhulp hebben ontvangen. De figuur geeft inzicht in het type jeugdhulp dat deze slachtoffers van seksueel geweld ontvangen. Deze percentages tellen op tot meer dan 100%, omdat slachtoffers meerdere vormen van jeugdhulp kunnen ontvangen in het jaar nadat zij seksueel geweld meemaken.

Figuur 4.2 Type jeugdhulp binnen een jaar (na het meemaken van seksueel geweld) 2016-2021 (N=5.306)

Bron: CBS-databestanden

Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder komt het vaakst voor

Zoals te zien is in Figuur 4.2 krijgen slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen het vaakst ambulante jeugdhulp op locatie van de organisatie die de jeugdhulp verzorgt. Daarna volgt jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige, een vorm van opvang met verblijf in de categorie anders en jeugdhulp uitgevoerd door het wijk- en of buurtteam. Ruim een kwart van de slachtoffers die jeugdhulp ontvangt, ontvangt jeugdhulp met verblijf. Dit percentage ligt hoger voor slachtoffers van seksueel geweld in vergelijking met alle jongeren die jeugdhulp ontvangen in Nederland. In 2020 kreeg namelijk 10% van het totaal aantal jongeren met jeugdhulp in Nederland een vorm van jeugdhulp met verblijf.[17]

Vanaf 2018 is ook informatie beschikbaar over jeugdhulp in het kader van het stabiliseren van een crisissituatie. Dat kan nodig zijn omdat er acute dreiging is voor de veiligheid van het kind.

15 Per 1 januari 2020 is de Wet BOPZ vervangen door de Wet verplichte GGZ (Wvggz) en de Wet zorg en dwang (Wzd).

16 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020); Nationaal Rapporteur, 2020 (Vertrouwen in Veerkracht).

17 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/jeugdhulp-2020/1-jongeren-met-jeugdhulp (geraadpleegd 29 juli 2022).

Voor 61% van de slachtoffers die jeugdhulp ontvangt is deze informatie bekend. Het blijkt dat 3% van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die jeugdhulp ontvangt in het jaar na het seksueel geweld, jeugdhulp ontvangt om een crisissituatie te stabiliseren.

Relatief veel gesloten plaatsingen voor slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen

In 2020 werd 0,5% van het totaal aantal jongeren in Nederland met jeugdhulp gesloten geplaatst,[18] terwijl in Figuur 4.2 te zien is dat dit voor slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen 7% is. Het aandeel slachtoffers dat gesloten is geplaatst in 2020 ligt dus vele malen hoger dan het gemiddelde aandeel gesloten plaatsingen van jongeren in Nederland met jeugdhulp. Uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt ook dat slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen relatief vaak vormen van jeugdhulp met verblijf krijgen. Vooral gesloten plaatsingen komen in verhouding vaak voor bij deze groep.[19] Daarom riep de Nationaal Rapporteur op tot meer inzicht in deze vorm van jeugdhulp en mogelijke alternatieven daarvoor.[20]

ALTERNATIEVEN VOOR GESLOTEN JEUGDHULP

De afgelopen jaren is er in toenemende mate aandacht voor de gesloten jeugdhulp. Onder andere de documentaire Alicia[21] uit november 2017 en berichtgeving door Nieuwsuur[22] het jaar erop schetsen een verontrustend beeld van deze zeer intensieve vorm van jeugdhulp. Tijdens de begrotingsbehandeling van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voor het jaar 2019 wordt aan de hand van een motie geld vrijgemaakt voor een onderzoek naar alternatieve zorgvormen voor deze doelgroep.[23] In 2020 starten de zorgorganisaties Fier, Levvel en Sterk Huis een project om een alternatief te ontwikkelen voor gesloten plaatsingen en doorplaatsingen van meiden met een achtergrond van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Uit het onderzoek blijkt dat veel meiden in de gesloten jeugdhulp al vroeg in de jeugd vervelende ervaringen op school hebben gehad, bijvoorbeeld doordat zij gepest zijn. Ruim driekwart van de meiden is bovendien slachtoffer van fysiek, psychisch of seksueel misbruik binnen het gezin. In de gezinnen is vaak sprake van een stapeling van problemen, zoals scheidingsproblematiek, verslaving, psychische problemen en huiselijk geweld. Vrijwel alle meiden en gezinnen hebben een uitgebreide hulpverleningsgeschiedenis. Gemiddeld komen zij op hun 7e jaar voor het eerst in aanraking met jeugdhulp.[24]

Op het moment dat meiden uit huis worden geplaatst en bij een open voorziening worden aangemeld, zijn ze meestal 14 of 15 jaar oud. Ze staan dan vaak negatief tegenover de hulp in de open setting; dit in tegenstelling tot hun (pleeg)ouders en verzorgers. In nagenoeg alle casussen is het weglopen van de meiden uit de open instelling één van de

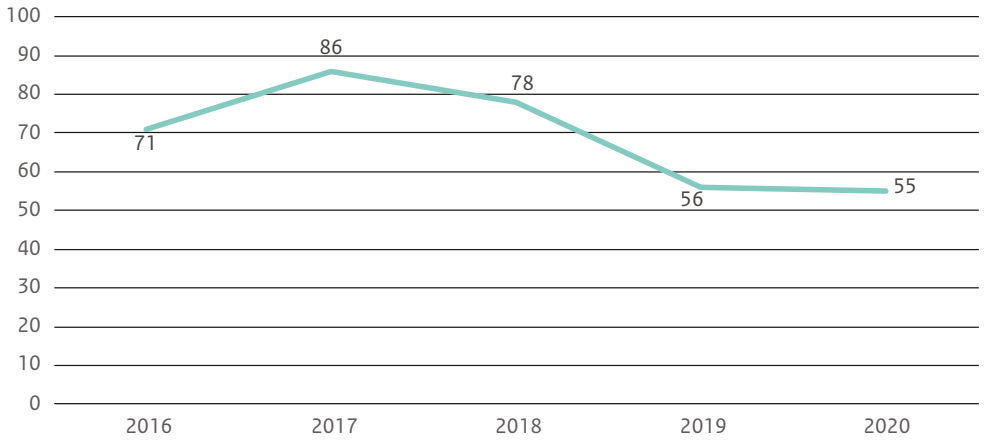
18 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/jeugdhulp-2020/1-jongeren-met-jeugdhulp (geraadpleegd 29 juli 2022).
19 Nationaal Rapporteur, 2017 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016); Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
20 Nationaal Rapporteur, 2018 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016).
21 Website 2doc, www.2doc.nl/documentaires/2017/11/alicia.html (geraadpleegd 7 september 2022).
22 Website NOS, www.nos.nl/nieuwsuur/artikel/2252605-grote-zorgen-over-suicidepogingen-jongeren-in-gesloten-jeugdzorg (geraadpleegd 7 september 2022).
23 *Kamerstukken I* 2018-19, 35000 XVI, 89.
24 Sterk Huis, Fier & Levvel, 2022.

directe aanleidingen voor de gesloten plaatsing. Dit gebeurt vaak in combinatie met andere factoren, zoals terechtkomen in onveilige situaties en een gevaarlijk netwerk (veelal in combinatie met seksueel risicogedrag) en destructief of agressief gedrag.

In het onderzoek wordt gesteld dat een gesloten plaatsing soms onvermijdelijk (b)lijkt, maar in veel gevallen waarschijnlijk wel voorkomen had kunnen worden. Onder andere door eerder en anders in te grijpen in het leven van de meiden en hun families op het moment dat zij in hun vroege jeugd moeilijkheden ervaren. Bijvoorbeeld door betere zorg op school (bijvoorbeeld rond pestgedrag), vroeg signaleren van complexe problematiek, passende behandeling voor psychische problematiek, en versterking van het sociaal netwerk en positieve hechtingsfiguren.

Het rapport sluit af met een aantal kernbevindingen. Zo is het van belang om tijdige, passende jeugdhulp te bieden om problematiek vroegtijdig te signaleren en om specialistische hulp te verbeteren. De onderzoekers bevelen daarom aan om specialistische expertise te bieden aan preventieve jeugdhulp en regionale wijkteams. Ook bevelen ze aan om problematiek aan te pakken aan de hand van een gezinsaanpak met integrale gezinsfinanciering. En om aan gedeelde verklarende analyse en diagnostiek te doen, en om teams en organisaties in de jeugdhulp te versterken.

Uit de huidige monitor blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in verhouding nog steeds vaker gesloten geplaatst worden in vergelijking met alle jongeren die jeugdhulp ontvangen in Nederland. Toch is er in de afgelopen jaren veel gedaan om gesloten plaatsing van jongeren te voorkomen.[25] Daarom is ook gekeken naar het aantal gesloten plaatsingen over de jaren heen. Figuur 4.3 toont het aantal gesloten plaatsingen per jaar van aanmelding bij de politie.

Figuur 4.3 Aantal gesloten plaatsingen binnen een jaar (na het meemaken van seksueel geweld), per jaar van aanmelding bij de politie 2016-2020[26] (n=346)

Bron: CBS-databestanden

25 Bijvoorbeeld in het actieplan 'Best passende zorg voor kwetsbare kinderen', in de beweging StroomOP en in een recente campagne van Stichting het Vergeten Kind.

26 Het gaat hier om slachtoffers die bij de politie zijn aangemeld tussen 2016 en 2020, maar jeugdhulp hebben ontvangen in de jaren 2016 tot en met 2021.

Afname van gesloten plaatsingen voor slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen over de jaren

Uit Figuur 4.3 blijkt dat er na aanmeldjaar 2017 een dalende trend zichtbaar is in het aantal slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen dat gesloten geplaatst wordt in het jaar nadat zij seksueel geweld meemaakten. Van 86 slachtoffers met een gesloten plaatsing in 2017, is dit aantal in 2020 afgenomen met 36% tot 55 slachtoffers met een gesloten plaatsing. Daarnaast blijkt uit de cijfers echter dat het aantal slachtoffers dat een vorm van jeugdhulp met verblijf ontvangt binnen een jaar na het meemaken van het seksueel geweld juist met 10% is toegenomen in 2020 ten opzichte van 2019. Dit is vooral te verklaren door een toename van 35%, van 43 naar 58 slachtoffers, van het aantal slachtoffers dat pleegzorg ontvangt. En een toename van 34%, van 29 naar 39, van het aantal slachtoffers dat binnen een jaar na het seksueel geweld gezinsgerichte opvang ontvangt, zoals opvang in een gezinshuis.

Ook voor alle jongeren met jeugdhulp in Nederland is een daling zichtbaar in gesloten plaatsingen. Het totaal aantal plaatsingen in gesloten jeugdhulp lag in 2020 23% lager ten opzichte van 2017.[27] Deze dalende trend is positief en past goed bij het streven van het kabinet naar nul gesloten plaatsingen in 2030. In samenwerking met ervaringsdeskundigen, professionals, gemeenten, zorgbestuurders en onderwijs moet gesloten jeugdhulp volgens dit voornemen ten eerste minder grootschalig worden opgezet en ten tweede alleen nog worden ingezet volgens het 'nee, tenzij'-principe.[28]

Ander onderzoek van de Nationaal Rapporteur toont echter aan dat slachtoffers van seksuele uitbuiting nog veel vaker gesloten geplaatst worden dan minderjarige slachtoffers van seksueel geweld.[29]

JEUGDHULP AAN MINDERJARIGE SLACHTOFFERS VAN SEKSUELE UITBUITING

Hoewel minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting óók slachtoffer zijn van seksueel geweld tegen kinderen, wordt seksuele uitbuiting in de Nederlandse aanpak als een apart delict beschouwd. Uit de Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020 blijkt dat 55% van de minderjarige slachtoffers van mensenhandel in beeld bij de politie een vorm van jeugdhulp ontvangt in het jaar na het incident.[30] Het grootste deel van deze slachtoffers is slachtoffer van seksuele uitbuiting.

Minderjarige slachtoffers van mensenhandel krijgen vaker zwaardere vormen van jeugdhulp vergeleken met de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen waarover deze monitor rapporteert. 41% van de slachtoffers van seksuele uitbuiting is bijvoorbeeld gesloten geplaatst in het jaar na het incident. In 17% van de gevallen is jeugdhulp ingezet ter stabilisatie van een crisissituatie. Voor slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen zijn deze percentages respectievelijk 7% en 3%. Zij worden dus relatief minder vaak gesloten geplaatst.

27 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/jeugdhulp-2020/1-jongeren-met-jeugdhulp (geraadpleegd 29 juli 2022).

28 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/08/kamerbrief-passende-zorg-voor-jeugdigen-die-bescherming-en-veiligheid-nodig-hebben (geraadpleegd 17 augustus 2022).

29 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).

30 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).

Minderjarige slachtoffers kunnen schadelijk gedrag van elkaar leren als zij in gesloten opvang in groepen worden geplaatst, bijvoorbeeld het gebruiken van drugs. Uit casuïstiekonderzoek dat de Nationaal Rapporteur heeft uitgevoerd in samenwerking met de Gemeente Amsterdam blijkt ook dat slachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting die gesloten geplaatst worden elkaar negatief beïnvloedden, soms zelfs met herhaald seksueel geweld of uitbuiting tot gevolg.[31] Uit onderzoek van Defence for Children – ECPAT blijkt bovendien dat gesloten opvang onvoldoende bescherming biedt aan minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting.[32] Gezien de veelal negatieve impact van gesloten plaatsingen op slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, is de dalende trend in het aantal gesloten plaatsingen een positieve ontwikkeling. In zowel de meest recente Slachtoffermonitor mensenhandel als het casuïstiekonderzoek komt naar voren dat deskundigheid en ruimte voor maatwerk nodig is om gesloten plaatsingen te voorkomen.[33]

Meeste trajecten worden volgens plan beëindigd

Jeugdhulptrajecten kunnen worden beëindigd volgens plan of voortijdig worden afgesloten. Een traject kan worden beëindigd bijvoorbeeld in overeenstemming met de aanbieder en de cliënt of wegens externe redenen, zoals verhuizing. In sommige gevallen lopen trajecten nog en is er dus nog geen reden voor einde. Bij 67% van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen eindigt een jeugdhulptraject volgens plan. Dat een traject volgens plan beëindigd is, zegt echter niets over het succes van het jeugdhulptraject. Het betekent alleen dat het traject volgens plan doorlopen is. Van de slachtoffers waarbij één of meerdere trajecten eerder worden beëindigd, is dit meestal met wederzijdse overeenstemming tussen de aanbieder van de jeugdhulp en de cliënt. Bij 13% van de slachtoffers is dit het geval. Bij 5% van de slachtoffers is jeugdhulp één of meerdere keren voortijdig beëindigd door de jongere zelf. In de overige gevallen vindt beëindiging plaats door de aanbieder, door externe factoren, is de reden voor beëindiging onbekend of is het traject nog niet geëindigd.

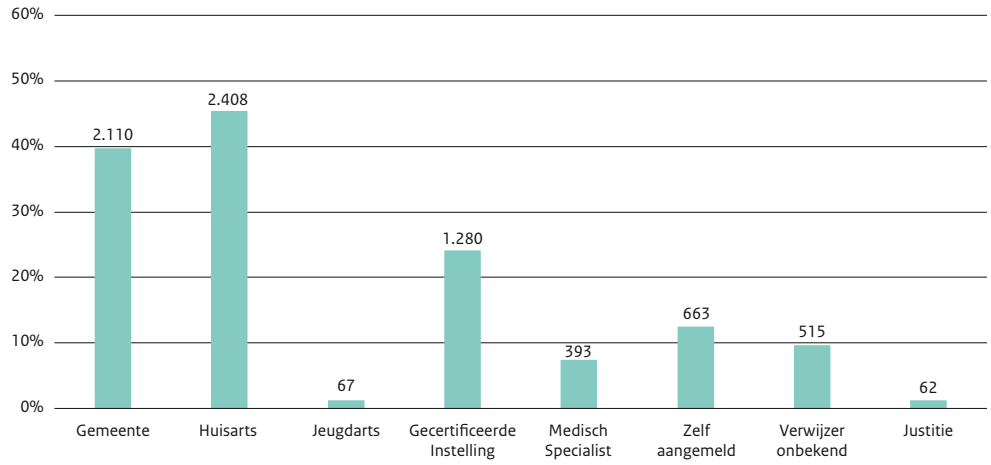
ONDERZOEK EFFECTIVITEIT KINDERBESCHERMINGSMAATREGELEN

Veel hulp wordt geboden binnen de context van een kinderbeschermingsmaatregel die is opgelegd door de kinderrechter, zoals een ondertoezichtstelling of een uithuisplaatsing. De Wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen heeft tot doel om tot een efficiëntere en effectievere jeugdbescherming te komen. De eindevaluatie van deze wet door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) in september 2022 laat zien dat de wet deze doelen niet behaalt en dat de implementatie van de wet faalt. Door onder andere wachtlijsten en tekorten in de jeugdhulp en jeugdbescherming ontvangen kinderen vaak niet op tijd noodzakelijke hulp en krijgen daarmee niet de juiste bescherming. Het onderzoek concludeert dat de jeugdbescherming niet op orde is en onvoldoende kwaliteit kan leveren. De onderzoekers stellen dat dit vraagtekens zet bij de legitimiteit van het interveniëren in het gezinsleven door de overheid, vooral wanneer dit leidt tot een uithuisplaatsing.[34] Deze resultaten zijn zeer zorgelijk, en de Nationaal Rapporteur volgt de ontwikkelingen op dit gebied daarom op de voet.

31 Nationaal Rapporteur, 2020 (Vertrouwen in Veerkracht).
32 Defence for Children – ECPAT, 2019.
33 Nationaal Rapporteur, 2020 (Vertrouwen in Veerkracht); Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).
34 WODC, 2022.

4.5 Verwijzers

Verschillende organisaties en personen kunnen een jeugdige verwijzen naar jeugdhulp. Figuur 4.4 geeft inzicht in de verwijzers naar jeugdhulp voor slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Deze percentages tellen op tot meer dan 100%, omdat minderjarigen meerdere trajecten met verschillende verwijzers kunnen ontvangen.

Figuur 4.4 Verwijzer jeugdhulptraject 2016-2021 (N=7.498)

Bron: CBS-databestanden

Huisarts verwijst het vaakst

Uit Figuur 4.4 blijkt dat de huisarts het vaakst slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen doorverwijst naar jeugdhulp, gevolgd door de gemeente en een gecertificeerde instelling (GI). Onder verwijzers bij de gemeente vallen bijvoorbeeld de wijkteams en de Centra voor Jeugd en Gezin, maar ook Veilig Thuis. Ook kan de gemeente medewerkers bij gecontracteerde jeugdhulpaanbieders of bij onderwijsinstellingen de bevoegdheid geven om kinderen te verwijzen. Verwijzingen door scholen kunnen dus ook in deze categorie vallen. Een GI is een jeugdbeschermingsorganisatie die gecertificeerd is om kinderbeschermingsmaatregelen uit te voeren op verzoek van de rechter.[35] In veel gevallen is er een jeugdbeschermer van een GI betrokken omdat de minderjarige onder toezicht staat. Deze kan in dat geval ook jeugdhulp inschakelen. Figuur 4.4 toont dat slachtoffers het minst vaak worden doorverwezen door iemand van justitie, een jeugdarts of een medisch specialist. Er bestaat ook jeugdhulp die vrij toegankelijk is. Hiervoor is geen verwijzing nodig; de jongere en zijn of haar gezin kan zichzelf aanmelden. De gemeente bepaalt welke jeugdhulp vrij toegankelijk is en welke niet. Dit kan daarom per gemeente verschillen.[36] In de meeste gevallen voert het wijk- of buurtteam vrij toegankelijke hulp uit.

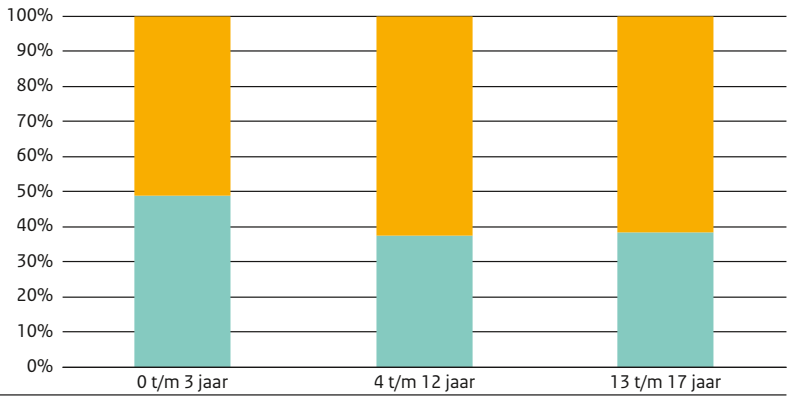
De organisaties en professionals die slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen doorverwijzen naar hulp komen grotendeels overeen met verwijzers die in het algemeen het vaakst doorverwijzen naar jeugdhulp. Van het totaal aantal jeugdhulptrajecten in 2020 voor alle jon-

35 VNG et al., 2020.
36 VNG et al., 2020.

geren in Nederland verwijzen de huisarts en de gemeente het vaakst door.[37] Vrij toegankelijke zorg zonder verwijzer komt in de totale populatie op de derde plek, terwijl deze vorm van zorg in verhouding minder vaak voorkomt bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Zij worden in vergelijking vaker doorverwezen door een gecertificeerde instelling.

4.6 Persoonskenmerken

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen zijn kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar. Binnen deze groep maken kinderen verschillende fases van ontwikkeling door. In Figuur 4.5 en Figuur 4.6 is gekeken naar de ontvangen jeugdhulp per leeftijdsgroep.

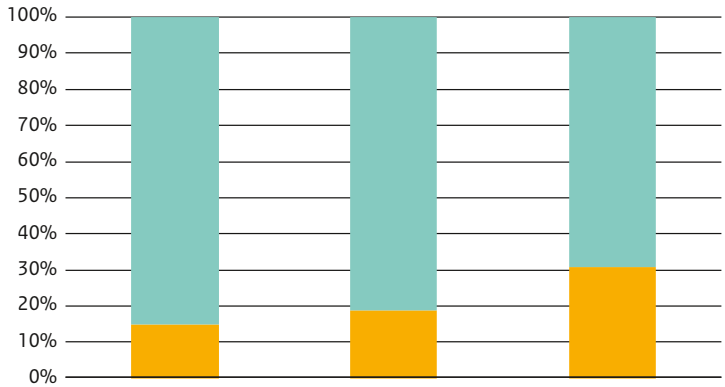

	0 t/m 3 jaar	4 t/m 12 jaar	13 t/m 17 jaar
Geen jeugdhulp ontvangen	288	2.865	5.358
Jeugdhulp ontvangen	274	1.707	3.325
Totaal	*562*	*4.572*	*8.683*

Figuur 4.5 Ontvangen jeugdhulp binnen een jaar (na het meemaken van seksueel geweld), per leeftijdscategorie 2016-2021 (N=13.817)
Bron: CBS-databestanden

Opvallend in de figuur is dat de kinderen van 0 tot en met 3 jaar relatief vaker jeugdhulp ontvangen vergeleken met oudere slachtoffers. Het gaat daarbij om bijna de helft van deze slachtoffers.

Ook is gekeken naar de vorm van jeugdhulp die slachtoffers per leeftijdscategorie ontvangen. Figuur 4.6 toont de aantallen jeugdhulp met en zonder verblijf per leeftijdsgroep.

37 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/jeugdhulp-2020/1-jongeren-met-jeugdhulp (geraadpleegd 29 juli 2022).

	0 t/m 3 jaar	4 t/m 12 jaar	13 t/m 17 jaar
Jeugdhulp zonder verblijf	233	1.388	2.304
Jeugdhulp met verblijf	41	319	1.021
Totaal	*274*	*1.707*	*3.325*

Figuur 4.6 Ontvangen vorm van jeugdhulp binnen een jaar (na het meemaken van seksueel geweld), per leeftijdscategorie 2016-2021 (N=5.306)

Bron: CBS-databestanden

Uit bovenstaande figuur blijkt dat kinderen in de jongste leeftijdscategorie in de meeste gevallen jeugdhulp zonder verblijf ontvangen; 15% ontvangt jeugdhulp met verblijf. Voor de kinderen van 4 tot en met 12 jaar ligt dit percentage met 19% iets hoger. Slachtoffers in de leeftijd van 13 tot en met 17 jaar ontvangen met 31% het vaakst jeugdhulp met verblijf. Dit is vergelijkbaar met de cijfers in 2020 voor alle jongeren in Nederland. Daaruit blijkt dat jongeren die jeugdhulp met verblijf ontvangen over het algemeen ouder zijn dan jongeren die jeugdhulp zonder verblijf ontvangen.[38]

4.7 Conclusie

Dit hoofdstuk gaat over de jeugdhulp die minderjarige slachtoffers van seksueel geweld in beeld bij de politie ontvangen in het jaar na het meemaken van het seksueel geweld. Uit Hoofdstuk 3 blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld komen bij een grote verscheidenheid aan instanties en dus niet alleen bij de politie. Uit de Uitgelicht Prevalentie en Uitgelicht Politie komt ook duidelijk naar voren dat de politie lang niet alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld heeft. Dit hoofdstuk biedt dan ook geen uitputtend overzicht van hulpverlening aan álle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, maar geeft wel globaal een eerste inzicht in hulp aan slachtoffers in beeld bij de politie.

Volgt er vaak genoeg hulp in het jaar na het meemaken van seksueel geweld?

De meeste slachtoffers die bekend zijn bij de politie ontvangen geen jeugdhulp nadat zij seksueel geweld hebben meegemaakt. Van alle kinderen die bij de politie bekend zijn als slachtoffer van seksueel geweld, ontvangt 38% jeugdhulp nadat het seksueel geweld heeft plaatsgevonden. Daarbij is het niet vast te stellen of het seksueel geweld de aanleiding was voor het starten van

38 Website CBS, www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2021/jeugdhulp-2020/1-jongeren-met-jeugdhulp (geraadpleegd 29 juli 2021).

jeugdhulp. Ook is het niet inzichtelijk of kinderen die geen jeugdhulp ontvangen op een andere manier hulp krijgen om met de gevolgen van het seksueel geweld om te gaan.

Niet alle slachtoffers hebben behoefte aan jeugdhulp in hun herstel van het seksueel geweld of voor het krijgen van de juiste bescherming. Toch is het opvallend dat ruim 60% van de slachtoffers geen jeugdhulp ontvangt. Seksueel geweld tegen kinderen heeft vaak langdurige en ingrijpende gevolgen waarvoor verschillende organisaties hulp kunnen verlenen bij het herstel. Dit roept de vraag op in hoeverre hulpverlening voldoende aangesloten is bij de behoeften van slachtoffers. En in hoeverre de verschillende hulpverlenende instanties en andere instanties actief in de signalering van seksueel geweld tegen kinderen (zie hiervoor ook Hoofdstuk 3) op de hoogte zijn van elkaars interventies.

Daling in het aantal gesloten plaatsingen

De slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die wel jeugdhulp ontvangen, krijgen het vaakst ambulante jeugdhulp op locatie van de organisatie die de jeugdhulp verzorgt. 7% van de slachtoffers bekend bij de politie ontvangt gesloten jeugdhulp in het jaar na het meemaken van het seksueel geweld. Zij worden vaker gesloten geplaatst vergeleken met alle jongeren in Nederland die jeugdhulp ontvangen. In 2020 was dat namelijk 0,5%. Wel is vanaf 2017 een duidelijke daling zichtbaar in het aantal gesloten plaatsingen onder slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie. Ook het aantal plaatsingen binnen gesloten jeugdhulp in het algemeen daalt. Dit is een positieve ontwikkeling, gezien de mogelijke negatieve effecten van gesloten jeugdhulp. Tegelijkertijd roept dit de vraag op wat het beste alternatief is voor kinderen die voorheen gesloten geplaatst zouden worden, met inachtneming van het belang van het kind.

Vormen van jeugdhulp verschillend voor slachtoffers binnen verschillende leeftijdsgroepen

Uit dit hoofdstuk blijkt dat er duidelijke verschillen zijn tussen de jeugdhulp die slachtoffers van verschillende leeftijden ontvangen. Mogelijk heeft dit te maken met de verschillende vormen van seksueel geweld waar zij slachtoffer van worden (zie de Uitgelicht Politie) en de verschillende hulpbehoeften die hieruit voortkomen. De jongste groep slachtoffers van 0 tot en met 3 jaar ontvangt bijvoorbeeld het vaakst jeugdhulp in het jaar na het seksueel geweld. Dit is veelal jeugdhulp zonder verblijf. De oudste groep slachtoffers, van 13 tot en met 17 jaar, krijgt het vaakst de zwaardere vormen van jeugdhulp met verblijf.

CASUS

Het verhaal van Amber (14 jaar)

Amber is 14 als een jongen, die ze kent via Snapchat, haar dwingt om naaktfoto's en filmpjes van haarzelf te sturen. De foto's en filmpjes worden op haar school en op andere scholen verspreid. In hetzelfde jaar wordt ze verkracht door een jongen die ze kent via Instagram. Amber vertelt hierover niks aan haar ouders. Op school merken docenten dat Amber erg bezig is met het contact zoeken met jongens en dat ze daarin de grenzen opzoekt.

Thuis is Amber vaak boos en gedraagt ze zich soms agressief naar haar ouders en broertje. Er wordt ambulante hulp ingezet. Maar als Amber, als gevolg van de verspreiding van de foto's en de verkrachting, een poging tot zelfdoding doet wordt ze in een gesloten jeugdzorginstelling geplaatst. Hier vertelt ze wat er gebeurd is. Na drie weken mag ze weer naar huis. Daar gaat het opnieuw niet goed. Via een crisisopvang komt ze uiteindelijk in een jeugdzorginstelling terecht waar ze behandeling ontvangt. Er zijn zorgen over haar omgang met jongens. Zorgen die Amber niet herkent. Haar ouders krijgen ambulante hulp.

Dan wordt Amber verkracht door een jongen met wie ze heeft afgesproken. De hulpverleners in de jeugdzorginstelling voelen dat ze haar veiligheid daar niet langer kunnen waarborgen. Amber gaat opnieuw naar een gesloten opvang.

Voor Amber voelt de plaatsing in een gesloten instelling alsof zij degene is die gestraft wordt, terwijl de daders nog vrij rond lopen. Ze voelt zich vaak niet gehoord. Een van de hulpverleners van Amber denkt dat gesloten plaatsen misschien voorkomen had kunnen worden als ze eerder een betere band met Amber hadden kunnen opbouwen. Dan hadden ze met haar kunnen reflecteren op wat ze meemaakt en wat ze nodig heeft. Ambers moeder geeft aan dat ze al veel vroeger hulp heeft gezocht voor Amber. Al op haar 11e merkte ze dat het niet goed ging met haar dochter. Maar de juiste hulp heeft ze nooit gekregen.

Amber wil uiteindelijk graag op zichzelf gaan wonen. Nu woont ze nog bij haar ouders en soms bij haar oma.

5 Herhaald slachtoffer-schap

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen komen vaker dan de algemene Nederlandse bevolking (opnieuw) als slachtoffer in beeld bij de politie voor enig delict. Vooral slachtoffers in de puberleeftijd zijn kwetsbaar. Niet alleen worden zij het vaakst slachtoffer van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag, ook komt een groot aantal binnen 5 jaar opnieuw in beeld als slachtoffer bij de politie. Het is zorgelijk dat dit seksueel geweld plaatsvindt in de leeftijd waarop zij volop bezig zijn met het verkennen van relaties en hun eigen seksualiteit.

5.1 Inleiding

Hulpverlening aan slachtoffers (zie ook Hoofdstuk 4) is niet alleen van groot belang om slachtoffers te beschermen en ze te ondersteunen in hun herstel, maar ook om te voorkomen dat zij opnieuw slachtoffer worden van een delict. De helft van alle slachtoffers van seksueel geweld maakt zonder adequate hulp namelijk nog een keer seksueel geweld mee.[1] Het voorkomen van herhaald slachtofferschap is dus een belangrijk element in de integrale aanpak (zie ook Figuur 1.1 in de Inleiding). Herhaald slachtofferschap, oftewel revictimisatie, zorgt er immers voor dat slachtoffers een hogere kans hebben op psychische en sociaal-emotionele schade in vergelijking met slachtoffers die één keer slachtoffer worden van een delict.[2]

In dit hoofdstuk is in kaart gebracht hoe vaak slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen nogmaals als slachtoffer in beeld komen bij de politie, zowel van enig delict als van seksueel geweld specifiek.

5.2 Achtergrond van de cijfers

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft op verzoek van de Nationaal Rapporteur een databestand samengesteld om herhaald slachtofferschap van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie in kaart te brengen. Hiervoor zijn gegevens uit het registratiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie gebruikt. Daarin worden onder andere incidenten en daarbij betrokken slachtoffers vastgelegd. Ieder incident heeft een uniek registratienummer. Een BVH-registratie van een incident kan een actieve melding zijn van een slachtoffer over een strafbaar feit, maar ook een observatie van een politiemedewerker of een telefoontje van een hulpverleningsorganisatie.[3]

Gehanteerde definitie van seksueel geweld tegen kinderen

Voor dit hoofdstuk zijn de registratiedata van de politie gebruikt als uitgangspunt. De politie hanteert de juridische definities van de verschillende vormen van seksueel geweld tegen kinderen. Hierbij gaat het dus om (vermoedelijke) slachtoffers die in beeld zijn bij de politie in het kader van een strafbare vorm van seksueel geweld tegen kinderen, zoals bijvoorbeeld ongewenste sexting, beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik, of verkrachting. In tegenstelling tot sommige andere onderdelen van deze monitor (zie hiervoor ook Hoofdstuk 1) wordt in dit hoofdstuk een strikt juridische definitie gehanteerd, en vallen andere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie erbuiten. Zie Bijlage 1 (§1.6 en §1.8) voor meer informatie over deze definities en de achterliggende feitcodes.

Populatie

De populatie bestaat uit personen die de politie in de periode 2010-2021 heeft geregistreerd als minderjarig slachtoffer van een incident met een seksueel geweld-feitcode. In deze onderzoeksperiode zijn 31.059 unieke slachtoffers geregistreerd. De onderzoeksperiode wijkt af van de rest van de monitor omdat voor de meest betrouwbare resultaten over herhaald slachtofferschap een zo lang mogelijke periode wordt meegenomen. Om het aantal slachtoffers dat wel

1 Walker, 2019.
2 Winkel et al., 2003.
3 Zie de onderzoeksverantwoording §B1.8 voor een uitgebreidere toelichting op de onderzoeksmethoden.

en niet opnieuw slachtoffer wordt van een delict goed met elkaar te kunnen vergelijken, wordt voor elk slachtoffer een bepaalde periode vooruitgekeken, namelijk 2, 5, 7 en 10 jaar. Het is daarbij van belang dat slachtoffers ook voor die bepaalde periode in de dataset voorkomen. Voor een slachtoffer dat in 2021 voor het eerst wordt geregistreerd voor slachtofferschap van een delict dat in 2021 heeft plaatsgevonden, is het bijvoorbeeld niet mogelijk om 2 jaar vooruit te kijken. Voor elke revictimisatieperiode is dus naar een verschillend cohort gekeken. Voor resultaten over revictimisatie binnen 2 jaar zijn alleen de slachtoffers meegenomen die seksueel geweld meemaakten in de periode 2010-2019. Dit zijn er 25.647. Zie Tabel 5.1 voor een overzicht van de verschillende onderzoeksperioden. De gemiddelde leeftijd van deze minderjarige slachtoffers ten tijde van het geregistreerde incident is 12 jaar. Van de slachtoffers is het grote merendeel vrouwelijk, namelijk 21.635 slachtoffers (84%).

Tabel 5.1 Aantal slachtoffers seksueel geweld tegen kinderen per onderzoeksperiode, op basis van de einddatum van het delict

Onderzoeksperiode	Aantal slachtoffers
2-jaars revictimisatie 2010-2019	25.647
5-jaars revictimisatie 2010-2016	17.098
7-jaars revictimisatie 2010-2014	12.727
10-jaars revictimisatie 2010-2011	5.941

Methode

Om inzicht te krijgen in herhaald slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen heeft het CBS een onherleidbaar bestand beschikbaar gesteld aan de Nationaal Rapporteur. Van de bovengenoemde populatie van slachtoffers is gekeken in BVH of zij een vast aantal jaar na het eerste geregistreerde incident van seksueel geweld tegen kinderen in de onderzoeksperiode – ook wel het peilincident – opnieuw als slachtoffer zijn geregistreerd van enig delict. Dat kan herhaald slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen zijn, maar ook slachtofferschap van een ander delict, zoals mishandeling, fraude, of een beroving. Bij het herhaald slachtofferschap zijn slachtoffers niet per se minderjarig. Een slachtoffer kan bijvoorbeeld op 16-jarige leeftijd slachtoffer worden van seksueel geweld en vervolgens op 21-jarige leeftijd van een mishandeling. Volgens de publicatierichtlijnen van het CBS zijn alle aantallen in dit hoofdstuk afgerond op tientallen. Door afrondingsverschillen tellen uitgesplitste aantallen daarom niet altijd op tot de getoonde totalen.

5.2.1 Beperkingen aan de data

De belangrijkste beperking is dat de gegevens geen volledig overzicht bieden van herhaald slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen. Dit hoofdstuk beperkt zich tot slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie. In deze monitor is echter al meerdere malen naar voren gekomen dat lang niet alle slachtoffers bij de politie in beeld zijn.

AANGIFTEN ONDER SLACHTOFFERS VAN SEKSUEEL GEWELD TEGEN KINDEREN

In de Uitgelicht Prevalentie wordt duidelijk hoeveel kinderen slachtoffer zijn van een vorm van seksueel geweld. Vervolgens blijkt in Hoofdstuk 3 dat lang niet al deze kinderen in beeld zijn bij de vele instanties waar (signalen van) seksueel geweld gemeld kunnen worden. Uit de Uitgelicht Politie komt bovendien duidelijk naar voren dat ook slechts een fractie van het aantal slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld komt bij de politie.

Slachtoffers, of hun ouders of verzorgers, doen lang niet altijd melding of aangifte bij de politie. Uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt dat minder dan de helft van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen aangifte doet. Slachtoffers die geen aangifte doen waren vaak kwetsbaarder; zij kwamen uit een- of geen-oudergezinnen, hadden een lager gezinsinkomen en kregen vaker jeugdhulp en geestelijke gezondheidszorg.[4] Slachtoffers die geen aangifte deden, komen dus ook niet naar voren in de data die gebruikt zijn in dit hoofdstuk. Ook kan het voorkomen dat een slachtoffer voor het eerste delict van seksueel geweld tegen kinderen een melding doet bij de politie, maar dat het slachtoffer bij een herhaald delict niet naar de politie stapt. Of andersom: het eerste geregistreerde delict seksueel geweld tegen kinderen in de onderzoeksperiode – het peilincident – hoeft niet daadwerkelijk de eerste keer te zijn dat iemand slachtoffer van seksueel geweld is geworden. Mogelijk gaat het bij het peilincident al om een situatie van herhaald slachtofferschap. Hierdoor is het zeer waarschijnlijk dat er slachtoffers zijn die niet naar voren komen als herhaald slachtoffer, maar dit in werkelijkheid wel zijn.

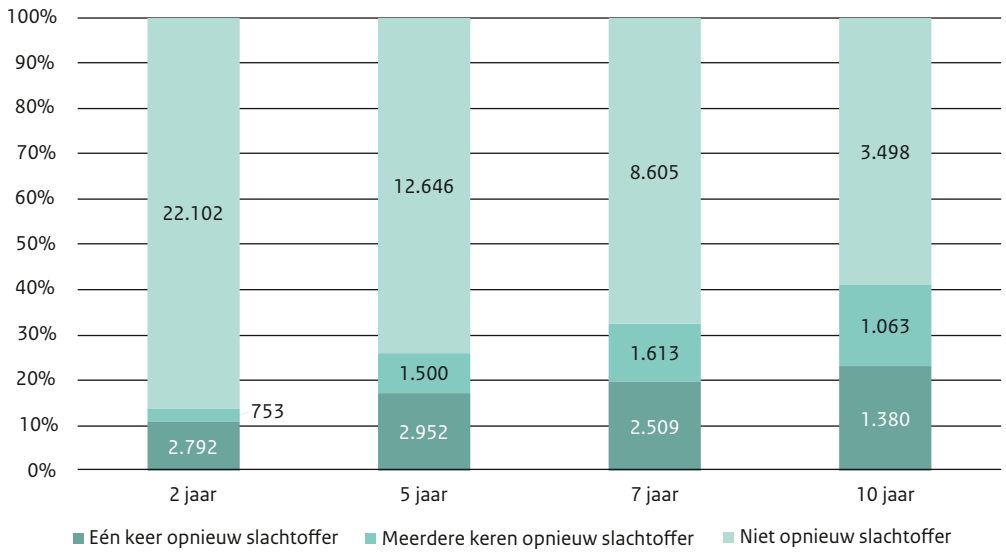
Een andere beperking is het beperkt aantal jaren aan registratie dat beschikbaar is voor het onderzoek. Door registratieverschillen kan voor de onderzoeksperiode niet verder worden teruggekeken dan 2010. Slachtoffers van een incident van seksueel geweld tegen kinderen dat gemeld is voor 2010 kunnen dus niet meegenomen worden.

Ten slotte zijn er beperkingen aan het gebruik van een databron die bedoeld is voor operationele doeleinden. Doordat de BVH-registratie handmatig wordt bijgehouden kunnen er fouten worden gemaakt, zoals bijvoorbeeld het verkeerd registreren van een feitcode. Daarnaast kan het voorkomen dat andere delicten die in het kader van seksueel geweld tegen kinderen plaatsvonden als losse incidenten zijn geregistreerd. In dat geval lijkt het volgens de registratie te gaan om herhaald slachtofferschap, maar is het andere delict gepleegd in de context van het peilincident van seksueel geweld tegen kinderen. Als voorbeeld: een mishandeling die wordt gebruikt als dwangmiddel.

5.3 Algemene revictimisatie

Van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die de politie heeft geregistreerd in de onderzoeksperiode 2010-2021 is achterhaald in hoeverre zij na het peilincident opnieuw in beeld komen als slachtoffer van een delict. Er is gekeken naar herhaald slachtofferschap binnen 2 jaar, binnen 5 jaar, binnen 7 jaar en binnen 10 jaar.

4 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

Figuur 5.1 Aantal geregistreerde slachtoffers seksueel geweld tegen kinderen dat binnen 2 jaar (N=25.647), 5 jaar (N=17.098), 7 jaar (N=12.727) en 10 jaar (N=5.941) opnieuw als slachtoffer van enig delict wordt geregistreerd bij de politie

Bron: CBS-databestanden

Een kwart van de slachtoffers binnen 5 jaar nogmaals slachtoffer

Figuur 5.1 laat zien dat ongeveer 14% van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die geregistreerd zijn bij de politie binnen 2 jaar nog één of zelfs meerdere keren slachtoffer wordt van enig delict. Binnen 5 jaar is dat zelfs ruim een kwart van alle slachtoffers: 4.452 van de 17.098 slachtoffers worden opnieuw slachtoffer. Ruim een derde van deze groep wordt zelfs meerdere keren opnieuw slachtoffer van een delict. Binnen 7 jaar stijgt het aandeel een- of meermalig herhaald slachtofferschap naar bijna een derde van alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Ruim 40% van de slachtoffers wordt binnen 10 jaar opnieuw slachtoffer van een delict en 44% van deze slachtoffers wordt meerdere keren opnieuw slachtoffer.

Een aanzienlijk deel van de slachtoffers komt dus binnen een aantal jaar nogmaals in beeld bij de politie als slachtoffer van enig delict. Ter illustratie: in 2012 geeft zo'n 20% van de Nederlanders aan slachtoffer te zijn geweest van een delict, in 2017 is dat 15% en in 2019 14%.[5] Daarmee lijken slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen dus vaker (opnieuw) slachtoffer te worden van enig delict dan de algemene Nederlandse bevolking. Deze bevindingen zijn niet alleen zorgelijk vanuit het oogpunt van bescherming van slachtoffers, maar ook vanuit criminaliteitspreventie. Het is namelijk al langer bekend dat het beschermen van slachtoffers en voorkomen van herhaald slachtofferschap een effectieve tactiek is in het terugdringen van de criminaliteit.[6] Ook in de ontwikkeling en implementatie van preventieve strategieën die (herhaald) slachtofferschap beogen te voorkomen (zie hierover meer in Hoofdstuk 2) is deze bevinding belangrijk.

5 CBS, 2020, p. 40.
6 Farrell & Pease, 2000; Grove et al., 2012.

5.4 Specifieke revictimisatie

Naast de omvang van het algemeen herhaald slachtofferschap is ook gekeken naar herhaald slachtofferschap van een aantal specifieke delicten. Gekozen is om daarbij te kijken naar de 5-jaarsrevictimisatie. Maken slachtoffers bijvoorbeeld vaak nog een zedendelict mee of worden zij vaak slachtoffer van geweld na seksueel geweld tegen kinderen? Dit zijn delicten die de lichamelijke integriteit aantasten en zware gevolgen voor slachtoffers kunnen hebben. Figuur 5.2 toont het revictimisatie-percentage binnen 5 jaar van zeden- en geweldsdelicten.

Figuur 5.2 Aantal geregistreerde slachtoffers seksueel geweld tegen kinderen dat binnen 5 jaar opnieuw als slachtoffer wordt geregistreerd, uitgesplitst naar zeden- of geweldsdelict (N=17.098)[7]

Bron: CBS-databestanden

Figuur 5.2 laat zien dat 7% van de geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen binnen 5 jaar opnieuw als mogelijk slachtoffer van een zedendelict geregistreerd wordt bij de politie. Voor geweldsdelicten, zoals bijvoorbeeld mishandeling, is het revictimisatiepercentage binnen 5 jaar het hoogst met 9%.

Meer dan de helft van de slachtoffers dat opnieuw een delict meemaakt, wordt opnieuw slachtoffer van een ernstig delict

In totaal komt 15% van de geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen binnen 5 jaar in beeld als slachtoffer van zeden en/of geweld. 2.502 slachtoffers, oftewel meer dan de helft van de 4.452 slachtoffers die binnen 5 jaar nogmaals als slachtoffer worden geregistreerd (zie Figuur 5.1), wordt dus opnieuw slachtoffer van een ernstig delict, namelijk zeden en/of geweld. Ter illustratie: slechts 2% van de Nederlanders in 2019 en 3% van de Nederlanders in 2012 geeft aan slachtoffer te zijn geweest van één of meerdere geweldsdelicten, waaronder

7 Slachtoffers in de categorie 'Totaal zeden en geweld' kunnen dubbel meetellen voor zowel zeden als geweld. De aantallen revictimisatie van zeden en geweld apart tellen daarom niet op tot de totaalcategorie.

mishandeling en seksuele delicten.[8] Hieruit blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen bovengemiddeld kwetsbaar zijn voor (herhaald) slachtofferschap van (seksueel) geweldsdelicten.

De politie herkent het beeld van een verhoogd risico op herhaald slachtofferschap bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. De Politie-instructie zeden, kinderpornografie en kindersekstoerisme schrijft voor dat, los van de strafrechtelijke aanpak, ook moet worden ingezet op de beschermende factoren die bijdragen aan het voorkomen van herhaald slachtofferschap, zoals het aanbieden van hulp, veiligheid en herstelmogelijkheden.[9] De politie dient bij elk individueel slachtoffer de mate van kwetsbaarheid en de noodzaak van of behoefte aan beschermingsmaatregelen in te schatten en het slachtoffer te informeren over rechten en de bestaande mogelijkheden tot ondersteuning. Waar nodig begeleidt de politie slachtoffers naar andere (hulp)organisaties.[10] De noodzaak om breder te kijken dan het seksueel geweld en om kwetsbaarheden in de omgeving van het slachtoffer in kaart te brengen om de juiste bescherming en ondersteuning in herstel te kunnen bieden, wordt ook onderstreept in Brede Blik op Slachtofferschap. In dit onderzoek zijn de achtergronden van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen onderzocht.[11]

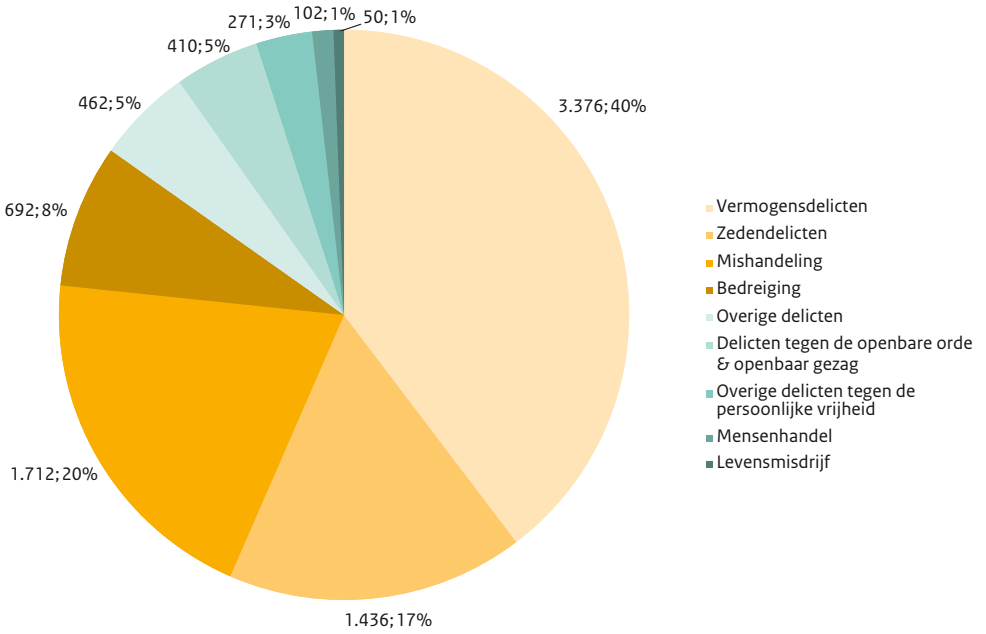
HERHAALD SLACHTOFFERSCHAP IN DE WETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR

Ook in de wetenschappelijke literatuur komt naar voren dat slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen kwetsbaarder zijn om opnieuw slachtoffer te worden. Ongeveer de helft van alle slachtoffers van seksueel geweld wordt opnieuw slachtoffer.[12] Kinderen die zijn onderworpen aan seksueel misbruik, hebben een hogere kans op trauma en op revictimisatie vergeleken met kinderen die dit niet hebben meegemaakt. Dit lijkt te komen doordat seksueel geweld tegen kinderen zorgt voor risicofactoren, zoals verwaarlozing thuis, posttraumatische stressstoornis en moeite met het reguleren van emoties.[13] Deze vergroten de kans om op latere leeftijd opnieuw slachtoffer te worden. Sommige groepen slachtoffers zijn kwetsbaarder voor het meemaken van revictimisatie. Een Australische studie volgde bijna 2.800 slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen tot zij 35 jaar oud waren. Uit de resultaten blijkt dat zij een hoog risico hebben op revictimisatie vergeleken met de kinderen die niet misbruikt zijn. Vrouwelijke slachtoffers hebben een hoger risico op revictimisatie. Bovendien hebben meiden een grotere kans op revictimisatie van een zedendelict, terwijl jongens vaker slachtoffer worden van een geweldsdelict na het meemaken van seksueel geweld.[14]

8 CBS, 2020, p. 40. Deze cijfers zien op criminaliteit binnen 1 jaar en voor dit hoofdstuk is over 5 jaar gekeken. Echter ook na een vervijfvoudiging van de cijfers over geregistreerd slachtofferschap bij Nederlanders liggen de percentages bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen hoger.
9 Landelijk Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, 2016.
10 Schriftelijke informatie politie, d.d. 18 juli 2022.
11 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).
12 Walker et al., 2019.
13 Scoglio et al., 2019; Widom et al., 2008.
14 Papalia et al., 2020.

5.5 Type delicten

Uit de vorige paragraaf blijkt dat bij herhaald slachtofferschap na seksueel geweld tegen kinderen vaak sprake is van een zeden en/of geweldsdelict. Daarom is uitgezocht welke delicten slachtoffers meemaken na het incident van seksueel geweld tegen kinderen. De 4.452 slachtoffers die binnen 5 jaar opnieuw slachtoffer zijn geworden van een delict, hebben in totaal 8.511 delicten meegemaakt die door de politie zijn geregistreerd. Figuur 5.3 toont een overzicht van de typen delicten.

Figuur 5.3 Type delicten bij de geregistreerde incidenten binnen 5 jaar na het incident van seksueel geweld tegen kinderen (N=8.511)

Bron: CBS-databestanden

Veel ernstige delicten na seksueel geweld tegen kinderen

Uit Figuur 5.3 blijkt dat slachtoffers uiteenlopende delicten meemaken na seksueel geweld tegen kinderen. Onder vermogensdelicten vallen diefstal, inbraak, overvallen, chantage/afpersing, verduistering, oplichting en fraude. Delicten tegen de openbare orde en het openbaar gezag zijn onder andere vernieling, brandstichting, openlijke geweldpleging en huisvredebreuk. Overige delicten tegen de persoonlijke vrijheid – anders dan seksueel geweld tegen kinderen en bedreiging – zijn stalking en gijzeling of ontvoering. Onder overige delicten vallen verkeersdelicten, belediging, identiteitsfraude, computercriminaliteit, drugsdelicten en mensensmokkel.

Vermogensdelicten komen het meest voor. Dat is niet zo vreemd: dit is de meest voorkomende soort van geregistreerde delicten in Nederland.[15] Mishandeling komt vervolgens met 1.712 incidenten het meest voor. Deze categorie wordt gevolgd door zedendelicten met 1.436 delicten. Ook is er sprake van 102 delicten van mensenhandel en 271 overige delicten tegen de persoon-

15 CBS, 2021.

lijke vrijheid, waarvan in bijna de helft van de gevallen sprake is van stalking. Bovendien blijkt dat ook zo'n 50 keer doodslag, moord – of een poging daartoe – volgt na seksueel geweld tegen kinderen.

Het is zeer zorgelijk dat herhaald slachtofferschap niet alleen relatief vaak voorkomt bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, maar dat de delicten die zij daarna meemaken ook zo ernstig van aard zijn. Slachtoffers lijken daarmee terecht te komen in een moeilijk te doorbreken cyclus van onveiligheid en geweld. Dit komt overeen met het beeld dat in het casuïstiekonderzoek Vertrouwen in Veerkracht, naar (de aanpak van) seksueel geweld tegen jonge vrouwen in Amsterdam, naar voren komt.[16] De meiden in de onderzochte casussen hebben vaak al te kampen met problemen van jongs af aan, zoals huiselijk of seksueel geweld en financiële en psychische problemen bij ouders, waardoor een veilige basis ontbreekt.

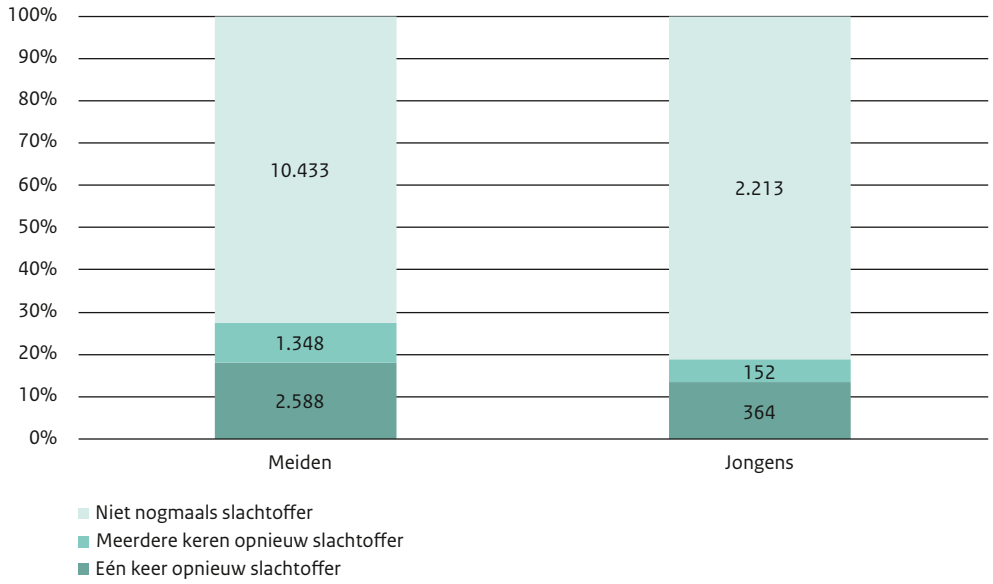
Vergelijkbare resultaten volgen uit het onderzoek Brede Blik op Slachtofferschap naar de achtergronden van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Uit dit onderzoek blijkt dat 14% van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen eerder in beeld is bij de politie als slachtoffer van een delict, waaronder 3% als een slachtoffer van een zedenfeit.[17] Ook beschrijft dit onderzoek dat kinderen zich vaak in een kwetsbare situatie bevinden al voordat ze seksueel geweld meemaken. Zo spelen er bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen vaker kwetsbaarheden op persoonlijk vlak zoals het hebben van een licht verstandelijke beperking, problemen met de fysieke gezondheid en problemen in de thuissituatie. Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen met een licht verstandelijke beperking worden bijvoorbeeld drie keer vaker opnieuw slachtoffer van seksueel geweld dan andere slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen.[18]

5.6 Slachtoffer- en incidentkenmerken

Sommige situaties, eigenschappen of achtergronden maken personen extra kwetsbaar om (opnieuw) slachtoffer te worden van seksueel geweld. Daarom is onderzocht hoe vaak revictimisatie voorkomt bij jongens en meiden, bij verschillende leeftijdsgroepen en bij de verschillende vormen van seksueel geweld tegen kinderen.

Figuur 5.4 toont het aantal keer dat mannelijke en vrouwelijke bij de politie geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen binnen 5 jaar nogmaals als slachtoffer van enig delict in beeld komen. Daarbij wordt ook onderscheid gemaakt tussen eenmalige en meermalige revictimisatie.

16 Nationaal Rapporteur, 2020 (Vertrouwen in Veerkracht), pp. 22-24.
17 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap), p. 69.
18 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap), p. 33.

Figuur 5.4 Aantal geregistreerde slachtoffers seksueel geweld tegen kinderen dat binnen 5 jaar opnieuw als slachtoffer wordt geregistreerd van enig delict, uitgesplitst naar geslacht (N=17.098)[19]
Bron: CBS-databestanden

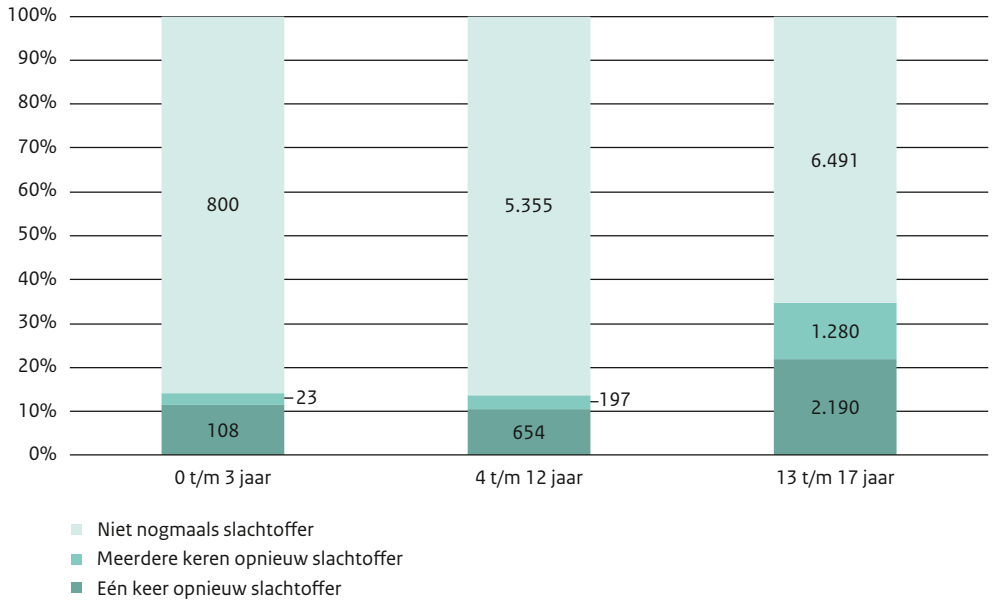
Meiden vaker opnieuw in beeld als slachtoffer na seksueel geweld tegen kinderen

Figuur 5.4 laat zien dat meiden, vergeleken met jongens, na seksueel geweld tegen kinderen significant vaker nogmaals als slachtoffer in beeld komen bij de politie. Na seksueel geweld tegen kinderen komen zij in 27% van de gevallen binnen 5 jaar nogmaals als slachtoffer voor in de politieregistratie. Bij mannelijke slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen is dat een stuk lager: 19%. Bovendien komt herhaald slachtofferschap bij jongens relatief vaker eenmalig voor. Dit betekent niet per definitie dat meiden in werkelijkheid vaker dan jongens opnieuw slachtoffer worden. Het kan er ook mee te maken hebben dat er een groter taboe rust op het (herhaald) slachtofferschap van jongens. Negatieve ervaringen met instanties zoals politie of hulpverlening bij een eerste incident, zoals niet geloofd worden of onjuist behandeld worden, kunnen ook bijdragen aan het feit dat iemand niet nogmaals in beeld komt als slachtoffer bij de politie.

Slachtoffers in de puberleeftijd vaker opnieuw slachtoffer

Figuur 5.5 laat zien hoe vaak door de politie geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in verschillende leeftijdsgroepen binnen 5 jaar nogmaals als slachtoffer van enig delict worden geregistreerd.

19 $\chi 2=89{,}303$, $p<0.000$.

Figuur 5.5 Aantal geregistreerde slachtoffers seksueel geweld tegen kinderen dat binnen 5 jaar opnieuw als slachtoffer wordt geregistreerd van enig delict, uitgesplitst naar leeftijdscategorie ten tijde van het delict (N=17.098)[20]

Bron: CBS-databestanden

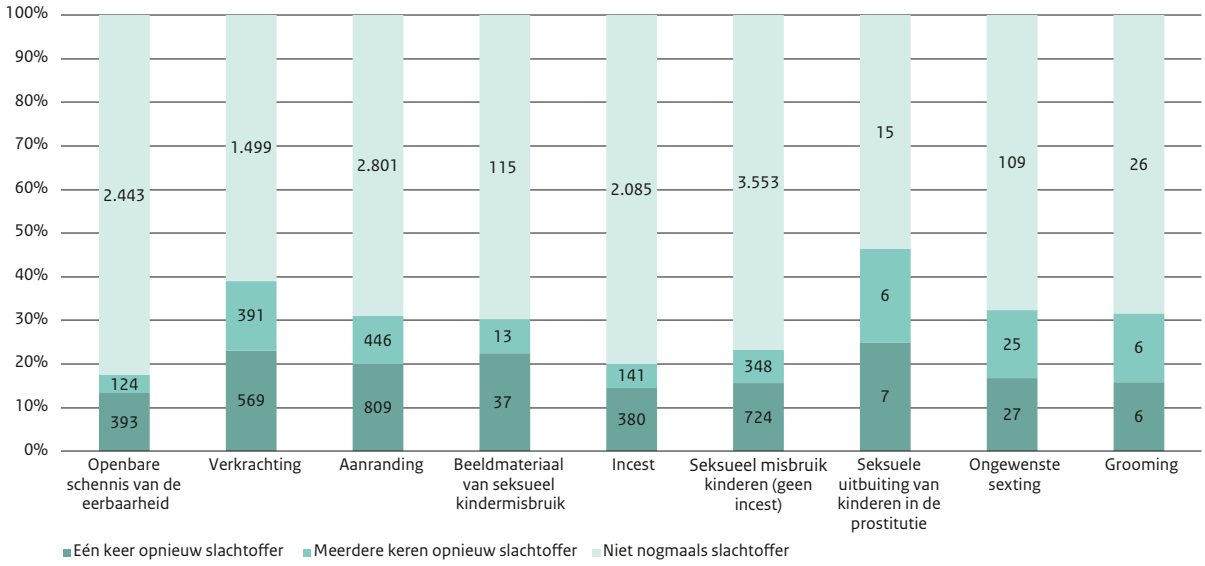
Slachtoffers die ten tijde van het seksueel geweld de puberleeftijd (13 tot en met 17 jaar) hebben, worden significant vaker opnieuw slachtoffer van een delict dan slachtoffers die 12 jaar of jonger zijn. Bij slachtoffers van 13 tot en met 17 jaar komt maar liefst 35% binnen 5 jaar opnieuw in beeld als slachtoffer. Hoewel enig verschil te verwachten valt, gezien de oudere leeftijd, is dit een enorm verschil met de 0 tot en met 3-jarigen en de 4 tot en met 12-jarigen, van wie 14% opnieuw slachtoffer wordt van enig delict.

Kinderen van 13 tot en met 17 jaar maken de meeste kans op het ontwikkelen van symptomen van posttraumatische stressstoornis. Kinderen van 12 jaar of jonger die zijn onderworpen aan seksueel geweld maken juist meer kans op depressiesymptomen. De impact van seksueel geweld is dus niet gedurende de hele jeugd hetzelfde.[21] Uit de Uitgelicht Prevalentie blijkt ook dat 16- en 17-jarigen vaak seksueel geweld meemaken. Dit komt overeen met de bevindingen in recent onderzoek van de Nationaal Rapporteur. Daarin komt naar voren dat een kwart van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen van 16 tot 18 jaar eerder in beeld is bij de politie als slachtoffer van een delict, 5% van de slachtoffers is eerder slachtoffer van een zedendelict.[22]

Slachtoffers van verkrachting en seksuele uitbuiting vaker opnieuw in beeld

Herhaald slachtofferschap kan ook verschillen per type seksueel geweld. Figuur 5.6 geeft inzicht in de omvang van herhaald slachtofferschap van slachtoffers van verschillende soorten peilincidenten.

20 $\chi 2=1010{,}897$, $p<0.000$.
21 Schoedl et al., 2010.
22 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

Figuur 5.6 Aantal geregistreerde slachtoffers seksueel geweld tegen kinderen dat binnen 5 jaar opnieuw als slachtoffer wordt geregistreerd van enig delict, uitgesplitst naar feitcode van het peilincident (N=17.098)[23]

Bron: CBS-databestanden

Figuur 5.6 laat zien dat bijna 40% van de minderjarige slachtoffers van verkrachting opnieuw in beeld komt als slachtoffer van enig delict en dat zij vaker meermaals opnieuw slachtoffer worden. Dit geldt ook voor minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting. Hoewel deze groep in aantal zeer klein is (n=28), wordt 46% van hen opnieuw slachtoffer van een delict. Dit bevestigt de bevinding in de vorige Slachtoffermonitor mensenhandel dat slachtoffers van seksuele uitbuiting vaak opnieuw slachtoffer worden van een delict.[24] Bovendien blijkt uit het onderzoek naar de achtergronden van slachtoffers van seksuele uitbuiting dat 21% van de slachtoffers eerder slachtoffer is geweest van een zedendelict.[25] Ook slachtoffers van aanranding, beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik, ongewenste sexting en grooming worden vaker dan gemiddeld opnieuw slachtoffer, met een revictimisatiepercentage van 30% of hoger. Slachtoffers van openbare schennis van de eerbaarheid worden relatief het minst vaak opnieuw slachtoffer: 17% is binnen 5 jaar opnieuw in beeld als slachtoffer bij de politie.

5.7 Conclusie

Het voorkomen dat kinderen opnieuw slachtoffer worden van seksueel geweld is een essentieel onderdeel van een integrale aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Het is bekend dat zonder adequate hulp de helft van de slachtoffers opnieuw seksueel geweld meemaakt. In dit hoofdstuk is inzichtelijk gemaakt hoeveel slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die in beeld zijn bij de politie opnieuw in beeld komen bij de politie als slachtoffer van een delict en in het bijzonder van een zeden- en geweldsdelict.

23 $\chi 2=528{,}202$, $p<0.000$.
24 Nationaal Rapporteur, 2021 (Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020).
25 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

Slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen vaak opnieuw slachtoffer van een ernstig delict

Een kwart van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen wordt binnen 5 jaar opnieuw slachtoffer van enig delict. In meer dan de helft van de gevallen worden zij opnieuw slachtoffer van een zedendelict of maken ernstig geweld mee. Ruim een derde van de slachtoffers komt zelfs meerdere keren opnieuw in beeld bij de politie als slachtoffer. Daarmee komen slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen vaker (opnieuw) als slachtoffer in beeld bij de politie voor enig delict dan de algemene Nederlandse bevolking. Kinderen die zijn onderworpen aan seksueel geweld zijn dus extra kwetsbaar in vergelijking met de rest van de samenleving.

Slachtoffers in de puberleeftijd bovengemiddeld kwetsbaar

Een aantal groepen blijkt extra kwetsbaar om opnieuw slachtoffer te worden. Meiden worden bijvoorbeeld vaker opnieuw slachtoffer dan jongens. Ook slachtoffers van zwaardere delicten, zoals verkrachting en aanranding, worden vaker opnieuw slachtoffer van een delict.

Maar het meest opvallend is dat slachtoffers in de puberleeftijd veel vaker opnieuw slachtoffer worden dan jongere slachtoffers. Maar liefst 35% van de 13 tot en met 17 jarigen komt binnen 5 jaar opnieuw in beeld als slachtoffer. In combinatie met de bevinding in deze slachtoffermonitor dat 16- en 17-jarigen het vaakst slachtoffer worden van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie hiervoor de Uitgelicht Prevalentie), vormt dit een zorgelijk beeld van seksueel geweld onder jongeren in de tienerleeftijd. Als deze groep jeugdhulp ontvangt is dat ook veel vaker een vorm van jeugdhulp met verblijf (zie hiervoor Hoofdstuk 4). Het is zorgelijk dat dit seksueel geweld plaatsvindt in de leeftijd waarop zij volop bezig zijn met het verkennen van relaties en hun eigen seksualiteit. En dat een aanzienlijk aantal van deze jongeren problemen ondervindt naar aanleiding van het incident. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat zij een grotere kans hebben op problemen in hun psychoseksueel functioneren vergeleken met slachtoffers die jonger waren ten tijde van het seksueel geweld.[26] Deze resultaten onderstrepen de noodzaak tot verhoogde aandacht voor deze doelgroep in het bijzonder; zowel in preventieve als in hulpverlenende strategieën.

Effectiviteit en focus van hulpverlening

De bevindingen in dit hoofdstuk benadrukken nogmaals de noodzaak om beter zicht te krijgen op de effectiviteit van preventie van herhaald slachtofferschap: krijgen slachtoffers voldoende passende hulpverlening aangeboden om hen optimaal te ondersteunen in hun herstel en te voorkomen dat zij opnieuw slachtoffer worden? Uit Hoofdstuk 4 blijkt dat de meeste slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen geen jeugdhulp ontvangen in het jaar nadat zij seksueel geweld meemaakten. Bovendien is het onduidelijk wat het bereik en de effectiviteit is van interventies gericht op het voorkomen van herhaald slachtofferschap (Hoofdstuk 2). Ook is het de vraag of de hulp voldoende is toegespitst op de specifieke kwetsbaarheden waar verschillende groepen kinderen mee te maken hebben. Dit zou niet alleen toegespitst moeten zijn op het voorkomen van herhaald slachtofferschap van seksueel geweld, maar breder moeten kijken naar de kwetsbaarheden van deze kinderen die eraan bijdragen dat ze (opnieuw) slachtoffer worden van andere delicten. De politie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het tijdig signaleren van deze kwetsbaarheden en aan het doorverwijzen van slachtoffers naar passende hulpverlening.

26 Easton et al., 2011.

CASUS

Het verhaal van Sanna (17 jaar)

Zowel haar ouders als haar leraren op school hebben altijd veel zorgen gehad om Sanna. Haar ouders hadden moeite met de opvoeding vanwege haar ernstige emotieregulatieproblematiek, gedragsproblematiek, autisme en haar sociaal emotionele achterstand. Als Sanna 8 jaar is, wordt ze uit huis geplaatst. Sindsdien verblijft ze in meerdere instellingen.

Wanneer Sanna 11 jaar is, wordt ze slachtoffer van onvrijwillige sexting. Op verzoek van een jongen filmt Sanna haar naakte lichaam. Volgens haar vader gebeurde dit onder dwang. Er wordt melding gemaakt bij de politie, maar Sanna besluit om geen aangifte te doen.

Als Sanna 14 jaar oud is, wordt ze verkracht door een jongen in de jeugdinstelling waar ze op dat moment verblijft. Sanna kent deze jongen persoonlijk niet goed, maar op Snapchat is hij een soort 'praatmaatje' voor haar. Op een avond komt ze deze jongen buiten tegen. Als Sanna aangeeft dat ze in haar eentje wil wandelen, blijft de jongen haar volgen en intimideren met stoere praatjes. Ook zegt hij dat ze niks tegen de leiding mag zeggen, en dat anders zijn vrienden haar komen mishandelen. Vervolgens gooit hij Sanna op de grond en verkracht haar. Terug op de groep vertelt Sanna direct wat er gebeurd is, waarna de politie gebeld wordt. Ook over dit feit wordt uiteindelijk geen aangifte gedaan.

Enkele jaren later, Sanna is inmiddels 17 jaar oud, komt er een melding van vermissing binnen bij de politie. Sanna is op een donderdagavond weggelopen van de groep van de nieuwe jeugdinstelling waar ze dan verblijft. Ze is meegegaan met een jongen die haar een maaltijd beloofde. Na het eten geeft Sanna aan dat ze weer terug naar de jeugdinstelling wil, maar in plaats van naar haar fiets, brengt de jongen haar naar zijn eigen woning. Daar wordt Sanna opnieuw verkracht. De volgende ochtend belt Sanna 112. Er volgt een informatief gesprek, maar toch besluit ze om geen aangifte te doen. Het gesprek leidt tot het vermoeden dat Sanna seksueel uitgebuit wordt, en in een circuit is terechtgekomen, waar ze onder dwang seks moet hebben met meerdere mannen. Vanuit de professionele instanties bestaan veel zorgen over Sanna. De angst bestaat dat ze helemaal uit beeld raakt wanneer ze 18 jaar wordt.

6 Conclusie

Seksueel geweld tegen kinderen is een complex en ingrijpend probleem, en het komt op grote schaal voor. Uit deze slachtoffermonitor blijkt dat een kwart van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie binnen 5 jaar opnieuw slachtoffer wordt van enig delict. In meer dan de helft van de gevallen worden zij opnieuw slachtoffer van een zedendelict of maken ernstig geweld mee. Deze cijfers wijzen op het grote belang van de verplichting van de Nederlandse overheid om slachtoffers actief te beschermen door het voeren van effectief beleid om seksueel geweld aan te pakken.[1] Deze bescherming moet zich naast het bestrijden van seksueel geweld richten op het helpen van slachtoffers en het voorkomen van (herhaald) slachtofferschap.

Deze slachtoffermonitor gaat over de aard en omvang van de groep slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in Nederland in de periode 2017-2021, over de hulp en bescherming die zij ontvangen, en over relevante ontwikkelingen in de aanpak van seksueel geweld. Verschillende Nederlandse organisaties zijn betrokken bij de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. In deze slachtoffermonitor is slachtofferschap inzichtelijk gemaakt, gebruikmakend van cijfers en andere gegevens van deze organisaties. Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste conclusies en daaruit volgende aanbevelingen.

6.1 Seksueel geweld is een veelomvattend fenomeen

Seksueel geweld tegen kinderen kent veel vormen. Een grote groep kinderen krijgt te maken met seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksuele intimidatie. Niet in alle gevallen gaat het om een strafbaar feit waar de politie bij betrokken is of om een situatie waarbij er aanleiding is voor jeugdbescherming om ondersteuning en bescherming te bieden. De politie en jeugdbescherming hebben daarmee slechts zicht op een beperkt deel van de slachtoffers. Jeugdhulporganisaties behandelen, ondersteunen en adviseren daarnaast kinderen en hun ouders bij vragen over ongewenste seksuele ervaringen, seksuele intimidatie of seksueel geweld. Door te kijken naar de data van zowel deze hulporganisaties als die van politie en jeugdbescherming wordt het brede spectrum van seksueel geweld waar kinderen mee te maken hebben zichtbaar.

De analyse van deze cijfers laat zien dat seksueel geweld er vaak anders uitziet voor minderjarigen van verschillende leeftijden. Zo worden slachtoffers tot en met 3 jaar vaker slachtoffer van fysiek seksueel misbruik binnen of buiten het gezin. Voor kinderen in de basisschoolleeftijd komt seksueel misbruik, incest, openbare schennis van de eerbaarheid en aanranding veel voor. Slachtoffers van 13 tot en met 17 jaar worden vaker slachtoffer van ongewenste sexting, verkrachting en aanranding. De pleger in deze laatste groep is in de meeste gevallen mannelijk en een bekende van het slachtoffer, zoals een vriend, een medescholier of een bekende van het uitgaan. Deze verschillen zijn niet verrassend, vanwege de verschillende levensfasen van deze slachtoffers, en de verschillende manieren waarop zij maatschappelijk actief zijn en de locaties waar zij regelmatig zijn. Denk hierbij aan de thuissituatie, school of het uitgaansleven.

1 Verdrag inzake de Rechten van het Kind, New York, 20 november 1989, *Trb*, 1990, 170; Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 oktober 2007, *Trb*, 2008, 58; Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, Istanboel, 11 mei 2021, *Trb*. 2012, 233.

Dit vraagt om verschillende interventies in preventie, signalering, hulp en het voorkomen van herhaald slachtofferschap, gericht op verschillende leeftijdsgroepen en verschillende vormen van seksueel geweld.

6.2 Beperkt zicht op bovengemiddeld kwetsbare tieners

Onder kinderen van alle leeftijden is er een aanzienlijk aantal dat ooit slachtoffer wordt van seksueel geweld. Maar wat opvalt in deze monitor is dat tieners in de leeftijd van 13 tot en met 17 jaar, in de leeftijd waarop zij volop bezig zijn met het verkennen van relaties en hun eigen seksualiteit, veel vaker in beeld komen als slachtoffer van verschillende vormen van seksueel geweld. Eerder prevalentieonderzoek laat zien dat minderjarigen in de late puberleeftijd disproportioneel vaak slachtoffer worden van verschillende vormen van seksueel geweld. Met name onder meiden komt dit zeer vaak voor. In 2020 geeft 28,5% van de 16- en 17-jarige meiden aan in de 12 maanden daarvoor online seksuele intimidatie te hebben meegemaakt.[2] Daarnaast geeft 13,9% van de meiden aan fysiek seksueel geweld te hebben meegemaakt, zoals het ongewenst op een seksuele manier worden aangeraakt of gezoend worden tegen de wil. Ook geeft 21,7% van de meiden aan vormen van niet-fysieke seksuele intimidatie te hebben meegemaakt, zoals seksueel getinte opmerkingen of grapjes en het op een seksuele manier staren. Bij jongens liggen de percentages lager, maar alsnog maakt 3,1% van de jongens fysiek seksueel geweld mee, 6,4% niet-fysieke seksuele intimidatie en 9,3% online seksuele intimidatie. Alhoewel er overlap zit tussen deze groepen, tonen deze cijfers aan dat een ontzettend groot deel van de jongeren te maken krijgt met seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag. In totaal gaat dit naar schatting om ruim 95.000 meiden en zo'n 34.500 jongens in de leeftijd van 16 of 17 jaar die in het jaar voorafgaand aan bevragen slachtoffer zijn geworden van tenminste één van deze vormen van seksueel geweld of seksuele intimidatie.

De cijfers vanuit de strafrechtketen bevestigen het beeld dat minderjarigen in de tienerleeftijd vaak slachtoffer worden van seksueel geweld. Van alle minderjarige slachtoffers van seksueel geweld die bekend zijn bij de politie is in 2021 meer dan de helft 13 tot en met 17 jaar oud. Bovendien neemt deze groep veelvuldig online contact op met instanties die de mogelijkheid bieden om (anoniem) te chatten. Zo bieden deze instanties een eerste vorm van hulp en advies en kunnen zij zorgen voor de juiste doorverwijzing.

Vaak herhaald slachtofferschap bij tieners

Niet alleen worden tieners vaker slachtoffer van seksueel geweld, ze worden ook veel vaker *opnieuw* slachtoffer van een delict. Maar liefst 35% van de jongeren in de leeftijd van 13 tot en met 17 jaar komt binnen 5 jaar opnieuw in beeld bij de politie als slachtoffer van enig delict. Dit is een enorm verschil met de 0- tot en met 3-jarigen en de 4- tot en met 12-jarigen, van wie 14% opnieuw slachtoffer wordt van enig delict. Oudere minderjarige slachtoffers lijken dus kwetsbaarder voor het meemaken van herhaald slachtofferschap dan de jongere slachtoffers. Van alle geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie komt 7% binnen 5 jaar opnieuw in beeld bij de politie als slachtoffer van een zedendelict.

2 Deze cijfers geven daarmee ook voor een deel inzicht in incidenten die plaatsvonden toen de jongeren die deelnamen aan het onderzoek 15 jaar oud waren.

6.3 Meer inzetten op effectieve preventie

Preventie is de eerste stap in een integrale aanpak, want het beste is om seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie zoveel mogelijk te voorkomen. Dit vraagt om een gestructureerde inzet van effectieve preventieve strategieën en interventies.

Nationale initiatieven kunnen gerichter sturing bieden aan aanpak van seksueel geweld

Op nationaal niveau is in de afgelopen jaren veel gebeurd in de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen. Zo wordt er in toenemende mate interdepartementaal samengewerkt, is recent de regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld aangesteld en is het Nationaal Actieplan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld aangekondigd. In lijn met de eerdere oproep van de Nationaal Rapporteur om in kaart te brengen wat er gebeurt in de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen, en om zorg te dragen voor de coördinatie van deze aanpak, is het onderwerp seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag meer op de agenda gekomen. Dit biedt mogelijkheden om vanuit de centrale overheid gerichter sturing te geven aan de aanpak van seksueel geweld. En om preventieve interventies op uitvoeringsniveau te evalueren en effectief te implementeren.

In het onderwijs: ruimte voor verbetering preventie

Aandacht voor relaties en seksualiteit is belangrijk voor een gezonde ontwikkeling van kinderen. Daarom zijn de onderwerpen seksualiteit en seksuele diversiteit sinds 2012 expliciet in de kerndoelen van het onderwijs opgenomen. De kerndoelen vormen de wettelijke kaders van de onderwijsinhoud van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs: op hoofdlijnen wordt beschreven wat de overheid belangrijk vindt om kinderen mee te geven op school.

Mede in dat kader is er voor scholen een breed aanbod van preventiemethodieken ontwikkeld. Hiervan is er echter maar één beoordeeld als effectief. Bovendien blijkt uit eerder onderzoek in opdracht van Rutgers dat het overgrote deel van de docenten biologie en maatschappijleer überhaupt geen erkende preventieve interventies gebruikt bij het geven van voorlichting in de klas.[3] Docenten geven aan blij te zijn met de aanvullende lesmethoden. Ze halen hier delen uit ter aanvulling op hun reguliere lesmateriaal. Van de docenten die de erkende interventies gebruiken, geeft tussen de 0% en 2% aan de lesmethode geheel volgens de aanwijzingen uit te voeren. Naast het feit dat de meeste preventieve interventies niet effectief zijn, worden ze dus ook niet op grote schaal gebruikt. Hierdoor ontstaat de indruk dat preventieve interventies niet juist en structureel geïmplementeerd zijn en dat ze niet maximaal worden benut. Het is dan ook onbekend in hoeverre er in het onderwijs effectief wordt ingezet op preventie van seksueel geweld. Daarnaast beslaan de interventies niet het hele spectrum van preventie. Zo is er bijvoorbeeld veel aandacht voor het stoppen van ongewenst gedrag, maar veel minder voor de positieve aspecten van en een gezonde omgang met seksualiteit.

De Nationaal Rapporteur concludeert daarom dat de preventie van seksueel geweld tegen kinderen kan verbeteren door meer richting te geven aan scholen over het gebruik van preventie-

3 DUO Onderwijsonderzoek & Advies, 2022.

methodieken die erkend en gevalideerd effectief zijn. Het aanscherpen van de kerndoelen voor het onderwijs biedt daar bijvoorbeeld mogelijkheid toe.

De eerste aanbeveling luidt:

AANBEVELING 1

Zorg voor een coherent aanbod van effectieve preventieve interventies en een brede uniforme implementatie

De Nationaal Rapporteur beveelt de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs aan om de effectiviteit van bestaande preventieve interventies op het gebied van seksueel geweld tegen kinderen te onderzoeken, te zorgen voor een coherent aanbod van interventies die bewezen effectief zijn, en om te zorgen voor een brede en uniforme implementatie hiervan. Hiervoor moet scholen meer richting worden geboden over hoe zij invulling dienen te geven aan de opdracht om voorlichting te geven over seksualiteit en seksuele diversiteit en hiermee bij te dragen aan de preventie van seksueel geweld tegen kinderen.

6.4 Specialistische kennis van belang in de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen

Hoewel aandacht voor effectieve preventie essentieel is, is het onmogelijk om seksueel geweld helemaal te voorkomen. Het blijft dus van wezenlijk belang om seksueel geweld tijdig te signaleren en om slachtoffers de hulp te bieden die zij nodig hebben.

6.4.1 Meer instanties signaleren vaker seksueel geweld tegen kinderen

Uit deze monitor is gebleken dat seksueel geweld tegen kinderen door veel verschillende organisaties in toenemende mate wordt gesignaleerd. Dat is positief. Zo is het aantal meldingen bij bijvoorbeeld het Centrum Seksueel Geweld (CSG) en Veilig Thuis in de periode 2017-2021 enorm toegenomen. Ook blijkt uit deze monitor het grote belang van laagdrempelige en anonieme contactmogelijkheden met gespecialiseerde hulpverleners voor identificatie en doorverwijzing naar specifieke hulpverlening. Hiermee bereiken organisaties als Helpwanted.nl en Chat met Fier slachtoffers die tot dan toe niet altijd zichtbaar waren voor de formele hulpverlening. Slachtoffers weten hun weg naar deze instanties steeds beter te vinden. Onder invloed van een verhoogd maatschappelijk bewustzijn door onthullingen over seksueel misbruik in onder andere de media- en sportwereld is de bekendheid van deze organisaties gegroeid. Daarnaast onderzoeken professionele instanties, zoals de GGD'en en de Kindertelefoon, zelf in welke mate hun professionals seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag herkennen in gesprekken die zij voeren met kinderen. Ook werken instanties in toenemende mate samen om bestaande online en offline expertise en hulp beter op elkaar te laten aansluiten.

Slachtoffers komen niet alleen in de hulpverleningsketen in beeld, maar ook in de strafrechtketen, bijvoorbeeld wanneer zij melding maken of aangifte doen bij de politie. Hoewel veel slachtoffers niet aan professionele instanties vertellen over wat zij hebben meegemaakt, krijgt de politie veelvuldig te maken met minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Uit de in deze

monitor gebruikte politiedata blijkt bijvoorbeeld dat het aantal slachtoffers van fysiek seksueel kindermisbruik in 2021 flink is gestegen ten opzichte van 2020: meldingen van verkrachting zijn met 21% gestegen en aanranding zelfs met 31%. Ook is het aantal hele jonge slachtoffers in de leeftijd van 0 tot en met 3 jaar in 2021 met 7% gestegen ten opzichte van 2020.

Niet inzichtelijk welke slachtoffers tussen wal en schip vallen

Het nadeel van het bestaan van de veelheid aan signalerende en hulpverlenende instanties is dat de ondersteuning van en hulp voor slachtoffers van seksueel geweld daardoor gefragmenteerd is. Bovendien bestaat er een gebrek aan inzicht in welke slachtoffers waar in beeld komen en wat de overlap is. Hierdoor is het niet inzichtelijk welke hulpverlening slachtoffers ontvangen. Hoewel elke organisatie een andere focus heeft en daarmee een andere definitie van seksueel geweld tegen kinderen hanteert, is het goed mogelijk dat één slachtoffer in beeld is bij verschillende instanties. Maar erger: we weten hierdoor niet welke jongeren tussen wal en schip vallen. Deze fragmentatie maakt het verbeteren van de aanpak moeilijk. Verbeteren kan namelijk alleen als je weet welke slachtoffers waar in beeld zijn, wat hun behoeften zijn, en wat de follow-up is van hun ondersteuning.

6.4.2 Gerichte hulpverlening nodig

Brede blik op slachtofferschap van belang

Het is niet alleen van belang dat slachtoffers, wanneer zij gesignaleerd worden, direct goed ondersteund en behandeld worden. Maar ook dat slachtoffers op de langere termijn de hulp ontvangen waar zij behoefte aan hebben. Om hulpverlening effectief te laten zijn, moet rekening worden gehouden met de contextuele factoren en kwetsbaarheden die een rol spelen in het leven van slachtoffers. Dat blijkt uit eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur naar de achtergronden van slachtoffers van seksuele uitbuiting en seksueel geweld tegen kinderen.[4] Dit betekent dat er naast specialistische behandeling voor seksueel geweld, oog moet zijn voor eventuele andere uitdagingen en moeilijkheden waar een kind mee te maken heeft in het leven. Dit verschilt per kind en zal dus altijd een op het kind afgestemde interventie moeten zijn. Het is van groot belang dat hulp past bij de hulpbehoefte van slachtoffers en bij de problemen die zij willen oplossen.

Beperkt zicht op hulp voor slachtoffers

Er is beperkt zicht op de hulp die minderjarige slachtoffers van seksueel geweld ontvangen bij hun herstel. Ook is niet inzichtelijk in hoeverre deze hulp effectief is. In het jaar nadat ze seksueel geweld hebben meegemaakt ontvangt 38% van de slachtoffers van seksueel geweld van 13 tot en met 17 jaar in beeld bij de politie, jeugdhulp. Het is niet uit de data af te leiden wat de aanleiding voor de jeugdhulp is. Van deze groep tieners die jeugdhulp ontvangt, wordt 31% uit huis geplaatst en krijgt een vorm van jeugdhulp met verblijf. Niet alle slachtoffers hebben behoefte aan een vorm van hulp. Maar het is niet inzichtelijk of en zo ja welke ondersteuning de 62% van de slachtoffers van 13 tot en met 17 jaar die geen jeugdhulp ontvangt, krijgt aangeboden bij hun herstel. Of dat ze wellicht een informele vorm van hulp buiten jeugdhulp om ontvangen.

4 Nationaal Rapporteur, 2022 (Brede Blik op Slachtofferschap).

Nog steeds veel kinderen uit huis geplaatst

In deze slachtoffermonitor is voor slachtoffers in beeld bij de politie een daling zichtbaar in het aantal slachtoffers dat gesloten wordt geplaatst. Dat is een positieve ontwikkeling, in lijn met landelijke ambities om gesloten plaatsing van kinderen terug te dringen. Het aantal slachtoffers dat jeugdhulp met (niet gesloten) verblijf krijgt is echter juist gestegen. Kinderen worden dus nog steeds relatief vaak uit huis geplaatst na het meemaken van seksueel geweld. Ook dit kan grote impact hebben op het slachtoffer. Zeker omdat we weten dat hulp zo dicht mogelijk bij huis meestal in het belang is van het kind.

In eerdere slachtoffermonitors heeft de Nationaal Rapporteur geconstateerd dat relatief veel slachtoffers van seksueel geweld – met name meiden – in de jeugdhulp op enig moment gesloten geplaatst worden.[5] Dat is zorgelijk omdat die gesloten plaatsing een grote, en vaak negatieve, impact heeft op kinderen. In die onderzoeken zijn daarom twee vragen opgeworpen: wat maakt dat jeugdbeschermers, ouders en/of kinderen zelf, en ook de rechter, besluiten dat deze kinderen gesloten geplaatst worden? En: kan een maatregel als een gesloten plaatsing in een eerder stadium wellicht voorkomen worden? De Nationaal Rapporteur deed daarom de aanbeveling om onderzoek te verrichten naar de reden van gesloten jeugdhulpplaatsingen voor minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. Mede als reactie hierop hebben in 2020 de zorgorganisaties Fier, Levvel en Sterk Huis de krachten gebundeld. Ze zijn een project gestart om een alternatief te ontwikkelen voor gesloten (door)plaatsingen van meiden met een achtergrond van geweld in afhankelijkheidsrelaties.[6]

In de Slachtoffermonitor mensenhandel 2016–2020 concludeert de Nationaal Rapporteur dat ook minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting vaak gesloten geplaatst worden. Dit is vaak een laatste noodgreep van hulpverleners. Zorgcoördinatoren vertellen dat specialistische ambulante hulpverlening die onderliggende kwetsbaarheden adresseert kan helpen om gesloten plaatsingen te voorkomen.

Alternatieven voor jeugdhulp met verblijf

Het huidige onderzoek, eerder onderzoek van de Nationaal Rapporteur en onderzoek van andere organisaties geven concrete handvatten bij de vraag wat er nodig is voor effectieve hulp aan slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Het is van belang dat moeilijkheden in de jeugd zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en dat er zo tijdig mogelijk passende hulp wordt geboden. Bijvoorbeeld met behulp van wijkteams op lokaal niveau of andere hulpverlenende voorzieningen. Een effectief hulpaanbod voor kinderen die slachtoffer worden van seksueel geweld moet bestaan uit specialistische (ambulante) hulp waar ruimte en expertise is om behandeling en ondersteuning te bieden bij onderliggende en contextuele kwetsbaarheden, in een setting die ‘zo thuis mogelijk is’. Dit betekent dat een hulpverlener met expertise op het gebied van seksueel geweld naast het geven van behandeling ook de ruimte moet hebben om hulp te bieden of in te schakelen voor gerelateerde problemen waar een slachtoffer mee te maken heeft. Daarnaast is het van belang dat beschermende factoren in het leven van een kind (zoals school en vriendschappen) worden versterkt. Mocht het in het uiterste geval nodig zijn dat een kind tijdelijk uit huis wordt geplaatst, dan is het van

5 Nationaal Rapporteur, 2018 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016); Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).

6 Sterk Huis, Fier & Levvel, 2022.

belang dat dit een kleinschalige en open setting is waar passende hulp geboden kan worden gericht op herstel en terugkeer naar huis.

De tweede aanbeveling luidt dan ook:

AANBEVELING 2

Zorg voor een hulpaanbod dat aansluit bij de hulpbehoeften van minderjarige slachtoffers van seksueel geweld

De Nationaal Rapporteur beveelt de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister voor Rechtsbescherming aan om een hulpaanbod te realiseren dat aansluit bij de persoonlijke behoefte van het kind, het type seksueel geweld dat een kind heeft meegemaakt, de context waarbinnen dit plaatsvond en de leeftijd van het kind. Het hulpaanbod dient daarnaast aandacht te hebben voor andere factoren en kwetsbaarheden die een risico vormen voor (herhaald) slachtofferschap. Indien behandeling niet in de thuissituatie kan plaatsvinden zorg dan voor kleinschalige opvang.

6.4.3 Belang van een gedegen Forensisch Medisch Onderzoek

Ook bij het veilig stellen van bewijsmateriaal met het doen van Forensisch Medisch Onderzoek (FMO) is het belangrijk dat de aanpak aansluit bij de behoefte van het kind en dat het belang van het kind voorop staat. Tijdens een FMO onderzoekt een forensisch arts het slachtoffer, en verzamelt deze fysiek bewijsmateriaal voor een eventuele strafrechtelijke procedure. Vanwege de kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt is het essentieel dat dit onderzoek op een kindgerichte en sensitieve manier wordt uitgevoerd. Het uitvoeren van een FMO bij minderjarige slachtoffers is een aparte expertise, en niet alle reguliere forensisch artsen zijn daarin voldoende getraind. Het is daarom van belang dat zij expertise opbouwen en die op peil houden. De juiste forensisch medische expertise is echter om meerdere redenen essentieel. Allereerst omdat wanneer een FMO op de juiste wijze wordt uitgevoerd, er in veel gevallen aanvullend bewijs gevonden wordt. Dat kan de strafrechtelijke procedure bevorderen. Ten tweede is er beperkte mogelijkheid om bewijsmateriaal op een juiste manier veilig te stellen, omdat dit binnen zeven dagen na het seksueel geweld moet gebeuren. Ten derde moet het FMO kindvriendelijk uitgevoerd worden. Om secundaire victimisatie te voorkomen is het cruciaal dat kinderen zo min mogelijk last ondervinden van een dergelijk ingrijpend onderzoek. Het op een juiste en kindvriendelijke manier uitvoeren van het onderzoek in deze fase, zo kort na het incident, kan er bovendien voor zorgen dat kinderen in een latere fase minder schade ervaren en minder hulpverlening nodig hebben.

Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) voerde deze taak jarenlang landelijk uit. Door een groot tekort aan forensisch artsen, kan het NFI deze onderzoeken sinds maart 2022 niet meer uitvoeren. Om de stop in FMO's door het NFI op te vangen, is als tijdelijke oplossing het Landelijk Onderzoeks- en Expertisebureau FMO (LOEF) in het leven geroepen. Op het moment van schrijven van deze monitor is echter nog altijd niet duidelijk hoe het uitvoeren van FMO's bij kinderen op de lange termijn geborgd wordt. Een structurele en duurzame oplossing, waarin bovendien het behoud van expertise gewaarborgd is, is van groot belang voor deze kwetsbare groep jonge slachtoffers. De derde aanbeveling luidt dan ook:

AANBEVELING 3

Realiseer een duurzame oplossing voor het uitvoeren van forensisch medisch onderzoek bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld

De Nationaal Rapporteur beveelt de minister van Justitie en Veiligheid aan om een structurele en duurzame oplossing te realiseren voor het uitvoeren van Forensisch Medisch Onderzoek bij minderjarige slachtoffers van seksueel geweld. De juiste forensisch medische expertise moet hierin geborgd zijn, en artsen moeten in staat zijn om deze expertise ook op peil te houden.

Literatuurlijst

Baeten, P. (2018). *Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019*. Landelijk Netwerk Veilig Thuis.

Brinkman, S.A., Johnson, S.E., Codde, J.P., Hart, M.B., Straton, J.A., Mittinty, M.N. & Silburn, S.R. (2016). Efficacy of infant simulator programmes to prevent teenage pregnancy: A school-based cluster randomised controlled trial in Western Australia. *The Lancet*, 388, 2264-2271. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)30384-1

Bron, J., Loenen, S., Haverkamp, H., & van Vliet, E. (2015). *Seksualiteit en seksuele diversiteit in de kerndoelen: een leerplanvoorstel en voorbeeldlesmateriaal*. SLO.

Canadian Centre for Child Protection (2017). *Survivors' survey. Executive Summary 2017.* CCCP.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2019). *Beleidsinformatie Veilig Thuis: Stand van zaken in het 2e halfjaar van 2018*. CBS.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). *Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld 2020*. CBS.

Centrum Seksueel Geweld (2020). *Jaarverslag Landelijk netwerk Centrum Seksueel Geweld 2020.* CSG.

Centrum Seksueel Geweld (2020). *Strategisch meerjarenplan 2020-2022.* CSG.

Centrum Seksueel Geweld (2021). *Jaarverslag Landelijk netwerk Centrum Seksueel Geweld 2021.* CSG.

Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (2019). *Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel in 2020*. CKM.

Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (2020). *Effecten van Corona: Een analyse op basis van de digitale hulpverlening verzorgd door 'Chat met Fier'.* CKM.

Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (2021). *Chat met Fier – Factsheet 2018.* CKM.

Covers, M., Noteboom, F., Dam, A., & Bicanic, I. (2022). *Drempels voor disclosure van seksueel geweld in anonieme online hulpverlening.* CSG.

Defence for Children – ECPAT (2019). *Minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting die weglopen uit de instelling.* Defence for Children – ECPAT.

Defence for Children – ECPAT & Terres des Hommes (2022). *Terminologiegids voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik.* Defence for Children – ECPAT.

de Graaf, H., van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017.* Eburon.

de Jong, R. (2022). *Long-term consequences of child sexual abuse: Adult role fulfillment of child sexual abuse victims.* Vrije Universiteit.

Domhardt, M., Münzer, A., Jörg, M., Fergert, J.M., & Goldbeck, L. (2014). Resilience in survivors of child sexual abuse: A systematic review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, *16*(4), 476–493. https://doi.org/10.1177%2F1524838014557288

DUO Onderwijsonderzoek & Advies (2022). *Onderzoek: Relationele en seksuele vorming in het VO.* DUO.

Easton, S.D., Coohey, C., O'Leary, P., Zhang, Y., & Hua, L. (2011). The effect of childhood sexual abuse on psychosexual functioning during adulthood. *Journal of Family Violence*, *26*, 41-50. https://doi.org/10.1007/s10896-010-9340-6

Europol (2020). *Exploiting isolation: Offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic.* Europol.

Expertisecentrum Mensenhandel & Mensensmokkel (2021). *De rol van online platformen bij binnenlandse seksuele uitbuiting van minderjarigen: Tactisch intelligence beeld.* EMM.

Expertisebureau Online Kindermisbruik (2020). *Jaarverslag 2020*. EOKM.

Expertisebureau Online Kindermisbruik (2021). *Jaarverslag 2021.* EOKM.

Farrell, G. & Pease, K. (2000). Editors' introduction: Why repeat victimisation matters. In *Studies on Repeat Victimisation* (G. Farrell and K. Pease, eds) pp. 1-4, Volll. Crime Prevention Studies, Criminal Justice Press.

Gartner, R., & Sterzing, P. (2016). Gender microaggressions as a gateway to sexual harassment and sexual assault: Expanding the conceptualization of youth sexual violence. *Journal of Women and Social Work*, *31*(4), 491-503. https://doi.org/10.1177/0886109916654732

Gemeente Amsterdam (2021). *Voortgangsrapportage 2021: Programma tegen Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld (SISG).* Gemeente Amsterdam.

GGD Amsterdam & Amsterdam UMC (2021). *De Amsterdamse zedenzaak: Resultaten uit wetenschappelijk onderzoek (2013-2018)*. GGD Amsterdam.

Gorissen, M., el Akehal, J., Weerman, F., & van de Weijer, S. (2020). *Het fenomeen online seksueel geweld. Een literatuuronderzoek naar de kennis over omvang, aard en aanpak*. NSCR.

Grove, L.E., Farrell, G., Farrington, D.P., & Johnson, S.D. (2012). *Preventing repeat victimization: A systematic review*. Brottsförebyggande rådet/The Swedish National Council for Crime Prevention.

Hailes, H.P., Yu, R., Danese, A., & Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: An umbrella review. *The Lancet Psychiatry, 6*(10), 830-839. https://doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30286-X

Hébert, M., Langevin, R., & Oussaïd, E. (2018). Cumulative childhood trauma, emotion regulation, dissociation, and behavior problems in school-aged sexual abuse victims. *Journal of Affective Disorders, 225*, 306-312. https://doi.org/10.1016/j.jad.2017.08.044

Hospers, S., van der Kamp, J., & van der Zijden, Q. (2020). *Jeugdhulp bij kindermishandeling en seksueel misbruik: Doen we de juiste dingen?* Partners in jeugdbeleid.

Inspectie van het Onderwijs (2019). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs over de sectoren PO, VO, SO, MBO en HO over schooljaar 2017-2018*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2019). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs vanuit kinderopvang over de jaren 2016-2018*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2020). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs in het onderwijs 2019-2020*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2020). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs vanuit kinderopvang over de jaren 2018-2020*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2021). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs in het onderwijs 2020-2021*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2021). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs vanuit kinderopvang over de jaren 2019-2021*. Inspectie van het Onderwijs.

Jeugdgezondheidszorg (2021). *Signaleren seksueel misbruik door de JGZ*. JGZ.

Khadr, S., Clarke, V., Wellings, K., Villalta, L., Goddard, A., Welch, J., Bewley, S., Kramer, T., & Viner, R. (2018). Mental and sexual health outcomes following sexual assault in adolescents: A prospective cohort study. *The Lancet Child & Adolescent Health, 2*(9), 654-665. https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30202-5

Kindertelefoon (2022). *Wat kinderen ons vertellen over sexting & online seksueel grensoverschrijdend gedrag – Factsheet*. Kindertelefoon.

KPN (2017). *Factsheet 'Hoe overleef ik mijn eerste mobiel?'*. https://www.overons.kpn/content/downloads/news/Factsheet-eerste-mobiel.pdf

Landelijk Programma Zeden - Kinderpornografie – Kindersekstoerisme (2016). *Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme*. LPZKK.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014). *Op goede grond: de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017). *Effectief preventief: Het voorkomen van seksueel geweld door seksuele en relationele vorming in het onderwijs*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2019). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2015-2019*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020). *Vertrouwen in Veerkracht*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2015-2019*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020*. Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Bouwen aan Bescherming.* Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Brede Blik op Slachtofferschap.* Nationaal Rapporteur.

Netwerk Mediawijsheid (2021). *Monitor Mediagebruik 7 - 12 jaar: Een onderzoek naar omgang met en gebruik van media(devices) van kinderen tussen 7 en 12 jaar, en de rol die ouders hierin spelen.* Netwerk Mediawijsheid.

Netwerk Mediawijsheid (2022). *Iene Miene Media: Een onderzoek naar omgang met en gebruik van media(apparaten) van kinderen van 0 t/m 6 jaar en de rol die ouders hierin spelen.* Netwerk Mediawijsheid.

Oosterwijk, K., & Fischer, T. (2017). *Interventies jeugdige daders cybercrime.* WODC.

Papalia, N., Mann, E., & Ogloff, J.R.P. (2020). Child sexual abuse and risk of revictimization: Impact of child demographics, sexual abuse characteristics, and psychiatric disorders. *Child Maltreatment*, *26*(1), 74–86. https://doi.org/10.1177%2F1077559520932665

Rutgers (2022). *Manifest voor betere seksuele vorming.* Rutgers.

Rutgers (2022). *Relationele en seksuele vorming in het basisonderwijs*. Rutgers.

Rutgers (2022). *Wat bepaalt de impact van online seksueel geweld?* Rutgers.

Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek Kindermishandeling 2016.* Radboud Universiteit – ITS.

Schoedl ,F.A., Costa, M.C.P., Mari, J.J., Mello, M.F., Tyrka, A.R., Carpenter, L.L., & Price, H.H. (2009).The clinical correlates of reported childhood sexual abuse: An association between age at trauma onset and severity of depression and PTSD in adults. *Prevention, Assessment, and Clinical Research*, *19*(2), 165-170. https://doi.org/10.1080/10538711003615038

Scoglio, A.A.J., Kraus, S.W., Saczynski, J., Jooma, S., & Molnar, B.E. (2019). Systematic review of risk and protective factors for revictimization after child sexual abuse. *Trauma, Violence and Abuse*, *22*(1), 41–53. https://doi.org/10.1177%2F1524838018823274

Steketee, M., Tierolf, B., Lünnemann, K., & Lünnemann, M. (2020). *Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Kwestie van lange adem.* Verweij Jonker Instituut.

Sterk Huis, Fier & Levvel (2022). *Achter gesloten deuren: Een onderzoek naar kenmerken en achtergronden van meisjes met een achtergrond van geweld in afhankelijkheidsrelaties die vanuit een open jeugdzorginstelling in een gesloten instelling zijn geplaatst*. Sterk Huis, Fier & Levvel.

van Mansom, M., & Schwegler, V. (2021). *Eigen schuld, dikke bult: Een verkennend onderzoek naar financiële afpersing met naaktbeelden onder jongens.* EOKM.

van Thiel, S. (2014). *Research methods in public administration and public management.* Routledge.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Ministerie van Justitie en Veiligheid, & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). *Informatieprotocol Beleidsinformatie Jeugd 2020*. Rijksoverheid.

Verlinden, E., van Duin, E., Tsang, V., Gigengack, M., Verhoeff, A., Brilleslijper, S., & Lindauer, R. (2021). *De Amsterdamse zedenzaak: Resultaten uit wetenschappelijk onderzoek (2013-2018)*. GGD Amsterdam & Amsterdam UMC.

Walker, H.E., Freud, J.S., Ellis, R.A., Fraine, S.M., & Wilson, L.C. (2019). The prevalence of sexual revictimization: A meta-analytic review. *Trauma, Violence and Abuse*, *20*(1), 62-80. https://doi.org/10.1177/1524838017692364

Widom, C.S., Czaja, S.J., & Dutton, M.A. (2008). Childhood victimization and lifetime revictimization. *Child Abuse & Neglect*, *32*(8), 785-796. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.12.006

Winkel, F., Blaauw, E., Sheridan, L. & Baldry, A.C. (2003). Repeat victimization and vulnerability

for coping failure: A prospective examination of a potential risk factor. *Psychology, Crime & Law, 9*, 87-95. https://doi.org/10.1080/10683160308137

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (2022). *Eindevaluatie Wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen*. WODC.

Wolak, J., Finkelhor, D., & Mitchell, K. (2011). Child pornography possessors: Trends in offender and case characteristics. *Sexual Abuse*, *23*(1), 22–42. https://doi.org/10.1177/1079063210372143

Bijlagen

B1 Onderzoeksverantwoording

B1.1 Uitgelicht Prevalentie

B1.1.1 Doelstelling

Om inzicht te geven in de prevalentie van slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen (zie de Uitgelicht Prevalentie), is in deze slachtoffermonitor gebruikgemaakt van de recente Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020 (hierna: Prevalentiemonitor). Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft deze in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) uitgevoerd.[1] De Prevalentiemonitor is opgezet om de ontwikkelingen van seksuele intimidatie en seksueel geweld blijvend te monitoren, zodat het effect van preventiebeleid kan worden onderzocht. De Nationaal Rapporteur heeft bij het CBS ongepubliceerde data van deze Prevalentiemonitor opgevraagd: een selectie van de informatie over 16- en 17-jarigen in de dataset. Dit met het doel om meer specifieke gegevens over de prevalentie van seksueel geweld bij minderjarigen te kunnen presenteren dan in de Prevalentiemonitor. Meer specifiek gaat het om fysiek seksueel geweld, niet-fysieke seksuele intimidatie en online seksueel geweld dat 16- en 17-jarigen in de 12 maanden voor bevragen (dus toen zij 15 tot en met 17 jaar oud waren) hebben meegemaakt. De in deze slachtoffermonitor gepresenteerde prevalentiecijfers komen dan ook niet in die vorm voor in de Prevalentiemonitor.

B1.1.2 Onderzoeksmethode

De cijfers in de Prevalentiemonitor zijn gebaseerd op een internetenquête onder een steekproef van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder. Met deze enquête is aan een brede, representatieve, steekproef gevraagd of zij bepaalde vormen van seksueel geweld hebben meegemaakt. Met andere woorden, er is gebruikgemaakt van zelfrapportage. Het onderzoek liep van begin maart tot eind april 2020. Hiermee is de jaarprevalentie van slachtofferschap over de periode maart/april 2019 tot en met maart/april 2020 onderzocht. Van de 100.000 benaderde personen hebben ruim 30.000 personen deze enquête ingevuld. In maart/april 2022 heeft een tweede meting plaatsgevonden. Hiervan worden de resultaten eind 2022 gepubliceerd.[2]

De Prevalentiemonitor beschrijft de aard en de mate waarin huiselijk geweld en seksueel geweld in Nederland voorkomen. Voor deze slachtoffermonitor is alleen gebruikgemaakt van de resultaten over seksueel geweld. Naast de feitelijke prevalentie van slachtofferschap is in de Prevalentiemonitor onderzocht in welke mate de incidenten een structureel karakter hebben. Ook is onderzocht wie de plegers zijn, wat de gevolgen voor de slachtoffers zijn, en met wie de slachtoffers over hun ervaringen hebben gepraat.

1 CBS, 2020.
2 Schriftelijke informatie CBS, d.d. 14 september 2022.

Dataverzameling

De Nationaal Rapporteur heeft in maart 2021 het CBS verzocht om ongepubliceerde data uit de Prevalentiemonitor, te weten een dataset van de specifieke minderjarige slachtoffergroep van 16 en 17 jaar. Deze data zijn door het CBS in een beveiligde omgeving geleverd als tabellendataset en beschikbaar gesteld voor gebruik door de Nationaal Rapporteur.

Analyse

Omdat de data zijn aangeleverd in de vorm van kruistabellen, zijn deze geanalyseerd in Excel. Hierbij zijn met name figuren gemaakt en betrouwbaarheidsintervallen berekend.

Gehanteerde definitie seksueel geweld tegen kinderen

De in deze monitor gepresenteerde onderzoeken hanteren verschillende definities van seksueel geweld tegen kinderen (zie hiervoor ook Hoofdstuk 1). In de Prevalentiemonitor wordt onder seksueel geweld verstaan: 'het slachtoffer worden van één of meer vormen van fysiek seksueel geweld, niet-fysieke seksuele intimidatie, of online seksuele intimidatie. Seksueel geweld kan binnen en buiten de huiselijke kring plaatsvinden, en zowel in de 'echte wereld' als online'. Hiermee wordt een brede definitie gehanteerd van seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie. Met andere woorden, ook sommige vormen van niet-strafbaar seksueel grensoverschrijdend gedrag worden meegenomen, zoals het op een seksuele manier staren of het online seksueel kwetsende opmerkingen maken.

B1.1.3 Kanttekeningen

Zelfrapportage kan leiden tot onderrapportage

De Prevalentiemonitor is gebaseerd op zelfrapportage. Dat wil zeggen dat er is gevraagd naar persoonlijke slachtofferervaringen met seksueel geweld in het verleden. Dat betekent dat de resultaten afhankelijk zijn van het geheugen, de eerlijkheid en de interpretatie van de respondenten. Er kan sprake zijn van onderrapportage, doordat respondenten zich niet alles kunnen herinneren of omdat zij niet alles willen vertellen. Anderzijds kan er sprake zijn van overrapportage doordat respondenten ervaringen verzinnen. Over het algemeen wordt aangenomen dat bij zelfrapportage eerder sprake is van onder- dan van overrapportage.[3] Ook hebben de gehanteerde definities van seksueel geweld en de manier waarop vragen zijn gesteld invloed op de uitkomsten van het onderzoek.

Omdat het hier analyses van eerder gepresenteerd onderzoek betreft, verwijst de Nationaal Rapporteur verder naar de rapportage van het onderzoek voor een uitgebreide beschrijving van de beperkingen van de data.[4]

B1.2 Preventie

Voor Hoofdstuk 2 is zogeheten *desk research* uitgevoerd. Dit is een onderzoeksstrategie waarbij bestaande gegevensbronnen worden gebruikt, zoals jaarverslagen en beleidsnota's.[5] Bij *desk research* worden dus secundaire gegevens verzameld: in dit geval over de maatregelen die in de

3 Finkelhor, 1994.
4 CBS, 2020.
5 Van Thiel, 2014.

periode 2017 tot en met juli 2022 zijn genomen voor de preventie van seksueel geweld tegen kinderen. Recentelijk zijn er zeer waardevolle preventieve initiatieven ontplooid op het gebied van seksueel geweld tegen kinderen. Daarom is gekozen om voor dit hoofdstuk de onderzoeksperiode iets uit te breiden tot juli 2022.

Door het gebruik van kernwoorden (zie onderstaande tabel voor een volledig overzicht) als preventie, preventiemaatregelen en voorkoming in combinatie met woorden als seksueel geweld of seksueel misbruik is gericht gezocht naar preventiemaatregelen.

Tabel B1.1 Gebruikte kernwoorden voor de desk research

Kernwoorden
Preventie
Preventiemaatregelen
Voorkoming
Seksueel geweld
Seksueel misbruik
Seksualiteit
Seksueel grensoverschrijdend gedrag
Seksuele intimidatie

Er is breed gezocht via zoekmachines op internet, maar er is ook gekeken op de websites van organisaties die zich bezighouden met seksueel geweld. Zo is er gekeken naar de Databank Effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut[6] en de Databank Effectieve sociale interventies van Movisie,[7] is er gezocht in Kamerstukken en zijn jaarverslagen van bijvoorbeeld Rutgers doorgenomen.

De Databank Effectieve sociale interventies van Movisie maakt een onderscheid tussen effectieve, erkende en niet-erkende interventies. Effectief betekent dat de interventie bewezen bijdraagt aan het doel ervan. Erkend betekent dat de interventie op enige wijze onderbouwd of onderzocht is, en in bepaalde mate effectief lijkt te zijn. In het erkenningstraject zijn vijf niveaus van beoordeling mogelijk. Van laag naar hoog zijn dit de erkenningsniveaus: goed beschreven, goed onderbouwd, eerste aanwijzingen voor effectiviteit, goede aanwijzingen voor effectiviteit en sterke aanwijzingen voor effectiviteit. Niet-erkend betekent dat de interventie in het proces van erkenning niet goed onderbouwd, noch bewezen effectief is (zie hiervoor ook Hoofdstuk 2). Gelet op het belang van effectieve preventiemaatregelen, is ervoor gekozen om in §2.3.4 enkel interventies die op het moment van schrijven bestempeld zijn als erkend mee te nemen in het onderzoek. Dat betekent ook dat er veel andere (niet-erkende) interventies *niet* zijn genoemd in dit hoofdstuk.

6 Website NJI, www.nji.nl/interventies (geraadpleegd 4 mei 2022).
7 Website Movisie, www.movisie.nl/databank-effectieve-sociale-interventies (geraadpleegd 4 mei 2022).

B1.3 Signalering (data Veilig thuis)

B1.3.1 Doelstelling

Voor Hoofdstuk 3 (zie §3.3.1) is bij het CBS de Beleidsinformatie Veilig Thuis uit 2017 tot en met 2021 opgevraagd met als doel om inzicht te krijgen in het aantal meldingen, diensten en onderzoeken met betrekking tot (vermoedens van) seksueel geweld tegen kinderen.

B1.3.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

Alle Veilig Thuis-organisaties zijn wettelijk verplicht om twee keer per jaar de beleidsinformatie over kindermishandeling en huiselijk geweld van het afgelopen half jaar aan te leveren aan het CBS.[8] De wettelijke Beleidsinformatie Veilig Thuis bevat onder meer informatie over de aanleiding en aard van de gegeven adviezen, gedane meldingen en uitgevoerde onderzoeken naar vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook bevat de beleidsinformatie gegevens over de melders en het vervolg van een melding. Het overzicht van variabelen die Veilig Thuis over 2017 tot en met 2021 heeft aangeleverd staat beschreven in het 'Beleidsinformatie Veilig Thuis: Informatieprotocol 2.0 (2019)'. Voor deze slachtoffermonitor zijn de meldingen die Veilig Thuis heeft geregistreerd als 'kindermishandeling, seksueel misbruik' door het CBS gefilterd uit de data. Het CBS heeft alle beleidsinformatie uit 2017-2021 (alle afgeronde adviezen, meldingen, diensten en onderzoeken) in juni 2022 in een beveiligde omgeving en geanonimiseerd beschikbaar gesteld voor gebruik door de Nationaal Rapporteur. Deze data zijn geleverd als maatwerktabellendataset.

Analyse

Omdat de data zijn aangeleverd in de vorm van kruistabellen, zijn de data geanalyseerd in Excel. Hierbij zijn met name figuren gemaakt en betrouwbaarheidsintervallen berekend.

B1.3.3 Kanttekeningen

Alleen data van de periode 2019-2021 kunnen worden gepresenteerd

In de vorige slachtoffermonitor constateert de Nationaal Rapporteur dat cijfers van Veilig Thuis slechts in beperkte mate kunnen worden gepresenteerd, omdat deze een aantal belangrijke tekortkomingen kennen. Deze hangen samen met de verschillen in zowel werkwijze als registratie tussen de Veilig Thuis-organisaties. Hierdoor kon geen betrouwbaar en vergelijkbaar landelijk beeld worden geschetst.[9] Met een nieuw handelingsprotocol en informatieprotocol zijn stappen gezet om dit te verbeteren. Per 1 januari 2019 werken de Veilig Thuis-organisaties volgens het nieuwe Handelingsprotocol Veilig Thuis.[10] Deze nieuwe werkwijze bevordert de kwaliteit en uniformiteit van de prestaties van de Veilig Thuis-organisaties. Sinds die datum werkt Veilig Thuis eveneens met een vernieuwd informatieprotocol, het zogeheten Informatieprotocol Veilig Thuis versie 2.0.[11] Het nieuwe informatieprotocol heeft als doel de cijfers van de Veilig Thuis-organisaties beter onderling vergelijkbaar te maken. Hiermee zijn de cijfers van Veilig

8 Art. 4.2.12 WMO 2015.
9 CBS, 2019; Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
10 Baeten, 2018.
11 Website Eerste Kamer, www.eerstekamer.nl/overig/20190702/beleidsinformatie_veilig_thuis/document (geraadpleegd 22 juni 2022).

Thuis vanaf 2019 consistent. Dat betekent echter dat in deze monitor alleen de cijfers over de periode 2019-2021 gepresenteerd kunnen worden. Basale informatie over de cijfers uit 2017-2018 is te vinden in de vorige Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen.[12]

Geen achtergrondkenmerken van slachtoffers bekend

Daarnaast is het momenteel niet mogelijk om cijfers te presenteren over achtergrondkenmerken van kinderen over wie bij Veilig Thuis een melding is gedaan. Veilig Thuis mag wettelijk gezien geen persoonsgegevens (burgerservicenummer) aan het CBS verstrekken voor de beleidsinformatie Veilig Thuis. Dit betekent dat het niet bekend is op hoeveel unieke slachtoffers de meldingen gerapporteerd in Hoofdstuk 3 betrekking heeft. Dit betekent ook dat de Veilig Thuis-data in het CBS niet gekoppeld kunnen worden aan andere datasets, om bijvoorbeeld te zien of slachtoffers in beeld bij Veilig Thuis ook in beeld zijn bij de politie of bij jeugdhulpinstanties. Om dit mogelijk te maken is een traject gestart om de Wmo 2015, die de wettelijke basis voor Veilig Thuis bevat, aan te passen. Naar verwachting treedt de wetswijziging in 2023 in werking, en is het voor de volgende slachtoffermonitor wel mogelijk om uitgebreider over achtergrondkenmerken van slachtoffers te rapporteren.[13] Dit is van groot belang voor het verwerven van inzicht in slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, en een manier om beleid, waar nodig, effectief aan te passen.

B1.4 Signalering (data Raad voor de Kinderbescherming)

B1.4.1 Doelstelling

Voor Hoofdstuk 3 (zie §3.4.1) is gebruikgemaakt van data van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Het doel van het dataverzoek aan de RvdK is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de beschermingsonderzoeken die de RvdK in de periode 2017-2021 heeft verricht naar kinderen die (vermoedelijk) slachtoffer zijn van een vorm van seksueel geweld.

B1.4.2 Onderzoeksmethode

De RvdK registreert voor elk (beschermings)onderzoek diverse kenmerken van de zaak. Hiertoe beantwoorden raadsonderzoekers de vraag: 'Is er sprake van kindermishandeling of een specifieke vorm van geweld of dwang? En is er een bijzondere context waarin dit plaatsvindt?' Indien de vraag met 'ja' wordt beantwoord moet de raadsonderzoeker verplicht een keuze maken uit de volgende antwoordcategorieën: eergerelateerd geweld, huiselijk geweld door vader/moeder/opvoeder/kind, kindermishandeling, meisjesbesnijdenis, verwaarlozing, scheidingsproblematiek, (seksuele) uitbuiting/gedwongen prostitutie (w.o. loverboyproblematiek) en/of seksueel misbruik. Raadsonderzoekers kunnen dus aangeven dat sprake is (geweest) van seksueel misbruik en/of van (seksuele) uitbuiting/gedwongen prostitutie, waaronder loverboyproblematiek. De term 'loverboyproblematiek' is niet meer gewenst volgens de meest recente terminologierichtlijnen voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. Het legt de verantwoordelijkheid bij het slachtoffer en het doet geen recht aan de ernst van het misdrijf en de noodzaak tot uitbanning ervan.[14] Daarom wordt in deze slachtoffermonitor de neutrale term 'seksuele uitbuiting' gehanteerd.

12 Nationaal Rapporteur, 2019 (Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018).
13 Mondelinge informatie CBS, d.d. 17 mei 2022; Schriftelijke informatie CBS, d.d. 7 juli 2022; Schriftelijke informatie Veilig Thuis, d.d. 25 augustus 2022.
14 Defence for Children, ECPAT & Terres des Hommes, 2022.

Dataverzameling

De Landelijke Staforganisatie van de RvdK heeft op verzoek van de Nationaal Rapporteur de landelijke data geleverd over de beschermingsonderzoeken (de unieke zaaknummers) waarin sprake is van seksueel misbruik en/of seksuele uitbuiting; zaken die in de periode 2017 tot en met 2021 zijn aangemeld bij de RvdK (instroom). De peildatum van datalevering van de RvdK aan de Nationaal Rapporteur is mei 2022. Het kan hierbij gaan om zaken waarbij seksueel geweld is gemeld bij de RvdK, waarbij vermoedens zijn van seksueel geweld en/of waarbij dit is aangetoond tijdens het raadsonderzoek.[15] De zaken gaan om onderzoeken naar kinderbeschermingsmaatregelen waarin sprake is (geweest) van mogelijk slachtofferschap van het onderzochte kind, en niet om mogelijk daderschap. De geleverde data gaan immers over *bescherming*sonderzoeken (naar kinderbeschermingsmaatregelen) en niet over *straf*onderzoeken.

Eén zaak omvat in de registratie van de RvdK één uniek onderzoek naar één uniek kind. Wanneer de RvdK een onderzoek uitvoert naar meerdere kinderen binnen één gezin, dan is in het registratiesysteem per kind een zaak aangemaakt. De RvdK kent aan elk kind dat betrokken is bij een onderzoek een uniek nummer toe (een kinddossiernummer). Kinderen kunnen in de loop van de jaren bij meerdere onderzoeken betrokken zijn. In de periode 2017-2021 heeft de RvdK 1.478 unieke onderzoeken uitgevoerd waarbij sprake is van een vorm van seksueel geweld tegen kinderen. Bij deze onderzoeken zijn in totaal 1.399 kinderen betrokken.

Analyse

Alle data zijn geanalyseerd met SPSS-versie 28. De resultaten hiervan zijn beschreven in §3.4. Er zijn diverse kruistabellen uitgedraaid.

B1.4.3 Kanttekeningen

Registratie seksueel geweld kan verschillen per raadsonderzoeker

De toelichting die raadsmedewerkers in het registratiesysteem zien bij de zaakkenmerken luidt 'Het betreft hier vele verschillende vormen van geweld welke zijn gemeld, of in het raadsonderzoek zijn aangetoond of worden vermoed'. Hierbij zijn geen definities opgenomen over de vormen van kindermishandeling, (huiselijk) geweld en dwang. Of seksueel misbruik en/of seksuele uitbuiting (en andere vormen van kindermishandeling en geweld) worden geregistreerd kan verschillen per individuele raadsmedewerker. Hierdoor is enige subjectiviteit in de classificatie onvermijdelijk.

Niet alle onderzoeken gaan specifiek over seksueel geweld tegen kinderen

Dat de RvdK bij 1.478 zaken de zaakkenmerken 'seksueel misbruik' en/of 'seksuele uitbuiting' heeft staan, hoeft niet te betekenen dat de vermoedens van seksueel geweld tegen kinderen de aanleiding van het onderzoek zijn geweest. Het hoeft ook niet te betekenen dat de RvdK specifiek onderzoek heeft gedaan naar vermoedens van seksueel geweld. Het kan bijvoorbeeld zijn dat de RvdK een melding krijgt over ernstige verwaarlozing van een kind. Als de RvdK tijdens het onderzoek door een betrokkene wordt geïnformeerd dat er in het verleden vermoedens waren dat dit kind seksueel werd misbruikt, dan kan de RvdK dit zaakkenmerk registreren. Dat is dan ongeacht of de raadsmedewerker hierna een onderzoeksvraag formuleert op dit terrein. Door deze beperking van de data kan er niet geconcludeerd worden dat de RvdK naar 1.399

15 Dit is de toelichting die de raadsmedewerkers zien in het registratiesysteem bij het beantwoorden van de vraag of in het gezin sprake is van kindermishandeling of een specifieke vorm van geweld of dwang.

minderjarigen een beschermingsonderzoek heeft uitgevoerd wegens vermoedens van seksueel geweld. Er kan ook niet geconcludeerd worden dat, wanneer de RvdK een kinderbeschermingsmaatregel nodig acht, deze het doel heeft de seksuele integriteit van kinderen te beschermen.

In principe worden de zaakkenmerken geregistreerd per zaak, dus per uniek beschermingsonderzoek naar een uniek kind. Het is in de praktijk echter mogelijk dat, wanneer seksueel misbruik en/of seksuele uitbuiting is geregistreerd, dit niet altijd van toepassing is op die unieke zaak. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk dat deze registratie gaat om een ander minderjarig kind in het gezin of om seksueel misbruik of uitbuiting van volwassenen. Bijvoorbeeld wanneer moeder aangeeft dat haar (ex-)partner haar heeft verkracht. Omdat de focus van de RvdK ligt op de bescherming van het kind, heeft de registratie in de meeste gevallen echter betrekking op het onderzochte kind.

B1.5 Signalering (data Helpwanted.nl)

B1.5.1 Doelstelling

Om in Hoofdstuk 3 inzicht te krijgen in de mate waarin seksueel geweld, seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksuele intimidatie online gesignaleerd wordt, is gebruikgemaakt van data van Helpwanted.nl (zie §3.6). Het doel van het dataverzoek aan Helpwanted.nl is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de anonieme (hulp)vragen van kinderen die Helpwanted.nl in de periode 2017-2021 heeft ontvangen.

B1.5.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

Wanneer een kind of jongere via de chat, mail, telefoon of geautomatiseerde adviesmodule op de website contact opneemt met Helpwanted.nl, registreert Helpwanted.nl verschillende kenmerken van de (hulp)vrager en van het incident. De dataset bevat onder andere het geslacht en de leeftijd van de (hulp)vrager, informatie over de reden waarom de melder contact opneemt, en het online platform waarop het misbruik heeft plaatsgevonden. Helpwanted.nl heeft een dataset met informatie van alle (hulp)vragen uit de periode 2017-2021 in een beveiligde omgeving beschikbaar gesteld voor gebruik door de Nationaal Rapporteur. Deze data zijn in mei 2021 en juni 2022 geleverd als Excelbestand.

Analyse

Alle data zijn geanalyseerd met SPSS-versie 28. De resultaten hiervan zijn beschreven in §3.6. Er zijn diverse kruistabellen uitgedraaid.

De door Helpwanted.nl aangeleverde data zijn opgeschoond om analyse ervan mogelijk te maken. Zo zijn verschillende categorieën van redenen waarom kinderen contact hebben opgenomen met Helpwanted.nl weggelaten uit de analyse, omdat hier geen sprake is van seksueel geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag.[16] Dit gaat om de volgende categorieën: 'nepprofiel op social media', 'ooit naaktfoto gestuurd', 'niet serieus' en 'overig (meestal: vraag past niet binnen online seksueel misbruik)'. Daarnaast is er soms sprake van typefoutjes in de dataset. Zo wordt het geslacht van de hulpvrager geregistreerd als M (mannelijk), V (vrouwelijk)

16 Schriftelijke informatie Helpwanted.nl, d.d. 25 mei 2021.

en O (onbekend). In sommige gevallen is het geslacht geregistreerd onder een andere letter; in die gevallen is dit aangepast naar de categorie onbekend.

B1.5.3 Kanttekeningen

Slachtoffergroep niet representatief voor alle slachtoffers

Allereerst is voor deze slachtoffermonitor slechts één dataset beschikbaar om inzicht te bieden in de mate waarin seksueel geweld en seksuele intimidatie online gesignaleerd wordt. Daarnaast is geput uit jaarverslagen (bijvoorbeeld van het Centrum Seksueel Geweld) en bestaand onderzoek (bijvoorbeeld dat van het Centrum Kinderhandel en Mensenhandel over Chat met Fier). Dit betekent dat data verzameld zijn op basis van gelegenheid/beschikbaarheid en dat §3.6 niet rapporteert over een representatieve groep slachtoffers die online contact opneemt met een hulpverlenende instantie.

Kanttekeningen rondom de wijze van registreren

Een volgende groep van kanttekeningen gaat over de wijze van registratie door Helpwanted.nl. Alle (hulp)vragen, waaronder ook bijvoorbeeld enkele vragen die leiden tot een kort chatgesprek worden door Helpwanted.nl geregistreerd. In deze registratie wordt bijvoorbeeld niet bijgehouden hoe lang een adviessessie heeft geduurd. Daardoor is lang niet altijd duidelijk of de melder daadwerkelijk slachtoffer is, en kunnen (hulp)vragen moeilijk worden geduid.

Een andere kanttekening heeft te maken met het feit dat alle chats en gesprekken los van elkaar plaatsvinden en vaak anoniem zijn, en daardoor niet aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Dit betekent dat het goed mogelijk is dat melders meerdere malen contact leggen met Helpwanted.nl en daardoor dubbel in de dataset voorkomen. Het aantal geregistreerde (hulp)vragen gerapporteerd in Hoofdstuk 3 betreft dus geen unieke melders.

Daarnaast heeft Helpwanted.nl in november 2019 een nieuwe manier van contact leggen, via een automatische adviesmodule op de website, mogelijk gemaakt. Deze adviesmodule heeft geleid tot een grote stijging van het websitebezoek en daarmee van het aantal (hulp)vragen. Hiermee is het aantal (hulp)vragen sinds november 2019 enorm gestegen. Het doorlopen van deze adviesmodule leidt echter niet altijd tot 1-op-1 contact met een Helpwanted.nl medewerker. Ook betekent dit dat de cijfers van de verschillende jaren niet met elkaar te vergelijken zijn.

Een laatste kanttekening heeft te maken met het registreren van het platform waarop het misbruik of grensoverschrijdende gedrag plaatsvond. Helpwanted.nl heeft hiertoe een lijst met platformen en codes opgesteld, waaronder deze geregistreerd worden, bijvoorbeeld Facebook (FB), Instagram (In) en Kik (Ki). Niet alle bekende platformen zijn in deze lijst opgenomen, terwijl daar wel soms onder geregistreerd lijkt te worden. Zo komt de code OM enkele keren voor in de dataset, terwijl deze niet is opgenomen in de officiële lijst met codes. Vermoedelijk staat de code OM voor het platform Omegle. Het is bekend dat op dit platform regelmatig seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag voorkomt (zie hiervoor ook Hoofdstuk 3), maar op basis van de data van Helpwanted.nl kan dit niet geverifieerd of gefalsifieerd worden.

B1.6 Uitgelicht: Signalering (data Politie)

B1.6.1 Doelstelling

Om voor de Uitgelicht Politie inzicht te krijgen in de mate waarin seksueel geweld wordt gesignaleerd bij de politie, is gebruikgemaakt van politiedata, beschikbaar via het CBS. Het doel van het analyseren van deze dataset is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij de politie in de periode 2017-2021.

B1.6.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

Het CBS heeft een maatwerkbestand samengesteld met het aantal door de politie geregistreerde meldingen van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in de periode 2017-2021. Deze gegevens zijn afkomstig uit het registratiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie. Hierin legt de politie mogelijk strafbare incidenten vast. Bij die incidenten kan de politie personen registreren en daaraan een rol koppelen, zoals verdachte, slachtoffer of getuige. Voor dit databestand zijn de slachtoffers geselecteerd. Het gaat om minderjarige slachtoffers bij een incident met een seksueel geweld-feitcode. Tabel B1.2 toont een overzicht van de betreffende feitcodes. Incidenten geregistreerd in BVH kunnen meldingen of aangiften van burgers zijn, maar ook observaties van een politiemedewerker of signalen die een andere instantie doorgeeft.

Tabel B1.2 Geselecteerde feitcodes in BVH[17]

Code	Omschrijving
F520	Openbare schennis der eerbaarheid
F521	Verkrachting
F522	Aanranding
F525	Pornografie
F526	Incest/Afhankelijkheid/Wilsonbekwame
F527	Seksueel misbruik kinderen (geen incest)
F5292	Kinderprostitutie
F5295	Sexting
F5296	Grooming

Analyse

De resultaten zijn afkomstig van eigen berekeningen op basis van het door het CBS samengestelde maatwerkbestand gebaseerd op niet-openbare microdata. Alle data zijn geanalyseerd met SPSS-versie 25 in de remote access omgeving van het CBS. Er zijn diverse kruistabellen uitgedraaid.

17 De terminologie van de feitcodes kinderprostitutie en (kinder)pornografie zijn inmiddels achterhaald (Defence for Children, ECPAT & Terres des Hommes, 2022) maar komen nog in de politiesystemen voor. In de betreffende hoofdstukken van deze monitor is daarom gekozen om de nieuwe, meest passende terminologie te gebruiken. Het is namelijk belangrijk dat woordgebruik recht doet aan de ernst van het misdrijf en implicaties voor slachtoffers.

B1.6.3 Kanttekeningen

Geen volledig beeld van alle slachtoffers

De gegevens in de Uitgelicht Politie bieden geen volledig overzicht van alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. De data beperken zich namelijk tot slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die in beeld zijn bij de politie. Terwijl sommige slachtoffers alleen in beeld zijn bij hulpverlenende instanties en veel slachtoffers helemaal niet worden gesignaleerd omdat zij aan niemand of alleen aan vrienden of familie vertellen over wat zij hebben meegemaakt.

Daarnaast ontbreken in BVH de slachtoffers die niet staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Van hen is geen (gepseudonimiseerd) burgerservicenummer bekend en zij zijn daarom niet terug te vinden in andere datasets van het CBS. Hierdoor komen bijvoorbeeld slachtoffers zonder verblijfsstatus niet voor in de datasets.

Klein deel personen in het slachtofferbestand mogelijk geen slachtoffer

Uit de CBS-databestanden over slachtoffers die door de politie geregistreerd zijn bij incidenten van seksueel geweld is niet altijd op te maken of aan alle personen daadwerkelijk de rol van slachtoffer is toegekend. Het CBS heeft dit op verzoek van de Nationaal Rapporteur in 2020 voor de Dadermonitor mensenhandel 2015-2019 onderzocht op basis van de onderliggende bronbestanden van de politie.[18] Daaruit blijkt dat in bijna alle jaren meer dan 90% van de personen in het slachtofferbestand door de politie in ieder geval is aangemerkt als slachtoffer. De personen die niet zijn aangemerkt als slachtoffer, zijn meestal wel degenen die aangifte hebben gedaan. Hoewel in de praktijk de aangever niet altijd zelf slachtoffer hoeft te zijn, is dat wel vaak het geval.

B1.7 Hulpverlening

B1.7.1 Doelstelling

Om inzicht te geven in hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen heeft de Nationaal Rapporteur in Hoofdstuk 4 data van het CBS gebruikt. In de registratie van jeugdhulp en opvang is niet opgenomen wat de aanleiding is voor de inzet van hulp en opvang. Om toch zicht te krijgen op hulp en opvang voor slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, heeft de Nationaal Rapporteur in samenwerking met het CBS een pilot uitgevoerd. Daarin is informatie over slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen geregistreerd bij de politie (zie §1.6) gekoppeld aan informatie over hulpverlening.

B1.7.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

Om inzicht te krijgen in hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen heeft het CBS een maatwerkbestand samengesteld op basis van niet-herleidbare, niet-openbare microdata. Dit maatwerkbestand bevat het aantal door de politie geregistreerde minderjarige slachtoffers van seksueel geweld in de periode 2016-2021. De werkwijze rondom dit maatwerkbestand staat in detail beschreven in §1.6 van deze onderzoeksverantwoording, aangezien

18 Nationaal Rapporteur, 2021 (Dadermonitor mensenhandel 2015-2019), B1.3.3.

deze data ook gebruikt zijn voor de Uitgelicht Politie. Voor Hoofdstuk 4 is deze populatie slachtoffers gekoppeld aan gegevens over jeugdhulp. Hiervoor is de door het CBS verzamelde registratie van jeugdhulptrajecten die bedoeld is voor monitoring en beleidsinformatie, de Beleidsinformatie Jeugd, gebruikt.[19]

In Hoofdstuk 4 worden de slachtoffers in beeld bij de politie in 2016 wel meegenomen en de slachtoffers in beeld bij de politie in 2021 niet. Op deze manier kan voor alle slachtoffers gekeken worden of zij binnen een jaar na het einde van de geregistreerde pleegperiode van het seksueel geweld, dus in de jaren 2016-2021, jeugdhulp hebben ontvangen. In totaal gaat het om 13.817 slachtoffers die zijn aangemeld bij de politie tussen 2016 en 2020 en die mogelijk jeugdhulp hebben ontvangen in de periode 2016-2021.

Analyse

De resultaten zijn afkomstig van eigen berekeningen op basis van het door het CBS samengestelde maatwerkbestand gebaseerd op niet-openbare microdata. Alle data zijn geanalyseerd met SPSS-versie 25 in de remote access omgeving van het CBS. Er zijn diverse kruistabellen uitgedraaid.

B1.7.3 Kanttekeningen

Bevindingen niet representatief voor alle slachtoffers

Omdat de basis-dataset voor Hoofdstuk 4 bestaat uit politiegegevens, gelden de kanttekeningen zoals beschreven in §1.6.3 ook voor de data die gebruikt zijn in dit hoofdstuk. De gegevens die zijn gebruikt voor dit hoofdstuk zijn waarschijnlijk niet representatief voor alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. Zoals eerder genoemd is er geen zicht op slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die niet in beeld zijn bij de politie. Het is goed mogelijk dat het percentage slachtoffers dat hulp ontvangt bij die groep anders ligt. Daarnaast is het zeer goed mogelijk dat slachtoffers die niet in beeld zijn bij de politie, wél jeugdhulp ontvangen. Ook op deze groep heeft deze slachtoffermonitor geen zicht kunnen bieden.

Geen zeker causaal verband tussen slachtofferschap en hulpverlening

Het is bovendien niet met zekerheid te zeggen of jeugdhulp direct gerelateerd is aan slachtofferschap van seksueel geweld tegen kinderen. Om een verband aannemelijker te maken is alleen hulpverlening in kaart gebracht die binnen een jaar na het einde van het seksueel geweld tegen kinderen in gang is gezet. Het kan echter alsnog zo zijn dat in die periode jeugdhulp is gestart in verband met andere, niet aan seksueel geweld tegen kinderen gerelateerde, medische of persoonlijke omstandigheden.

B1.8 Herhaald slachtofferschap

B1.8.1 Doelstelling

Om inzicht te geven in de aard en omvang van herhaald slachtofferschap – ook wel revictimisatie genoemd – bij slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen, heeft de Nationaal Rap-

19 Door het verzamelen van gegevens in de Beleidsinformatie Jeugd kunnen gemeenten en het Rijk monitoren hoe de jeugdhulp zich ontwikkelt in het nieuwe gedecentraliseerde bestel. Voor verdere informatie zie: Website CBS, www.cbs.nl/jeugdzorg (geraadpleegd 4 augustus 2022).

porteur in Hoofdstuk 5 met data van het CBS onderzocht hoe vaak door de politie geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen later nogmaals als slachtoffer worden geregistreerd door de politie.

B1.8.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

Het CBS heeft een maatwerkbestand samengesteld met het aantal door de politie geregistreerde slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in de periode 2010-2021. Deze gegevens zijn afkomstig uit het registratiesysteem BVH. Hierin legt de politie strafbare incidenten vast. Bij die incidenten kunnen zij personen registreren en daaraan een rol koppelen, zoals verdachte, slachtoffer of getuige. Voor dit databestand zijn de slachtoffers geselecteerd. Het gaat om minderjarige slachtoffers van een incident met een seksueel geweld-feitcode. Tabel B1.2 toont een overzicht van de betreffende feitcodes. Incidenten geregistreerd in BVH kunnen meldingen of aangiften van burgers zijn, maar ook observaties van een politiemedewerker of signalen die een andere instantie doorgeeft.

De datum waarop het incident is geregistreerd, is leidend bij het bepalen van de periode. Voor een klein deel van de slachtoffers heeft het incident zelf dus voor 2010 plaatsgevonden. De onderzoeksperiode wijkt af van de rest van de monitor omdat voor de meest betrouwbare resultaten over herhaald slachtofferschap een zo lang mogelijke periode wordt meegenomen. Verder terug dan 2010 is niet mogelijk. Voor die tijd waren nog niet alle politieregio's over op het nieuwe registratiesysteem, dus zijn de data bij het CBS onvolledig. In de periode 2010-2021 zijn er 31.059 unieke minderjarige slachtoffers van seksueel geweld geregistreerd.

De populatie van slachtoffers is gekoppeld aan data over de incidenten afkomstig uit BVH, zoals de vorm van seksueel geweld en de pleegdata. Van de slachtoffers zijn ook kenmerken bekend. Deze kenmerken zijn bepaald aan de hand van registraties in het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB) van het CBS. Alle bestanden van het CBS worden versleuteld beschikbaar gesteld. Dit betekent dat de incident-, zaak- en persoonsidentificerende gegevens worden vervangen door kunstmatig aangemaakte betekenisloze identificerende nummers (ook wel pseudoniem). Alle koppelingen zijn gemaakt op basis van deze unieke identificerende nummers.

Van de slachtoffers is vervolgens onderzocht of zij binnen een vast aantal jaar na het eerste geregistreerde incident van seksueel geweld tegen kinderen – ook wel het peilincident – opnieuw als slachtoffer zijn geregistreerd bij enig delict. Dat kan herhaald slachtofferschap van seksueel geweld zijn, maar ook slachtofferschap van bijvoorbeeld een geweldsdelict, fraude, of een beroving.

Analyse

Alle gevallen van revictimisatie zijn aan het databestand toegevoegd en geanalyseerd. Daarnaast zijn bijvoorbeeld uitsplitsingen gemaakt naar leeftijdscategorie, geslacht en feitcode van het peilincident. Voor de analyse is gebruikgemaakt van SPSS-versie 25 in de remote access omgeving van het CBS. Hierbij is voornamelijk gebruikgemaakt van beschrijvende statistiek met statistische toetsen voor significantie.

B1.8.3 Kanttekeningen

Bevindingen waarschijnlijk niet representatief voor alle slachtoffers

Omdat de basis-dataset bestaat uit politiegegevens, gelden de kanttekeningen zoals beschreven in §1.6.3 ook voor de data die gebruikt zijn in Hoofdstuk 5. De gebruikte data bieden geen volledig overzicht van de aard en omvang van herhaald slachtofferschap van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen. De data in dit hoofdstuk beperken zich namelijk tot incidenten en slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen die in beeld zijn bij de politie. Lang niet alle slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen komen daar (opnieuw) in beeld. De gevonden revictimisatie-percentages zijn dus waarschijnlijk een onderschatting van het daadwerkelijke aantal slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen dat opnieuw slachtoffer wordt van een delict.

Beperkte onderzoeksperiode herhaald slachtofferschap

In de analyse is het revictimisatiepercentage onderzocht na 2, 5, 7 en 10 jaar. Omdat er niet meer dan 11 jaar aan data beschikbaar zijn, kan de revictimisatie niet over een langere periode worden vastgesteld. Hoe langer de onderzoeksperiode is, hoe hoger het percentage van revictimisatie. Op basis van de gegevens gebruikt voor dit hoofdstuk is dus niet bekend of het percentage slachtoffers dat nogmaals als slachtoffer in beeld komt na een langere periode – bijvoorbeeld na 15 jaar – nog hoger ligt dan de getoonde percentages.

Daarnaast is het mogelijk dat het peilincident van seksueel geweld tegen kinderen niet daadwerkelijk de eerste keer is dat iemand slachtoffer van seksueel geweld tegen kinderen is geworden omdat die persoon al voor 2010 slachtoffer van seksueel geweld tegen kinderen kan zijn geweest. In dat geval is het peilincident al een situatie van herhaald slachtofferschap. Het tegenovergestelde is ook mogelijk. Hoewel er meerdere feitcodes aan een enkel incident kunnen worden gekoppeld, kan het voorkomen dat andere delicten die in het kader van seksueel geweld tegen kinderen plaatsvinden als losse incidenten zijn geregistreerd. In dat geval lijkt het volgens de registratie te gaan om revictimisatie, maar houdt het andere delict verband met de situatie van seksueel geweld tegen kinderen. Al met al moet er dus rekening mee worden gehouden dat de bevindingen tot op zekere hoogte te maken kunnen hebben met een registratie-werkelijkheid.

B2 Bijlagetabellen

Tabel B2.1 geeft aanvulling op §3.2.

Tabel B2.1 Aantal acute meldingen van seksueel misbruik van minderjarigen bij het CSG, per CSG locatie 2017-2021 (n=2.578)[20]

	2017	2018	2019	2020	2021
Amsterdam-Amstelland	24 (15%)[21]	30 (16%)	38 (16,5%)	25 (16,4%)	58 (31,7%)
Brabant-Oost	38 (36%)	76 (33,3%)	61 (29,9%)	81 (39,1%)	89 (39%)
Drenthe	6 (31%)	9 (30,6%)	22 (56%)	19 (43,2%)	22 (52,4%)
Flevoland & Gooi en Vechtstreek	17 (47%)	18 (32,7%)	20 (33,3%)	12 (27,3%)	20 (29,9%)
Friesland	19 (48%)	20 (43%)	34 (52,3%)	38 (55%)	29 (43%)
Gelderland-Zuid en -Midden	19 (31%)	28 (33%)	43 (35%)	51 (37,2%)	47 (31,1%)
Groningen	29 (47%)	12 (18,4%)	31 (42,8%)	22 (27,8%)	21 (25%)
Limburg	19 (40%)	9 (14,1%)	24 (34,8%)	33 (33%)	35 (36%)
Noord-Holland	18 (29%)	39 (38,6%)	39 (33,1%)	36 (28%)	39 (32%)
Rotterdam	45 (28%)	69 (30,4%)	64 (25,7%)	60 (25,5%)	59 (25%)
Twente-Achterhoek	17 (35%)	40 (43%)	36 (41%)	27 (39,7%)	35 (44%)
Utrecht	26 (32%)	29 (22,3%)	52 (33,3%)	37 (28,7%)	66 (46%)
West-Midden-Brabant	onbekend	28 (40%)	28 (38%)	28 (35,9%)	19 (29,2%)
Zeeland	8 (22%)	12 (36,4%)	18 (45%)	7 (26%)	9 (39%)
Zuid-Holland	42 (31%)	58 (34,9%)	56 (28%)	35 (22,6%)	27 (13,2%)
Zwolle	15 (30%)	28 (50%)	40 (38,8%)	31 (36,9%)	30 (37%)
Gemiddeld / Totaal	***342 (31%)***	***505 (30,8%)***	***585 (31%)***	***542 (31,2%)***	***604 (32,3%)***

20 De aantallen minderjarige slachtoffers per CSG locatie en per jaar tellen niet altijd exact op tot het aantal dat vermeld staat in de rij 'gemiddeld/totaal'. Dit komt doordat de absolute aantallen berekend zijn aan de hand van de percentages, waarbij afrondingsverschillen kunnen ontstaan. Daarnaast betreft de laatste rij een gemiddelde bij benadering; zie hiervoor ook Figuur 3.1 in Hoofdstuk 3.

21 Het percentage betreft het aandeel meldingen van minderjarigen ten opzichte van het totale aantal meldingen.

Tabel B2.2 geeft aanvulling op §3.3.

Tabel B2.2 Aantal meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis, per regio 2019-2021 (N=5.729)

	2019	2020	2021
Amsterdam-Amstelland	107	92	102
Drenthe	41	64	61
Flevoland	102	91	95
Fryslân	88	94	83
Gelderland-Midden	43	32	30
Gelderland-Zuid	57	48	24
Gooi en Vechtstreek	8	12	15
Groningen	78	98	81
Haaglanden	119	129	107
Hollands-Midden	105	103	82
IJsselland	51	78	49
Kennemerland	33	36	27
Noord- en Midden Limburg	51	50	66
Noord- en Oost-Gelderland	52	48	46
Noord-Brabant Midden	76	91	109
Brabant Noordoost	42	51	58
Noord-Holland Noord	64	82	74
Rotterdam-Rijnmond	157	193	164
Twente	68	62	63
Utrecht	124	109	129
West-Brabant	128	127	138
Zaanstreek-Waterland	46	28	37
Zeeland	62	39	59
Zuid-Holland-Zuid	36	54	68
Zuid-Limburg	72	61	66
Zuidoost-Brabant	53	82	79
Totaal	***1.863***	***1.954***	***1.912***

Bron: CBS-databestanden

Tabel B2.3 geeft aanvulling op §3.3 en de Uitgelicht Politie.

Tabel B2.3 Aantal meldingen van slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen in beeld bij Veilig Thuis (N=5.729) en de politie (N=9.909), per gemeente 2019-2021[22]

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Aa en Hunze	Minder dan 10	10 tot 20
Aalsmeer	10 tot 20	10 tot 20
Aalten	Minder dan 10	10 tot 20
Achtkarspelen	10 tot 20	20 tot 30
Alblasserdam	Minder dan 10	10 tot 20
Albrandswaard	Minder dan 10	10 tot 20
Alkmaar	30 tot 50	50 tot 100
Almelo	30 tot 50	50 tot 100
Almere	100 tot 200	50 tot 100
Alphen-Chaam	Minder dan 10	Minder dan 10
Alphen aan den Rijn	50 tot 100	50 tot 100
Altena	30 tot 50	30 tot 50
Amersfoort	50 tot 100	50 tot 100
Amstelveen	10 tot 20	30 tot 50
Amsterdam	Meer dan 200	Meer dan 200
Apeldoorn	20 tot 30	100 tot 200
Arnhem	20 tot 30	100 tot 200
Assen	20 tot 30	50 tot 100
Asten	Minder dan 10	Minder dan 10
Baarle-Nassau	Minder dan 10	Minder dan 10
Baarn	Minder dan 10	Minder dan 10
Barendrecht	10 tot 20	20 tot 30
Barneveld	10 tot 20	30 tot 50
Beek	Minder dan 10	Minder dan 10
Beekdaelen	Minder dan 10	10 tot 20
Beemster	Minder dan 10	Minder dan 10
Beesel	Minder dan 10	Minder dan 10
Bergeijk	Minder dan 10	Minder dan 10
Bergen (L.)	Minder dan 10	Minder dan 10
Bergen (NH.)	Minder dan 10	Minder dan 10
Berg en Dal	Minder dan 10	10 tot 20
Bergen op Zoom	30 tot 50	30 tot 50
Berkelland	Minder dan 10	30 tot 50
Bernheze	Minder dan 10	10 tot 20
Best	Minder dan 10	10 tot 20
Beuningen	Minder dan 10	20 tot 30

22 Dit zijn alle Nederlandse gemeenten volgende de gemeentelijke indeling van 2019.

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Beverwijk	10 tot 20	10 tot 20
De Bilt	Minder dan 10	10 tot 20
Bladel	Minder dan 10	10 tot 20
Blaricum	Minder dan 10	Minder dan 10
Bloemendaal	Minder dan 10	10 tot 20
Bodegraven-Reeuwijk	10 tot 20	10 tot 20
Boekel	Minder dan 10	Minder dan 10
Borger-Odoorn	10 tot 20	20 tot 30
Borne	10 tot 20	10 tot 20
Borsele	10 tot 20	Minder dan 10
Boxmeer	Minder dan 10	10 tot 20
Boxtel	Minder dan 10	20 tot 30
Breda	50 tot 100	50 tot 100
Brielle	Minder dan 10	10 tot 20
Bronckhorst	Minder dan 10	10 tot 20
Brummen	Minder dan 10	10 tot 20
Brunssum	10 tot 20	20 tot 30
Bunnik	Minder dan 10	Minder dan 10
Bunschoten	Minder dan 10	10 tot 20
Buren	Minder dan 10	20 tot 30
Capelle aan den IJssel	20 tot 30	30 tot 50
Castricum	Minder dan 10	10 tot 20
Coevorden	10 tot 20	10 tot 20
Cranendonck	10 tot 20	10 tot 20
Cuijk	Minder dan 10	Minder dan 10
Culemborg	10 tot 20	10 tot 20
Dalfsen	10 tot 20	10 tot 20
Dantumadiel	Minder dan 10	Minder dan 10
Delft	30 tot 50	30 tot 50
Deurne	Minder dan 10	30 tot 50
Deventer	30 tot 50	50 tot 100
Dinkelland	Minder dan 10	10 tot 20
Diemen	10 tot 20	10 tot 20
Doesburg	Minder dan 10	Minder dan 10
Doetinchem	Minder dan 10	30 tot 50
Dongen	20 tot 30	10 tot 20
Dordrecht	30 tot 50	100 tot 200
Drechterland	Minder dan 10	10 tot 20
Drimmelen	Minder dan 10	10 tot 20
Dronten	20 tot 30	10 tot 20
Druten	Minder dan 10	10 tot 20
Duiven	Minder dan 10	Minder dan 10

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Echt-Susteren	10 tot 20	10 tot 20
Edam-Volendam	Minder dan 10	10 tot 20
Ede	Minder dan 10	50 tot 100
Eemnes	Minder dan 10	Minder dan 10
Eemsdelta	20 tot 30	30 tot 50
Eersel	Minder dan 10	Minder dan 10
Eijsden-Margraten	Minder dan 10	10 tot 20
Eindhoven	50 tot 100	100 tot 200
Elburg	Minder dan 10	20 tot 30
Emmen	50 tot 100	50 tot 100
Enkhuizen	Minder dan 10	Minder dan 10
Enschede	50 tot 100	50 tot 100
Epe	10 tot 20	10 tot 20
Ermelo	Minder dan 10	20 tot 30
Etten-Leur	20 tot 30	30 tot 50
De Fryske Marren	10 tot 20	10 tot 20
Geertruidenberg	10 tot 20	10 tot 20
Geldrop-Mierlo	Minder dan 10	20 tot 30
Gemert-Bakel	10 tot 20	20 tot 30
Gennep	Minder dan 10	Minder dan 10
Gilze en Rijen	10 tot 20	20 tot 30
Goeree-Overflakkee	10 tot 20	20 tot 30
Goes	10 tot 20	10 tot 20
Goirle	10 tot 20	20 tot 30
Gooise Meren	Minder dan 10	30 tot 50
Gorinchem	10 tot 20	30 tot 50
Gouda	30 tot 50	30 tot 50
Grave	Minder dan 10	10 tot 20
‘s Gravenhage	Meer dan 200	Meer dan 200
Groningen	50 tot 100	100 tot 200
Gulpen-Wittem	Minder dan 10	Minder dan 10
Haaksbergen	Minder dan 10	20 tot 30
Haarlem	20 tot 30	50 tot 100
Haarlemmermeer	20 tot 30	50 tot 100
Halderberge	10 tot 20	20 tot 30
Hardenberg	10 tot 20	30 tot 50
Harderwijk	10 tot 20	30 tot 50
Hardinxveld-Giessendam	Minder dan 10	10 tot 20
Harlingen	Minder dan 10	Minder dan 10
Hattem	Minder dan 10	Minder dan 10
Heemskerk	Minder dan 10	20 tot 30
Heemstede	Minder dan 10	Minder dan 10

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Heerde	Minder dan 10	20 tot 30
Heerenveen	20 tot 30	20 tot 30
Heerhugowaard	30 tot 50	30 tot 50
Heerlen	50 tot 100	50 tot 100
Heeze-Leende	Minder dan 10	10 tot 20
Heiloo	Minder dan 10	10 tot 20
HelderDen	30 tot 50	50 tot 100
Hellendoorn	Minder dan 10	10 tot 20
Hellevoetsluis	20 tot 30	20 tot 30
Helmond	30 tot 50	50 tot 100
Hendrik-Ido-Ambacht	Minder dan 10	10 tot 20
Hengelo	30 tot 50	50 tot 100
‘s-Hertogenbosch	30 tot 50	50 tot 100
Heumen	Minder dan 10	Minder dan 10
Heusden	10 tot 20	20 tot 30
Hillegom	Minder dan 10	Minder dan 10
Hilvarenbeek	Minder dan 10	Minder dan 10
Hilversum	10 tot 20	30 tot 50
Hoeksche Waard	20 tot 30	50 tot 100
Hof van Twente	Minder dan 10	10 tot 20
Het Hogeland	20 tot 30	30 tot 50
Hollands Kroon	Minder dan 10	30 tot 50
Hoogeveen	10 tot 20	30 tot 50
Hoorn	20 tot 30	30 tot 50
Horst aan de Maas	Minder dan 10	10 tot 20
Houten	10 tot 20	20 tot 30
Huizen	Minder dan 10	20 tot 30
Hulst	10 tot 20	10 tot 20
IJsselstein	Minder dan 10	20 tot 30
Kaag	Minder dan 10	10 tot 20
Kampen	20 tot 30	30 tot 50
Kapelle	Minder dan 10	Minder dan 10
Katwijk	20 tot 30	30 tot 50
Kerkrade	20 tot 30	20 tot 30
Koggenland	Minder dan 10	10 tot 20
Krimpen aan den IJssel	Minder dan 10	10 tot 20
Krimpenerwaard	10 tot 20	30 tot 50
Laarbeek	Minder dan 10	Minder dan 10
Landerd	Minder dan 10	10 tot 20
Landgraaf	10 tot 20	30 tot 50
Landsmeer	Minder dan 10	Minder dan 10
Langedijk	Minder dan 10	10 tot 20

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Lansingerland	Minder dan 10	20 tot 30
Laren	Minder dan 10	Minder dan 10
Leeuwarden	50 tot 100	50 tot 100
Leiden	30 tot 50	30 tot 50
Leiderdorp	Minder dan 10	10 tot 20
Leidschendam-Voorburg	10 tot 20	30 tot 50
Lelystad	50 tot 100	50 tot 100
Leudal	10 tot 20	10 tot 20
Leusden	Minder dan 10	Minder dan 10
Lingewaard	Minder dan 10	10 tot 20
Lisse	Minder dan 10	10 tot 20
Lochem	Minder dan 10	30 tot 50
Loon op Zand	10 tot 20	10 tot 20
Lopik	Minder dan 10	Minder dan 10
Losser	Minder dan 10	Minder dan 10
Maasdriel	Minder dan 10	10 tot 20
Maasgouw	Minder dan 10	Minder dan 10
Maassluis	10 tot 20	10 tot 20
Maastricht	20 tot 30	50 tot 100
Medemblik	10 tot 20	10 tot 20
Meerssen	Minder dan 10	Minder dan 10
Meierijstad	10 tot 20	20 tot 30
Meppel	Minder dan 10	10 tot 20
Middelburg	10 tot 20	30 tot 50
Midden-Delfland	Minder dan 10	Minder dan 10
Midden-Drenthe	Minder dan 10	20 tot 30
Midden-Groningen	20 tot 30	30 tot 50
Moerdijk	20 tot 30	10 tot 20
Molenlanden	10 tot 20	20 tot 30
Montferland	Minder dan 10	20 tot 30
Montfoort	Minder dan 10	Minder dan 10
Mook en Middelaar	Minder dan 10	Minder dan 10
Neder-Betuwe	Minder dan 10	10 tot 20
Nederweert	Minder dan 10	10 tot 20
Nieuwegein	30 tot 50	30 tot 50
Nieuwkoop	10 tot 20	10 tot 20
Nijkerk	Minder dan 10	10 tot 20
Nijmegen	30 tot 50	50 tot 100
Nissewaard	30 tot 50	50 tot 100
Noardeast-Fryslân	10 tot 20	20 tot 30
Noord-Beveland	Minder dan 10	Minder dan 10
Noordenveld	Minder dan 10	20 tot 30

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Noordoostpolder	30 tot 50	30 tot 50
Noordwijk	10 tot 20	10 tot 20
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	Minder dan 10	10 tot 20
Nunspeet	Minder dan 10	20 tot 30
Oegstgeest	Minder dan 10	10 tot 20
Oirschot	Minder dan 10	Minder dan 10
Oisterwijk	10 tot 20	10 tot 20
Oldambt	20 tot 30	20 tot 30
Oldebroek	Minder dan 10	10 tot 20
Oldenzaal	Minder dan 10	10 tot 20
Olst-Wijhe	Minder dan 10	10 tot 20
Ommen	Minder dan 10	10 tot 20
Oosterhout	50 tot 100	30 tot 50
Oost Gelre	Minder dan 10	30 tot 50
Ooststellingwerf	10 tot 20	10 tot 20
Oostzaan	Minder dan 10	10 tot 20
Opmeer	Minder dan 10	Minder dan 10
Opsterland	10 tot 20	10 tot 20
Oss	20 tot 30	50 tot 100
Oude IJsselstreek	Minder dan 10	20 tot 30
Oudewater	Minder dan 10	Minder dan 10
Ouder-Amstel	Minder dan 10	Minder dan 10
Overbetuwe	10 tot 20	30 tot 50
Papendrecht	Minder dan 10	10 tot 20
Peel en Maas	Minder dan 10	20 tot 30
Pekela	Minder dan 10	10 tot 20
Pijnacker-Nootdorp	10 tot 20	30 tot 50
Purmerend	30 tot 50	50 tot 100
Putten	Minder dan 10	10 tot 20
Raalte	10 tot 20	10 tot 20
Reimerswaal	Minder dan 10	10 tot 20
Renkum	Minder dan 10	20 tot 30
Renswoude	Minder dan 10	Minder dan 10
Reusel-De Mierden	Minder dan 10	Minder dan 10
Rheden	Minder dan 10	30 tot 50
Rhenen	Minder dan 10	Minder dan 10
Ridderkerk	10 tot 20	20 tot 30
Rijssen-Holten	10 tot 20	20 tot 30
Rijswijk	20 tot 30	20 tot 30
Roerdalen	Minder dan 10	Minder dan 10
Roermond	30 tot 50	30 tot 50
De Ronde Venen	Minder dan 10	10 tot 20

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Roosendaal	50 tot 100	30 tot 50
Rotterdam	Meer dan 200	Meer dan 200
Rucphen	Minder dan 10	10 tot 20
Schagen	10 tot 20	20 tot 30
Scherpenzeel	Minder dan 10	Minder dan 10
Schiedam	20 tot 30	50 tot 100
Schiermonnikoog	Minder dan 10	Minder dan 10
Schouwen-Duiveland	10 tot 20	10 tot 20
Simpelveld	Minder dan 10	Minder dan 10
Sint-Michielsgestel	Minder dan 10	Minder dan 10
Sint Anthonis	Minder dan 10	Minder dan 10
Sittard-Geleen	20 tot 30	30 tot 50
Sliedrecht	10 tot 20	10 tot 20
Sluis	10 tot 20	10 tot 20
Smallingerland	20 tot 30	30 tot 50
Soest	10 tot 20	20 tot 30
Someren	Minder dan 10	Minder dan 10
Son en Breugel	Minder dan 10	10 tot 20
Stadskanaal	10 tot 20	10 tot 20
Staphorst	Minder dan 10	Minder dan 10
Stede Broec	10 tot 20	20 tot 30
Steenbergen	10 tot 20	10 tot 20
Steenwijkerland	Minder dan 10	30 tot 50
Stein	Minder dan 10	10 tot 20
Stichtse Vecht	10 tot 20	20 tot 30
Súdwest-Fryslân	50 tot 100	30 tot 50
Terneuzen	10 tot 20	30 tot 50
Terschelling	Minder dan 10	Minder dan 10
Texel	Minder dan 10	Minder dan 10
Teylingen	Minder dan 10	10 tot 20
Tholen	10 tot 20	10 tot 20
Tiel	20 tot 30	30 tot 50
Tilburg	100 tot 200	100 tot 200
Tubbergen	Minder dan 10	10 tot 20
Twenterand	10 tot 20	30 tot 50
Tynaarlo	Minder dan 10	10 tot 20
Tytsjerksteradiel	Minder dan 10	10 tot 20
Uden	10 tot 20	20 tot 30
Uitgeest	Minder dan 10	Minder dan 10
Uithoorn	Minder dan 10	10 tot 20
Urk	10 tot 20	10 tot 20
Utrecht	50 tot 100	100 tot 200

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Utrechtse Heuvelrug	Minder dan 10	30 tot 50
Vaals	Minder dan 10	Minder dan 10
Valkenburg aan de Geul	Minder dan 10	Minder dan 10
Valkenswaard	Minder dan 10	20 tot 30
Veendam	20 tot 30	20 tot 30
Veenendaal	30 tot 50	30 tot 50
Veere	Minder dan 10	Minder dan 10
Veldhoven	Minder dan 10	20 tot 30
Velsen	10 tot 20	50 tot 100
Venlo	30 tot 50	50 tot 100
Venray	20 tot 30	30 tot 50
Vijfheerenlanden	10 tot 20	20 tot 30
Vlaardingen	30 tot 50	30 tot 50
Vlieland	Minder dan 10	Minder dan 10
Vlissingen	20 tot 30	30 tot 50
Voerendaal	Minder dan 10	Minder dan 10
Voorschoten	Minder dan 10	10 tot 20
Voorst	Minder dan 10	20 tot 30
Vught	Minder dan 10	10 tot 20
Waadhoeke	10 tot 20	20 tot 30
Waalre	Minder dan 10	Minder dan 10
Waalwijk	30 tot 50	30 tot 50
Waddinxveen	10 tot 20	20 tot 30
Wageningen	Minder dan 10	10 tot 20
Wassenaar	Minder dan 10	10 tot 20
Waterland	Minder dan 10	Minder dan 10
Weert	10 tot 20	20 tot 30
Weesp	Minder dan 10	10 tot 20
West Betuwe	10 tot 20	30 tot 50
Westerkwartier	10 tot 20	20 tot 30
Westerveld	Minder dan 10	Minder dan 10
Westervoort	Minder dan 10	Minder dan 10
Westerwolde	10 tot 20	10 tot 20
Westland	20 tot 30	20 tot 30
West Maas en Waal	Minder dan 10	10 tot 20
Weststellingwerf	10 tot 20	10 tot 20
Westvoorne	Minder dan 10	Minder dan 10
Wierden	Minder dan 10	10 tot 20
Wijchen	Minder dan 10	10 tot 20
Wijdemeren	Minder dan 10	Minder dan 10
Wijk bij Duurstede	Minder dan 10	Minder dan 10
Winterswijk	Minder dan 10	20 tot 30

Gemeente	Aantal meldingen bij Veilig Thuis	Aantal meldingen bij de Politie
Woensdrecht	10 tot 20	10 tot 20
Woerden	10 tot 20	10 tot 20
De Wolden	Minder dan 10	10 tot 20
Wormerland	Minder dan 10	Minder dan 10
Woudenberg	Minder dan 10	10 tot 20
Zaanstad	50 tot 100	50 tot 100
Zaltbommel	Minder dan 10	10 tot 20
Zandvoort	Minder dan 10	10 tot 20
Zeewolde	10 tot 20	Minder dan 10
Zeist	10 tot 20	50 tot 100
Zevenaar	Minder dan 10	20 tot 30
Zoetermeer	30 tot 50	50 tot 100
Zoeterwoude	Minder dan 10	Minder dan 10
Zuidplas	10 tot 20	20 tot 30
Zundert	Minder dan 10	10 tot 20
Zutphen	10 tot 20	30 tot 50
Zwartewaterland	Minder dan 10	Minder dan 10
Zwijndrecht	10 tot 20	30 tot 50
Zwolle	50 tot 100	50 tot 100
Onbekend	10 tot 20	50 tot 100

De Nationaal Rapporteur rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en de effecten van het beleid op deze thema's.

Wie is de Nationaal Rapporteur?

De Nationaal Rapporteur is Conny Rijken. De Nationaal Rapporteur wordt ondersteund door een team van deskundige en bevlogen medewerkers met een multidisciplinaire achtergrond.

Wat doet de Nationaal Rapporteur in de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen?

De Nationaal Rapporteur onderzoekt de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en de effecten van het beleid op deze thema's. Met deze kennis adviseert de Nationaal Rapporteur de nationale en lokale overheid, andere bestuursorganen, internationale organisaties en uitvoerende organisaties over hoe zij mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen kunnen voorkomen en bestrijden. In de thematische onderzoeken en regelmatig verschijnende monitors ligt de nadruk op het volgen en verbeteren van de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen.

Postadres
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Telefoon: 070 370 45 14
www.nationaalrapporteur.nl
@NLRapporteur

november 2022